

แนวทางการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ปัญหา
การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

โดย

พลตำรวจตรีวิจิต ปักษา
รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๙ เลขที่ ๘๒๒๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พลตำรวจตรี วิชิต ปักษา

หลักสูตร วปอ. **รุ่นที่** ๕๙

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุการณ์ รูปแบบ ยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองและปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดกำลังควบคุมฝูงชน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งรวบรวมจากเอกสารของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๙ -๒๕๕๓ และจากเอกสารการศึกษาการพัฒนารูปแบบของการชุมนุมทางการเมืองของไทย เพื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องผลประโยชน์และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเรียกร้องและนโยบายสาธารณะกับการชุมนุม แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขอบเขตของการวิจัยคือ ขอบเขตด้านเนื้อหาที่มีผู้ทำการศึกษาค่อนข้างจำกัด จึงทำให้การเข้าถึงและเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ชุมนุมที่เป็นข้อมูลที่ซับซ้อนไม่มีความชัดเจน ข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้รวบรวมเพื่อจัดทำเป็นข่าวสารขั้นต้นในช่วงนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาในขณะนั้น ส่วนขอบเขตด้านพื้นที่อันเนื่องมาจากช่วงที่เกิดเหตุมีการชุมนุมประท้วงทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และบางจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีเหตุเกิดค่อนข้างรุนแรงสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงต้องระดมกำลังพลจากทุกหน่วยมาปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชน ในส่วนที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นนอกเหนือเป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ๆ และกำลังของตำรวจภูธรจังหวัดจะเป็นหน่วยปฏิบัติร่วมกับข้าราชการทหารและพลเรือน ขอบเขตด้านประชากร การศึกษานี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อการศึกษาเฉพาะบทบาทและความเคลื่อนไหวของฝูงชนที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ไม่ทำการศึกษาเงื่อนไข หรือข้อเรียกร้อง หรือความต้องการของฝูงชนที่มีต่อรัฐบาล ดังนั้นจึงไม่นำความคิดเห็นของผู้ชุมนุมมาประกอบ และขอบเขตด้านเวลา เนื่องจากการศึกษาในหลักสูตรนี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในการศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม จึงทำให้การศึกษาได้น้อยกว่าที่อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จึงขอเสนอแนะให้ผู้สนใจค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการของผู้ที่สนใจต่อไป

ผลการศึกษา ทำให้ทราบว่า ในการเริ่มต้นการชุมนุมเรียกร้องของ กลุ่มแนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะมีอุดมการณ์ร่วมกันในการเรียกร้องรัฐบาลให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกลุ่มผู้ชุมนุม ดำเนินการชุมนุมอย่างสงบ เน้นการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองกลุ่มแกนนำผู้ชุมนุมจะเพิ่มเงื่อนไขในการแก้ไขปัญหาให้รัฐบาลจนถึงขั้นการกดดันให้รัฐบาลลาออกจากการเป็นผู้นำฝ่ายรัฐบาล แต่สิ่งหนึ่งนอกจากจะไม่ได้การตอบกลับจากฝ่ายรัฐบาลแล้วยังเกิดสิ่งที่ฝ่ายผู้ชุมนุมไม่ได้คาดการณ์ไว้คือ การที่แกนนำมีความแตกแยกกันทาง

ความคิดโดยมีฝ่ายเห็นชอบกับผู้ที่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ก่อความ จึงทำให้การชุมนุมเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น และปัจจัยแทรกซ้อนคือ ชุมนุมในพื้นที่ใจกลางเมืองเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้เกิดความเดือดร้อนและหวาดระแวงของประชาชนผู้ที่ไม่เห็นชอบกับการชุมนุม ซึ่งปัจจัยต่างๆ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ในส่วนแนวทางที่เหมาะสมในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการปรับปรุงรูปแบบ สร้างความพร้อมของฝ่ายบริหารสถานการณ์และฝ่ายปฏิบัติต่าง ๆ ให้สามารถรองรับการแก้ไขปัญหาการชุมนุมที่มีการใช้ความรุนแรงต่อไปในอนาคต รวมถึงการจัดทีมประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และควรมีการจัดการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมของกองร้อยควบคุมฝูงชนให้เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกกฎหมายและสาระสำคัญคือ ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและสามารถจัดการชุมนุมได้อย่างสงบเรียบร้อย โดยไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับประชาชนอื่นต่อไป

ในส่วนข้อเสนอแนะ ควรมีการขับเคลื่อน ผลักดันให้ปรากฏความเป็นรูปธรรมของ “พระราชบัญญัติการชุมนุมในที่สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘” และควรมีการจัดตั้งองค์กรสำหรับใช้ในการบริหารเหตุวิกฤติของรัฐบาล หรือควรวางองค์กรที่มีอยู่แล้ว สำหรับกรณีให้เป็นองค์กรหลักในการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอกประเทศ ทั้งนี้โดยการปฏิบัติงานขององค์กรนี้ควรปฏิบัติงานตั้งแต่ในภาวะปกติ โดยมีการประสานความร่วมมือ หรือการปฏิบัติความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องตลอดเวลา และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้องในการศึกษาควรมีการศึกษาวิจัยการชุมนุมอื่นของประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบซึ่งจะทำให้ทราบปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำนำ

จากการปฏิบัติงานของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการแพร่ระบาดของยาเสพติด พัฒนาและช่วยเหลือประชาชนเพื่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเน้นพื้นที่รับผิดชอบตามแผนป้องกันชายแดนในพื้นที่ชายแดนของประเทศ โดยการจัดกำลังฝ่ายปฏิบัติการเป็นระดับหมวดตำรวจตระเวนชายแดนใน ๓๐ จังหวัดชายแดน ต่อมาเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ สถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร มีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งมีการจัดกำลังที่มีความพร้อมในการปฏิบัติงาน กรมตำรวจ (ในขณะนั้น) จึงใช้กำลังพลตำรวจตระเวนชายแดนในการแก้ไขปัญหาการควบคุมฝูงชนร่วมกับตำรวจหน่วยอื่น และเมื่อมีการชุมนุมของกลุ่มคนที่มีแนวโน้มใช้ความรุนแรงหน่วยตำรวจตระเวนชายแดนจะได้รับการร้องขอกำลังพลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมฝูงชนเสมอ เนื่องจากมีศักยภาพในการใช้กำลังในระดับหมวดตำรวจตระเวนชายแดนที่มีการใช้ยุทธวิธีตำรวจ มีการจัดรูปแบบ และการส่งกำลังบำรุงที่ดี รวมไปถึงเป็นกำลังพลที่มีวินัยและมีความพร้อมในการปฏิบัติเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จากเหตุปัจจัยของการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชนมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในภาพรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะทำให้มีโอกาสที่จะศึกษาเรียนรู้แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อจะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดกำลังพลในสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเข้าปฏิบัติหน้าที่กองร้อยควบคุมฝูงชนสนับสนุนการปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อสร้างความสงบความผาสุกของประชาชนและความมั่นคงภายในของประเทศได้ต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลที่ได้รับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่สนใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และเป็นข้อเตือนใจที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางความคิด และมุ่งหวังเพียงประโยชน์เดียวคือ ประโยชน์ของประเทศชาติของเราเป็นสำคัญเหนือกว่าประโยชน์อื่นใด

พลตำรวจตรี

(วิชิต ปักษา)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ.รุ่นที่ ๕๙

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ข้อจำกัดของการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๖
พัฒนาการของฝูงชน	๖
ประเภทการชุมนุมทางการเมือง	๘
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง	๙
การแสดงออกทางการเมืองและการควบคุมการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะ	๒๔
สิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ	๒๕
เสรีภาพทางการเมือง	๒๖
ขอบเขตและสิทธิเสรีภาพ	๒๖
สิทธิในการแสดงออกทางการเมือง	๒๖
พัฒนาการชุมนุมในที่สาธารณะของประเทศไทยที่ผ่านมา	๒๘
วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนรูปแบบการชุมนุมและมีการใช้ -	
ความรุนแรงมากขึ้น	๒๙
การศึกษาเปรียบเทียบการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่ผ่านมาจากการชุมนุมดังกล่าว	๓๙
ผลกระทบที่เกิดจากการชุมนุม	๔๖
กฎหมาย กฎและกฎระเบียบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย -	
ในการชุมนุมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๕๐
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๐
กรอบแนวคิดการวิจัย (แนวทาง)	๗๒
สรุป	๗๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
สถานการณ์และการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ - เพื่อแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง	๗๔
เหตุการณ์ รูปแบบ และยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง	๗๔
ปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุม - เรียกร้องทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๘๕
โครงสร้าง การจัด และหน้าที่ของกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไข - ปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๘๘
ข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของกองร้อยควบคุมฝูงชนและภาวะ - แรงกดดันในการปฏิบัติงานของตัวตำรวจ	๑๐๔
สรุป	๑๐๙
บทที่ ๔	
การวิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางในการจัดกำลังควบคุม - ฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของ - สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	๑๑๑
การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของฝูงชน	๑๑๑
การวิเคราะห์การปฏิบัติงานของตำรวจ	๑๑๙
สรุป	๑๒๖
บทที่ ๕	
สรุป และข้อเสนอแนะ	๑๒๗
สรุปผลการศึกษา	๑๒๘
ข้อเสนอแนะ	๑๒๙
บรรณานุกรม	๑๓๖
ภาคผนวก	๑๓๘
ผนวก ก. ตัวอย่างหนังสือแจ้งการชุมนุมสาธารณะ	๑๓๙
ผนวก ข. สรุปสาระสำคัญการชุมนุมสาธารณะ	๑๔๑
ผนวก ค. ตัวอย่างหนังสืออุทธรณ์คัดค้านคำสั่งไม่อนุญาตให้ชุมนุม	๑๔๓
ประวัติผู้ย่อผู้วิจัย	๑๔๕

สารบัญตาราง

หน้า

แผนภาพที่

- ๓ - ๑ แสดงจำนวนกองร้อยควบคุมฝูงชนพร้อมยุทธโธปกรณ์ประจำกาย ๘๙
- ๓ - ๒ แสดงการจัดกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชนตามภารกิจ จำนวน ๗๔ กองร้อย ๙๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒ - ๑	๖๔
๓ - ๑	๘๙
๓ - ๒	๙๒
๓ - ๓	๙๔
๓ - ๔	๙๕
๓ - ๕	๙๗
๓ - ๖	๙๘

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยจากอดีตที่ผ่านมา มีความพยายามในการปฏิรูประบบการเมืองการปกครองมาโดยตลอด เพื่อสร้างระบบการเมืองที่มีความมั่นคง สามารถสร้างความสงบความผาสุก เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตด้วยความปลอดภัย และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดจนประเทศมีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้านทัดเทียมนานาชาติ อารยะประเทศ ซึ่งในทางการเมืองนั้นได้มีการบริหารผ่านระบบรัฐสภา โดยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาเพื่อเข้าเป็นตัวแทนของประชาชนในการปฏิบัติงานแทนตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติ และมีความสัมพันธ์กับอำนาจทางฝ่ายบริหาร จึงทำให้การเลือกตั้งในทุกๆระดับเป็นสิ่งที่นักการเมืองต่างให้ความสำคัญ และต้องพยายามที่จะดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อให้พรรคของตนเองได้รับการเลือกตั้ง ดังนั้นในการต่อสู้ทางการเมืองจึงมีทั้งการใช้วาจาและคำพูด เพื่อใช้เป็นการทำลายชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของคู่แข่งผ่านทางสื่อต่าง ๆ ทั้งการปราศรัยบนเวที การให้สัมภาษณ์ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สื่อหนังสือพิมพ์ หรือใบปลิวโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ของโลกยุคสารสนเทศดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การต่อสู้ทางการเมืองประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี พรรคการเมืองในปัจจุบันจึงใช้การสื่อสารดังกล่าวเพื่อการเข้าถึงประชาชน เพื่อพยายามให้พรรคของตนสามารถแย่งชิงฐานที่มั่นทางการเมืองของฝ่ายตรงข้าม และใช้เป็นฐานเสียงในการสนับสนุนให้ได้รับการเลือกตั้งเสียงข้างมาก เพื่อให้ได้รับความเห็นชอบในการจัดตั้งรัฐบาลและใช้อำนาจบริหารประเทศผ่านระบบรัฐสภา

นอกจากนี้การต่อสู้ทางการเมืองโดยใช้มวลชนกดดันเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการพัฒนาทางการเมืองไทยตลอดช่วงหลายปีที่ผ่านมา และนับแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๙ เกิดเหตุการณ์ที่นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการชุมนุมประท้วงของหลากหลายกลุ่มการเมือง มีการใช้ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมือง มีการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน ซึ่งนอกจากจะเป็นการต่อสู้ทางการเมืองโดยใช้มวลชนแล้ว ยังเป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นความเป็นรูปธรรมของความตื่นตัวทางการเมืองในภาคประชาชนซึ่งขยายวงกว้างและยกระดับสูงขึ้น แต่การใช้มวลชนกดดันนี้ดูเหมือนจะเป็น “ต้นอ่อนแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กำลังกลายพันธุ์” ซึ่งจำเป็นต้องอาศัย “กฎหมาย” เป็นกรอบของการควบคุม

เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ดังเห็นได้จากช่วงระยะเวลากว่า ๗๘ ปีของระบบรัฐสภาไทยที่ผ่านมา มีการประกาศรัฐธรรมนูญถึง ๑๘ ฉบับ ภายใต้การบริหารประเทศด้วยนายกรัฐมนตรีมาแล้ว ๒๗ คน มีคณะรัฐมนตรีทั้งหมด ๕๙ ชุด โดยการปฏิวัติและรัฐประหาร ๑๒ ครั้ง มีการก่อกบฏมากถึง ๑๑ ครั้ง (บรรศักดิ์

อูร์รณโณ,ออนไลน์,๒๕๕๓) เป็นสถิติที่พอจะยืนยันได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยของไทยยังต้องมีการพัฒนาอีกมากจากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ ได้ปรากฏต่อสายตาชาวไทยและต่างชาติผ่านสื่อต่างๆ ส่งผลทำให้ต่างชาติขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนเกิดผลกระทบเชิงลบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ และทำลายภาพลักษณ์ของเมืองพุทธที่มีการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาจนมีผู้คนล้มตาย

ปัญหาทางการเมืองดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากในการจัดโครงสร้างของหน่วยควบคุมฝูงชนมีการจัดโครงสร้างหน่วยที่รับผิดชอบงานควบคุมฝูงชนเป็นเพียงหน่วยงานในระดับกองบังคับการเท่านั้น ซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมืองครั้งใหญ่ กำลังพลในส่วนของหน่วยที่รับผิดชอบไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องใช้การระดมกำลังพลของหน่วยในสังกัดทั่วประเทศมาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสถานการณ์ความรุนแรงในการชุมนุมปี ๒๕๔๙ ของกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยนั้นสามารถควบคุมสถานการณ์ได้โดยการใช้กำลังของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ในการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งมีการใช้ความรุนแรงจนต้องประกาศ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ มีการใช้กำลังทหารในการขอคืนพื้นที่และสลายการชุมนุม จนเป็นเหตุให้มีการสูญเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพลเรือนและผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศที่ต้องการการฟื้นฟู เพื่อเรียกความเชื่อมั่นจากนักลงทุนที่ลงทุนในภาคการค้าต่างประเทศ และประเทศเพื่อนบ้านกลับคืนมา

การปฏิบัติงานของตำรวจในปี ๒๕๕๓ ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องใช้กำลังพลถึง ๑๑๖ กองร้อย จำนวน ๒๔,๕๘๔ นาย เข้าปฏิบัติการกิจ แม้ว่าก่อนหน้าที่จะเกิดสถานการณ์สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เตรียมการรองรับภารกิจไว้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการฝึกการจัดเตรียมยุทธโธปกรณ์ การปรับระบบการบริหารสถานการณ์ และการใช้ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปก.ตร.) เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน แต่การปฏิบัติก็ต้องเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ปัญหาประเด็นสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ที่ควบคุมฝูงชน ซึ่งเมื่อต้องมีการใช้กำลังสลายการชุมนุมคือ การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการสลายฝูงชนที่ชัดเจน ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงต้องปฏิบัติหน้าที่สลายการชุมนุมไปภายใต้นโยบาย หรือตามสั่งการของผู้บังคับบัญชา ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามแผนกรกฎ ซึ่งแผนดังกล่าวไม่ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ชุมนุมเป็นเหตุให้มีประชาชนได้รับบาดเจ็บสูญเสียชีวิตหรือหายสาบสูญ และทรัพย์สินเสียหายจำนวนมากในขณะเดียวกันแผนเหล่านั้นก็ไม่สามารถปกป้องเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้พ้นจากความรับผิดชอบทางกฎหมายแม้จะได้ปฏิบัติตามคำสั่งโดยสุจริตเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามหน้าที่ถูกดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง และถูกดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต แต่จากการปฏิบัติงานที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนขาดการฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ภายใต้ความกดดัน รวมไปถึงการขาดการฝึกปฏิบัติให้ถูกต้องตามขั้นตอนวิธีการของสหประชาชาติเพื่อควบคุมการชุมนุมให้เป็นไปตามหลักสิทธิ

มนุษย์ชนโดยเฉพาะเมื่อต้องใช้กำลังในการสลายการชุมนุมจึงมีการใช้อาวุธร้ายแรงก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจประชาชนและประเทศชาติจำนวนมาก

เหตุการณ์ความไม่สงบจากการชุมนุมทางการเมืองดังกล่าว จึงส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงควรมีการศึกษา ทบทวนผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนว ทางการดำเนินการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมของประชาชนเพื่อให้มีความ เหมาะสมและมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามหลักการที่สากลยอมรับต่อไปโดยเฉพาะแนวโน้มการ ชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในอนาคตที่มีระยะเวลาในการชุมนุมที่ยืดเยื้อยาวนาน มีการจัดตั้งเป็น องค์กรมีการแบ่งเป็นกลุ่มแกนนำ ผู้ร่วมชุมนุม การ์ดหรือผู้รักษาความปลอดภัย มีกระบวนการเจรจา การต่อรอง มีการจัดส่งกำลังสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่เคยเป็นมา และ ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมฝูงชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างแน่นอนดังนั้นจึงมี ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการในองค์กรตำรวจทั้งระบบเกี่ยวกับการ ควบคุมฝูงชนให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถรองรับ การ ปฏิบัติงานในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนถึงรักษาสีหิตตามกฎหมายของผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานตำรวจ แห่งชาติได้อย่างเต็มที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาเหตุการณ์ รูปแบบ ยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองและปัญหา ข้อขัดข้องในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒. ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุม เรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการ รวบรวมข้อมูลศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งรวบรวมโดยการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหา การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๔๙ -๒๕๕๓ จากเอกสาร การศึกษาการพัฒนารองการของการชุมนุมทางการเมืองของไทย เปรียบเทียบกับทฤษฎีและแนวคิด เกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องผลประโยชน์และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเรียกร้องและนโยบาย สาธารณะกับการชุมนุมรวมไปถึงการจัดองค์กร การปลุกกระตมความคิด การดำเนินกลยุทธ์ และการใช้ เทคนิคในการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้อง ตลอดจนศึกษาจากเอกสารหลักฐานที่หน่วยต่างๆ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดทำขึ้น เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อบริหารเหตุวิกฤติ บทเรียนการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนในห้วงเวลาดังกล่าว

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลด้านจากเอกสารที่ค้นคว้ามาเป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งข้อมูลที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดทำขึ้นในห้วงเวลาการประชุมดังกล่าว ศึกษาเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี กฎ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์การวางกำลังของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมทางการเมือง

ข้อจำกัดของการวิจัย/ขอบเขตของการวิจัย

๑. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และผลของการเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวมี ผู้ทำการศึกษาค่อนข้างจำกัด เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงและเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ชุมนุมเป็นข้อมูลที่ซับซ้อนไม่มีความชัดเจน ผู้ที่ทำการศึกษามีการสังเกตและเฝ้าฟังข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเท่านั้น ข้อมูลหลักจึงต้องมาจากการศึกษาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติผู้รับผิดชอบโดยตรงในสถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองในขณะนั้น

๒. **ขอบเขตด้านพื้นที่** เนื่องจากการเกิดเหตุในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเกิดเหตุชุมนุมประท้วงในพื้นที่กรุงเทพฯ และบางจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนของกรุงเทพฯ เนื่องจากมีเหตุเกิดค่อนข้างรุนแรงสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงต้องระดมกำลังพลจากทุกหน่วยมาปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชน ในส่วนที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นนอกเหนือเป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ๆ และกำลังของตำรวจภูธรจังหวัดจะเป็นหน่วยปฏิบัติร่วมกับข้าราชการทหารและพลเรือน

๓. **ขอบเขตด้านประชากร** การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อการศึกษาเฉพาะบทบาทและความเคลื่อนไหวของฝูงชนที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ไม่ทำการศึกษาเงื่อนไข หรือข้อเรียกร้อง หรือความต้องการของฝูงชนที่มีต่อรัฐบาล ดังนั้นจึงไม่นำความคิดเห็นของผู้ชุมนุม หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่มาประกอบ

๔. **ขอบเขตด้านเวลา** เนื่องจากการศึกษาในหลักสูตรนี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในการศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม จึงทำให้การศึกษาได้เนื้อหาที่อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จึงขอเสนอแนะให้ผู้สนใจค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการของผู้ที่สนใจต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงเหตุการณ์ รูปแบบ ยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองและปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการจัดกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

คำจำกัดความ

การจัดกำลังควบคุมฝูงชน	หมายถึง การเตรียมกำลังของหน่วยต่างๆ ทั้งหน่วยปฏิบัติ หน่วยสนับสนุน และหน่วยเฉพาะกิจ มีการจัดการฝึกอบรมให้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะหน้าที่ จัดเตรียม จัดหาสิ่งอุปกรณ์ จัดให้มีการฝึกอบรมและซักซ้อมการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนกำหนดมาตรการในการดำรงอยู่และประสิทธิภาพของหน่วยเฉพาะกิจทุกหน่วยให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา
การปฏิบัติงานในการแก้ไข ปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทาง การเมืองของสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ	หมายถึง การปฏิบัติงานในขั้นตอนตามแผนกรกฎของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการขึ้นการเผชิญเหตุ (ขณะเกิดเหตุ) ขึ้นการใช้กำลังเข้าคลี่คลายสถานการณ์ และขึ้นการฟื้นฟู
การใช้กำลังในการเข้าแก้ไข สถานการณ์และกฎการใช้กำลัง	หมายถึง การแสดงกำลังของตำรวจการใช้คำสั่งเตือน การใช้มือเปล่าจับกุม การใช้มือเปล่าจับล็อกบังคับ การใช้เครื่องพันธนาการ ปืนยิงตาข่าย การใช้คลื่นเสียง การใช้น้ำฉีด อุปกรณ์เคมี เช่นแก๊สน้ำตา สเปรย์พริกไทย กระบองหรืออุปกรณ์ที่ใช้ตี อุปกรณ์ที่ไม่เป็นอันตรายถึง ตายอื่น ๆ เช่น กระสุนยาง อุปกรณ์ช็อตไฟฟ้าการใช้กำลังเข้าแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบ จะต้องยึดถือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมาย
การก่อความไม่สงบ	หมายถึง การกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายอย่างในลักษณะรุนแรง หรือขัดต่อกฎหมาย ซึ่งการกระทำดังกล่าว กระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชนความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของ ประเทศชาติ โดยประกอบด้วย สถานการณ์ที่มุ่งเน้น ๓ สถานการณ์คือ ๑. สถานการณ์การก่อวินาศกรรม การก่อเหตุระเบิดหรือข่มขู่ว่าจะก่อความไม่สงบด้วยการก่อเหตุระเบิด หรือใช้อาวุธเคมีชีวภาพ ๒. สถานการณ์การยึดสถานที่ยานพาหนะหรือจับตัวประกันในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ๓. สถานการณ์การชุมนุมเรียกร้องที่เกินกว่าขอบเขตเสรีภาพที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ และละเมิดกฎหมาย

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยจะทบทวนเรื่องเกี่ยวกับ แนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลำดับการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

๑. พัฒนาการของฝูงชน
๒. ประเภทการชุมนุมทางการเมือง
๓. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง
๔. การแสดงออกทางการเมืองและการควบคุมการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะ
๕. สิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
๖. เสรีภาพทางการเมือง
๗. ขอบเขตและสิทธิเสรีภาพ
๘. สิทธิในการแสดงออกทางการเมือง
๙. พัฒนาการชุมนุมในที่สาธารณะของประเทศไทยที่ผ่านมา
๑๐. วิกฤติการณ์ทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนรูปแบบการชุมนุมและมีการใช้ความรุนแรง

มากขึ้น

๑๑. การศึกษาบทเรียนการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่ผ่านมาจากการชุมนุมดังกล่าว
๑๒. ผลกระทบที่เกิดจากการชุมนุม
๑๓. กฎหมาย กฎและกฎระเบียบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในการชุมนุมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๑๔. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
๑๕. กรอบแนวคิดการวิจัย (แนวทาง)
๑๖. สรุป

พัฒนาการของฝูงชน

๑. กลุ่มคน (Crowds) บางทีก็เรียกฝูงชน เป็นการรวมกันของคนจำนวนมากๆ แต่มีการควบคุมทางสังคม เป็นการเปิดโอกาสให้มีการระบายอารมณ์และผ่อนคลายความตึงเครียด (ซึ่งโดยปกติแล้วไม่แสดงออก) ก่อให้เกิดความแข็งแกร่งของกลุ่ม บางกลุ่มอาจมีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า และบางกลุ่มเกิดชั่วคราว แล้วสลายไปในระยะเวลาสั้นๆ เช่น การมุงดูรถตึกขังถนน หรือการดูเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เช่น การเกิดอุบัติเหตุ เป็นต้น พฤติกรรมของกลุ่มคนนี้ ส่วนใหญ่มีการเตรียมกันไว้ล่วงหน้าและผลของมันทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Interactive Crowds Behavior) ในลักษณะดังต่อไปนี้ (สังคมวิทยา:พฤติกรรมร่วม,ออนไลน์,๒๕๕๕)

๑.๑ กลุ่มที่มีการแสดงออกเต็มที่ (Expressive Crowds) เช่น งานเลี้ยง เดินร่ำ การแข่งขันกีฬา และพฤติกรรมด้านอื่นๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้บุคคลมีการระบายอารมณ์และผ่อนคลายความตึงเครียด บุคคลจะแสดงอารมณ์ ความรู้สึกออกมาด้วยกัน เช่น การเชียร์กีฬา ซึ่งแสดงความรู้สึกออกมาเต็มที่ ซึ่งปกติบุคคลจะไม่กล้าทำเช่นนั้น

๑.๒ ผู้ฟังหรือผู้ชม (Audience) การแพร่ระบาดของอารมณ์อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การฟังคำบรรยาย หรือการฟังดนตรีบรรเลง ผู้ฟังจะเกิดอารมณ์ร่วมไปด้วย และบางครั้งผู้แสดงก็อาศัยหลักการแพร่ระบาดของอารมณ์ที่สร้างบรรยากาศขึ้นก่อน โดยจ้างให้หลาย ๆ คน ช่วยกันปรบมือ โห่ร้อง แสดงความชื่นชมพอใจที่คนอื่นเกิดพฤติกรรมไปด้วย

๑.๓ พิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งมีอยู่ทุกศาสนาในอันที่จะปลุกให้เกิดอารมณ์ความสำรวมและเลื่อมใส สร้างความศรัทธาอย่างลึกซึ้ง

๑.๔ การชุมนุมมวลชนและการเรียกประชุม เช่น การชุมนุมฟังการอภิปรายหาเสียงเลือกตั้ง หรือการฟังประชุมทางการเมือง

๒. ผู้ชนที่ก่อความไม่เป็นระเบียบ (Public Disorder) เมื่อมีคนรวมตัวเป็นจำนวนมาก ความไม่เป็นระเบียบย่อมเกิดขึ้น เช่น การทิ้งขยะ การกีดขวางการจราจร หรือทำให้เกิดความไม่ปกติสุขในพื้นที่ชุมนุม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๔ :๒)

๓. ผู้ชนที่ก่อความไม่สงบ (Public Disturbance) ในกลุ่มอาจมีผู้ชุมนุม อาจมีบางกลุ่มที่ตั้งใจที่จะก่อเหตุให้เกิดความวุ่นวาย โดยอาศัยความไม่เป็นระเบียบที่มีคนจำนวนมากเป็นฐาน แม้ว่า จะมีแกนนำหรือไม่ก็ตาม ก็จะมีการพูดคุย โห่ร้อง ร้องเพลง ตะโกน ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่สงบ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๔ :๒)

๔. ผู้ชน (Mobs) หรือเรียกว่าผู้ชนบ้าคลั่ง คือ ผู้ชนที่มุ่งหน้ากระทำการรุนแรงบางอย่าง โดยที่ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและจิตใจมุ่งมั่นจะก่อการร้าย การกระทำของผู้ชนจึงมีจุดหมายทางสังคม เป้าหมายทางสังคมจะถูกกำหนดขึ้นมาอย่างชัดเจน เช่น กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชนชั้น จึงมีลักษณะความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมีความรุนแรง มักมุ่งทำลายสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เช่น การรุมประชาทัณฑ์ มุ่งทำลายสถานที่ แขนงคอ หรือกลุ่มรุมทำร้ายบุคคล อารมณ์จะถูกครอบงำ ด้วยความรู้สึกเคียดแค้น โกรธ หรือ ไม่พอใจอย่างรุนแรงต่อบุคคล หรือต่อสถานการณ์บางอย่างจนไม่สามารถยับยั้งได้ และจะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งออกไปเพื่อระบายอารมณ์รุนแรงของตน ในบางกรณีที่ไม่มีการก่อเหตุหรือสิ่งใดที่เป็นเป้าหมายที่แน่นอน ผู้ชนมักจะมุ่งสู่เป้าหมายอันใดอันหนึ่งที่ใกล้ตัว หรือในบางกรณีที่รุนแรงแทนที่จะมุ่งหาสาเหตุที่แท้จริง เช่น ความกดดันทางการเมือง หรือเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ถูกมุ่งตรงการมาจึงมีลักษณะเป็น “แพะรับบาป” (Scrape Goad) และบุคคลที่เป็นตัวนำหรือหัวหน้าในสถานการณ์เช่นนี้ มักจะยุงในลักษณะที่ก่อให้เกิดการทำลายตามมา ซึ่งหัวหน้าดังกล่าวในสภาวะปกติแล้วแทบไม่มีบทบาทใดๆ เลย ตัวการสองอย่างซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในการกระทำของผู้ชนบ้าคลั่งคือหัวหน้าดังกล่าวกับข่าวลือ (สังคมวิทยา : พฤติกรรมร่วม,ออนไลน์,๒๕๕๕)

๕. การจลาจล (Riots) คือ การที่ผู้ชนก่อความไม่สงบหรือบ้าคลั่ง แล้วเปลี่ยนเป็นความรุนแรง โดยการแสดงออกอย่างรุนแรงในตัวเอง เช่น การทำลายทรัพย์สิน การทำร้ายผู้อื่น และ

การก่อเหตุรุนแรงต่าง ๆ ในสถานที่ชุมนุม หรือพื้นที่ข้างเคียง เผาทรัพย์สิน สิ่งของ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๔ :๒)

ประเภทการชุมนุมทางการเมือง

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งที่น่าจะเรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมทางการเมืองซึ่งได้มีการปรับระดับจากการชุมนุมเพื่อเรียกร้องทางการเมืองเป็น “การก่อการร้ายทางการเมือง (Terrorism)” ตามที่ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ได้ประกาศนั้นหมายถึง การใช้หรือการขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงที่ผิดปกติในลักษณะก่อให้เกิดความวิตกกังวลโดยมีจุดมุ่งหมายทางการเมืองไม่ว่าจะกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และไม่ว่าจะกระทำเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านอำนาจรัฐก็ตาม (Mikolus, ๑๙๗๘ อ้างใน ศารุติ แขวงโสภา, ๒๕๕๒:๘) ซึ่งกองทัพบกสหรัฐอเมริกาได้จำแนกประเภทของการก่อการร้ายไว้ โดยมีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, ๒๕๕๑:๑๕๒ - ๑๕๕)

๑. การก่อความไม่สงบ (Insurgency) คือ การเคลื่อนไหวของขบวนการที่มุ่งประสงค์จะล้มล้างอำนาจรัฐที่มีอยู่เดิม เป้าหมายอาจจำกัดเพียงเพราะต้องการแยกตัวออกจากการควบคุมของรัฐบาลจนถึงเข้ายึดอำนาจรัฐ และเข้าทำการแทนรัฐบาลปัจจุบัน โดยการบ่อนทำลายและการต่อสู้ด้วยอาวุธซึ่งมีระดับความรุนแรงที่ยังไม่ถึงขั้นสงครามกลางเมือง

๒. สงครามการก่อความไม่สงบ (Insurgency War) คือ การต่อสู้ระหว่างรัฐบาลที่ปกครองประเทศกับขบวนการก่อความไม่สงบ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภายนอกเข้ามาปฏิบัติการด้วยวิธีการรุนแรงภายในประเทศและจุดต่อแหลมทางการเมือง สังคมจิตวิทยา เศรษฐกิจ การทหาร และประชาชนของฝ่ายรัฐบาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับการคุกคามที่มีต่อฝ่ายรัฐบาล และวัตถุประสงค์ในการควบคุมพื้นที่ของฝ่ายก่อความไม่สงบ

๓. สงครามการเมือง (Civil Law) คือ การขัดแย้งภายในประเทศมีลักษณะที่ฝ่ายก่อความไม่สงบสามารถยึดครองและควบคุมพื้นที่ไว้ได้ มีการจัดตั้งรัฐบาลเข้าบริหารพื้นที่ที่ควบคุมประเทศอื่นยอมรับรัฐบาลของฝ่ายก่อความไม่สงบ และแสดงจุดยืนต่อการขัดแย้งอย่างแน่วแน่ มีกำลังทหารที่ถืออาวุธปืนโดยเปิดเผย ติดเครื่องหมายขัดแย้งและปฏิบัติการตามกฎหมายทำสงครามสถานการณ์โดยทั่วไปเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน มีการเผชิญหน้าด้วยกำลังทหารเป็นส่วนใหญ่

๔. การบ่อนทำลาย (Subversion) คือ การกระทำเพื่อบ่อนทำลายอำนาจทางทหาร เศรษฐกิจ การเมือง ทุกด้านด้วยการใช้กำลังและความรุนแรง หรือแทรกซึมเข้าไปบ่อนทำลายเพื่อล้มล้างอำนาจทางการเมืองปกครอง หรือชักจูงให้หันเหการปฏิบัติหรือนโยบายของรัฐตามแนวทางที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอนและโดยต่อเนื่อง

๕. การก่อความวุ่นวายของประชาชน (Civil Disturbance) คือ การใช้ประชาชนหรือมวลชนเข้าขัดขวางการปฏิบัติงานและการผลิตของรัฐบาล เพื่อบั่นทอนการสนับสนุนของประชาชนต่อรัฐบาลโดยการกระทำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของรัฐบาล ทั้งนี้อาจจัดตั้งหน่วยใต้ดินและหน่วยสนับสนุนเพื่อยุยงและจัดให้มีการนัดหยุดงานของผู้ใช้แรงงาน การชะลอการทำงาน การชุมนุมประท้วง และการก่อจลาจล ซึ่งฝ่ายตรงข้ามอาจแสวงหาผลจากสถานการณ์ดังกล่าวโดยดำเนินการก่อวินาศกรรมควบคุมไปด้วย

๖. การก่อกองจลาจล (Riot) คือ การกระทำของฝูงชนด้วยวิธีการรุนแรง ไม่คำนึงถึงกฎหมาย และไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ผู้รักษาความสงบเรียบร้อย แต่จะเชื่อฟังและปฏิบัติตามการชักจูงของผู้นำกลุ่ม ถึงแม้จะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองก็ตาม

๗. การก่อวินาศกรรม (Sabotage) คือ การปฏิบัติการที่มีความประสงค์ในการทำอันตราย เข้าแทรกแซง หรือขัดขวางการป้องกันประเทศของชาติใดชาติหนึ่งโดยการทำลายวัตถุสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก หรือทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการสงคราม

๘. การก่อการร้าย (Terrorism) คือ การใช้ความรุนแรงหรือข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงซึ่งได้ไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง ลัทธิศาสนาหรืออุดมการณ์ โดยการสร้างความหวาดผวา หรือความกลัวด้วยวิธีการข่มขู่หรือการบังคับใช้ด้วยกำลังเช่น การก่อการร้ายของกลุ่มฟูโล (Patani United Liberation Organization) ในภาคใต้ของประเทศไทย เป็นต้น

๙. สงครามกองโจร (Guerrilla Warfare) คือ การปฏิบัติการทางทหารและแบบทหารในดินแดนของข้าศึก หรือที่ข้าศึกยึดครองอยู่ด้วยการใช้กำลังที่ไม่เป็นไปตามแบบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชาชนในท้องถิ่น เป็นการปฏิบัติการรุกด้วยความรวดเร็วและรุนแรงในช่วงเวลาอันสั้นด้วยการจู่โจม อาศัยความคล่องแคล่วและการถอนตัวหนีอย่างรวดเร็ว การดำเนินการสงครามกองโจรขึ้นอยู่กับผลกระทบทางด้านทหาร การเมือง และข้อพิพาททางด้านกฎหมาย รวมทั้งการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นและการสนับสนุนจากนอกประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งจะได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการชุมนุมโดยสงบแนวคิดเกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องผลประโยชน์และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเรียกร้องและนโยบายสาธารณะกับการชุมนุมการแสดงออกทางการเมืองและการควบคุมการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเสรีภาพทางการเมืองขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพประเภทการชุมนุมทางการเมือง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. แนวคิดและทฤษฎีทางสังคม

จากปัญหาผลกระทบจากเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางสังคมที่ยืดเยื้อกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของประเทศไทยนั้น สามารถศึกษาได้จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการขัดแย้งทางสังคมที่ได้พัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นแบบฉบับ หรือเป็นแนวคิดชั้นคลาสสิก (Classic) ได้แก่ แนวคิดของมาร์กซ์ (Karl Marx) และแนวความคิดของแม็กเวเบอร์ (Max Weber) และทฤษฎีองค์การ

๑.๑ แนวคิดของมาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งเชื่อว่าจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง เชื่อว่าความขัดแย้งเป็นสภาพปกติของสังคม ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน และยืนยันว่า การขัดแย้งเป็นกฎพื้นฐานของชีวิต การวิเคราะห์ทางสังคมของมาร์กซ์อยู่บนพื้นฐานของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและเชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสังคม

มาร์กซ์เชื่อว่า จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจที่เรียกว่า “ระบบเศรษฐกิจที่เป็นตัวกำหนดการณ (Economic Determinism)” ซึ่งมีองค์ประกอบที่ประกอบด้วยความเชื่อที่ว่า รูปแบบของการผลิต (Mode of Production) เป็นตัวกำหนดทางสังคมโดยเฉพาะรูปแบบการผลิตของทุนนิยมจะทำให้โครงสร้างพื้นฐานของสังคมว่าด้วยการเป็นเจ้าของทรัพย์สินและปัจจัยการผลิต (ทุน ที่ดินและแรงงาน) ทำให้ระบบ (Systems) ต่างๆ ในสังคม เช่น ระบบครอบครัว ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม การศึกษา การสาธารณสุข ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมต่างก็เป็นผลผลิตหรือถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ไม่เท่าเทียมกันทำให้เกิดชนชั้นขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มและนำไปสู่การขัดแย้งทางสังคมและการเมือง โดยที่กลุ่มหนึ่งพยายามแสวงหาผลประโยชน์ของตนเองซึ่งอีกกลุ่มหนึ่งก็จะเสียผลประโยชน์ ในทำนองเดียวกันสมาชิกภายในกลุ่มก็พยายามแสวงหาผลประโยชน์ของตนและทำให้เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่ม จุดเน้นในแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์อยู่ที่เศรษฐกิจ การต่อสู้ของชนชั้น ธรรมชาติของการแข่งขันและการแสวงหาผลประโยชน์ (วิกิพีเดีย, ออนไลน์, ๒๕๖๐)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) นั้นได้พยายามที่จะกระตุ้นให้สมาชิกผู้เข้าร่วมชุมนุมให้เห็นว่ามีชนชั้นเป็นอำมาตย์และไพร่ ซึ่งในสังคมไทยนั้นภาวะดังกล่าวได้ถูกแก้ไขมาแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว แต่ด้วยระบบทุนนิยมที่ประเทศไทยนำมาใช้ การที่กลุ่มทุนได้รับช่องโอกาสที่จะแสวงหาผลประโยชน์และกำไรจากการผลิตจึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้ผลิตในระดับกลุ่มทุนกับแรงงาน หรือเกษตรกร จึงทำให้เกิดช่องว่างที่รัฐบาลแต่ละยุคไม่ได้ให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหาจากสาเหตุหรือการจัดสวัสดิการสังคมที่ดีเพียงพอ เมื่อมีการปลุกกระดมผ่านแกนนำผู้ชุมนุม การฟังข้อมูลด้านเดียวซ้ำ ๆ และการจูงใจ จึงทำให้มีความเห็นที่คล้อยตามและสามารถใช้คำว่าชนชั้นเพื่อปลุกปั่นให้กระทำตามที่แกนนำต้องการ แต่อย่างไรก็ตามตามที่มาร์กซ์ได้กล่าวไว้ว่า สมาชิกภายในกลุ่มก็พยายามแสวงหาผลประโยชน์ของตนและทำให้เกิดความขัดแย้งภายในกลุ่ม ดังนั้นในระยะเวลาหนึ่งที่แกนนำการชุมนุมสามารถแสวงหาผลประโยชน์จากการต่อรองได้แล้ว ภาวะการณ์ชุมนุมก็ถูกประกาศจากแกนนำให้จบสิ้นลง สร้างความเจ็บแค้นให้กลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์และมีการก่อวินาศกรรมเผาทำลายสถานที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก สร้างความเสียหายให้กับประเทศและบอบช้ำให้กับประเทศอย่างไม่เคยมีมาก่อน

ปัญหาสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมไม่มีศาสตร์หนึ่งเพียงศาสตร์เดียวที่สามารถอธิบายความสลับซับซ้อนของปัญหาได้ทั้งหมด คงใช้อธิบายได้เพียงบางส่วนหรือบางลักษณะเท่านั้นเพราะรากเหง้าของปัญหาที่มาแห่งอาชญากรรมเกิดจากหลายเหตุปัจจัยผสมผสานกันและไม่ว่าสังคมจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าใดผู้กระทำก็พัฒนาเทคนิควิธีการประกอบอาชญากรรมโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และนวัตกรรมรูปแบบต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์การพัฒนาของประเทศและสังคมโลกด้วยเช่นกันการมองอาชญากรรมตามแนวมาร์กซ์อาศัยรูปแบบความขัดแย้งของโครงสร้างสังคมและความสัมพันธ์ในสังคมเป็นหลัก โดยประเมินจากการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและคุณลักษณะในการจัดแบ่งความสนใจและความขัดแย้งในชนชั้นทางสังคม

๑.๒ ทฤษฎีองค์การ (Organization Theory)

แนวความคิดที่เกี่ยวกับองค์การได้ถูกรวบรวม และคิดค้นอย่างมีรูปแบบ จนกลายเป็นทฤษฎีเมื่อประมาณต้นศตวรรษที่ ๒๐ ทฤษฎีนี้เป็นเพียงนามธรรมที่อธิบาย และวิเคราะห์ถึงความจริง และประสบการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว อย่างมีระบบและมีแบบแผนเชิงวิทยาศาสตร์ว่า ถ้าทำ และหรือ เป็นอย่างนั้น ผลจะออกมาแบบนี้ (If .....then) ซึ่งในลักษณะเช่นนี้ ทฤษฎีก็เปรียบเสมือนการคาดคะเนถึงผลที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน จากระยะเวลาต้นศตวรรษที่ ๒๐ จนถึงปัจจุบัน สามารถจำแนกแนวความคิดและทฤษฎีองค์การ ออกเป็น ๓ ชั้นตอน คือ (ไชยา ยี่มิวิไล, ๒๕๒๘ :๖)

ทฤษฎีสมัยดั้งเดิม (Classical Theory)

ทฤษฎีสมัยใหม่ (Neo-Classical Theory)

ทฤษฎีสมัยปัจจุบัน (Modern Theory)

๑.๒.๑ ทฤษฎีสมัยดั้งเดิม (Classical Theory)

ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิมได้เริ่มคิดค้น และก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายศตวรรษที่ ๑๙ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปลายศตวรรษที่ ๑๙ นี้ แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งสภาพแวดล้อมของสังคมยุคนั้นเป็นสังคมอุตสาหกรรม ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม จึงมีโครงสร้างที่แน่นอน มีการกำหนดกฎเกณฑ์และเวลาอย่างมีระเบียบแบบแผน มุ่งให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Effective and Efficient Productivity) จากลักษณะดังกล่าว ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม จึงมีลักษณะที่มุ่งเน้นเฉพาะความเป็นทางการควมมีรูปแบบหรือรูปนัยขององค์การเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อจะได้ผลผลิตสูง และรวดเร็ว ของมนุษย์เสมือนเครื่องจักรกล (Mechanistic) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทฤษฎีองค์การสมัยมนุษย์ในเชิงจิตวิทยา สังคมวิทยา และมนุษย์วิทยา ทุกอย่างจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ตามกรอบและโครงสร้างที่กำหนดไว้อย่างแน่นอนปราศจากความยืดหยุ่น (Flexibility)

ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิมนี้พยายามที่จะสร้างองค์การขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเบื้องต้นทางด้านเศรษฐกิจขององค์การและสังคม นอกจากนั้นการที่มุ่งให้โครงสร้างองค์การทางสังคมมีกรอบ มีรูปแบบก็เพื่อความสะดวกในการบริหาร และปกครอง ดังได้กล่าวแล้วองค์การสมัยดั้งเดิมนั้นเน้นผลผลิตสูงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้นั่นเอง

หลักการของทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม มุ่งเน้นองค์การที่มีรูปแบบ (Formal Organization) ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานหลัก ๔ ประการที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนองค์การที่มีรูปแบบ ได้แก่การแบ่งระดับชั้นสายการบังคับบัญชา การแบ่งงาน ช่วงการควบคุม และเอกภาพในการบริหารงาน

กลุ่มนักวิชาการ ที่มีบทบาทมากในทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม คือ Frederick Taylor ผู้เป็นเจ้าของการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) Max Weber เจ้าของระบบราชการ (Bureaucracy) Lyndall Urwick และ Luther Gulick ผู้มีชื่อเสียงเรื่องทฤษฎีองค์การและกระบวนการบริหารงาน เป็นต้น

๑.๒.๒ ทฤษฎีสมัยใหม่ (Neo – Classical Theory of Organization)

ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม โดยพัฒนามาพร้อมกับวิชาการด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา การพัฒนาที่สำคัญเกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๐ และ ๑๙๒๐ ในระยะนี้การศึกษาด้านปัจจัยมนุษย์เริ่มได้นำมาพิจารณา โดยมองเห็นความสำคัญและคุณค่าของมนุษย์ โดยเฉพาะการทดลองที่ Hawthorne ที่ดำเนินการตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๒๔ – ๑๙๓๒ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์ และในช่วงนี้เองแนวความคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Movement) ได้รับพิจารณาในองค์การและขบวนการมนุษยสัมพันธ์นี้ได้มีการเคลื่อนไหวพัฒนาในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ในระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๐ – ๑๙๕๐ ความสนใจในการศึกษากลุ่มนอกรูปแบบ หรือกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Group) ที่แฝงเข้ามาในองค์การที่มีรูปแบบมีมากขึ้น ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่มุ่งให้ความสนใจด้านความต้องการ (Needs) ของสมาชิกในองค์การเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่าทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ ให้ความสำคัญในด้านความรู้สึกของบุคคล ยอมรับถึงอิทธิพลทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการทำงาน อาทิ กลุ่มคนงานและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซึ่งมีความเชื่อว่า ขบวนการมนุษยสัมพันธ์จะให้ประโยชน์ในการผ่อนคลายความตึงเครียดในโครงสร้างขององค์การสมัยดั้งเดิมลง

บุคคลที่มีชื่อเสียงในทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ คือ Hugo Munsterberg เป็นผู้เริ่มต้นวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม เขียนหนังสือชื่อ Psychology and Industrial Efficiency, Elton Mayo, Roethlisberger และ Dickson ได้ทำการศึกษาที่ฮอธอร์น (Hawthorne Study) เป็นผู้บุกเบิกขบวนการมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Movement) นอกจากนั้นได้รับการสนับสนุนจากนักทฤษฎีมุษยสัมพันธ์อีก เช่น McGregor และ Maslow เป็นต้น

๑.๒.๓. ทฤษฎีสมัยปัจจุบัน (Modern Theory of Organization)

ทฤษฎีองค์การสมัยปัจจุบันได้รับการพัฒนามาในช่วง ค.ศ. ๑๙๕๐ หรือก่อนหน้านั้นเล็กน้อย แนวการพัฒนาทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ยังคงใช้ฐานแนวความคิด และหลักการของทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิมและสมัยใหม่มาปรับปรุงพัฒนา โดยพยายามรวมหลักการทางวิทยาการหลายสาขาเข้ามาผสมผสาน ที่เรียกกันว่า สหวิทยาการ (Multidisciplinary Approach) เป็นการรวมกันของหลักการทางเศรษฐศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เข้าด้วยกันที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์สังคม (Socioeconomic)

นักทฤษฎีองค์การสมัยปัจจุบัน มีความคิดว่าทฤษฎีสมัยดั้งเดิมนั้นพิจารณาองค์การในลักษณะแคบไป โดยมีความเชื่อว่าองค์การอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ฉะนั้นควรเน้นการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การศึกษาองค์การที่ดีที่สุดควรจะเป็นวิธีการศึกษาวิเคราะห์องค์การในเชิงระบบ (System Analysis) ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ มากมายทั้งภายใน และภายนอกองค์การ ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อโครงสร้าง และการจัดองค์การทั้งสิ้น แนวความคิดเชิงระบบนี้ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐาน ๕ ส่วน

๑. สิ่งนำเข้า (Input)

๒. กระบวนการ (Process)

๓. สิ่งส่งออก (Output)

๔. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

๕. สภาพแวดล้อม (Environment)

ดังนั้นองค์การในแนวความคิดนี้จึงต้องมีการปรับตัว (Adaptive)

ตลอดเวลา เพราะตัวแปรต่าง ๆ มีลักษณะเปลี่ยนแปลง (Dynamic) อยู่เสมอ บุคคลที่ชื่อเสียงในทฤษฎีองค์การการสมัยปัจจุบัน หลายคน อาทิ Alfred Korzybski, Mary Parker Follett, Chester I Barnard, Norbert Wiener และ Ludwig von Bertalanffy ทฤษฎีองค์การการสมัยปัจจุบันที่ควรกล่าวถึงอีกคือ ทฤษฎีองค์การตามสถานการณ์และกรณี (Contingency Theory)

ทฤษฎีองค์การตามสถานการณ์และกรณี (Contingency Theory) เริ่มมีบทบาทประมาณปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เป็นทฤษฎีที่พัฒนามาจากความคิดอิสระที่ว่า องค์การที่เหมาะสมที่สุดควรจะเป็นองค์การที่มีโครงสร้างและระบบที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นจริงขององค์การ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการศึกษาสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของมนุษย์ (Humanistic Environment) ทฤษฎีองค์การตามสถานการณ์และกรณีนี้มีอิทธิพลมาก โดยมีธรรมชาติ (Natural) เป็นตัวแปรและเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบ กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผน มีลักษณะเป็นเหตุเป็นผลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สภาพแวดล้อม เป้าหมายขององค์การโดยส่วนรวมและเป้าหมายของสมาชิกทุกคนในองค์การ มีข้อสมมติฐานว่า องค์การที่เหมาะสมที่สุดคือ องค์การที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ๆ ซึ่งรวมถึงสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การสนับสนุน และความต้องการของสมาชิกในองค์การนั้นด้วย บุคคลที่กำหนดชื่อทฤษฎีองค์การตามสถานการณ์และกรณีคือ Fiedler นอกจากนี้ก็มี Woodward, Lawrence และ Lorsch ได้ทำการวิจัยศึกษาเรื่องนี้

ความหมายและประเภทขององค์การ

ทฤษฎีองค์การ หมายถึง กรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่พรรณนาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์การที่มีปฏิสัมพันธ์กัน และรวมถึงความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะว่า เราควรจะทำอย่างไรจึงจะทำให้องค์การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำให้องค์การดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมาย

ในความหมายที่เป็นพื้นฐานที่สุดขององค์การ (Organization) นั้น ก็คือ การที่คนมากกว่าหนึ่งคนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน วัตถุประสงค์นั้นอาจเป็นไปเพียงชั่วคราว หรือต้องใช้เวลายาวนาน อาจมีความยากง่าย หรือจริงจังแตกต่างกันไป จึงได้มีองค์การเกิดขึ้น แต่ถ้าองค์การนั้นมีการเติบโตใหญ่ เริ่มมีระบบระเบียบ และการยอมรับจากสังคมมากขึ้น ก็จะมีสถานะ “เป็นทางการ” (Formal Organization) ซึ่งจะต่างจากองค์การที่ไม่มีการระบุวัตถุประสงค์ และไม่มีการระเบียบในการดำเนินการเอาไว้ หรือมีการยอมรับกันแต่อย่าง “ไม่เป็นทางการ” (Informal Organization) ซึ่งองค์การอย่างไม่เป็นทางการเหล่านี้ อาจได้แก่ กลุ่มเพื่อน วงแชร์ การนัดเล่นไพ่ หรืองานเลี้ยงฉลอง เป็นต้น ซึ่งองค์การอย่างไม่เป็นทางการเหล่านี้ อาจเป็นสิ่งที่มีส่วนซ่อนอยู่ในระบบขององค์การที่เป็นทางการอยู่แล้วด้วย เช่น ภายในองค์การอย่างเป็นทางการนั้น อาจมีการเกาะกลุ่มเกิดองค์การอย่างไม่เป็นทางการขึ้นได้ เมื่อแต่ละคนได้ทำงาน

ด้วยกัน มีการพบปะกัน และอาจมีผลประโยชน์ หรือความสนใจสอดคล้องกัน ก็คบค้าสมาคมกันไป องค์การจะมีธรรมชาติดังต่อไปนี้ คือ

๑. การจัดแบ่งไปตามลักษณะพิเศษ (Specialization) เช่น เมื่อองค์การมีขนาดใหญ่ขึ้น ก็มีการแบ่งออกเป็นสายงาน แต่ละส่วนงานที่ถูกจัดแบ่งงานนั้นก็จะมีคนจำนวนหนึ่ง ที่แต่ละคนต่างต้องมีการรับหน้าที่และความรับผิดชอบกันไป เช่น แม้แต่ร้านตัดเย็บเครื่องหนัง เมื่อมีการขยายงานมากขึ้น ก็มีการแบ่งแยกกิจกรรมตัดหนังเป็นส่วนหนึ่ง งานเย็บหนังเป็นส่วนหนึ่ง และงานตกแต่งเพื่อความสวยงามเป็นอีกส่วนหนึ่ง เป็นต้น

๒. การทำระบบให้เป็นมาตรฐาน (Standardization) กิจการใดที่มีการทำกันบ่อยๆ แต่ไม่มีการทำความเข้าใจกันเกิดเป็นความสับสน ซ้ำซ้อนยากแก่ผู้ปฏิบัติงาน ก็จะมีการหาข้อยุติ และสามารถหาทางออกในการปฏิบัติได้เหมือนกัน เช่น การกำหนดอัตราเงินเดือนเป็นบัญชี ใครมีวุฒิประสบการณ์ หรือความรับผิดชอบอย่างไร ก็จะมีการกำหนดเป็นอัตราเงินเดือนเอาไว้ ไม่ให้เกิดความลักลั่น เกิดความพึงพอใจได้สำหรับทั้งแต่ละบุคคล และทั่วทั้งองค์การ

๓. การทำให้เป็นทางการ (Formalization) การทำให้เป็นทางการนั้น คือ การทำให้ระบบการสื่อสารสั่งการนั้นมีกฎ ระเบียบ และคำสั่งที่ออกมานั้นมีผลบังคับใช้ ดังนั้นจึงต้องมีการเขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับตำแหน่งหน้าที่การงานนั้นก็ต้องมีการจัดเป็นระบบเพื่อให้รับทราบกันภายในหน่วยงาน มิใช่จะตั้งหรือเรียกกันอย่างไรตามใจชอบ ในระบบทหารนั้นจึงต้องมีการจัดทำตำแหน่งกันเป็นลำดับ มีความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ และตลอดจนระบบรางวัลค่าตอบแทน และสวัสดิการกำกับไว้อย่างเป็นทางการชัดเจน

๔. การรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) คือการสั่งการนั้น เพื่อให้มีคนที่ตัดสินใจได้ในท้ายที่สุด ของแต่ละส่วนงานนั้น จะรู้ว่า การตัดสินใจนั้นใครคือผู้รับผิดชอบสูงสุด ในที่ขณะการตัดสินใจสั่งการนั้นหน่วยงานในลักษณะนี้จะต้องหลีกเลี่ยงความสับสนในการสั่งงาน ทุกคนจะรู้ว่า ศูนย์กลางของงานนั้นอยู่ ณ ที่ใด และเมื่อแต่ละระดับไม่อยู่ในสถานะที่จะตัดสินใจสั่งการได้นั้น เขาควรจะต้องฟังใครในระดับต่อไป

๕. ระบบสายงาน (Configuration) หรืออาจเรียกในภาษาอังกฤษว่า The Shape Of The Role Structure เป็นโครงสร้างที่ทำให้รู้อย่างละเอียดของแต่ละคนว่ามีบทบาทหน้าที่ และการสังกัดส่วนงานว่าเป็นอย่างไร มีความเชื่อมโยงกับผู้บังคับบัญชา และส่วนงานต่างๆ ทั้งนี้อาจจะสามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยแผนภูมิขององค์การ เป็นต้น เพราะเมื่อต้องมีการใช้คนนับจำนวนร้อยหรือเป็นพันคนในการทำงานนั้น อาจเกิดความสับสนได้ จึงต้องมีการกำหนดระบบสายงาน เพื่อให้สามารถสื่อสารประสานกัน เช่น ในองค์การทางทหารนั้นเขาจะมีระบบสายบังคับบัญชา มีการแต่งกายกันตามลำดับชั้นยศ ทหารระดับยศที่ต่ำกว่าก็ต้องทำความเคารพคนในระดับที่สูงกว่าเป็นลำดับไป แต่ในการสั่งงานตามหน้าที่นั้น ก็ต้องเป็นไปตามสายงานและความรับผิดชอบ จะไม่มีการก้าวก้าวกัน

๖. ความยืดหยุ่น (Flexibility) เมื่อองค์การมีขนาดใหญ่หลายๆ กฎเกณฑ์เริ่มตายตัว มีระเบียบแบบแผนออกมามาก ท้ายสุดองค์การก็จะขาดความคล่องตัว สูญเสียประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จึงมักจะมีความยืดหยุ่นเปิดเอาไว้ ให้เป็นดุลยพินิจของผู้ปฏิบัติงานในแต่ละระดับ เพราะในท้ายที่สุดแล้วจะไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่จะตายตัวและสามารถใช้ได้ในทุกสภาวะ จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถทำงานที่มีความแตกต่างกันได้

ความเป็นมาของทฤษฎีองค์การเริ่มต้นขึ้นในสมัยราชวงศ์จีน (China) และกรีกโบราณ (Greece) แต่หากพิจารณาในแง่หลักฐานทางวิชาการจริง ๆ นั้น มีความชัดเจนในยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ที่เริ่มมีระบบการทำงานในลักษณะของการแบ่งงานกันทำ ซึ่งความเป็นมาของทฤษฎีองค์การตามนัยนี้มีสาระดังนี้

๑. ทฤษฎีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor)

แนวความคิดในการพัฒนากรอบความคิดของทฤษฎีองค์การ มีความชัดเจนในระหว่าง ค.ศ. ๑๗๒๓-๑๗๙๐ สมัยของ อัดัม สมิท (Adam Smith) โดยให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน (Greater Efficiency) ในโรงงานด้วยวิธีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) การบรรจุบุคลากรให้ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ตามความชำนาญ (Specialization) โดยในแผนกหนึ่ง ๆ ควรมีบุคลากรประมาณ ๑๐ คน และมอบหมายให้แต่ละแผนกที่รับผิดชอบการผลิตเฉพาะทาง เช่น แผนกที่รับผิดชอบการผลิตเข็มหมุด สามารถผลิตได้ถึงวันละ ๔๘,๐๐๐ ชิ้น วิธีการนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของทฤษฎีองค์การในสมัยต่อมา

๒. ทฤษฎีการจัดองค์การขนาดใหญ่ (Bureaucracy)

ในระหว่าง ค.ศ. ๑๘๖๔ - ๑๙๒๐ นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน คือ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) เป็นผู้วางรากฐานทฤษฎีองค์การที่สำคัญยิ่งท่านหนึ่ง โดยเฉพาะแนวความคิดในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานขององค์การขนาดใหญ่ (Bureaucracy) ถือว่าเป็นรูปแบบขององค์การในอุดมคติ (The Ideal form of Organization) ทฤษฎีนี้มีชื่อเสียงมากที่สุดในช่วงทศวรรษ ๑๘๐๐ s ส่วนพัฒนาการที่สำคัญของทฤษฎีเกิดขึ้นจากปัญหาขององค์การ ที่ฝ่ายบริหารมักจะขึ้นชอบการนำ “ระบบพรรคพวก หรือ ระบบอุปถัมภ์ (Favoritism)” เข้าไปใช้ในการบริหารงานขององค์การที่ยาวนาน และปัญหาการบริหารงาน “ระบบอัตวิสัย (Subjectivity) ที่เข้าไปครอบงำความเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) ขององค์การ การเติบโตของระบบดังกล่าวต่อเนื่องกันมาถึง “สมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution)” และปรากฏชัดเจนว่า การใช้ระบบอุปถัมภ์ในการบริหารงานนำไปสู่ความไร้ประสิทธิภาพในการทำงาน (Inefficiency) เวเบอร์ จึงนำเสนอแนวความคิดในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน เรียกว่า “ทฤษฎีการจัดการองค์การขนาดใหญ่ (Bureaucracy)” เป็นทฤษฎีองค์การที่มีความเป็นเหตุเป็นผล (Rational) และเป็นทางเลือกที่นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน (Efficiency)

๓. ทฤษฎีองค์การในกลุ่มคลาสสิก (The Classical School)

ทฤษฎีองค์การกลุ่มคลาสสิก มีนัยแห่งการนำเสนอที่แตกต่างกันแยกเป็น ๒ ทฤษฎีกล่าวคือ

๓.๑ ทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (The Scientific Management) มีบุคคลที่เป็นแกนนำสำคัญ และเป็นผู้วางรากฐานของทฤษฎี คือ เฟรดเดอริก เทเลอร์ (Frederick W. Taylor) เขาเสนอให้เห็นว่า จุดเน้นที่สำคัญของทฤษฎี (Focus) คือ การสร้างประสิทธิภาพ การทำงานอย่างมีความเป็นเหตุเป็นผลของพนักงานในระดับปฏิบัติการในองค์การ (The Lowest of Organization) เพื่อที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน

๓.๒ ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) เป็นการนำเสนอตัวแบบทฤษฎีองค์การตามทัศนะของ เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) ที่มีจุดเน้นความเป็นเหตุเป็นผลในการบริหารงาน

ของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร (Top Management) โดยเสนอแนะให้เห็นว่าผู้บริหารมีภารกิจที่สำคัญในการบริหารงานอย่างไร

๔. ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (The Human Relations School)

ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ เป็นทฤษฎีที่มุ่งสำรวจบทบาทของกระบวนการกลุ่ม (Group Process) และกระบวนการทางสังคม (Social Process) ของบุคลากรในองค์กร ซึ่งมีนักทฤษฎีองค์กรจำนวนมากที่พัฒนา และผลิตผลงานต่าง ๆ ออกมาสนับสนุนแนวความคิดนี้ ผลงานที่ได้รับการยอมรับว่าดีเด่นมากที่สุด เป็นการวิจัยของเมย์โย (Elton Mayo) โรเอธลิสเบอร์เกอร์ (Roethlisberger) และดิกสัน (Dickson) ทำการศึกษาวิจัยที่บริษัทเวสเทิร์นอีเลกทริก (Western Electric) และภายใต้ชื่องานวิจัยว่า “การศึกษาแห่งฮอว์ธอร์น (Hawthorne Studies)” งานวิจัยนี้สนใจศึกษาปัญหาความเป็นเหตุเป็นผลในการทำงาน และประสิทธิภาพในการทำงานตามแนวคิดของการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ แต่สิ่งที่นักวิจัยกลุ่มนี้ค้นพบกลายเป็นเรื่องของ “การสร้างปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม Group Interactions” และ “การสร้างบรรยากาศในการทำงาน (Social Climate)”

๕. ทฤษฎีนวสมัย (The Contingency School)

ทฤษฎีนวสมัยเชื่อว่า “การธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคุณลักษณะที่สำคัญต่าง ๆ ขององค์กรไว้ด้วยกันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัมพันธภาพระหว่างโครงสร้าง (Structure) ขนาด (Size) เทคโนโลยี (Technology) และสภาพแวดล้อม (Environment) เป็นสิ่งที่ต้องขึ้นอยู่กับ (Dependent Upon) สถานการณ์ (Situation)” นักทฤษฎีนวสมัยปฏิเสธ (Reject) ตัวแบบวิธีการทำงานที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียว (The One-Best-Way Model) ดังนั้น นักทฤษฎีและผู้บริหาร จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กร เพื่อที่จะได้สามารถอธิบายวิธีการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมขององค์กร ภารกิจของนักทฤษฎีองค์กรนวสมัย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และต้องสนใจกับเทคโนโลยีขององค์กร (Technology) สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เป้าหมายขององค์กร (Goals) ขนาดขององค์กร (Organizational Size) และวิธีการที่ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างขององค์กร (Organizational Structure) หลักพื้นฐานของทฤษฎีนี้เป็นการพิจารณาว่าโครงสร้างขององค์กรที่ต่างกันจะมีความเหมาะสมกับเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันอย่างไรก็ตาม โครงสร้างขององค์กรต่าง ๆ ในโลกนี้มีความสลับซับซ้อน (Complex) และมีความไม่แน่นอน (Uncertainty)

โดยสรุป ผู้เขียนได้ใช้ความพยายามในการนำเสนอานิยามของทฤษฎีองค์กร จากปรัชญาทางองค์กร ที่นับว่ามีความครอบคลุมพอสมควร และสรุปได้ว่า ทฤษฎีองค์กร หมายถึงกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่พรรณนาถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์กรที่มีปฏิสัมพันธ์กัน และรวมถึงความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะว่าเราควรจะทำอย่างไรจึงจะทำให้้องค์กรปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถทำให้องค์กรดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมาย

ประเภทขององค์กร

แนวคิดของ Amitai Etzioni นักสังคมวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เมืองนิวยอร์ก ได้ให้ความเห็นว่า องค์กรมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างกันเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ควบคุม

องค์การ ที่จะต้องใช้อำนาจหน้าที่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การเกิดความยินยอมที่จะปฏิบัติตาม ความยินยอมนี้จะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับประเภทขององค์การเหล่านั้น และจำแนกประเภทขององค์การเอาไว้เป็น ๔ ประเภท ดังต่อไปนี้

๑. องค์การที่ใช้กำลังบังคับ เพื่อให้คนทำตาม (Coercion Organizations) องค์การประเภทนี้ที่ชัดเจน ได้แก่ คุก สถานกักกัน ค่ายเชลยศึก เป็นต้น

๒. องค์การที่เน้นการให้ค่าตอบแทน เพื่อให้คนทำตาม (Utilitarian Organizations) องค์การประเภทนี้ได้แก่ องค์การห้างร้าน อุตสาหกรรม และงานบริการทั้งหลายที่คนทำงานให้โดยมีค่าตอบแทนเป็นสิ่งจูงใจให้คนทำตามให้กับองค์การ

๓. องค์การที่เน้นนามธรรมเป็นผลตอบแทนในการทำให้คนทำตาม (Normative Organizations) สิ่งที่เป็นนามธรรมนั้นมีได้หลายอย่าง มันอาจเป็น เกียรติยศ ชื่อเสียง การได้รับคำสรรเสริญ การได้มีความสุข การอุทิศให้กับส่วนรวม องค์การประเภทนี้ได้แก่ วัด พรรคการเมือง มูลนิธิอาสาพัฒนา เป็นต้น

๔. องค์การแบบคู่หรือองค์การประเภทลูกประสม (Dual Compliance Organizations) คือ องค์การที่มีลักษณะความยินยอมแบบผสม ระหว่างสองแบบรวมอยู่ในองค์การเดียวกัน เป็นองค์การที่มีการใช้ระบบที่ทำให้คนเข้าร่วมด้วย หรือยอมตามกลุ่มจากแรงหลายทาง เช่น ให้ได้ทั้งค่าตอบแทนที่เป็นเงินทอง คำนวณเป็นผลตอบแทนได้ และการให้ทั้งชื่อเสียงเกียรติยศ เช่น มหาวิทยาลัย องค์การวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร นักประดิษฐ์ หรือเป็นกองทัพในยามสงคราม คือ ถ้ารบชนะก็ได้เกียรติยศและชื่อเสียง แต่ถ้าพ่ายสงคราม หนีทัพ ก็มีสิทธิถูกขึ้นศาลทหาร เป็นต้น

๒. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการชุมนุมโดยสงบ

มนุษย์เมื่อเกิดมาบนโลกก็มีสิทธิธรรมชาติตามมาแล้ว สิทธิธรรมชาติหมายถึงสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติเป็นความชอบธรรมของมนุษย์ที่พึงมีพึงได้ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกันมีสิทธิบางประการติดตัวมาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย สิทธินี้ได้แก่ สิทธิในชีวิตเสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาคเป็นสิ่งที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ และผู้ใดล่วงละเมิดมิได้ หากมีการละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์ได้ สิทธิธรรมชาติแยกออกได้คือ

๑. หลักของเหตุผลถือว่า สิทธิธรรมชาติของมนุษย์เป็นหลักของความจริงความถูกต้องที่อาจโต้แย้งเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้

๒. หลักความชอบธรรมในการรักษาไว้ซึ่งสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ เวลาใดก็ตามผู้ปกครองใช้อำนาจโดยฉ้อฉล ย่อมมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะเปลี่ยนแปลงหรือล้มเลิกรัฐบาลได้และสถาปนารัฐบาลขึ้นใหม่ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการและอำนาจสร้างสรรค์ความปลอดภัยความผาสุกให้เกิดขึ้นได้

๓. หลักปัจเจกชนนิยม สิทธิธรรมชาติได้เกิดขึ้นพร้อมกับการมีสภาพบุคคลเป็นสิทธิประจำตัวของบุคคลไม่สามารถโอนยกเลิกเพิกถอนระหว่างกันได้

๓. แนวคิดเกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องผลประโยชน์และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเรียกร้องและนโยบายสาธารณะกับการชุมนุม

๓.๑ สาเหตุทั่วไปของการเกิดการชุมนุมเรียกร้อง สาเหตุของการชุมนุมเรียกร้องนั้นมีแนวคิดที่เป็นปัจจัยสำคัญ ๔ ประการสรุปได้ดังนี้

๓.๑.๑ ความไม่พึงพอใจในการบริหารงานของรัฐบาลหรือระบบราชการที่ล่าช้า (Political Dissatisfaction) ไม่ค่อยตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน สวัสดิภาพของประชาชนถูกคุกคาม เป็นต้นสิ่งเหล่านี้ได้เพื่อพูนความไม่พอใจของประชาชนมากขึ้น และแสดงออกในรูปการประท้วง (ปณิธิ สุรนินวงศ์, ๒๕๔๔ : ๑๒)

๓.๑.๒ ความรู้สึกเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการมีบทบาททางการเมือง (Political Efficacy) ว่าสามารถจะมีอิทธิพลต่อรัฐบาลและกระบวนการประชาธิปไตยได้ซึ่งความหมายว่าเมื่อประชาชนมีความรู้สึกเกี่ยวข้องทางการเมืองแล้วประชาชนจะต้องเชื่อมั่นว่าตนเองมีบทบาทอิทธิพลมีความสามารถและบทบาทต่อระบบการเมืองได้โดยอาจจะผ่านตัวแทนหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกสภาเทศบาลหรือผู้ที่ประชาชนเลือกตัวเข้าไปทำหน้าที่เป็นต้นหรือเชื่อว่าตนเองมีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขสิ่งที่ไม่เป็นธรรมและทำสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (ประธาน สุวรรณมงคล, ๒๕๔๑ : ๓๖)

๓.๑.๓ การขาดความศรัทธาต่อระบบการเมืองกล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีความเชื่อมั่นขึ้นชมต่อระบบการเมือง (Political Trust) ที่มีอยู่ แต่ถ้าเมื่อใดประชาชนขาดความศรัทธาต่อระบบการเมืองที่เป็นอยู่ เช่น ไม่พอใจผู้นำ ขาดความเชื่อถือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือรัฐมนตรี ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆโดยมีความคิดว่าบุคคลเหล่านี้พยายามกอบโกยผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าจะดูแลผลประโยชน์ของประชาชน สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การขาดความไว้วางใจหรือความศรัทธาในระบบการเมืองผลก็คือ ประชาชนจะไม่เรียกร้องภายในแบบแผนประชาธิปไตย แต่จะหันไปใช้วิธีการนอกแบบมากขึ้น ซึ่งได้แก่การประท้วงเพื่อให้รัฐบาลหรือผู้รับผิดชอบได้ตระหนักการนอกแบบมากขึ้น ซึ่งได้แก่ การประท้วงเพื่อให้รัฐบาลหรือผู้รับผิดชอบได้ตระหนัก หรือหันมาให้ความสนใจต่อข้อเรียกร้องของประชาชนมากขึ้น (ผดุงศักดิ์ อมาตยกุล, ๒๕๔๒: ๓๒)

๓.๑.๔ การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) การชุมนุมประท้วงเรียกร้องของราษฎรและกลุ่มพลังถือว่า เป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อแสดงให้รัฐบาลรู้ว่าประชาชนเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับนโยบายและการกระทำของรัฐบาล และเพื่อแสดงการเรียกร้องให้รัฐบาลตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็ว (ปณิธิ สุรนินวงศ์, ๒๕๔๔ : ๑๐)

๓.๒ ผลประโยชน์และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเรียกร้อง

Lipsky (ปณิธิ สุรนินวงศ์, ๒๕๔๔: ๑๐) ยังได้แบ่งกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการชุมนุมได้เป็น ๕ กลุ่มด้วยกันกล่าวคือ

กลุ่มที่ ๑ เป็นกลุ่มของแกนนำของราษฎร

กลุ่มที่ ๒ เป็นกลุ่มของผู้ร่วมในการชุมนุมอันได้แก่ ราษฎรของกลุ่มเรียกร้องหรือชุมนุมประท้วงต่อปัญหาต่างๆที่ผู้นำหรือแกนนำสามารถระดมเข้าร่วมชุมนุมเรียกร้องได้

กลุ่มที่ ๓ เป็นกลุ่มสื่อมวลชนได้แก่วิทยุโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นผู้เผยแพร่ประเด็นของการชุมนุมและข้อเรียกร้อง

กลุ่มที่ ๔ เป็นกลุ่มผู้ให้แรงสนับสนุนอันได้แก่นักการเมืองนักศึกษานักวิชาการและกลุ่มคนอื่นๆที่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องการสนับสนุนของกลุ่มนี้เป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องยิ่งขึ้นและ

กลุ่มที่ ๕ ซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้ายนั้นก็คือกลุ่มของเป้าหมายของการเรียกร้องได้แก่รัฐบาลและหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจในการตัดสินใจตอบสนองต่อข้อเรียกร้องทางใดทางหนึ่ง

จากกลุ่มทั้งหมด ๕ กลุ่มอาจกล่าวว่าการชุมนุมเรียกร้องหรือประท้วงของกลุ่มค่อนข้างไร้อำนาจนั้นไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ถ้าปราศจากการร่วมมือของกลุ่มที่ ๓ และ กลุ่มที่ ๔ แม้ว่าผู้นำหรือแกนนำของการชุมนุมประท้วงจะสามารถระดมผู้เข้าร่วมเรียกร้องได้มากก็ตาม (ปณิธิ สุรนินวงศ์ ,๒๕๔๔: ๑๑) นอกจากนั้นในการชุมนุมเรียกร้องของราษฎรและกลุ่มพลัง นอกจากจะต้องได้แรงสนับสนุนจากสื่อมวลชนและกลุ่มสนับสนุนโดยทั่วไปแล้ว ยังมีความจำเป็นต้องสร้างพันธมิตรเพื่อเสริมสร้างกำลังในการชุมนุมประท้วงด้วย ทั้งจะต้องแก้ไขปัญหาการที่เป้าหมายของการเรียกร้องคือรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่กลัวการเสียประโยชน์จากการเรียกร้องสร้าง “กลุ่มต่อต้าน” ขึ้นมาซึ่งอาจเป็นกลุ่มราษฎรและกลุ่มพลังที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามในการวิเคราะห์การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มราษฎรและกลุ่มพลังจึงต้องนำการสร้างพันธมิตรและการสร้างกลุ่มต่อต้านเข้ามาพิจารณาด้วย

การชุมนุมเรียกร้องหรือการชุมนุมประท้วงที่เกิดขึ้นนั้น นอกจากกระทำไปเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามข้อเรียกร้องแล้ว ยังหวังผลให้เกิดเป็นข่าวสำคัญขึ้นมาเพราะจากการที่สื่อมวลชนกระจายข่าวนั้นย่อมสร้างผลดีให้แก่กลุ่มของตน ดังเช่น

ประการที่ ๑ เป็นการดึงประเด็นของการชุมนุมหรือการต่อสู้ให้เป็นเรื่องสาธารณะ ทำให้เกิดการยอมรับถึงความชอบธรรมในการเรียกร้อง

ประการที่ ๒ การที่ข่าวสารการชุมนุมของกลุ่มผู้ริเริ่มหรือผู้นำการประท้วงได้กระจายผ่านสื่อมวลชนต่างๆรวมทั้งสิ่งพิมพ์อื่นๆเช่น ใบปลิวแถลงการณ์นั้น มีผลในการระดมบรรดากลุ่มอื่นๆซึ่งมีความรู้สึกไม่พอใจร่วมกันให้เข้าร่วมในขบวนการในวงกว้างยิ่งขึ้น

ประการที่ ๓ กลุ่มผู้ชุมนุมหวังจะให้เหตุผลการประท้วงเรียกร้องเป็นที่ยอมรับของ “กลุ่มที่ ๓” ซึ่ง Lipsky หมายถึง กลุ่มผู้นำทางสังคมและการเมืองระดับสูงนักศึกษานักศึกษากลุ่มผู้เห็นใจและมีอิทธิพลให้เข้ามาเกี่ยวพันในปัญหาความขัดแย้งและเป็นผู้ที่จะไปมีอิทธิพลบีบบังคับให้รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการบางอย่างเป็นการตอบสนองในลักษณะเป็นทางบวกต่อการเรียกร้องของผู้ชุมนุม

๔. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพสิทธิมนุษยชนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ว่าหมายถึงอำนาจอันชอบธรรมอำนาจที่จะกระทำการใดๆได้อย่างอิสระโดยได้รับการรับรองจาก

กฎหมาย (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒ :๑๑๙๓) ยังมีอีกหลายแนวคิดของคำว่า “สิทธิ” ตามทัศนะของนักคิดดังต่อไปนี้

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ได้มองถึงนัยความหมายของคำว่า “สิทธิ” ไว้สองมุมมองคือ มุมมองแรกที่เป็นมุมมองในแง่ของเนื้อหาโดยได้ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ไว้โดยมองว่าสิทธิเป็นเรื่องของอำนาจที่กฎหมายได้ให้ไว้ ในอันที่จะมีเจตจำนงของตนเองส่วนในมุมมองที่สองเป็นการมองในแง่ของจุดประสงค์ในมุมมองนี้ถือว่า สิทธิคือประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้ในปัจจุบันถือว่าสิทธิเป็นประโยชน์ และควรถือว่าสิทธิคืออำนาจที่กฎหมายให้เพื่อสำเร็จประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองซึ่งการคุ้มครองนั้นก็คือคุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิ รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามสิทธิในกรณีที่มีการละเมิดด้วย (หยุต แสงอุทัย, ๒๕๓๐ : ๒๐๕-๒๐๖)

สถิต เล็งไธสง ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “สิทธิ” ว่าสิทธินั้นสืบความหมายมาจากอำนาจและอำนาจมาจากพลหรือกำลังซึ่งเกิดจากร่างกายตามที่ธรรมชาติให้มาอย่างไรก็ตามการใช้อำนาจหรือพลังกำลังนี้ จะใช้ได้เท่าที่กฎหมายรับรองเท่านั้น (สถิต เล็งไธสง, ๒๕๓๗:๑)

Black Law Dictionary (อ้างถึงใน วินิจ เจริญชัยยง, ๒๕๓๙:๖) ได้ให้ความหมายว่า “สิทธิ” คืออำนาจในการกระทำใดๆภายใต้กฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากการให้คำจำกัดความของคำว่า “สิทธิ” ตามทัศนะของนักวิชาการต่างๆที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น พอให้ได้ข้อสรุปในความหมายของคำว่า “สิทธิ” ได้ว่าการให้คำจำกัดความของคำว่า “สิทธิ” นั้นมักจะเป็นการมองในความหมายที่แคบนั้นคือ มองว่าสิทธินั้นเป็นสิทธิตามกฎหมายกล่าวคือมองว่าสิทธิเป็นอำนาจหรือประโยชน์ ซึ่งทางบ้านเมืองให้คำมั่นสัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า จะจัดการดูแลให้เกิดมีขึ้นแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งถือได้ว่าเป็นการมองความหมายของคำว่าสิทธินั้นแคบเกินไปเพราะสิทธิอาจได้รับการคุ้มครองจากปัจจัยอื่นๆที่ไม่ใช่กฎหมายก็ได้ เช่น อาจเกิดจากจารีตประเพณีหรือศีลธรรม (นิธิ สุริยะ, ๒๕๓๗:๑๘)

กล่าวโดยสรุปจากนิยามความหมายและความเป็นมาของคำว่า “สิทธิ” ทำให้ได้ข้อสรุปว่าสิทธินั้นมิได้สองนัยนั้นคือ ในนัยแรกเป็นการมองสิทธิในความหมายอย่างแคบก็คือ เป็นการมองว่าสิทธินั้นเป็นสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองให้ ส่วนในนัยที่สองเป็นการมองสิทธิที่กว้างขึ้นนั้นคือ มองว่าสิทธิอาจได้รับการคุ้มครองจากปัจจัยอื่นๆที่มีใช้กฎหมายเช่นจารีตประเพณีศีลธรรมหรือมารยาทในสังคมนั่นเอง

๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพ

คำว่า “เสรีภาพ” ตามรัฐธรรมนูญได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่นอันเป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง ฉะนั้นเสรีภาพก็คืออำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตัวเอง โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง (วรพจน์ วิศวพิชญ์, ๒๕๓๘:๒๒)

ดังนั้นสิทธิและเสรีภาพ หากเปรียบเทียบกรอบตามรัฐธรรมนูญแล้วย่อมเป็นสิ่งคู่กัน เพราะความเป็นมนุษย์นั้น ย่อมชอบที่จะมีสิทธิเป็นทั้งผู้สร้างและผู้รักษาสิทธิของมนุษยชาติ ทำให้สิทธิและเสรีภาพกลายเป็นสิ่งที่มนุษย์พึงมีพึงได้โดยชอบธรรมอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ซึ่งสามารถแบ่งแยกประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้ดังต่อไปนี้ (ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์, ๒๕๔๘:๑๓๔)

๑. สิทธิและเสรีภาพที่จำแนกตามเนื้อหา โดยเน้นอาศัยวัตถุประสงค์แห่งสิทธิและเสรีภาพเป็นหลักเกณฑ์ สามารถจำแนกตามรัฐธรรมนูญได้ เป็น ๖ ประเภท ดังนี้คือ สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและการแสดงออก ซึ่งความคิดสิทธิและเสรีภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิและเสรีภาพในอันที่จะได้รับปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

๒. สิทธิและเสรีภาพที่จำแนก ตามการเกิดซึ่งการจำแนกแบบนี้ตามรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองให้แก่ราษฎรอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยายแล้วแต่

๓. สิทธิและเสรีภาพที่จำแนกตามอาการที่ใช้ หากมีการพิจารณาตามอาการที่ใช้แล้วสามารถจำแนกย่อยได้อีกเป็นสองประเภทคือ “สิทธิมนุษยชน” (Human Rights) กับ “สิทธิพลเมือง” (Citizens Rights)

๔. สิทธิและเสรีภาพที่จำแนกตามอาการที่ใช้ หากมีการพิจารณาตามอาการที่ใช้แล้วสามารถจำแนกย่อยได้อีกเป็นสองประเภทคือ “สิทธิและเสรีภาพตามมโนธรรม” (Liberty of Conscience) กับ “สิทธิและเสรีภาพในการกระทำ” (Liberty of Action) สรุปได้ว่าสิทธิและเสรีภาพมีความเกี่ยวพันกันเพราะไม่ว่าจะเป็นสิทธิหรือเสรีภาพล้วนแต่ต้องการปกป้องและคุ้มครองแก่กันแท้ของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งหากมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามที่ได้กล่าวมานี้ก็ย่อมมีนัยของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยในตัวของมันเองทั้งสิ้น

๔.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

“สิทธิมนุษยชน” หมายถึงสิทธิทั้งหลายซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีอารยธรรมว่าเป็นสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์นั้นถือเป็นสิทธิที่มีการคุ้มครองป้องกันในทางกฎหมายเป็นพิเศษกับความสำคัญของสิทธิ (วีระ โลจายะ, ๒๕๓๘:๕๔ - ๕๕)

เราสามารถจำแนกสิทธิมนุษยชนได้เป็น ๕ ประเภทได้แก่(ชานาญ จันทรเรือง , ออนไลน์ : ๒๕๕๒)

๑. สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกายเสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้าย หรือฆ่า สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาในศาลอย่างยุติธรรมโดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ สิทธิการได้รับสัญชาติ เสรีภาพในศาสนิกชนในการเชื่อถือและปฏิบัติตามความเชื่อถือของตน

๒. สิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการเลือกวิถีชีวิตของตนเอง ทั้งทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิในมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ

๓. สิทธิทางเศรษฐกิจได้แก่สิทธิการมีงานทำได้เลือกงานอย่างอิสระ และได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การได้รับอาหารที่เพียงพอแก่การยังชีพ ฯลฯ

๔. สิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิการได้รับการศึกษา สิทธิการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพแม่และเด็กต้องได้รับการดูแล ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครอง และสร้างครอบครัว ฯลฯ

๕. สิทธิทางวัฒนธรรม ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นของตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจทางศิลปวัฒนธรรมและการบันเทิงได้โดยไม่มีใครมาบีบบังคับ ฯลฯ

๔.๔ แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

คำว่า “ศักดิ์ศรี” ตามพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๒๕) คำว่า “ศักดิ์ศรี” เป็นคำนามแปลว่า เกียรติศักดิ์ซึ่งหากพยายามถอดความหมายโดยการแยกคำออกจากกัน ได้ตั้งนี้คำว่า “ศักดิ์” หมายถึงฐานะส่วนคำว่า “ศรี” หมายถึง สิริมิ่งขวัญผู้เป็นที่รักหรือเคารพนับถือ ส่วนคำว่า “เกียรติ” หมายถึงการยกย่องนับถือ ดังนั้นเมื่อพิจารณาคำทั้งหลายข้างต้นโดยรวมแล้ว น่าจะได้คำตอบว่า “ศักดิ์ศรี” หมายถึงการยอมรับนับถือสถานภาพของบุคคล” ที่เปรียบเสมือนเกราะป้องกันความเป็นมนุษย์แม้ไม่อาจพิสูจน์ให้ประจักษ์ชัดเจนในความเท่าเทียมกันภายนอกได้ นอกจากนั้นในความหมายทางกฎหมายของนักกฎหมายเยอรมันนับได้ว่ามีความชัดเจนดังเช่นที่กล่าวคำอธิบายคำว่า “ศักดิ์ศรี” ซึ่ง J.M. Wintrich ได้คำอธิบายไว้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น มีลักษณะที่อยู่เหนือตัวบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และมีอยู่ก่อนการบัญญัติรัฐธรรมนูญ โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นผู้สร้างศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ขึ้นมา แต่เขาพบมันอยู่ก่อนแล้ว และยอมรับปฏิบัติซึ่งการให้ความเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ก็เป็นภาคแสดงของความยุติธรรมด้วย ดังนั้นการสร้างสังคมจากเสรีชนที่มีความอิสระในตัวของตนเอง โดยเริ่มจากการเปลี่ยนหรือร่วมกันทำงาน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ก็เพื่อทำให้ความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม สังคมจึงต้องยอมรับว่า สมาชิกแต่ละคนในสังคมมีความเสมอภาค และมีคุณค่าของตนเอง มนุษย์ที่อยู่ในสังคมจึงยังคงมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเอง ไม่อาจตกมาเป็นเพียงเครื่องมือของสังคมหรือลดคุณค่าของชีวิตมาอยู่ในลักษณะที่เป็นเพียงวัตถุของวิधिพิจารณา ดังคำสรุปที่ว่า “มนุษย์ไม่อาจจะถูกปฏิบัติในลักษณะที่เป็นเพียงวัตถุของวิधिพิจารณา” หากแต่ความเป็นมนุษย์ควรเป็นหน่วยหนึ่งในสังคม และการอยู่ในสังคมอย่างสมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์นั้น บุคคลทุกคนในสังคมจะต้องเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน (กมลชัย รัตนสภาวะค์, ๒๕๓๗:๑๐๙ – ๑๑๐)

๔.๕ แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม ได้อธิบายว่า “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” คือการเข้ามารวมอยู่กันชั่วคราวของบุคคลหลายคนเพื่อสนทนาหรือโต้เถียงเรื่องใดๆ การรวมกันเช่นนี้จะไม่มีความผิดก็ต่อเมื่อมีความประสงค์ที่ผิดต่อกฎหมาย (ไพโรจน์ ชัยนาม, ๒๕๔๕:๔๖๑)

ศาสตราจารย์ ดร. วิษณุ เครืองาม ได้อธิบายว่า “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” เป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพราะประชาชนจะมาชุมนุมรวมกลุ่มกันเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ (วิษณุ เครืองาม, ๒๕๒๔:๕๗๐ - ๕๗๑)

โดยสรุปความหมายของคำว่า “เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ” หมายถึง สิทธิอย่างหนึ่งที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ ซึ่งเป็นสิทธิที่ประชาชนพึงมีในการเข้าร่วมชุมนุมรวมกลุ่มกันเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หรือเรียกร้องต่อรัฐบาลโดยจะต้องกระทำกันอย่างสงบ และไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายหรือเดือดร้อนแก่บ้านเมือง

๔.๖. แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในต่างประเทศ

การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจากประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ และสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า แต่ละประเทศถึงแม้ว่าจะมีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน แต่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในประเทศได้มีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเช่นเดียวกัน โดยสามารถดำเนินการได้โดย “อยู่ในกรอบแห่งกฎหมาย” ผู้ชุมนุมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ทางรัฐบาลได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพราะเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของต่างประเทศจะต้องให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนคนอื่นๆ เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งลักษณะที่สอดคล้องกันของแต่ละประเทศในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑. การชุมนุมโดยสงบของประชาชน มีกฎหมายที่บัญญัติอย่างชัดเจน รวมทั้งมีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในกรณีที่มีการกระทำผิดกฎหมาย ในการชุมนุมเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถดำเนินการได้ตามกฎหมาย และเกิดผลเป็นรูปธรรมในการปฏิบัติ

๒. การชุมนุมโดยสงบของประชาชนมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ หน่วยงานของตำรวจที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบอย่างชัดเจน สามารถที่จะปฏิบัติงานโดยเป็นเอกเทศ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจอยู่ในระดับท้องถิ่นอย่างเต็มที่

๓. การชุมนุมจะต้องไม่ล่วงเกินสิทธิของบุคคลอื่น หรืออยู่ในลักษณะที่เป็น การขัดขวางการจราจร ถ้ามีการละเมิดเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายอย่างแท้จริง

๔. การชุมนุมจะต้องมีผู้รับผิดชอบ มีรายละเอียดของการชุมนุมที่ชัดเจน เช่น รายชื่อของบุคคลที่เข้าร่วมการชุมนุม จำนวน ที่อยู่ อาชีพ และวัตถุประสงค์ในการชุมนุม

๕. รัฐบาลของแต่ละประเทศมีแนวทางในการคุ้มครองสถานที่สำคัญของทางราชการอย่างเต็มที่ โดยไม่ให้ผู้ชุมนุมได้เข้าไปชุมนุมใกล้กับสถานที่สำคัญตามที่กำหนด แต่จะจัดที่ไว้ให้โดยเฉพาะ เพื่อป้องกันเหตุการณ์รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้ และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสถานที่สำคัญเหล่านี้ ส่วนความแตกต่างในการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของแต่ละประเทศนั้น จะมีลักษณะที่ต่างกันจะมากหรือน้อยนั้น อยู่กับโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศ กล่าวคือประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบมากกว่าประเทศที่มีการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์

การแสดงออกทางการเมืองและการควบคุมการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะ

๑. การควบคุมการแสดงออกทางการเมือง

๑.๑ งตเว้นการใช้คำหยาบการพุดตูกเสียดสีนินทาว่าร้ายและสร้างความแตกแยก

๑.๒ ทุกความคิดเห็นไม่ควรตูกกลบหลู่ตองครตางๆทั่งในส่วของเอกชนและทางราชการ

๑.๓ หากมีข้อความใดที่เป็นคำหยาบหรือเป็นข้อความที่แสดงถึงการหมิ่นต่อพระบรมเดชานุภาพแห่งสถาบันพระมหากษัตริย์พระบรมวงศานุวงศ์หรือเป็นการอ้าองิงพาดพิงถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดทางระบบจะทำการลบหรือไม่แสดงความคิดเห็นนั้นๆบนข่าวทันที

๑.๔ ทุกความคิดเห็นถือว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดทั้งสิ้นและไม่สามารถนำไปอ้าองิงทางกฎหมายได้

๒. การควบคุมการชุมนุมในพื้นที่สาธารณะ

การปฏิบัติกรของเจ้าพนักงานในการควบคุมการชุมนุมนั้น นอกจากจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายที่ให้อำนาจแล้ว เจ้าพนักงานยังจะต้องใช้ความอดทนอดกลั้นและควบคุมอารมณ์ของตนเองให้มากที่สุด โดยตองพยายามหลีกเลี่ยงการใช้กำลังและอาวุธที่จะเข้าปะทะกับกลุ่มผู้ชุมนุม และตองพยายามใช้หลักจิตวิทยาชี้แจงทำความเข้าใจซ้กงโนมน้าวให้ผู้ชุมนุมเคารพกฎหมายรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อความสงบสุขและให้เห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่กลุ่มอื่นๆด้วย อย่างไรก็ตามหากการชุมนุมได้บานปลายและทวีความรุนแรงมากขึ้น จนกลายเป็นการจลาจลเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานจะต้องรับรายงานให้ผู้บังคับบัญชาเหนือชั้นขึ้นไปทราบและสั่งการแก้ไขปัญหาโดยด่วน หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้กำลังได้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติจะต้องใช้วิจารณญาณในการใช้กำลังเท่าที่จำเป็น และการใช้กำลังนั้นจะต้องได้สัดส่วนกับความรุนแรงของการชุมนุมด้วย เช่น ถ้ามีการชุมนุมที่ก่อเหตุรุนแรงนั้นมีเพียงมือเปล่าหรือมีเพียงก้อนหินและไม่เท่านั้นเจ้าพนักงานควรใช้เพียงโล่และกระบอง หรือถ้าจำเป็นก็ใช้แก๊สน้ำตา แต่ถ้าฝูงชนนั้นมีการใช้มีดดาบขวานอาวุธปืนระเบิด หรือมีการเผาทำลายทรัพย์สินของผู้อื่นดังนี้ เจ้าพนักงานก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อาวุธปืนและแก๊สน้ำตา เพื่อปราบปรามอย่างเด็ดขาด ซึ่งยอมจะถือได้เป็นวิธีการที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกัน อย่างไรก็ตามการใช้กำลังในการควบคุมฝูงชนนั้นเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติควรคำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ชุมนุมให้มากที่สุด มิฉะนั้นแล้วเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติงานอาจตูกโจมตีจากกลุ่มพลังตางๆ และสื่อมวลชนแขนงตางๆได้ กล่าวโดยสรุปการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานในการควบคุมการชุมนุมและการใช้กำลังปราบปรามการจลาจลนั้นควรคำนึงถึงเรื่องสำคัญๆ ดังนี้คือ

๒.๑ ผู้ชุมนุมใช้สิทธิเสรีภาพอยู่ภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆบัญญัติไว้หรือไม่ถ้าผู้ชุมนุมอยู่ภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ และไม่ละเมิดกฎหมายใดๆ เจ้าพนักงานเพียงคอยควบคุมให้การชุมนุมนั้นเป็นไปโดยสงบและไม่ไปก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น

๒.๒ ถ้าผู้ชุมนุมใช้สิทธิเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญกำหนด และเป็นการละเมิดกฎหมายใดๆ เจ้าพนักงานผู้ควบคุมจะต้องพิจารณาว่า การกระทำของผู้ชุมนุมนั้นเป็นการละเมิดกฎหมายในชั้นใด มีความรุนแรงเพียงใด แล้วเลือกวิธีปฏิบัติในการควบคุมสลายฝูงชนอย่างเหมาะสม เช่น ชี้แจง

ชักจูงให้ผู้ชุมนุมกลับสู่ความสงบ ออกคำสั่งให้ลดหรืองดการใช้เสียงดัง ออกคำสั่งให้ผู้ชุมนุมยุติการชุมนุมที่กำลังบานปลายหรือสับสนวุ่นวาย ตั้งแถวแนวป้องกันมิให้ผู้ชุมนุมขยายตัวออกไป การใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม การจับกุมผู้นำการชุมนุมและผู้ร่วมชุมนุมที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน และก่อการจลาจลและการใช้กำลังและอาวุธเข้าปราบปรามการชุมนุมที่บ้านปลายเป็นการก่อเหตุจลาจล ทั้งนี้การที่เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการจะเลือกวิธีปฏิบัติในการควบคุมสลายฝูงชนด้วยวิธีใด จะต้องพิจารณาหลักกฎหมายที่ให้อำนาจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าพนักงานให้ดี และต้องใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติให้อยู่ภายในขอบเขตของกฎหมายดังกล่าวด้วย

๒.๓ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติในขั้นตอนใด เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการจะต้องคำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ชุมนุมด้วยเสมอ การควบคุมการชุมนุมที่มาร่วมชุมนุม และก่อการจลาจลนั้นเป็นงานยากที่เจ้าพนักงานจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์และวิธีการทั้งในด้านกฎหมายและเทคนิควิธีการปฏิบัติเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งอดทนทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบคอบมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์สถานการณ์แล้วเลือกใช้วิธีปฏิบัติอย่างเหมาะสมทั้งนี้ หากเจ้าพนักงานใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมแล้วก็อาจทำให้สถานการณ์บานปลายขยายตัวมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งฝ่ายผู้ชุมนุมและฝ่ายเจ้าพนักงาน

นอกจากนี้การใช้กำลังและอาวุธในการปราบปรามผู้ชุมนุม หรือก่อการจลาจลอย่างรุนแรงเกินเหตุอาจเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานผู้นั้นถูกฟ้องร้องกล่าวหาว่า เป็นการกระทำที่เกินขอบเขตอำนาจที่กฎหมายให้ไว้และยังอาจถูกต่อต้านโจมตีจากกลุ่มพลังต่างๆ รวมถึงสื่อมวลชนอีกด้วย แต่ถ้การปฏิบัติของเจ้าพนักงานนั้นได้ใช้วิธีการที่ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ของการชุมนุมหรือการจลาจลนั้นๆแล้ว ก็ย่อมจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและยังจะได้รับการยอมรับว่าเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม อีกทั้งยังเป็นการบังคับให้ทุกคนเคารพกฎหมายบ้านเมืองด้วย

สิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน พ.ศ.๒๕๕๐ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองการปกครองของไทยคือให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศมากขึ้นด้วยการเพิ่มสิทธิเสรีภาพให้ประชาชนในด้านต่างๆ พร้อมทั้งทำให้สิทธิและเสรีภาพนั้นมีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ

คำว่า “สิทธิ” พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒) ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึงอำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระโดยได้รับการรับรองจากกฎหมายส่วนคำว่า “เสรีภาพ” หมายความว่า การที่บุคคลสามารถจะเลือกคิดทำพูดอย่างไรก็ได้ตามความพอใจของตน และคำว่า “หน้าที่” หมายความว่า กิจที่ควรทำ กิจที่ต้องทำ ซึ่งแตกต่างกันไปตามบทบาทของแต่ละคน เช่น พ่อแม่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก ส่วนลูกมีหน้าที่แสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่ นักเรียนมีหน้าที่เรียนหนังสือเหล่านี้ เป็นต้น

ฉะนั้นการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของคนเราจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักรู้ และจะต้องไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ซึ่งถือเป็นปกติของสังคมที่จะกำหนดสิทธิเสรีภาพและ

หน้าที่ของบุคคลว่า จะใช้ทำอะไรก็ได้ตราบเท่าที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นโดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคตลอดจนหน้าที่ของประชาชนคนไทยไว้ดังนี้

เสรีภาพทางการเมือง

ประชาชนมีเสรีภาพในการรวมตัวกันตั้งพรรคการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

มาตรา ๖๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายในการดำเนินกิจการและข้อบังคับของพรรคการเมืองต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามีมติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะ และการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามีมติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพ

มาตรา ๖๘ บุคคลที่จะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริง และยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำ ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว

สิทธิในการแสดงออกทางการเมือง

เป็นเวลานานแล้วที่มนุษย์เราได้พยายามหาคำตอบ “มนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิประจำตัวไม่อาจถูกทำลายโดยอำนาจใดๆและไม่อาจโอนให้แก่กันได้” จากแนวคิดดังกล่าว เป็นเหตุให้มนุษย์เราดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิการดิ้นรนต่อสู้ดังกล่าว มักเป็นการต่อสู้ระหว่างประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองกับผู้มีอำนาจปกครองรัฐ ถึงแม้ว่าสังคมมนุษย์เราจะมีวิถีทางการเมืองและกฎหมาย เพื่อรองรับสิทธิของบุคคลไว้แล้วก็ยังไม่เกิดผลมากนักยิ่งในสภาพแวดล้อมของสังคมโลก

ปัจจุบันที่สิทธิเสรีนิยมได้เปิดกว้างให้ปัจเจกชนได้แข่งขันกันได้อย่างเสรีและกว้างขวางภายใต้ระบบแข่งขันนี้เอง ได้เพิ่มความแตกต่างระหว่างชนชั้นที่มีการครอบครองปัจจัยการผลิตต่างกันนำไปสู่การใช้สิทธิออกไปในทางเบียดบังผู้อื่น สิทธิของมนุษย์แม้ทางความคิดควรมีเท่าเทียมกันซึ่งออกจะเป็นปรัชญาความคิดที่ออกจะเลอเลิศ แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่ใช่การหาวิธีการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้นด้วยการที่สังคมโลกเราหันหน้ามาร่วมกันประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปี ๑๙๔๘ เพื่อผลักดันให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จากคำปฏิญญาดังกล่าวได้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างด้วยกัน จากเดิมมีการให้ความสำคัญในระหว่างรัฐกับรัฐด้วยกัน แต่ในปัจจุบันกฎหมายระหว่างประเทศยอมรับสถานะของเอกชนสิทธิของเอกชน (Individual Rights) ให้มีความสำคัญสามารถเจรจาในระหว่างประเทศได้ ในฐานะสิทธิของบุคคลควรได้รับการคุ้มครอง เมื่อเป็นเช่นนี้การกระทำใดๆที่เป็นไปในทางริดรอนสิทธิของเอกบุคลอันเกิดจากรัฐรัฐหนึ่ง ย่อมมีผลกระทบต่ออีกรัฐหนึ่งโดยมีองค์กรกลางมากำกับดูแลการดำเนินการทางการเมือง เพื่อยุติการกระทำนั้นๆได้ในส่วนของอำนาจอธิปไตย (Sovereign) จากเดิมที่รัฐมีอธิปไตยเด็ดขาดภายใต้ขอบเขตแดนแห่งรัฐของตนที่จะกระทำการปกครองอย่างไรก็ได้ เพราะมีอธิปไตยรองรับโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐอื่น แต่ในปัจจุบันสิทธิของเอกบุคลได้รับการคุ้มครองจากสิทธิมนุษยชนสากลที่ได้ร่วมกันปฏิญญาไว้ดังนั้นการกระทำใดๆของรัฐจึงถูกเฝ้ามองจากนานาชาติอยู่เมื่อกล่าวถึงสิทธิ มาดูว่าสิทธิด้านใดบ้างที่ได้รับการคุ้มครองประกอบด้วยหลักกว้างกล่าวคือ

๑. สิทธิของของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิด้านนี้มีความกว้างทีเดียวทั้งในส่วน of พลเมืองที่เป็นฝ่ายสนับสนุนและในส่วนของนักการเมือง เช่น การแสดงออกทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

๒. สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิทธิของการเข้าถึง และมีโอกาสทางเศรษฐกิจ การได้รับการบริการจากรัฐ เป็นต้น หากพิจารณาจากสองกรอบที่ให้ไว้ทั้งสองข้างต้นอย่างกว้างๆ จะเห็นว่าในเนื้อหาของสิทธิแล้วได้ถูกนำไปใช้ทั้งในประเทศสังคมนิยม สิทธิดังกล่าวจึงเน้นไปทางรัฐสวัสดิการความมั่นคงของสังคมออกมาในรูปของการศึกษา การเข้าถึงสถานพยาบาล หลักค่าประกัน ในค่าจ้างแรงงานอันเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรได้รับการดูแล ในขณะที่ทางสังคมเสรีนิยม ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ถูกนำไปใช้ ได้เพิ่มเสรีภาพต่างๆที่มีอยู่แล้วให้ต่อยอดขยายเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น เสรีภาพในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมีความรุนแรงเชื่อมโยงข้ามรัฐซับซ้อนซ้อนเนือง ทั้งนี้ด้วยการอ้างถึงสิทธิในการแสดงออกนั่นเอง สิทธิในการถือกรรมสิทธิ์ และหลักค่าประกันในการถูกจับกุมเหล่านี้ เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าแนวคิดสิทธิเสรีของเอกบุคลนี้ได้แพร่ขยายอย่างรวดเร็ว เพราะได้สอดคล้องกับต่อมตัณหาทะยานอยากของมนุษย์นั่นเอง สิ่งที่ควร

ทบทวนในเรื่องสิทธิมนุษยชนก็คือ บุคคลมีสิทธินั้นหมายถึงสิทธิทางกฎหมาย โดยมีกฎหมายมารองรับ จึงจะเป็นการใช้สิทธิที่ได้รับการรับรอง ทั้งเพื่อป้องกันการใช้สิทธิในลักษณะละเมิดสิทธิของผู้อื่น เพราะการมีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐให้สิทธิมาน้อยเพียงใดแค่นั้นเอง

สิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากล มีแนวคิดจากสำนักกฎหมายธรรมชาติที่เชื่อว่า แม้สิทธิการแสดงออกของบุคคลเป็นเพียงการยอมรับให้เกิดมาเป็นมนุษย์ในสังคมนั้น จึงควรมีสิทธิในฐานะเป็นมนุษย์เป็นพลเมืองของรัฐนั้น “ บุคคลทุกคนมีสิทธิ ” ย่อมแสดงออกได้แม้ไม่มีสิทธิรองรับทางกฎหมายเป็นสิทธิทางธรรมชาติในฐานะเป็นมนุษย์ เป็นจุดเริ่มต้นที่จะให้สิทธินั้นเป็นสิทธิทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนจึงเป็นปฏิญญาที่เป็นแนวทางนำไปบัญญัติเป็นสิทธิทางกฎหมายในรัฐธรรมนูญสืบต่อไป ในความเป็นจริงประเทศต่างๆ มีความคิดเห็นทางกฎหมาย มีโครงสร้างทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองที่ต่างกันการจะนำปฏิญญาสากลไปใช้ จึงมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือ มิใช่จะเหมือนกันเสียทั้งหมด บางครั้งการอ้างถึงสิทธิการคัดค้านสิทธิก็ยังไม่ได้ว่าเป็นการใช้สิทธิในฐานะมนุษย์ชน หรือพลเมืองของรัฐนั้นๆ จึงมีทั้งเห็นชัดและไม่เห็นชัด

เมื่อปฏิญญาสากลไม่มีฐานะเป็นสนธิสัญญา และไม่มีผลทางกฎหมาย จึงเป็นเพียงความพยายามให้สิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นสิทธิทางกฎหมายระหว่างประเทศ ในอนาคตที่มีมาตรฐานเดียวกัน ถ้าเป็นเช่นนั้นจุดเปราะบางบนความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย เป็นต้น กฎหมายบ้านเมืองไม่ใช่พื้นฐานที่ถูกต้องที่สุดว่าใครควรได้สิทธิอะไร เพราะกฎหมายอาจดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวกับการพิจารณาเรื่องสิทธิระหว่างคนมีอำนาจกับคนที่ไม่ใช้อำนาจ ต้องพิจารณาว่าคนส่วนมากเขายอมรับ และเชื่อว่าสิทธิคืออะไร ใครควรได้การปฏิบัติของสิทธิ ต้องตระหนักถึงคนอื่นไม่ใช่ให้เราได้ใช้สิทธิเท่านั้นเป็นพอ สิทธิที่ควรได้รับการคุ้มครองมีอะไรบ้าง ปฏิญญาสากลไม่ได้กล่าวถึงเครื่องมือที่จะใช้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้ เมื่อไม่มีเครื่องมือควบคุมให้ได้มาตรฐานเดียวกันหากประเทศต่างๆละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวจะแก้ไขอย่างไร ในส่วนประเทศไทยนั้นมีพื้นฐานทางมนุษยธรรมสูงอยู่แล้วภายใต้กรอบวัฒนธรรมทางศาสนาที่หล่อหลอมเป็นเนื้อเดียวกันเป็นชาติพันธุ์ จึงไม่มีปัญหาในแง่สิทธิมนุษยชนมากนัก หากทบทวนก็ในทางการบังคับใช้ทางกฎหมายเท่านั้น

พัฒนาการชุมนุมในที่สาธารณะของประเทศไทยที่ผ่านมา

การชุมนุมที่เกิดจากการเรียกร้องเกี่ยวกับปากท้องการทำมาหากิน หรือการเสียผลประโยชน์ของประชาชน การชุมนุมในที่สาธารณะในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่่มักจะเกิดขึ้นในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครมากกว่าในต่างจังหวัด ซึ่งผู้ชุมนุมส่วนใหญ่่มักจะเลือกสถานที่ในการชุมนุมใกล้กับทำเนียบรัฐบาลหรือสภาผู้แทนราษฎร เช่น บริเวณท้องสนามหลวง ลานพระบรมรูปทรงม้า ถนนราชดำเนินอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย และบริเวณอื่นๆที่มีสถานที่ที่กว้างขวางที่สามารถจะรองรับจำนวนผู้ชุมนุมได้ ตัวอย่างเหตุการณ์การชุมนุมในที่สาธารณะในประเทศไทยที่ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของการชุมนุม มีสาเหตุเกิดจากอะไร รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการควบคุมผู้ชุมนุม โดยมีตัวอย่างเหตุการณ์ดังนี้

๑. การชุมนุมของกลุ่มสมัชชาคนจนที่ริมเขื่อนปากมูล อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๒ ผู้ชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน

และการจ่ายเงินชดเชยค่าเวนคืนที่ดิน มีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนประมาณ ๓,๐๐๐ คน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้รับผิดชอบในพื้นที่จะต้องระดมกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ใกล้เคียงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการปฏิบัติงานควบคุมการชุมนุมให้อยู่ในความสงบมิให้เกิดความรุนแรงในการชุมนุม

๒. การชุมนุมของเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือสมัชชาชนเผ่าแห่งประเทศไทยและผู้เดือดร้อนจากเขื่อนปากมูลที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๒ ผู้ชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาในเรื่องที่ดินทำกินมีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนประมาณ ๒,๑๐๐ คน จะต้องมีการระดมเจ้าหน้าที่ตำรวจมาควบคุมการชุมนุมเป็นจำนวนมากเพื่อมิให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงในการชุมนุม

๓. การชุมนุมของเกษตรกรกลุ่มแม่น้ำมูลที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๒ ผู้ชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาในเรื่องที่ดินทำกินโดยเร่งด่วน มีผู้เข้าร่วมในการชุมนุมจำนวนประมาณ ๓๐๐ คน เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถควบคุมการชุมนุมให้อยู่ในความสงบไม่มีเหตุการณ์ที่รุนแรงเกิดขึ้น เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนน้อย

๔. การชุมนุมของประชาชนกรณีเขื่อนปากมูลที่บริเวณข้างท่าเทียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๓ ผู้ชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการสร้างเขื่อนปากมูลมีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนประมาณ ๕๐๐ คน ผู้ชุมนุมบางส่วนพยายามที่จะปีนข้ามรั้วเข้าไปในท่าเทียบรัฐบาล ทำให้มีการระดมกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าควบคุมสถานการณ์ทำให้เกิดความรุนแรงและขยายวงกว้างออกไป และสามารถจับกุมผู้ที่บุกรุกปีนรั้วเข้าไปในท่าเทียบรัฐบาลได้เป็น จำนวน ๒๒๕ คน

๕. การชุมนุมของประชาชนที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๓ มีผู้เข้าร่วมในการชุมนุมจำนวนประมาณ ๕,๐๐๐ คน เนื่องจากประชาชนไม่พอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช การชุมนุมมีความรุนแรงมีการบุกทำลายทรัพย์สินของทางราชการได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก มีผู้ได้รับบาดเจ็บจากการชุมนุมทั้งฝ่ายประชาชนผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๖. การชุมนุมของประชาชนผู้คัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย- มาเลเซียที่ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๕ มีผู้เข้าร่วมในการชุมนุมจำนวนประมาณ ๒,๕๐๐ คน การชุมนุมมีสถานการณ์รุนแรง ผู้ชุมนุมได้มีการทำลายทรัพย์สินของทางราชการ ซึ่งมีผู้ได้รับบาดเจ็บจากการชุมนุมทั้งฝ่ายประชาชนที่ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

วิกฤติการณ์ทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนรูปแบบการชุมนุม และใช้ความรุนแรงมากขึ้น

ลำดับเหตุการณ์หลัก วิกฤติการเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓ (วิกิพีเดีย ,ออนไลน์, ๒ มิ.ย.๒๕๕๕) กล่าวถึงลำดับเหตุการณ์ พรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง องค์กร และกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องดังนี้

๑. ประท้วงขับรัฐบาลรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๔๘
๒. คดียุบพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๘
๓. พันธมิตรฯ ชุมนุม พ.ศ. ๒๕๕๑

๔. คดียุบพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑
๕. เหตุการณ์ความไม่สงบ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒
๖. แนวร่วมประชาธิปไตยฯ ชุมนุม พ.ศ. ๒๕๕๓
๗. คดียุบพรรคประชาธิปัตย์ พ.ศ. ๒๕๕๓

พรรคการเมืองที่เกี่ยวข้อง

พรรคการเมืองใหม่ พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคประชาธิปัตย์ พรรคประชากรพรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคเพื่อไทย พรรคภูมิใจไทย กลุ่มเพื่อนเนวิน พรรคมาตุภูมิ พรรครวมชาติพัฒนา

องค์กร กลุ่มบุคคล ที่เกี่ยวข้อง

พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ กลุ่มคนเสื้อน้ำเงิน กลุ่มประชาชนเพื่อพิทักษ์ชาติศาสน์กษัตริย์ คณะปฏิรูปการปกครอง คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ

วิกฤติการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓ เป็นชุดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมือง ซึ่งมีความเห็นต่ออำนาจและสนับสนุนหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งวิกฤติการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับเสรีภาพสื่อเสรีภาพทางการเมืองในไทย ทั้งยังสะท้อนภาพความไม่เสมอภาคและความแตกแยก ระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท การละเมิดพระราชอำนาจ การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งบั่นทอนการเมืองไทยมาเป็นเวลาช้านาน

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เริ่มมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมือง ซึ่งมีความเห็นต่อหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ควรออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งกลุ่มนี้ นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร ส่งผลให้ฝ่ายทหารคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ก้าวขึ้นสู่อำนาจ และเข้ามามีบทบาททางการเมือง ส่งผลให้ไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๐ ซึ่งในช่วงดังกล่าว มีกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารหลายกลุ่ม นำโดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เพื่อขับไล่ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) และรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์

ต่อมาพรรคพลังประชาชน ซึ่งถูกมองว่าเกี่ยวข้องทางการเมืองกับหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ชนะการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๕๐ และจัดตั้งรัฐบาลผสม ทำให้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย) ซึ่งเคยเคลื่อนไหวหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ก่อนเหตุการณ์รัฐประหารมาแล้ว กลับมาชุมนุมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อกดดันให้นายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ออกจากตำแหน่ง ก่อนจะยุติการชุมนุม เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรคพลังประชาชน

ผลการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ปรากฏว่า นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมัยรัฐบาลไทยรักไทย นายสมัคร สุนทรเวช และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้

กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ กลับมาชุมนุมอีกครั้ง เพื่อกดดันให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนวันที่ ๑๐ พฤษภาคม นายอภิสิทธิ์ประกาศยุบสภา และผลการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๕๔ ปรากฏว่า พรรคเพื่อไทยชนะ และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรีคนถัดมา

เบื้องหลังการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สองของพรรคไทยรักไทย (วิกิพีเดีย , ออนไลน์, ๒๕๖๐)

ในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยที่สองของไทยรักไทย ได้ถูกนักวิชาการบางกลุ่ม ออกมาวิพากษ์วิจารณ์ว่าอยู่ภายใต้ "ระบอบทักษิณ" คือ ไม่ใส่ใจต่อเจตนารมณ์ประชาธิปไตย ข้องเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการฉ้อราษฎร์บังหลวง นอกจากนี้ยังไม่สามารถควบคุมความรุนแรงที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการกวาดล้างขบวนการ ค้ายาเสพติด ซึ่งมีผู้เสียชีวิตมากกว่า ๑,๐๐๐ คน ทั้งนี้ ประชาชนบางกลุ่มได้ใช้คำว่า "ระบอบทักษิณ" สร้างความชอบธรรมในการขับไล่หัวหน้าพรรคไทยรักไทยออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ความขัดแย้งสนธิ - ทักษิณ และกรณีเมืองไทยรายสัปดาห์นายสนธิ ลิ้มทองกุล เคยสนับสนุนหัวหน้าพรรคไทยรักไทยในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยแรก ก่อนที่นายสนธิเปลี่ยนมาเป็นโจมตีหัวหน้าพรรค หลังจากที่ดินเสียผลประโยชน์ทางธุรกิจ ความขัดแย้งดังกล่าวได้ขยายตัวขึ้น เมื่อช่องโทรทัศน์ ๑๑/๑ ของนายสนธิถูกสั่งยุติการออกอากาศชั่วคราว จากการพิพาทในหนังสือสัญญากับผู้วางระเบียบของรัฐบาล

กลางเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ฝ่ายบริหารของ อสมท. มีมติให้ระงับการออกอากาศ รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวีอย่างไม่มีกำหนด เนื่องจาก นายสนธิ ลิ้มทองกุล ผู้ดำเนินรายการ ได้อ่านบทความเรื่อง "ลูกแกะหลงทาง" ซึ่งมีเนื้อหาโดยอ้อมกล่าวหา รัฐบาลไทยรักไทยและเชื่อมโยงไปถึงสถาบันเบื้องสูง นายสนธิจึงเปลี่ยนเป็นการจัดรายการนอกสถานที่แทน

กรณี "การละเมิดพระราชอำนาจ" และการทำบุญที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘ หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน ได้ตีพิมพ์การเทศนาของหลวงตามหาบัว มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์ หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี อย่างหนัก และมีเนื้อหาส่วนหนึ่งกล่าวถึงหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ว่ามีการใช้อำนาจ "...มุ่งหน้าต่อประธานาธิบดีชัดเจนแล้วเดี๋ยวนี้ พระมหากษัตริย์เหยียบบลง ศาสนาเหยียบบลง ชาติเหยียบบลง..." ทำให้เกิดหัวข้อโต้เถียงกันเป็นวงกว้าง และนับตั้งแต่เดือนตุลาคมเป็นต้นมา เว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการได้เขียนบทความกล่าวหาว่านายกรัฐมนตรีละเมิดอำนาจของพระมหากษัตริย์ เนื่องจากการเป็นประธานในพิธีการทำบุญที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘ (ซึ่งโดยปกติสงวนไว้เป็นพระที่นั่งของพระมหากษัตริย์)

การทำบุญที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘ นายบรรศักดิ์ อูวรรณโณ ออกมาชี้แจงว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานอนุญาตให้หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีแล้ว เช่นเดียวกับนายจักรธรรม ธรรมศักดิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในขณะนั้น ได้สนับสนุนและอ้างว่าสำนักพระราชวังออกแบบพิธีทั้งหมด รวมทั้งการจัดตำแหน่งเก้าอี้ด้วย อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม ASTV ผู้จัดการออนไลน์ ได้ระบุว่า ในวันดังกล่าวไม่มีพระบรมราชานุญาต ให้หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีแต่อย่างใด ต่อมา ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ศาลแพ่งมีคำสั่งให้นายสนธิหยุดการกล่าวหา พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เพิ่ม

กรณีการขายหุ้นกลุ่มบริษัทชินคอร์ป ในวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ตระกูลชินวัตร และตามาพงศ์ขายหุ้นที่ครอบครองอยู่ทั้งหมดในกลุ่มบริษัทชินคอร์ป ให้แก่ บริษัทเทมาเส็ก รวมมูลค่าทั้งสิ้นกว่า ๗๓,๐๐๐ ล้านบาท หรือกว่า ๔๙.๖๑% ของหุ้นทั้งหมดทำให้ถูกโจมตีในประเด็นด้านการได้รับการยกเว้นภาษี การปล่อยให้ต่างชาติเข้าบริหารกิจการด้านความมั่นคง รวมทั้งผลประโยชน์ทับซ้อน และการหลีกเลี่ยงภาษีกำไรส่วนทุน

คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้ดำเนินการตรวจสอบการซื้อขายดังกล่าว โดยได้ผลสรุปเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙ ว่า หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี และบุตรธิดา นางสาวพินทองทา ชินวัตร ปราศจากความผิด อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการได้พบว่าบุตรของหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี นายพานทองแท้ ชินวัตร ละเมิดกฎว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลและข้อเสนอการประมูลสาธารณะในการซื้อขายระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๔๕ นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบการโอนภายในโดยผู้ถือหุ้นของบริษัทชินคอร์ป แต่ก็ไม่พบการกระทำที่ผิดกฎหมาย

ลำดับเหตุการณ์การยุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙ หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยหวังว่าชัยชนะอย่างถล่มทลาย ในการเลือกตั้งคราวนี้จะยุติเสียงวิพากษ์วิจารณ์ลงได้ พรรคฝ่ายค้าน ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยและพรรคมหาชน ประกาศคว่ำบาตรการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ และรณรงค์ให้ผู้ไปใช้สิทธิกาในช่องไม่ประสงค์ลงคะแนน อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจความคิดเห็นของสวนดุสิตโพล ระบุว่าผู้มีเห็นด้วยกับการคว่ำบาตรเพียง ๒๘%

การชุมนุมต่อต้านและสนับสนุนรัฐบาลพรรคไทยรักไทยที่จริงการชุมนุมเพื่อขับไล่หัวหน้าพรรคไทยรักไทยออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่กลางปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ในช่วงปลายรัฐบาลทักษิณ ๑ โดยมีการรวมตัวของกลุ่มคนในนามกลุ่มประชาชนเพื่อชาติและราชบัลลังก์ตามด้วยการชุมนุมปราศรัยทางการเมือง ก่อนที่จะแพร่หลายขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๔๘ แรงกดดันให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพิ่มขึ้นอย่างมาก หลังกรณีการขายหุ้นกลุ่มชินคอร์ป การประท้วงต่อต้านส่วนใหญ่ประกอบด้วยกลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นสูงและพวกนิยมเจ้า ร่วมกับกลุ่มสันติอโศก ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของหลวงตามหาบัว และพนักงานของรัฐวิสาหกิจซึ่งต่อต้านการแปรรูปรวมทั้งสถาบันการศึกษาและปัญญาชน

การประกาศตัวครั้งแรกของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยหลังจากที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยประกาศตัวเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙ การชุมนุมหลายครั้งถัดมาได้ปรากฏลักษณะของความรุนแรงเพิ่มขึ้น ถึงกับบังคับวานักข่าวและนักหนังสือพิมพ์ รวมทั้งกีดขวางการจราจรและการจัดงานกาชาดประจำปี

อย่างไรก็ตาม ในวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ กลุ่มผู้ชุมนุมสนับสนุนหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ได้มาชุมนุมที่ท้องสนามหลวงโดยมีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนมหาศาล ซึ่งใน

สื่อไทยระบุไว้ถึง ๒๐๐,๐๐๐ คน นับตั้งแต่วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา กลุ่มผู้สนับสนุน พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้เดินทางมาจากภาคเหนือและภาคอีสานเพื่อมาชุมนุมกันที่สวนจตุจักร หนึ่งสัปดาห์ก่อนการเลือกตั้งใหม่ กลุ่มผู้ชุมนุมต่อต้านหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ได้เดินขบวนไปตามย่านการค้า สถานที่ประกอบธุรกิจและอาคารสำนักงานหลายแห่ง จนต้องปิดทำการ ซึ่งคาดกันว่าสร้างความเสียหายถึง ๑.๒ พันล้านบาท และในการชุมนุมเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้ก่อให้เกิดการจลาจลติดขัดอย่างหนักในกรุงเทพมหานครและบริเวณการขนส่งของรถไฟฟ้า BTS อีกส่วนหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวทำให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง และทำให้ สัดส่วน ผู้ที่เห็นด้วยกับการชุมนุมลดลงกว่าครึ่ง

เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ แสดงความต้องการให้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงแทรกแซงการเมือง โดยการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่และคณะรัฐมนตรีชุดใหม่เพื่อยุติความขัดแย้ง เช่นเดียวกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย สภานายความ และสภาสื่อแห่งประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ตรัสตอบแนวคิดดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ว่าการกระทำเช่นนั้น "ไม่เป็นประชาธิปไตย" "เป็นความยุ่งเหยิง" และ "ไม่มีเหตุผล"

การเลือกตั้งทั่วไป เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ และผลที่ตามมาผลการเลือกตั้งอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ พบว่าพรรคไทยรักไทยได้รับที่นั่งในรัฐสภาถึง ๔๖๐ ที่นั่ง ด้วยคะแนนเสียง ๕๖% ซึ่งหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี กล่าวอ้างว่าเขาได้รับเสียงถึง ๑๖ ล้านเสียง อย่างไรก็ตาม ผู้ลงสมัครพรรคไทยรักไทยใน ๓๘ จังหวัดเลือกตั้งภาคใต้ ซึ่งเป็นฐานเสียงของพรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนนเสียงไม่ถึง ๒๐% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งชะลอผลของการเลือกตั้ง และจัดการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ พรรคประชาธิปัตย์ ยื่นฎีกาต่อศาลปกครองกลางให้ยกเลิกการเลือกตั้งซ่อม ซึ่งหลายฝ่ายมองว่าเป็นการถ่วงเวลาการเปิดประชุมสภาและขัดขวางมิให้การจัดตั้งรัฐบาลเสร็จทันกำหนดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ เช่นเดียวกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง พลตรีจำลอง ศรีเมือง ประกาศจะชุมนุมต่อไปจนกว่าจะได้รับ "นายกรัฐมนตรีที่มาจาก การแต่งตั้ง"

เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ประกาศ จัดตั้งคณะกรรมการไกล่เกลี่ยอิสระเพื่อแก้ไขความขัดแย้งทางการเมือง แต่พรรคประชาธิปัตย์และพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยไม่เข้าร่วมกับคณะกรรมการดังกล่าว และในวันรุ่งขึ้น หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ออกมาแถลงไม่เข้ารับการสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีอีกครั้ง โดยให้เหตุผลว่า เพื่อสร้างความสมานฉันท์และความปรองดองในชาติ ต่อมา พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ลาออกจากความเป็นนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งให้ พลตำรวจเอกชิตชัย วรรณสถิต รองนายกรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน ซึ่งพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้เฉลิมฉลองในวันที่ ๗ เมษายน และประกาศว่าการกำจัดการบอบช้ำทักษิณเป็นเป้าหมายต่อไป

วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ศาลรัฐธรรมนูญ มีมติ ๘-๖ เสียง ให้เพิกถอนการเลือกตั้งและจัดการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ ซึ่งกำหนดไว้เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนยังได้เรียกร้องให้สมาชิกของคณะกรรมการการเลือกตั้งลาออกจากตำแหน่ง และเมื่อสมาชิกดังกล่าวปฏิเสธ ศาลอาญาจึงได้สั่งจำคุกและปลดคณะกรรมการการเลือกตั้งออกจากตำแหน่ง

"แผนฟินแลนด์" และ "ผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ" ก่อนหน้าพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เพียงหนึ่งวัน หนังสือพิมพ์และเว็บไซต์ผู้จัดการได้ตีพิมพ์บทความหนึ่งเกี่ยวกับ "แผนฟินแลนด์" ข้อกล่าวหาว่า หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี และผู้ร่วมก่อตั้งพรรคไทยรักไทย มีแผนสมคบคิดเพื่อโค่นล้มราชวงศ์จักรีและยึดอำนาจการปกครองประเทศ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทย ได้ฟ้องต่อนายสนธิ บรรณาธิการ คอลัมน์นิสต์ และฝ่ายบริหารอีกสองคน ในข้อหาหมิ่นประมาท

ส่วนเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน คำกล่าวของหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี มีส่วนหนึ่งซึ่งพาดพิงถึง "ผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ" ทำให้นักข่าวคาดกันว่าหมายถึง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี

กรณีคาร์บอมบ์ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ รถคันหนึ่งซึ่งชนวัดถูกระเบิดกว่า ๖๗ กิโลกรัมได้หยุดบริเวณใกล้ที่พักของหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ในเขตธนบุรี โดยมี ร้อยตำรวจโทวัชชัย กลิ่นชนะนะ อดีตคนขับรถส่วนตัวของ พลเอกพัลลภ ปิ่นมณี รักษาการผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน เป็นพลขับ โดยการสืบสวนของตำรวจพบว่า รถคันดังกล่าวได้ออกจากสำนักงานใหญ่ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เมื่อเช้าวันเดียวกัน

พลเอกพัลลภ ปิ่นมณี ปฏิเสธความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว และกล่าวว่า "ถ้าผมทำนายฯ หนีไม่พ้นผมหรือ..." และกล่าวอ้างว่า "วัดถูกระเบิดอยู่ระหว่างการขนส่ง ไม่ได้เก็บรวบรวมมาจุดระเบิด" ในขณะที่ฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลมองว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นแผนสมคบคิดของรัฐบาล

ร้อยตำรวจโทวัชชัย กลิ่นชนะนะ ถูกจับกุมตัว และ พลเอกพัลลภ ปิ่นมณี ถูกปลดออกจากตำแหน่งในทันที ในภายหลังได้มีการจับกุมนายทหารเพิ่มอีก ๕ นาย เนื่องจากสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง แต่นายทหาร ๓ นาย รวมทั้ง ร้อยตำรวจโทวัชชัย กลิ่นชนะนะ ถูกปล่อยตัว ภายหลังการก่อรัฐประหารในเดือนกันยายน

เหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๔๙ และสถานการณ์การเมืองสมัยรัฐบาลทหาร

ผู้บัญชาการเหล่าทัพพร้อมกันแถลงการณ์ผ่านทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยคืนวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ได้รัฐประหารยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินจากรัฐบาลทักษิณ โดยได้แถลงเหตุผลของรัฐประหารไว้ใน "สมุดปกขาว" สองวันถัดมา พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ประกาศยุติการชุมนุมและประกาศว่าการกิจสำเร็จแล้ว ภายหลังการก่อรัฐประหาร พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้เดินทางไปยังกรุงลอนดอน สหราชอาณาจักร

คณะรัฐประหารยังได้มีการจับกุมนักการเมืองรัฐบาลทักษิณหลายคน คือ พลตำรวจเอก ชิตชัย วรรณสถิตย์, นายพรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช, นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ซึ่งถูกคุมขัง ณ กองทัพภาคที่ ๑ นอกจากนี้ ยังได้มีคำสั่งเรียกตัว นายยงยุทธ ดิยะไพรัช และนายเนวิน ชิดชอบ ซึ่งทั้งสองได้เข้ารายงานตัวเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน และถูกควบคุมตัวไว้ ก่อนที่ทั้งหมด ยกเว้น นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ จะได้รับการปล่อยตัวภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙

หลังจากนั้นคณะรัฐประหารเริ่มการสอบสวนข้าราชการซึ่งถูกแต่งตั้งในสมัยรัฐบาลทักษิณ และในการแต่งตั้งนายทหารประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ นายทหารซึ่งเป็นที่ไว้วางใจของระบอบใหม่ก็ถูกแต่งตั้งแทนที่นายทหารซึ่งภักดีต่อรัฐบาลเก่า และเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ คณะรัฐประหารได้ประกาศว่าศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระอื่นซึ่งถูกก่อตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับเก่าจะต้องถูกยกเลิกทั้งหมดอย่างไรก็ตาม สถานะของนางจรรุวรรณ เมณฑกา ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อตรวจสอบข้อกล่าวหาความไม่ชอบมาพากล รวมทั้งมีตั้งกรรมการขึ้นตรวจสอบรัฐบาลเก่า คือ คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ

ในระหว่างนี้ ยังได้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรใช้ปกครองประเทศต่อไป โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว จนเสร็จ และได้ให้ประชาชนออกเสียงลงประชามติเมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผู้เห็นชอบคิดเป็นสัดส่วน ๕๗.๘๑% ของผู้มีสิทธิพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยบังคับใช้เป็นกฎหมาย เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐

การประชุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นการชุมนุมที่ส่งผลให้แกนนำถูกจำคุกครั้งแรกหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้มีการตั้งแกนนำรุ่นที่สองขึ้น

การประชุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๕๑ จากผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่าพรรคพลังประชาชนได้รับเลือกมากที่สุด คือ ๒๓๓ ที่นั่ง ส่วนพรรคประชาธิปัตย์ได้อันดับรองลงมา คือ ๑๖๕ ที่นั่ง นายสมัคร สุนทรเวช เริ่มวาระดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๑ และจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดแรกเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่ก็มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นรัฐบาลตัวแทนของ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ฝ่ายพันธมิตรฯ เองก็เริ่มมองว่ารัฐบาลสมัครมีพฤติกรรมที่สื่อถึงความทุจริตหลายอย่าง เช่น การยกปราสาทเขาพระวิหารขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียว และความพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อนิรโทษกรรมให้แก่หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี

กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้กลับมาชุมนุมอีกครั้ง นับตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นต้นมา ต่อมา กลุ่มพันธมิตรได้ทำการ "ดาวกระจาย" ไปยังสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทวงถามการตรวจสอบทุจริตในรัฐบาลทักษิณ รวมทั้งเร่งรัดคดีการทุจริตการเลือกตั้งของ นายยงยุทธ ตียะไพรัช และเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ พันมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้เคลื่อนกลุ่มผู้ชุมนุม ๙ เส้นทาง เพื่อยึดพื้นที่ทำเนียบรัฐบาล ก่อนที่กลุ่มผู้ชุมนุมจะย้ายกลับไปยังสะพานมัฆวานรังสรรค์ หลังจากมีคำสั่งของศาลแพ่งให้เปิดเส้นทาง

การประชุมของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หลังการบุกยึดทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ก่อนที่ พันมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จะเข้ายึดทำเนียบรัฐบาลได้สำเร็จเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ในวันต่อมา แกนนำ พันมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ๙ คน ถูกแจ้งความในความผิดข้อหาทกบฏ และได้มีการปะทะกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งมีการชุมนุมบริเวณท้องสนามหลวง จนกระทั่งเมื่อเกิดเหตุปะทะกันระหว่างทั้งสองฝ่าย จนมีผู้เสียชีวิต ๑ คน นายกรัฐมนตรี สมัคร สุนทรเวช จึงประกาศการสถานการณ์ฉุกเฉินในวันเดียวกัน จนกระทั่งยกเลิก เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

เมื่อวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเอกฉันท์วินิจฉัยให้นายสมัคร สุนทรเวช พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในคดีจัดรายการ “ชิมไปบ่นไป” และ “ยกโขยง ๖ โมงเช้า” ซึ่งถือว่าเป็นคุณสมบัติต้องห้าม ต่อมาได้มีการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ผลปรากฏว่า นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้รับเลือก และได้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดแรก เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้ชุมนุมหน้า อาคารรัฐสภา เพื่อกดดันมิให้คณะรัฐมนตรีเข้าแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ในวันรุ่งขึ้น ตำรวจจึงได้เข้า สลายการชุมนุมเพื่อเปิดทางเข้าออกอาคารทั้งก่อนและหลังการประชุม จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้มี ผู้เสียชีวิต ๑ - ๒ คน และได้รับบาดเจ็บมากกว่า ๓๐๐ คน

ปลายเดือนพฤศจิกายนและต้นเดือนธันวาคม ๒๕๕๑ พันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย ได้บุกยึดท่าอากาศยานดอนเมืองและสุวรรณภูมิจนมีผู้โดยสารตกค้าง และสร้างความเสียหายกับเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของไทยเป็นอย่างมาก การชุมนุมดังกล่าวดำเนินไปจนถึง วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ภายหลังพรรคพลังประชาชนถูกยุบ และนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ พ้น จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

การจัดตั้งรัฐบาลอภิสิทธิ์ภายหลังการพ้นจากตำแหน่งของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ได้มี การลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี ผลปรากฏว่านายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้รับคะแนนเสียงมากกว่า พลตำรวจเอกประชา พรหมนอก ทำให้การเมืองพลิกขั้ว พรรคประชาธิปัตย์ได้จัดตั้งรัฐบาลผสม จาก เดิมที่เป็นฝ่ายค้านในรัฐบาลทักษิณ สมครและสมชาย ในขณะที่พรรคเพื่อไทย ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบ นักการเมืองเดิมจากพรรคพลังประชาชน รัฐบาลเก่า กลายเป็นฝ่ายค้านแทน โดยมีรายงานอย่าง กว้างขวางว่า พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา ผู้บัญชาการทหารบก บีบบังคับให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังประชาชนย้ายมาอยู่กับพรรคประชาธิปัตย์

การประท้วงและเหตุการณ์จลาจล เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒

กลุ่ม แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติบุกเข้าสถานที่จัดการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อวันที่ ๒๕๕๒ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้ถ่ายทอดภาพ มายังกลุ่มผู้สนับสนุน และกล่าวอ้างว่า ประธานองคมนตรี พลเอกเปรม เป็นผู้อยู่เบื้องหลังรัฐประหาร พ.ศ. ๒๕๔๙ และองคมนตรีบางท่าน คือ พลเอกสุรยุทธ์ และนายชาญชัย ลิขิตจิตถะ ได้ใช้อำนาจ ทหารค้ำตำแหน่งของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ทำให้กลุ่มผู้สนับสนุนหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีต นายกรัฐมนตรี ต้องการให้บุคคลดังกล่าวลาออกทั้งหมด

เมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ รถของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ถูกกลุ่มผู้สนับสนุน หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ทูบจนกระจกแตก แต่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ สามารถ หลบหนีไปได้ ในวันต่อมา กลุ่มผู้สนับสนุน พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เริ่มการชุมนุมครั้งใหญ่ โดยมี ผู้เข้าร่วมกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน และรวมตัวกันบริเวณท่าเนียบรัฐบาลและโรงแรมรอยัลพลาซ่า การ ชุมนุมดังกล่าวได้ขยายตัวไปยังพญา ซึ่งเป็นสถานที่จัดการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ ๔ ในขณะที่เดินทางไปยังสถานที่ประชุมนั้น กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้มีการปะทะกับกลุ่มคนเสื้อน้ำเงิน แต่ในที่สุด กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ แห่งชาติ ก็สามารถบุกเข้าสถานที่ประชุม และทำให้การประชุมถูกยกเลิก นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จึง

ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในจังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ แต่ก็ได้ประกาศยกเลิกในวันเดียวกัน ในขณะที่มีคนออกความเห็นว่าการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง โดยเฉพาะการบุกล้มการประชุมอาเซียนนั้น ทำให้รัฐบาลเสียความน่าเชื่อถือในสายตาประชาคมโลก อีกทั้งยังสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ การประท้วงเริ่มลุกลามในเขตกรุงเทพมหานคร จนเกิดเหตุปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมทั้งฝ่ายต่อต้านและฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล และประชาชนผู้อยู่อาศัยทั่วไป จนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในกรุงเทพมหานครและพื้นที่โดยรอบอีกแห่งหนึ่ง และมีการกล่าวว่า "ถ้าใครมีความยินดีที่ท่ามกลางความเสียหายของประเทศ จะถือว่าเป็นศัตรูของชาติ" นอกจากนี้ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยังออกพระราชกฤษฎีกาให้อำนาจแก่รัฐบาลในการเซ็นเซอร์การแพร่ภาพทางโทรทัศน์

เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้มีการจับกุมแกนนำ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งบุกสถานที่ประชุมการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชียตะวันออก เป็นวันเดียวกับที่กระทรวงมหาดไทย ได้ถูกปิดล้อมโดยกลุ่มผู้ชุมนุม และทุบทำลายรถของนายอภิสิทธิ์และรัฐมนตรีบางคนระหว่างเดินทางออก แต่ก็สามารถหลบหนีออกมาได้ หลังจากนั้น กลุ่มผู้ชุมนุมได้กีดขวางบริเวณทำเนียบรัฐบาล สถานที่ราชการที่สำคัญ และเส้นทางการจราจรทั้งกรุงเทพมหานคร

วันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ทหารในเครื่องแบบเต็มชุดได้สลายการชุมนุมที่แยก ดินแดง ใกล้กับอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มีผู้ได้รับบาดเจ็บราว ๗๐ คน ส่วนทางกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้มีการกล่าวอ้างว่ามีผู้เสียชีวิต ๑ คน จากกระสุนปืนของทหาร ส่วนฝ่ายกองทัพได้ออกมาปฏิเสธ ในวันเดียวกันยังได้มีการปิดสถานีดีเอสไอ และวิทยุชุมชนบางแห่ง เนื่องจากต้องสงสัยว่าสนับสนุนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เหตุปะทะกันยังคงมีขึ้นในหลายจุดของกรุงเทพมหานคร และได้มีหมายจับหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี และแกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติอีก ๑๓ คน ในช่วงนี้ ได้มีกลุ่มคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมบางแห่ง ปะทะกับกลุ่มคนเสื้อแดงจนชาวมุสลิมบางแห่งเสียชีวิต ๒ คนจากกระสุนปืน

ในวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ แกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หลายคนยอมมอบตัว การชุมนุมจึงสงบลง แม้ว่าผู้ชุมนุมบางส่วนจะยังคงชุมนุมกันต่อไป สถานการณ์ฉุกเฉินมีผลจนถึง วันที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ นายกรัฐมนตรีจึงประกาศยกเลิกสำหรับตัวเลขผู้เสียชีวิตและผู้ได้รับบาดเจ็บ รัฐบาลระบุว่า มีผู้ได้รับบาดเจ็บประมาณ ๑๒๐ คน ระหว่างการชุมนุมในเวลาต่อมา ได้พบศพ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ๒ คน ลอยตามแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งทางตำรวจสรุปว่าเป็นการฆาตกรรมด้วยชนวนเหตุทางการเมืองกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กล่าวอ้างว่ามีผู้เสียชีวิตทั้งหมด ๖ คน แต่ศพได้ถูกฝ่ายทหารเอาไปซ่อน แต่ทางกองทัพปฏิเสธ

เหตุการณ์ลอบยิงนายสนธิ ลิ้มทองกุล

บาดแผลถูกยิงที่ขมับขวาและหน้าอกของ นายสนธิ ลิ้มทองกุล และ รถที่ถูกกระสุนยิง แขนงนำ พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นายสนธิ ลิ้มทองกุล ถูกลอบยิงเมื่อเช้าวันที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยมีปืนได้ใช้อาวุธสงครามกราดยิงรถของ นายสนธิ ลิ้มทองกุล กว่า ๑๐๐ นัด นายสนธิ ลิ้มทองกุล และคนขับรถได้รับบาดเจ็บ กลุ่มมือปืนดังกล่าวได้หลบหนีเมื่อผู้ติดตามของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ในรถอีกคันหนึ่งใช้ปืนเปิดฉากยิงใส่ นายสนธิ ลิ้มทองกุล ถูกกระสุนเข้าที่ศีรษะ ก่อนจะได้รับ การผ่าตัดในเข้ารักษาที่โรงพยาบาล นายจิตตนาถ ลิ้มทองกุล บุตรชายของนายสนธิ ลิ้มทองกุล กล่าวประณามว่ามีทหารหรือคนในรัฐบาลมีส่วนเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ดังกล่าว

นายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อ้างว่า หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์ดังกล่าว และอ้างต่อไปว่า นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, นายกรณ์ จาติกวณิช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรี ตกเป็นเป้าหมายของแผนการลอบสังหารด้วยเช่นกัน

สำหรับสาเหตุของการลอบยิงนั้น นายสนธิ ลิ้มทองกุล กล่าวว่า เพราะ "ผมไปเปิดโปงสุขภาพสตรีคนหนึ่ง ซึ่งในภาพแสดงออกว่าเป็นคนใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท" แต่มิได้ระบุว่าเป็นผู้ใด

การประชุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ ศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำพิพากษายึดทรัพย์มูลค่า ๔๖,๐๐๐ ล้านบาท ของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ ระเบิด เอ็ม ๖๗ ถูกโยนมาจากมอเตอร์ไซค์ด้านนอกธนาคารกรุงเทพสาขาสาขา ต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ กลุ่มผู้ประท้วง กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ได้มาบรรจบกันที่กรุงเทพฯ เพื่อแสดงความต้องการให้นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ประกาศเลือกตั้งใหม่ การเคลื่อนไหวดังกล่าว นำโดย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ประกอบด้วยกลุ่มผู้สนับสนุนประชาธิปไตย กลุ่มผู้สนับสนุนอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ต่อมา ได้มีการประท้วงโดยการรับบริจาคเลือดของผู้ชุมนุมไปเทด้านนอกของบ้านพัก นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์

สถานการณ์ตึงเครียดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยผู้ชุมนุมได้เข้ายึดสถานีเผยแพร่โทรทัศน์ ทำให้นายกรัฐมนตรีกล่าวให้สัญญาว่าจะฟื้นฟูประเทศให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ วันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ การปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมและทหารทำให้มีผู้เสียชีวิต ๑๘ - ๑๙ คน (ในจำนวนนี้มีทหาร ๑ นาย) และอีกมากกว่า ๘๐๐ คน ได้รับบาดเจ็บ เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ยอดผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็น ๒๔ ศพ

ความตึงเครียดยังคงดำเนินต่อไป เมื่อมีการชุมนุมสนับสนุนรัฐบาลปรากฏขึ้นพร้อมกับการชุมนุมต่อต้านรัฐบาล วันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ เหตุระเบิดหลายครั้งในกรุงเทพมหานครทำให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย ๑ คน และมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีกมากกว่า ๘๕ คน ในจำนวนนี้มีชาวต่างชาติ ๔ คน รวมอยู่ด้วย เหตุระเบิดบางส่วนเกิดขึ้นจากระเบิดมือ รัฐบาลกล่าวหาว่าพฤติกรรมดังกล่าวมาจากที่พักของกลุ่มคนเสื้อแดง คำกล่าวหาดังกล่าวได้รับการปฏิเสธอย่างชัดเจนจากผู้นำการชุมนุม ผู้ซึ่งสงสัยว่า อาจเป็นแผนการที่เตรียมไว้เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงกับการชุมนุมโดยสงบ

วันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ นายกรัฐมนตรีประกาศว่าเขามีความต้องการจะจัดการเลือกตั้งในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งในวันรุ่งขึ้น ผู้นำการชุมนุมประกาศยอมรับข้อเสนอที่จะยุติการชุมนุมเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปตามแผนกำหนดเดิม แต่ได้มีการเสนอรายละเอียดของแผนเพิ่มเติม เมื่อปรากฏชัดเจนแล้วว่า จะไม่มีกระบวนการทางกฎหมายดำเนินคดีกับผู้นำบางคนในรัฐบาล อภิสิทธิ์ที่มีส่วนรับผิดชอบต่อเหตุการณ์สังหารกลุ่มผู้ชุมนุมที่ไม่มีอาวุธ การชุมนุมจึงดำเนินต่อไป

วันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ตำรวจและทหารพยายามที่จะล้อมและตัดที่ปักหลักของกลุ่มผู้ชุมนุม ซึ่งทำให้มีการปะทะกับกลุ่มคนเสื้อแดงและมีผู้เสียชีวิต ๑๐ คน และได้รับบาดเจ็บอีก ๑๒๕ คน รวมทั้งผู้สื่อข่าวต่างชาติบางคน วันเดียวกัน นายทหารนอกราชการ พลตรีชัตติยะ สวัสดิผล ถูกยิงด้วยปืนไรเฟิลซุ่มยิงระหว่างให้สัมภาษณ์กับสื่อต่างชาติวันรุ่งขึ้น ยอดผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็น ๒๔ ศพ และมีผู้ได้รับบาดเจ็บ ๑๗๕ คน ผู้นำการชุมนุมเตือนว่า เหตุการณ์ดังกล่าวอาจพุ่งขึ้นเป็นสงครามกลางเมืองได้ ทหารได้ตั้งเขตกระสุนจริงขึ้นใกล้กับกลุ่มผู้ชุมนุมและยิงทุกคนในพื้นที่ที่พบเห็น

จนถึงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ จำนวนผู้เสียชีวิตจากการปะทะกันตามท้องถนนเพิ่มขึ้นเป็น ๓๕ ศพ โดยในจำนวนนี้ ๑ ศพ เป็นทหารได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพิ่มในอีก ๕ จังหวัดเพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มผู้ชุมนุมจากต่างจังหวัดเดินทางเข้ามายังกรุงเทพมหานครเพิ่มเติม

วันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ กองทัพ พร้อมรถลำเลียงหุ้มเกราะเข้าโจมตีค่ายผู้ชุมนุม ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิต ๑๑ คน และผู้สื่อข่าวชาวอิตาลี ๑ คน ผู้นำกลุ่มคนเสื้อแดงทั้งหมดยอมมอบตัวหรือพยายามหลบหนี ได้เกิดเหตุจลาจลทั่วกรุงเทพมหานครเมื่อกลุ่มผู้ชุมนุมถูกบีบบังคับให้ออกจากค่าย ได้มีการวางเพลิงซึ่งทำลายศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์และอาคารอื่น ๆ

ยอดความสูญเสียทั้งหมดเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ อยู่ที่ ๘๕ ศพ และมีผู้ได้รับบาดเจ็บ ๑,๓๗๘ คน

การศึกษาบทเรียนการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่ผ่านมาจากการชุมนุมดังกล่าว

ในการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่เกิดขึ้นนี้ ไม่ว่าจะเป็ฝูงชนฝ่ายใด สามารถศึกษาเห็นถึงบทเรียนเกี่ยวกับการขับเคลื่อนฝูงชน โดยคณะทำงานศึกษาและพัฒนาวิธีปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (๒๕๕๒: ๗ - ๑๓) ได้สรุปการเคลื่อนไหวของผู้ชุมนุมในปี พ.ศ.๒๕๕๑ ไว้ในสาระสำคัญ ๆ ดังนี้

๑. การจัดองค์กร

ความเคลื่อนไหวของฝูงชนที่เกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติภายใต้เงื่อนไขที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก การนำฝูงชนในการเคลื่อนไหวอาจเป็นไปภายใต้ผู้นำ หรือแกนนำเพียงไม่กี่คน การจัดองค์กรนำที่เป็นปีกแผ่นในการขับเคลื่อนฝูงชนที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มักไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก ต่างจากการขับเคลื่อนฝูงชนในปีพ.ศ.๒๕๕๑ ซึ่งมีการจัดองค์กรเพื่อการนำฝูงชนอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรมโดยได้นำเอาหลักการ และแนวความคิดตามทฤษฎีการเคลื่อนไหวของมวลชนมาเป็นต้นแบบ พร้อมกับมีการประยุกต์แนวทางต่าง ๆ นำมาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ แต่ละขั้นตอนของการเคลื่อนไหว ลักษณะการจัดองค์กรจำแนกเป็นส่วนสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

๑.๑ ส่วนนำ การจัดส่วนนี้ จะเป็นส่วนของแกนนำ หรือผู้นำการเคลื่อนไหว จะทำหน้าที่เกี่ยวกับ การกำหนดนโยบาย กำหนดยุทธศาสตร์ การวางแผน การชี้แนะ การสั่งการ กำกับดูแล และบริหารจัดการความเคลื่อนไหวทั้งปวง แกนนำในส่วนนี้อาจมีทั้งที่แสดงออกเปิดเผยตัว และผู้เกาะกุมความเคลื่อนไหวโดยไม่เปิดเผยตัว

๑.๒ ส่วนแนวร่วม ถือว่าเป็นมวลชนหลักสำหรับการเคลื่อนไหว มวลชนในส่วนนี้ จะมีหลายลักษณะ ทั้งมวลชนที่เข้าร่วมในความเคลื่อนไหวด้วยความจริงใจ ด้วยความเชื่อถือศรัทธาต่ออุดมการณ์ หรือผู้นำ มวลชนที่เข้าร่วมด้วยการถูกโน้มน้าว ชักนำ ครอบงำทางความคิด ถูกปลุกกระดม หรือมวลชนที่เข้าร่วมเพื่อผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง แนวร่วมหรือมวลชนในส่วนนี้มีทั้งเข้าร่วมโดยเปิดเผยตัว และไม่เปิดเผยตัว แสดงบทบาทความเคลื่อนไหวทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น เป็นผู้สนับสนุนเงิน หรือสิ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการเคลื่อนไหว ลักษณะของมวลชนที่เข้าร่วมเป็นไป ทั้งในลักษณะของรายบุคคล กลุ่มบุคคล และเครือข่ายของกลุ่มบุคคล เช่น สหภาพ และองค์กร เครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งแนวร่วมประเภทหลังจะเป็นพลังมวลชนที่มีคุณภาพ สามารถก่อให้เกิดอำนาจการ ต่อรองได้มากกว่ามวลชนประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนมวลชนในลักษณะใดก็ตาม การรวมกลุ่มก็ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อความเคลื่อนไหวทั้งสิ้น บทบาทและการแสดงออก หรือความเคลื่อนไหวของมวลชน จะเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้โดยประสิทธิภาพในการนำของส่วนนำ

๑.๓ ส่วนกองกำลัง เป็นส่วนที่มีวิวัฒนาการค่อนข้างมาก หากเปรียบเทียบกับความเคลื่อนไหวในอดีต กล่าวคือ ในปัจจุบันการจัดตั้งกองกำลังจะปรากฏอย่างชัดเจน มีการจัดองค์กร สายการบังคับบัญชา การจำแนกหน้าที่เป็นส่วน ๆ ทั้งในส่วน รักษาความปลอดภัยบุคคล รักษาความปลอดภัยสถานที่ รักษาความปลอดภัยขบวน และรักษาความปลอดภัยพิเศษอื่น ๆ กำลังส่วนนี้จะถูกคัดเลือกจากชายฉกรรจ์ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่น เป็นคนจังหวัดเดียวกัน เรือนสถาบันเดียวกัน หรือเป็นผู้รู้จักสัมพันธ์กันมาก่อน เป็นต้น วิวัฒนาการของส่วนกองกำลัง ปัจจุบันพัฒนาถึงขั้นมีการฝึก มียุทธวิธีในการจัดระบบการป้องกัน การดัดแปลงภูมิประเทศ การตระเตรียมอาวุธ และสิ่งเทียมอาวุธ มีการดัดแปลงอุปกรณ์สำหรับ การป้องกัน รวมทั้งคนในกลุ่มนี้ จะถูกกระตุ้น และปลุกเร้าจิตใจให้มีความฮึกเหิม คึกคะนอง กล้ากระทำการใด ๆ โดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมืองอีกด้วย

๒. การปลุกกระดมความคิด

การปลุกกระดมความคิด หรือการกระตุ้นความรู้สึกร่วมของผู้เคลื่อนไหว แต่เดิม มักจะใช้วิธีการที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ด้วยการหยิบยกเอา “เงื่อนไขร่วมกัน” เป็นประเด็นหลัก แล้วทำการปลุกกระดม หรือโน้มน้าว ชี้แนะให้มวลชนคล้อยตามเห็นด้วย และเข้าร่วมในการเคลื่อนไหว เมื่อความต้องการของผู้เคลื่อนไหวได้รับการสนองตอบตามความต้องการ หรือสามารถแสวงหาข้อยุติร่วมกันได้ แล้ว เงื่อนไขในการปลุกกระดมก็จะยุติลงเช่นกัน

ในปัจจุบันรูปแบบในการปลุกกระดมความคิดได้พัฒนาขึ้นไป ได้มีการพิจารณาและประยุกต์ใช้ขั้นตอน วิธีการตามทฤษฎีการเคลื่อนไหวของมวลชน ของนักเคลื่อนไหวทางด้านมวลชนมาใช้อย่างกว้างขวาง และเป็นระบบ ปรากฏรูปแบบในการปลุกกระดมความคิดสำคัญ ๆ ดังนี้

๒.๑ การปลุกระดมทางกว้าง นับเป็นครั้งแรกที่ “ระบบสื่อสารมวลชน” ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกระดมความคิด เพื่อการเคลื่อนไหวของฝูงชนอย่างเป็นระบบ การใช้สถานีวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานีโทรทัศน์ ในการเผยแพร่ความรู้ ความคิดแก่สังคม จะสามารถกระทำได้อย่างง่ายดายภายใต้การคุ้มครองของกฎหมาย และความเป็นอิสระของสื่อสารมวลชน การเผยแพร่ดังกล่าว จะกระทำได้อย่างกว้างขวาง และด้วยวิธีการตอกย้ำอย่างต่อเนื่อง ก็จะมีผลทำให้ผู้บริโภควิวสารเกิดความคล้อยตาม และเห็นด้วยกับวิถีทางที่ผู้ปลุกระดมต้องการ

ประโยชน์สำคัญของการใช้ระบบสื่อสารมวลชน คือ สามารถปลุกระดมได้ในทางกว้าง ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของความคิดอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดเครือข่าย และการเชื่อมโยงของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ยิ่งหากประเด็นของการปลุกระดมเป็นข้อเท็จจริง ที่ปรากฏสามารถพิสูจน์ได้ ข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาข้อเดือตร้อน หรือความทุกข์ร่วมกัน หรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา ความเชื่อของสังคม ก็ยิ่งจะทำให้การปลุกระดมได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นด้วย

๒.๒ การปลุกระดมเพิ่มความเข้มข้น การปลุกระดมเพื่อเพิ่มความเข้มข้นของเงื่อนไข อาจจะทำหลายวิธี แต่วิธีการที่เห็นชัดเจน คือ การจัดเวทีการเสวนา การจัดเวทีประชาชน การจัดอภิปราย หรือการสนทนาทางวิชาการ การปลุกระดมในลักษณะนี้แม้จะเป็นการกระทำเพียงครั้งคราว และกระทำได้กับกลุ่มคนไม่มากนัก แต่เป็นวิธีการที่ได้ผลมากในแง่ของการแสดงของ “กลุ่มผู้นำทางความคิด” และการกระตุ้นเร้าให้ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมเกิดความตระหนัก และเรียนรู้ข้อมูลตามประเด็นที่ผู้จัดการปลุกระดมต้องการ การปลุกระดมเพิ่มความเข้มข้นนี้มักจะยึดถือรูปแบบค่อนข้างจะเป็นวิชาการ กลุ่มผู้นำทางความคิด หรือผู้ร่วมอภิปราย มักเป็นกลุ่มคนที่ค่อนข้างจะมีแนวความคิดต่อประเด็นปัญหาในแนวทางเดียว ยิ่งผู้อภิปรายเป็นผู้มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับนับถือทางสังคม ก็จะทำให้ได้รับความเชื่อถือจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

การปลุกระดมเพิ่มความเข้มข้น เมื่อมีการประยุกต์เข้ากับการปลุกระดมทางกว้าง คือ มีการจัดเวทีประชาชน หรือการอภิปราย พร้อมไปกับการถ่ายทอดทางสื่อสารมวลชนไปสู่สังคมด้วยแล้ว ก็จะทำให้การปลุกระดมนี้ได้ผลในทางกว้างตามไปด้วย

๒.๓ การปลุกระดมเพื่อการเคลื่อนไหว การปลุกระดมในขั้นตอนนี้ จะเริ่มดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อ เงื่อนไขหรือแนวทางในการเคลื่อนไหวจากการปลุกระดมทางกว้าง และการปลุกระดมเพิ่มความเข้มข้นได้รับการสนองตอบจากมวลชนในระดับที่มั่นใจว่า จะมีผู้เข้าร่วมในการเคลื่อนไหวจำนวนพอสมควรสำหรับการเริ่มต้น และการขยายผลในขั้นตอนนี้ต่อไป

การปลุกระดมเพื่อการเคลื่อนไหว จะเริ่มต้นด้วย “การประกาศเจตนารมณ์ในการเคลื่อนไหว” เพื่อนัดหมายสถานที่ วัน เวลาในการชุมนุมเคลื่อนไหว เมื่อฝูงชนมารวมตัวกันแล้ว ก็จะมีการเร่งกระตุ้นเร้า ให้มวลชนตระหนักในความสำคัญของปัญหา หรือประเด็นการต่อสู้ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว หรือต่อสู้ เมื่อได้รับการตอบสนองที่ดีจากมวลชน กิจกรรมในการปลุกระดมเพื่อการเคลื่อนไหวที่สำคัญขึ้นไป ก็คือ “การกำหนดสัญลักษณ์และคำขวัญ” ในการต่อสู้การกำหนดสัญลักษณ์อาจกำหนดเป็นสี หรือการแต่งกาย หรือการแสดงออกใด ๆ ที่มวลชนสามารถมีส่วนร่วมได้ง่าย ส่วนคำขวัญก็มักจะกำหนดให้มีลักษณะของความสอดคล้องกับ

กิจกรรมของการเคลื่อนไหว เป็นคำสั้น ๆ เข้าใจง่าย และเป็นคำที่สามารถกระตุ้นความอึกเขิม หรือ แสดงจุดมุ่งหมายของการเคลื่อนไหว

การกำหนดสัญลักษณ์ และคำขวัญ เป็นวิธีการที่สามารถสร้างความเป็นเอกภาพในการเคลื่อนไหว ความเป็นปึกแผ่น และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของผู้ชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้นในการเคลื่อนไหวที่ใช้สื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือในการแสดงสัญลักษณ์ และคำขวัญก็จะทำให้สัญลักษณ์ และคำขวัญนั้นกระตุ้นเร้าให้เกิดการเชื่อมโยงของเครือข่ายในทางกว้างอีกด้วย

๓. การดำเนินกลยุทธ์

การดำเนินกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวของผู้ชน ในปัจจุบันมีลักษณะความแตกต่างจากในอดีต โดยในปัจจุบันนอกจากจะมีการใช้ทฤษฎี หรือแนวความคิดเกี่ยวกับผู้ชนมาประยุกต์แล้ว ยังถือได้ว่า ความเคลื่อนไหวดังกล่าวผ่านกระบวนการการวางแผนที่รัดกุม รอบคอบ ประเด็นการดำเนินกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การกำหนดเงื่อนไข การกำหนดพื้นที่ การกำหนดความเคลื่อนไหว และการใช้เทคนิคในการเคลื่อนไหว

๓.๑ การกำหนดเงื่อนไข ในการเคลื่อนไหวของผู้ชน ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ทั้งการเคลื่อนไหวของผู้ชนมีขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ล้วนแต่ต้องมีการกำหนด “เงื่อนไข” หรือ “ข้อเรียกร้อง” ในการเคลื่อนไหว

ในที่นี้หากถือว่า “เงื่อนไขภายใน” คือ เงื่อนไขที่เกิดจากความเดือดร้อน ทุกข์ยากโดยตรงของผู้ชนที่เคลื่อนไหว เช่น ปัญหาที่ทำกิน ปัญหาราคาพืชผลตกต่ำ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาค่าตอบแทน ฯลฯ ก็น่าจะพิจารณาได้ว่า “เงื่อนไขจากภายนอก” ก็คือ เงื่อนไขที่ยังไม่เกิดผลเป็นความเดือดร้อน ทุกข์ยากโดยตรง แต่เป็นความรู้สึกร่วมของความคิด อุดมการณ์ ความรู้สึกถึงความไม่ถูกต้องไม่ชอบธรรม ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเงื่อนไขทางการเมือง เช่น ความไม่พอใจรัฐบาล ความไม่พอใจในข้อสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ความไม่พอใจในระบอบการปกครอง ฯลฯ

การเคลื่อนไหวของผู้ชนที่เกิดจากเงื่อนไขภายใน โดยปกติลักษณะของเงื่อนไขจะไม่มี ความสลับซับซ้อนมากนัก เพราะเป็นเงื่อนไขจากสภาพความเดือดร้อนทุกข์ยากโดยตรงของ ผู้ชน ดังนั้น วิธีการในการแก้ไขปัญหาผู้ชนในกรณีนี้ จึงมักจะมีทางออกอันเป็นที่ยอมรับกันได้ของทุกฝ่าย หากคู่กรณีสามารถบรรลุต่อ “ความพึงพอใจร่วมกัน” ได้เร็วเท่าใด ปัญหา ก็จะยุติลงโดยเร็ว เช่นกัน

การเคลื่อนไหวของผู้ชนที่มีขนาดใหญ่ มักจะเป็นการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจากเงื่อนไขภายนอก ซึ่งจะมีความสลับซับซ้อนมากกว่าเงื่อนไขภายใน เงื่อนไขที่ถูกกำหนดขึ้น มักจะเป็น “เงื่อนไขขั้นแตกหัก” เช่น ต้องลาออก ต้องยุบสภา ต้องยกเลิก ต้องเปลี่ยนแปลง ฯลฯ วิธีการในการคลี่คลาย หรือแก้ไขปัญหาตามเงื่อนไขประเภทนี้ จะมีลักษณะเอื้อต่อการประนีประนอมน้อยกว่าความเคลื่อนไหวของผู้ชนที่เกิดจากเงื่อนไขภายใน หรือไม่มีการประนีประนอมจนกว่าความต้องการจะบรรลุผลตามเงื่อนไขที่ ผู้เคลื่อนไหวกำหนดไว้

๓.๒ การกำหนดพื้นที่ชุมนุม การกำหนดพื้นที่ชุมนุมเป็นกลยุทธ์อันสำคัญประการหนึ่งในการเคลื่อนไหว เพราะหากมีการกำหนดพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม การชุมนุมดังกล่าว นอกจากจะมีมวลชนเข้าร่วมน้อยแล้ว ยังทำให้ไม่ได้รับความสนใจจากสังคมภายนอก และไม่สามารถสร้างความกดดันให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

ความเคลื่อนไหวของฝูงชนในปัจจุบัน มักจะอ้างความชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย แต่ข้ออ้างดังกล่าว มิได้หมายความรวมถึง การหลีกเลี่ยงที่จะสร้างปัญหา หรือความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ดังนั้น การกำหนดพื้นที่ชุมนุม จึงมักจะถูกกำหนดโดยเจตนาที่จะให้สังคมได้รับรู้ถึงความเคลื่อนไหว และความต้องการของฝูงชน ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต จึงเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ฝ่ายรัฐจะเป็น “ผู้กำหนดพื้นที่” ให้กับกลุ่มผู้เคลื่อนไหว ยิ่งไปกว่านั้นยังน่าจะเชื่อมั่นได้ว่า หากพื้นที่ใดที่ฝูงชนเข้าไปยึดครองเป็นที่ชุมนุมแล้ว จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในทางกว้าง และก่อให้เกิดความกดดันในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น การก่อให้เกิดปัญหาการจราจร ปัญหาการใช้เสียง ปัญหาสาธารณสุขโรค ปัญหาเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรี เกียรติภูมิของหน่วยงาน ของรัฐบาล และประเทศชาติ ก็จะเป็นพื้นที่ได้รับความสนใจ และกำหนดไว้เป็นพื้นที่เป้าหมายของการเคลื่อนไหวชุมนุม

๓.๓ การเคลื่อนไหวฝูงชน ในการชุมนุมของฝูงชนหากเป็นลักษณะหยุดนิ่งอยู่กับที่ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปเฉพาะในพื้นที่ที่จัดชุมนุม การดำเนินการดังกล่าวนอกจากจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากสังคม และไม่เป็นการสร้างความกดดันให้แก่ฝ่ายเจ้าหน้าที่แล้ว ยังจะทำให้ฝูงชนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่เห็นหนทางที่จะบรรลุผลตามเงื่อนไข หรือข้อเรียกร้อง พลังของฝูงชนก็จะไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการขับเคลื่อนเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ดังนั้น หลักการ หรือกลยุทธ์อันสำคัญประการหนึ่ง คือ จะต้องพยายามผลักดันให้ฝูงชนเกิดกิจกรรมความเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้ เพื่อความตื่นตัวของฝูงชน เพื่อได้รับความสนใจจากสังคม เพื่อกดดันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และเพื่อให้คู่กรณีตกลงยินยอมตามความต้องการ

รูปแบบ และวิธีการในการเคลื่อนไหวฝูงชน สามารถกระทำได้หลาย ๆ วิธีการ และในทุก ๆ วิธีการ ล้วนมีภาวะความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ฝูงชน เช่น การไม่สามารถควบคุมฝูงชน การปะทะกับฝูงชนที่มีความเห็นตรงข้าม การปะทะกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ การถูกลอบทำร้าย ดังนั้นผู้นำการเคลื่อนไหวจำเป็นต้องใช้ข้อพิจารณา และการวางแผนอย่างรอบคอบในการเคลื่อนไหว

ในปัจจุบัน การเคลื่อนไหวของฝูงชนถูกนำมาใช้อย่างชาญฉลาด กล่าวคือ เมื่อมีการวางแผนการเคลื่อนไหว ผู้นำการเคลื่อนไหวสามารถแสวงประโยชน์จากผลของการเคลื่อนไหวนั้น ๆ ได้ในทุกรูปแบบ ไม่ว่าผลจากการเคลื่อนไหวนั้นจะเป็นไปโดยราบรื่น หรือมีปัญหาอุปสรรคใด ๆ อันเกิดขึ้น เช่น

กรณีหนึ่ง “เมื่อทำการเคลื่อนไหวฝูงชนแล้วสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย” นั้นย่อมหมายถึงประเด็นเงื่อนไขที่จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนฝูงชน ดังนี้

๑. การประกาศความสำเร็จ หรือประกาศชัยชนะ
๒. การแสดงว่ามีประสิทธิภาพในการนำของผู้นำ หรือแกนนำ
๓. การแสดงว่ามีระเบียบ วินัย และความสามัคคีของฝูงชน
๔. การสะท้อนภาพความเห็นชอบของสังคม (ไม่มีผู้ขัดขวาง)
๕. ใช้เป็นเครื่องกระตุ้นความตื่นตัว และการมีส่วนร่วมของฝูงชน
๖. ชี้ให้เห็นสภาพความอ่อนแอของเจ้าหน้าที่ ฯลฯ

กรณีที่สอง “เมื่อทำการเคลื่อนไหวฝูงชนแล้วเกิดการปะทะ หรือขัดขวางจากฝูงชนที่มีความเห็นตรงข้าม” หมายถึงประเด็นเงื่อนไขที่จะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนฝูงชน ดังนี้

๑. ฝ่ายตรงข้ามแสดงตัวตนชัดเจน จำเป็นต้องฉีกกำลังยืนหยัดต่อสู้ต่อไป
๒. ฝ่ายตรงข้ามได้รับการสนับสนุนจากคู่อริ
๓. เจ้าหน้าที่ไม่มีความจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีความสามารถในการรักษาความปลอดภัย ฯลฯ

กรณีที่สาม “เมื่อทำการเคลื่อนไหวฝูงชนแล้วผู้นำไม่สามารถควบคุมฝูงชนได้ หรือเจตนาที่จะไม่ควบคุม” ปล่อยให้ฝูงชนอยู่ในสภาพขาดระเบียบ ใช้อารมณ์ มีสภาพเป็นการจลาจล ซึ่งเมื่อถึงขั้นนี้ เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องแก้ไขสถานการณ์ และสลายฝูงชนด้วยมาตรการที่รุนแรงขึ้น อันอาจจะก่อให้เกิดการสูญเสีย บาดเจ็บ ล้มตาย ซึ่งนั่นก็หมายถึงประเด็นเงื่อนไขที่ผู้นำการเคลื่อนไหวจะใช้ประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนฝูงชน ดังนี้

๑. เจ้าหน้าที่ใช้ความรุนแรง กระทำเกินกว่าเหตุ ไม่เป็นไปตามขั้นตอนสากล
๒. เจ้าหน้าที่ไม่ใช้หลักสันติวิธี ปฏิบัติการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่ใช้หลักรัฐศาสตร์
๓. เจ้าหน้าที่ไม่มีความจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ ฯลฯ

๔. การใช้เทคนิคในการเคลื่อนไหว

ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นศิลปะของการเคลื่อนไหวขมขม ในปัจจุบันมีการใช้เทคนิคหรือศิลปะอย่างหลากหลาย และแต่ละวิธีการค่อนข้างจะถูกนำมาใช้อย่างได้ผล เทคนิคในการควบคุมการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่สำคัญ ดังนี้

๔.๑ เทคนิคการใช้ข้อมูลปลุกระดมความคิด ข้อมูลที่มีคุณค่า และน่าเชื่อถือได้มากที่สุดในการปลุกระดมความคิด คือ “ข้อมูลที่มีพื้นฐานมาจากความเป็นจริง” เมื่อผู้นำการเคลื่อนไหวใช้ข้อมูลจากพื้นฐานความเป็นจริงมาโน้มน้าวให้ฝูงชนคล้อยตามได้แล้ว ก็จะไม่เป็นการยากเลย ถ้าในขั้นตอนต่อไป ผู้นำการเคลื่อนไหวจะทำการแจกแจง วิเคราะห์ และนำเสนอเฉพาะข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปลุกระดม สร้างความชอบธรรมให้กับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เทคนิคดังกล่าวนี้ กล่าวโดยสรุปคือ “การใช้ข้อมูลที่มีพื้นฐานมาจากความเป็นจริงแต่เบี่ยงเบน หรือบิดเบือนให้เป็นประโยชน์ต่อความเคลื่อนไหว” เมื่อการปลุกระดมด้วยวิธีการนี้เป็นไปอย่างได้ผล ก็ไม่เป็นการยากเลยถ้าผู้ปลุกระดมจะริเริ่มใช้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง หรือแม้ข้อมูลด้านคุณไสย หรือไสยศาสตร์ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปลุกระดมอีกด้วย

๔.๒ เทคนิคการกระตุ้นการมีส่วนร่วม เทคนิคดังกล่าวนี้ ถือเป็นศิลปะในการเคลื่อนไหว การสร้าง หรือการกระตุ้นให้ฝูงชนรู้สึกว่าคุณเองได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนความเคลื่อนไหว จะมีส่วนช่วยให้เกิดความร่วมมือ และพลังในการปฏิบัติตามเงื่อนไข กรณีนี้ที่ปรากฏชัดเจน เช่น การที่ผู้นำการเคลื่อนไหวมักจะตั้งประเด็นการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วนำประเด็นนั้นขอรับ “มติ ความเห็นชอบ หรือฉันทามติ” จากฝูงชน ซึ่งเกือบจะทุกครั้ง มติ หรือความเห็นชอบก็จะเป็นไปตามความต้องการของผู้นำการเคลื่อนไหว ทั้งนี้ เพราะในขณะที่ฝูงชนเข้าใจว่าตนเองมีส่วน

ร่วมในการตกลงใจ แต่อาจจะขาดข้อตระหนักที่ว่า ตนเองตกอยู่ในสภาวะของการครอบงำทางความคิดจากผู้นำการเคลื่อนไหวเรียบร้อยแล้ว

๔.๓ เทคนิคการครอบงำทางความคิดอย่างต่อเนื่อง เมื่อฝูงชนผ่านการปลุกกระดมความคิดอย่างเป็นกระบวนการแล้ว ฝูงชนจะเข้าร่วมในความเคลื่อนไหวที่ถูกกำหนดขึ้น หากความเคลื่อนไหวจำเป็นต้องใช้เวลาต่อเนื่องยาวนาน ความจำเป็นในการใช้เทคนิคในการครอบงำทางความคิดอย่างต่อเนื่องก็จะต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจัง เทคนิคการครอบงำดังกล่าวจะกระทำได้โดยวิธีการที่สำคัญ คือ ต้องพยายามปิดช่องทางการสื่อสารอย่างอื่น หรือข่าวสารจากภายนอกของฝูงชน ให้ฝูงชนที่ผ่านการปลุกกระดมแล้วได้รับ หรือบริโภคเฉพาะข่าวสารของผู้นำการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง อาจจะเป็นโดยการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปราศรัย หรือการบริโภคข่าวสารจากสื่อสารมวลชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้นำการเคลื่อนไหว การดำเนินการตามเทคนิคนี้จะเป็นการตอกย้ำความเชื่อถือ ให้ฝูงชนมีความคิดยึดแน่นตามประเด็นของการปลุกกระดมที่ผู้นำการเคลื่อนไหวกำหนดไว้

๔.๔ เทคนิคการกระตุ้นความสนใจ เทคนิคนี้มีความจำเป็นที่จะต้องถูกนำมาใช้หากเป็นการชุมนุมที่ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน และการชุมนุมเริ่มจะได้รับความสนใจ ทั้งจากผู้ชุมนุมและสังคมทั่วไปน้อยลง เทคนิคการกระตุ้นความสนใจจะสามารถดำเนินการได้ในหลาย ๆ รูปแบบเพื่อก่อให้เกิด “ประเด็นใหม่” เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวชุมนุม โดยประเด็นใหม่ที่เกิดขึ้นจะต้องคง “ดำรงความมุ่งหมายของเงื่อนไขเดิม” ไว้ได้ด้วย เช่น เมื่อสังคมภายนอกเริ่มไม่ให้ความสนใจต่อการชุมนุม ก็อาจจะมีการกระตุ้นความสนใจด้วยการสร้างสถานการณ์ว่ามีผู้ปองร้ายแก่ผู้นำการเคลื่อนไหว มีผู้ปองร้ายจะใช้อาวุธ และความรุนแรงกับฝูงชน หรือถึงขนาดผู้นำการเคลื่อนไหวบางส่วนอาจจะยอมให้ถูกจับกุมตัว เพื่อให้เกิดประเด็นใหม่สำหรับการกระตุ้นความสนใจจากมวลชน และสังคมภายนอก

๔.๕ เทคนิคการปฏิบัติงานการข่าว การเคลื่อนไหวชุมนุมในปัจจุบัน มีการใช้เทคนิคการปฏิบัติด้านการข่าว และการต่อต้านข่าวกรองที่ค่อนข้างจะเป็นระบบ ผลจากการใช้สื่อสารมวลชนทำการปลุกกระดมในทางกว้าง ทำให้การเคลื่อนไหวได้รับการสนับสนุนด้านการข่าวจากแหล่งข่าวทางกว้างทั้งจากบุคคลทุกกลุ่ม ทุกระดับ ทุกอาชีพ รวมทั้งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองทั้งในและนอกราชการ ไม่เว้นแม้ครอบครัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนบางส่วนด้วย ข่าวสารที่กลุ่มผู้เคลื่อนไหวได้รับถูกนำมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ จนกระทั่งรู้เท่าทันความเคลื่อนไหวของอีกฝ่ายหนึ่ง และสามารถนำข่าวสารที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติการเคลื่อนไหวอย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งไปกว่านั้นผู้เคลื่อนไหวชุมนุมยังมีระบบในการต่อต้านข่าวกรองด้วยการปิดลบลู่ทิววิธี หรือเป้าหมายในการปฏิบัติการสำคัญ ๆ ของฝ่ายตนได้เป็นอย่างดี จนทำให้การเคลื่อนไหวฝูงชนหลาย ๆ ครั้ง ฝ่ายเจ้าหน้าที่ไม่ทราบล่วงหน้า และเตรียมการปฏิบัติที่ไม่ทันต่อเหตุการณ์

๔.๖ เทคนิคการใช้จุดอ่อนเป็นจุดแข็ง องค์ประกอบของผู้เคลื่อนไหวชุมนุมที่น้อยมีองค์ประกอบบุคคลในทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ กลุ่มสตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งเด็กเล็กบางส่วนที่ติดตามผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหวชุมนุม ถือว่าเป็นพลังมวลชนที่มีความเปราะบางมากที่สุด แต่เพื่อแสวงประโยชน์จากผู้ชุมนุมกลุ่มนี้ให้มากที่สุด ผู้นำการชุมนุมจึงมักนิยมใช้ความเปราะบางนี้เป็นเกราะกำบัง โดยหากมีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้น มวลชนกลุ่มนี้ย่อมได้รับผลกระทบเป็นด่านแรก นั่นหมายถึง ประเด็นในการขับเคลื่อนมวลชนเกี่ยวกับการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก คนชรา และสตรี

ความป่าเถื่อน ความไร้มนุษยธรรมก็จะปรากฏตามมา อันเป็นผลดีต่อการขับเคลื่อนมวลชนสู่เงื่อนไขที่กำหนดไว้อีกทางหนึ่ง

ผลกระทบที่เกิดจากการชุมนุม

ทางรัฐบาลได้ออกมาประมาณตัวเลขผู้ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ดังกล่าวอยู่ที่ ๑๒๐ คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนเสื้อแดง ทั้งนี้ กลุ่มคนเสื้อแดงได้อ้างว่า มีผู้เสียชีวิตถึง ๖ คนจากการชุมนุมดังกล่าว ทั้งนี้ ศพคนเสื้อแดง ๒ ศพที่ถูกพบว่าลอยอยู่เหนือแม่น้ำเจ้าพระยา ทางตำรวจได้สรุปว่าเป็นการฆาตกรรมที่มีเหตุจูงใจมาจากการเมือง ในวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐสภาสรุปรายงานว่าไม่มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวแต่อย่างใด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประเมินผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๘ - ๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ว่าการบริการสาธารณะของรัฐเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและการสูญเสียรายได้ประมาณ ๓๓๐ ล้านบาท แบ่งเป็น ความเสียหายต่อทรัพย์สินและการสูญเสียรายได้ของรถโดยสารประจำทางประมาณ ๗๖ ล้านบาท การสูญเสียรายได้จากกรให้บริการของรถไฟประมาณ ๑๒ ล้านบาท ทางด่วนประมาณ ๓ ล้านบาท สูญเสียรายได้จากการยกเลิกเที่ยวบินและจำนวนผู้โดยสารทางอากาศประมาณ ๑๐ ล้านบาท ความเสียหายต่อทรัพย์สินและการสูญเสียรายได้ของรัฐวิสาหกิจที่ให้บริการไฟฟ้าประมาณ ๑๑๘ ล้านบาท และความเสียหายต่อทรัพย์สินของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ประมาณ ๑๑๙ ล้านบาท นอกจากนี้ ยังได้ประเมินผลกระทบต่อเนื่องในด้านการท่องเที่ยวโดยคาดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศจะลดลงประมาณ ๘๗๗,๔๗๔ คน และรายได้จากการท่องเที่ยวจะลดลงประมาณ ๑๐๒,๓๘๕ ล้านบาท เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๑ และทำให้คนตกงานถึง ๒๕๗,๐๐๐ ตำแหน่ง ทั้งนี้สามารถสรุปผลกระทบในด้านต่างๆ ได้ด้วย

๑. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

๑.๑ ผู้ประกอบการและลูกจ้างหลายพันคนได้รับผลกระทบอย่างหนัก จากปัญหาการว่างงาน ขาดรายได้ ระบบเศรษฐกิจของประเทศต้องเสียหายจากภาพลักษณ์ที่ไม่ดีในสายตาของต่างชาติ ถูกมองเป็นประเทศแห่งการก่อการร้ายนิยมใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เบื้องต้นมีการประเมินตัวเลขความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังการชุมนุมว่าเป็นวงเงินสูงถึง ๑.๕ แสนล้านบาท หรือคิดเป็น ๑.๕ % ของจีดีพี (GDP) ขณะที่คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ต้องประกาศคงตัวเลขจีดีพี ในปี ๒๕๕๓ ไว้ที่ประมาณร้อยละ ๓.๕-๔.๕ จากศักยภาพที่ควรจะทำได้สูงถึงร้อยละ ๖-๗ ซึ่งถือว่าเป็นความเสียหายครั้งร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยเคยประสบจากปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในอดีต

๑.๒ การลงทุนจากต่างประเทศ จากการที่ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตรถยนต์และอุตสาหกรรมยาในเอเชียและก็ยังพึ่งพาอาศัยธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งเป็นส่วนสำคัญด้านรายได้ของประเทศจากสินค้าและบริการเป็นอย่างมาก จากเหตุการณ์ความวุ่นวายดังกล่าวข้างต้นเกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของต่างชาติ เพราะฉะนั้นเป็นไปได้ว่าจะเห็นการลดลงในอุตสาหกรรม

เหล่านี้มากทีเดียว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก มีการประเมินว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่นำเงินตราเข้าประเทศเข้ามามากที่สุด รายได้การท่องเที่ยวสูงราว ๆ ร้อยละ ๖ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทย และเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างงานให้กับคนเป็นจำนวนมาก ประมาณว่า ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจราว ๆ ห้าพันล้านดอลลาร์ ซึ่งจะให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศลดลงหนึ่งเปอร์เซ็นต์ครึ่ง ในขณะที่รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงถึงร้อยละ ๑๐ รวมไปถึงการย้ายฐานการผลิตจากประเทศไทยไปยังประเทศในภูมิภาคเอเชียแทน

๑.๓ ในภาคแรงงานในอุตสาหกรรมค้าปลีกและโรงแรมจำนวนมากไม่สามารถทำงานได้ หรือต้องหยุดงาน แรงงานไม่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ ด้วยระยะเวลาการชุมนุมที่ยาวนานทำให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของผู้ที่ประกอบอาชีพในโรงแรม ห้างสรรพสินค้า บริษัทห้างร้าน ร้านค้าปลีกต่าง ๆ และหาบเร่แผงลอยที่ดำเนินการในพื้นที่ชุมนุม รวมไปถึงบางพื้นที่ที่ถูกเผาทำลายทำให้ผู้ค้าสูญเสียเงินในการนำมาหากินในระยะยาว

๑.๔ การสูญเสียงบประมาณของรัฐบาลเพื่อใช้ในการควบคุมสถานการณ์ให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ และต้องจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ ข้าราชการของรัฐทดแทนที่สูญเสีย การจ่ายค่าสินไหมทดแทนสำหรับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ สูญเสียชีวิตและได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การก่อความไม่สงบ การเสียงบประมาณเพื่อการรักษาพยาบาล การซ่อมบำรุงสถานที่ราชการที่ได้รับความเสียหาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดการไร้เสถียรภาพของรัฐบาลและความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจของประเทศของนานาชาติอีกด้วย

๑.๕ การสูญเสียงบประมาณเพื่อการกระตุ้นทางเศรษฐกิจเพื่อจูงใจให้ต่างประเทศมาลงทุนในประเทศ มาตรการการลดภาษีซึ่งทำให้การจัดเก็บรายได้ภาครัฐลดลง

๒. ผลกระทบด้านสังคม

๒.๑ เกิดความขัดแย้งทางสังคม ประชาชนมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ไม่ยอมรับการปรองดองไม่เคารพกฎกติกา กฎหมาย ใช้อารมณ์ความรุนแรง จนทำให้เกิดการปะทะ ปร่าปราม ขยายกลายเป็นจลาจล ประกอบกับความไม่มีคุณภาพของข้าราชการ นักวิชาการระดับสูง ระบบสื่อไม่สามารถสะท้อนข้อมูลความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้สังคมขาดข้อมูล ขาดความรู้ ขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง มีการเบี่ยงเบนข้อมูลใช้แนวทางการสร้างความเชื่อว่ามี การแบ่งชนชั้นของประชาชนในสังคมเป็นอำมาตย์และไพร่ เพื่อสร้างภาพการกดขี่ ประกอบกับศีลธรรมที่ตกต่ำลงของสังคม เนื่องจากการขาดการกล่อมเกลียดโดยระบบการศึกษา ศาสนาและระบบความเชื่อ การโฆษณาชวนเชื่อหรือการถ่ายทอดข้อมูลโดยสื่อมวลชนที่ไม่มีความเป็นกลางอย่างแท้จริง จึงทำให้กลุ่มประชาชนผู้หลงเชื่อไม่สามารถจำแนกข้อมูลได้ถูกต้อง ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่เบี่ยงเบน เกิดความหลงใหลสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ง่าย มีการปลุกระดมมวลชน ทำให้มวลชนเกิดความเบี่ยงเบนและสร้างความแตกแยกในสังคมอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนและเกิดการรวมกลุ่มประชาชนเพื่อร่วมกันกระทำการละเมิดอำนาจของรัฐอย่างรุนแรงอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

๒.๒ จากสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดความขัดแย้งกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายค้าน ทำให้สื่อต่าง ๆ นำเสนอข่าวสารทางการเมืองในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนหันมาสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยธรรมชาติของการเมือง จะมีทั้งผู้ที่นิยมชมชอบฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน ความนิยมหรือความชื่นชอบนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับทัศนคติของแต่ละบุคคล ซึ่งยากที่จะหาข้อสรุปที่ชัดเจนได้ ประเด็นทางการเมืองเป็นประเด็นที่ค่อนข้างอ่อนไหวและก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งถือเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญ จะทำให้เกิดผลเสียต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวต่อไปในอนาคตและสามารถขยายผลจนก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมอย่างกว้างขวางต่อไปอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนได้

๒.๓ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) แกลงรายงานภาวะสังคมไทยในไตรมาสที่ ๑/๒๕๕๓ พบว่าคนไทยมีความเครียดจากสถานการณ์วุ่นวายทางการเมืองที่ยืดเยื้อ เป็นกลุ่มอาการใหม่ของปัญหาสุขภาพจิตที่กำลังเพิ่มขึ้น เป็นปฏิกิริยาของอารมณ์และจิตใจของผู้ที่มีความสนใจปัญหาการเมืองติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด หรือเอนเอียงไปทางกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จนทำให้มีอาการทางกายและจิตใจ มีปัญหาพฤติกรรมและกระทบต่อสัมพันธภาพกับผู้อื่นมีประชากร ๑ ใน ๔ ที่เป็นโรคเครียดจากการเมือง และมีผลสำรวจจาก กรมสุขภาพจิต ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่าดัชนีความสุขของคนไทยลดลงอย่างมาก คนไทยทั่วประเทศประมาณร้อยละ ๓๒ หรือกว่า ๒๐ ล้านคน มีภาวะความเครียดและวิตกกังวลจากปัญหาทางการเมืองและการชุมนุม

๒.๔ หลังการชุมนุมซึ่งมีการประกาศการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในภาวะฉุกเฉินและมีการใช้กำลังทหารเข้ามาระงับพื้นที่และยึดพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งธุรกิจขนาดใหญ่ของกรุงเทพฯ มีการสูญเสียชีวิตของประชาชน ผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกิดการจับกุม ผู้ชุมนุมและแกนนำ กลายเป็นส่วนหนึ่งของเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victim) ซึ่งจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (๒๕๕๑: ๑๖๐ - ๑๖๒) ได้ให้ความหมายว่าหมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่ได้รับอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ หรือได้รับความเสียหายต่อทรัพย์สิน หรือได้รับผลกระทบใด ๆ จากการประกอบอาชญากรรมหรือเสื่อมเสียสิทธิจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นความผิดกฎหมายอาญา ตัวอย่างเช่น ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกฆ่า ถูกข่มขืน ถูกชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ เป็นต้น คำว่า “เหยื่ออาชญากรรม” เป็นคำศัพท์ทางอาชญากรรมที่ใช้อย่างแพร่หลาย แต่คำดังกล่าวไม่ปรากฏอยู่ในกฎหมาย กฎหมายเรียกเหยื่ออาชญากรรมว่า “ผู้เสียหาย” หรือ “พยาน” แล้วแต่กรณี โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๔) ให้นิยามศัพท์คำว่าผู้เสียหายไว้ว่า หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๔,๕,๖ จากข้อกำหนดตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว สามารถจำแนกผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเป็น ๒ ประเภทคือ

๒.๔.๑. ผู้เสียหายโดยตรง หรือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรง (Direct Victim) หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง หรือผู้ที่ถูกล่วงละเมิดและได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดกฎหมายนั้น

๒.๔.๒. ผู้เสียหายโดยอ้อม หรือเหยื่ออาชญากรรมโดยอ้อม (Indirect Victim) หมายถึง บุคคลที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔,๕,๖ ซึ่งก็คือบุคคลที่สามที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดกฎหมาย แม้ว่าการกระทำนั้น จะมิได้เกิดแก่ผู้นั้นโดยตรงก็ตาม ซึ่งได้แก่

๒.๔.๒.๑. ครอบครัว ญาติพี่น้อง ผู้ใกล้ชิดของเหยื่ออาชญากรรม ตลอดจนแหวดวงผู้เกี่ยวข้องกับชีวิต และการทำงานของเหยื่ออาชญากรรม เหยื่อโดยอ้อมกลุ่มนี้เป็น กลุ่มที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นผลกระทบทั้งทางจิตใจและทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากญาติพี่น้องผู้ ใกล้ชิดอันเป็นที่รักของตนบังเอิญตกเป็นเหยื่อโดยตรงของอาชญากรรม ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ต้องได้รับ ทุกขเวทนาอันเกิดจากอาชญากรรมดังกล่าว เช่น มารดาที่ต้องสูญเสียบุตรชายซึ่งถูกอาชญากรรมคลั่ง ยาบ้าจับเป็นตัวประกันและถูกฆ่าปาดคอ เป็นต้น

๒.๔.๒.๒. พยานผู้เห็นเหตุการณ์ หรือประจักษ์พยาน ซึ่งอยู่ในที่เกิดเหตุคือพลเมืองดีผู้ประสบเหตุการณ์ที่อาชญากรรมกระทำการล่วงละเมิดต่อเหยื่ออาชญากรรมใน กรณีใดกรณีหนึ่งโดยบังเอิญและยินยอมให้ความช่วยเหลือแก่ทางราชการโดยการมาให้ถ้อยคำ ให้การ หรือเปิดเผยความเป็นพยาน เรียกว่า มาเป็นพยานศาลนั่นเอง ซึ่งแม้ว่า การเป็นพยานศาลจะเป็นการ ทำหน้าที่ในฐานะพลเมืองของประเทศก็ตามแต่พยานดังกล่าวก็ต้องได้รับความเดือดร้อน รำคาญและ เสียเวลาตามสมควรระยะหนึ่งจนกว่าคดีจะเสร็จสิ้นลง หรือบางครั้งอาจต้องเสี่ยงอันตราย หรือเสี่ยง ต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน เนื่องจากการถูกขู่ฆ่าหรือทำร้ายในคดีอุกฉกรรจ์บาง คดีอีกด้วย

๒.๔.๒.๓. ประชาชน สังคม ชุมชนที่ถูกล่วงละเมิดต่อกฎเกณฑ์ เหยื่ออาชญากรรมโดยอ้อมกลุ่มนี้ เป็นผู้คนกลุ่มใหญ่ที่ต้องประสบกับความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินในฐานะสมาชิกของสังคมที่เต็มไปด้วยอาชญากรรม โดยได้รับผลกระทบทางอ้อมอยู่ ตลอดเวลาไม่อาจคาดเดาได้ว่าตนและครอบครัวจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมบ้างในวันใดวันหนึ่ง

จากผลกระทบทางสังคมดังกล่าวจะพบว่า ประชาชนคือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบไม่ว่า จะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม จะเป็นผู้ชุมนุมหรือไม่ก็ตามและเป็นผลกระทบที่จะเกิดอยู่ในจิตใจ ของประชาชนเป็นระยะเวลาอันยาวนานยากที่จะเยียวยาให้หายไปได้ ในการเกิดเหตุการณ์ชุมนุมได้ ใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ของรัฐมาใช้ในการควบคุมฝูงชน โดยในช่วงแรกก่อนการประกาศ พระราช กำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ นั้น ได้ใช้กำลังตำรวจจากทุกหน่วยใน สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น ตำรวจภูธรจังหวัดจากภาคต่าง ๆ กองบัญชาการตำรวจตระเวน ชายแดน สำนักงานตำรวจสันติบาลและหน่วยอื่น ๆ เป็นต้น มาเพื่อปฏิบัติงานสนับสนุน กองบัญชาการตำรวจนครบาลในระยะเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม - พฤษภาคม ๒๕๕๓ โดยได้รับ งบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล การเคลื่อนย้ายกำลังข้าราชการตำรวจดังกล่าวออกจากพื้นที่ รับผิดชอบในแต่ละจังหวัดเป็นระยะเวลาที่ยาวนานนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อการป้องกันปราบปราม อาชญากรรมในพื้นที่อย่างแน่นอน และในขณะเดียวกันกำลังพลที่มาปฏิบัติหน้าที่ในกรุงเทพฯ นั้น

เนื่องจากความไม่ชำนาญในพื้นที่ การขาดการฝึกด้านการควบคุมฝูงชน การขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ การขาดกำลังพลที่จะสับเปลี่ยนหมุนเวียนมาทดแทน การขาดแคลนที่พักของกำลังพลและการส่งกำลังบำรุงที่เหมาะสม ฯลฯ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องการการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อรองรับปัญหาการชุมนุม หรือการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในประเทศในอนาคตในหน้าที่ของตำรวจในทุกภูมิภาคของประเทศ อันจะนำมาซึ่งการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและสร้างความมั่นคงภายในของประเทศสืบไป

กฎหมาย กฎและระเบียบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในการชุมนุมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จันทจิรา เอี่ยมมยุรา (นิติราษฎร์ นิติศาสตร์เพื่อราษฎร, ออนไลน์, ๒๕๕๕) ได้กล่าวว่า ในประเทศที่ปกครองโดยระบอบเสรีประชาธิปไตยการชุมนุมสาธารณะและการเดินขบวน ถือเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐบาลของตนเสรีภาพในการชุมนุมประท้วงและเดินขบวนเป็นเสรีภาพที่พัฒนาต่อยอดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจากการแสดงความคิดเห็นโดยบุคคลแต่ละคน (Individual) มาสู่การแสดงความคิดเห็นแบบกลุ่ม (Collective) ในแง่การชุมนุมและการเดินขบวนจึงถือเป็นวิวัฒนาการสำคัญของวิธีการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองรัฐบาลของประเทศที่เป็นประชาธิปไตยจึงไม่อาจจืดจางจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมประท้วงหรือเดินขบวนเรียกร้องของประชาชนโดยอาศัยเหตุผลใดๆ ที่นอกเหนือจากเหตุผลอันชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็นการทำลายพื้นที่ที่ประชาชนจะใช้เป็นเวทีสะท้อนความทุกข์ร้อนและความต้องการของตนไปยังรัฐบาลและสังคมโดยตรง โดยเหตุนี้กฎหมายของประเทศที่พัฒนาด้านประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน อาทิ ประเทศสหพันธรัฐเยอรมนี ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร จึงได้รับรองเสรีภาพในการชุมนุมในที่สาธารณะที่เป็นไปโดยสงบโดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน และรัฐต้องให้ความคุ้มครองการชุมนุมที่ชอบด้วยกฎหมาย ตลอดจนห้ามการสลายการชุมนุมด้วยมาตรการที่รุนแรงไม่ได้สัดส่วนพอสมควรแก่กรณี และไม่เป็นไปตามขั้นตอนจากระดับเบาไปสู่หนัก นอกจากนี้กฎหมายได้ทำหน้าที่คุ้มครองรักษาความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยของสังคมคุ้มครองการสาธารณสุขและสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่สามในอันที่จะได้ใช้พื้นที่สาธารณะนั้นในคราวเดียวกันด้วย

สำหรับประชาชนไทยการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเป็นเสรีภาพที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๘๙ สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา ๖๓ นอกจากนี้สิทธิดังกล่าวยังได้รับการคุ้มครองตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (The UN International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ข้อ ๒๑ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ในด้านเศรษฐกิจสังคมการชุมนุมและการเดินขบวนเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับประชาชนระดับกลางของสังคมไทยในการสะท้อนความเดือดร้อนปัญหาปากท้องและข้อเรียกร้องของตนไปถึงรัฐบาลในทางการเมืองการปกครองการชุมนุมและการเดินขบวนถูกใช้เป็น

เครื่องมือสำคัญในการสื่อสารความคิดเห็นทางการเมืองของกลุ่มการเมืองต่างๆ ต่อสังคมและเป็นเครื่องมือในการกดดันรัฐบาลเสรีภาพในการชุมนุมจึงนับว่าเป็นเสรีภาพที่สำคัญของประชาชนไทยในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การสร้างรากฐานที่สำคัญของสังคมประชาธิปไตยและนิติรัฐในที่สุด

แม้ว่าเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนชาวไทยจะได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญไทยและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ก็ตาม เสรีภาพประการนี้ไม่ใช่เสรีภาพสมบูรณ์แต่เป็นเสรีภาพที่อาจถูกจำกัดได้ กล่าวคือ ในยามที่บ้านเมืองเป็นปกติสุขการจำกัดการชุมนุมสามารถกระทำได้ในกรณีที่เป็นการชุมนุมในสถานที่สาธารณะและการจำกัดเสรีภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนบุคคลที่สามที่จะใช้ที่สาธารณะนั้น นอกจากนี้ ตามมาตรา ๒๑ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) การจำกัดเสรีภาพการชุมนุมในที่สาธารณะยังอาจเป็นไปเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยสาธารณะความสงบเรียบร้อยของสังคม และคุ้มครองการสาธารณสุขด้วย (วัตถุประสงค์สามประการหลังนี้ไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย) และรัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติวางหลักเกณฑ์วิธีการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมในที่สาธารณะไว้ด้วย ส่วนในยามที่ประเทศอยู่ในสภาวะการณ์ฉุกเฉินหรืออยู่ในภาวะสงครามการคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะจะถูกจำกัด เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยความมั่นคงปลอดภัยของรัฐภายใต้กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และกฏอัยการศึก

จากความคิดเห็นของนักวิชาการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแผนการปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดแผนการปฏิบัติเป็นแนวทางการปฏิบัติให้ทุกหน่วยนำไปใช้ใน ช่วงปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ เป็นแผนกรกฎ ๔๘ และ ๕๒ ซึ่งโดยสรุปของการดำเนินการตามแผนดังกล่าวจะสามารถสรุปส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนได้ดังนี้

๑. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐
- ๑.๒ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔
- ๑.๓ พระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.๒๕๕๑
- ๑.๔ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘
- ๑.๕ พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- ๑.๖ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐
- ๑.๗ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๗
- ๑.๘ พระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๕๒

๒. ระเบียบหรือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

หนังสือ ตร.ด่วนที่สุด ที่ ๐๐๐๑(ก)/๓๗๕ ลง ๒๓ ส.ค.๒๕๔๙ เรื่อง กำชับการปฏิบัติ

หน้าที่

๓. แผนหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

- ๓.๑ แผนรักษาความสงบแห่งชาติ (รช ๑๔๑)

๓.๒ แผนรักษาความสงบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กรกฎ ๕๒)

วัฒนา สักกวัตร (๒๕๕๒ : ๑๕ - ๒๕) ได้รวบรวมกฎหมายโดยจำแนกเฉพาะมาตราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนไว้ดังนี้

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐

มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๖ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใด ของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๒๖ การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ มาตรา ๒๗ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรีศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา ๒๙ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ รับรองไว้จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๖๓ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้ ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสองศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมือง ดังกล่าวได้

มาตรา ๖๘ บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๗๔ รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค

๒. พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.๒๔๕๗

มาตรา ๒ เมื่อเวลาเกิดเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อย ปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักรแล้ว จะได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้กฏอัยการศึกทุกมาตรา หรือแต่บางมาตรา หรือข้อความส่วนใดส่วนหนึ่งของมาตรา ตลอดจนการกำหนดเงื่อนไขแห่ง การใช้บทบัญญัตินั้นบังคับในส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักรหรือตลอดทั้งราชอาณาจักร และถ้าได้ประกาศใช้เมื่อใด หรือ ณ ที่ใดแล้ว บรรดาข้อความในพระราชบัญญัติหรือบทกฎหมายใด ๆ ซึ่งขัดกับความของกฏอัยการศึกที่ใช้บังคับต้องระงับ และใช้บทบัญญัติของกฏอัยการศึกที่ใช้บังคับนั้นแทน (มาตรา ๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนด พ.ศ. ๒๔๘๕ แก้ไขเพิ่มเติมกฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗)

มาตรา ๔ เมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใดให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ณ ที่นั้นซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารมีอำนาจประกาศใช้กฏอัยการศึก เฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นได้ แต่จะต้องรีบรายงานให้รัฐบาลทราบโดยเร็วที่สุด

มาตรา ๖ ในเขตที่ประกาศใช้กฏอัยการศึก ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธี การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

(มาตรา ๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๐๓ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕)

๓. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

มาตรา ๕ เมื่อปรากฏว่ามีสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น และนายกรัฐมนตรีเห็นสมควรใช้กำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารร่วมกันป้องกัน แก้ไข ปราบปราม ระงับยับยั้ง ฟื้นฟูหรือช่วยเหลือประชาชน ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อบังคับใช้ทั่วราชอาณาจักรหรือในบางเขตบางท้องที่ได้ตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ ในกรณีที่ไม่อาจขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีได้ทันเวลาที่ นายกรัฐมนตรีอาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินไปก่อน แล้วดำเนินการให้ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในสามวัน หากมิได้ดำเนินการขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในเวลาที่กำหนด หรือคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบ ให้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวเป็นอันสิ้นสุดลง

การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับตลอดระยะเวลาที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันประกาศ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลา ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศขยายระยะเวลาการใช้บังคับออกไปอีกเป็นคราวๆ คราวละไม่เกินสามเดือน

เมื่อสถานการณ์ฉุกเฉินสิ้นสุดลงแล้ว หรือเมื่อคณะรัฐมนตรีไม่ให้ความเห็นชอบ หรือเมื่อสิ้นสุดกำหนดเวลาตามวรรคสอง ให้นายกรัฐมนตรีประกาศยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น

๔. พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.

๒๕๕๑

มาตรา ๑๕ ในกรณีที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแต่ยังไม่มีคำสั่งประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานานทั้งอยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยคณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรนั้นภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดได้ ทั้งนี้ ให้ประกาศให้ทราบโดยทั่วไป

ในกรณีที่เหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลงหรือสามารถดำเนินการแก้ไขได้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบตามปกติ ให้นายกรัฐมนตรีประกาศให้อำนาจหน้าที่ของ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งสิ้นสุดลง และให้นายกรัฐมนตรีรายงานผลต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทราบโดยเร็ว

มาตรา ๑๘ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ภายในพื้นที่ตามมาตรา ๑๕ ให้ผู้อำนวยการโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนด ดังต่อไปนี้

๑. ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการหรืองดเว้นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด

๒. ห้ามเข้าหรือให้ออกจากบริเวณพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น

๓. ห้ามออกนอกเคหะสถานในเวลาที่กำหนด

๔. ห้ามนำอาวุธออกนอกเคหะสถาน

๕. ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ

๖. ให้บุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน

ข้อกำหนดตามวรรคหนึ่งจะกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ด้วยก็ได้ ทั้งนี้ การกำหนดดังกล่าวต้องไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ

๕. ประมวลกฎหมายอาญา บทมาตราที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๑๑๓ (กบฏ) ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

๑. ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
๒. ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
๓. แบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๑๔ (ตระเตรียมการกบฏ) ผู้ใดสะสมกำลังพลหรืออาวุธ ตระเตรียมการอื่นใด หรือสมคบกันเพื่อเป็นกบฏ หรือกระทำความผิดใด ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเพื่อเป็นกบฏ หรือยุยงราษฎรให้เป็นกบฏ หรือรู้ว่ามีผู้จะเป็นกบฏแล้วกระทำการใดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

มาตรา ๑๑๖ (ปลุกปั่นประชาชน) ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือ หรือวิธีอื่นใด อันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญหรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

๑. เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาลโดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย
๒. เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร หรือ
๓. เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดินต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี

มาตรา ๑๑๗ (ก่อการหยุดงาน) ผู้ใดยุยงหรือจัดให้เกิดการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันปิดงานงดจ้าง หรือการร่วมกันไม่ยอมค้าขายหรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใด ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดิน เพื่อบังคับรัฐบาลหรือเพื่อข่มขู่ประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดทราบความมุ่งหมายดังกล่าวและเข้ามีส่วนหรือเข้าช่วยในการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันปิดงานงดจ้าง หรือการร่วมกันไม่ยอมค้าขายหรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใด ๆ นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดทราบความมุ่งหมายดังกล่าว และใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือทำให้หวาดกลัวด้วยประการใด ๆ เพื่อให้บุคคลเข้ามีส่วนหรือเข้าช่วยในการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันปิดงานงดจ้าง หรือการร่วมกันไม่ยอมค้าขายหรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใด ๆ นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๕/๑ (การก่อการร้าย) ผู้ใดกระทำการอันเป็นความผิดอาญาดังต่อไปนี้

๑. ใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการใดอันก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรืออันตรายอย่างร้ายแรงต่อร่างกาย หรือเสรีภาพของบุคคลใด ๆ

๒. กระทบการได้อันก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ระบบการขนส่งสาธารณะ ระบบโทรคมนาคม หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะ

๓. กระทบการได้อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของรัฐหนึ่งรัฐใด หรือของบุคคลใด หรือต่อสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดหรือน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างสำคัญ

ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำโดยมีความมุ่งหมายเพื่อขู่เข็ญหรือบังคับรัฐบาลไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ ให้กระทำหรือไม่กระทบการได้อันจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือเพื่อสร้างความปั่นป่วนโดยให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน ผู้ที่กระทำความผิดฐานก่อการร้าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหนึ่งล้านบาท

การกระทำในการเดินขบวน ชุมนุม ประท้วง โต้แย้ง หรือเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้รัฐช่วยเหลือหรือให้ได้รับความเป็นธรรมอันเป็นการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ไม่เป็นการกระทำ ความผิดฐานก่อการร้าย

มาตรา ๒๑๐ ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค ๒ นี้ และความผิดนั้นมีกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้ที่กระทำความผิดฐานเป็นซ่องโจร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าเป็นการสมคบเพื่อกระทำความผิด ที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๑๕ ผู้ใดมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธ บรรดาผู้ที่กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๑๖ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งผู้ใดมั่วสุมเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา ๒๑๕ ให้เลิกไป ผู้ใดไม่เลิก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓๑ ผู้ใดกระทำด้วยประการใดๆ ให้ประภาคาร ทู่น สัญญาณ หรือสิ่งอื่นใด ซึ่งจัดไว้เป็นสัญญาณเพื่อความปลอดภัยในการจราจรทางบก การเดินเรือหรือการเดินอากาศ อยู่ในลักษณะอันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่การจราจรทางบก การเดินเรือหรือการเดินอากาศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๓๔ ผู้ใดกระทำด้วยประการใดๆ แก่สิ่งที่ใช้ในการผลิต ในการส่งพลังงาน ไฟฟ้าหรือในการส่งน้ำ จนเป็นเหตุให้ประชาชนขาดความสะดวก หรือน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๘ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๙ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๕๘ ได้กระทำต่อ

๑. เครื่องกลหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการประกอบกิจการหรืออุตสาหกรรม
  ๒. ปศุสัตว์
  ๓. ยวดยานหรือสัตว์พาหนะที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะหรือในการประกอบกิจการหรืออุตสาหกรรม หรือ
  ๔. พืชหรือพืชผลของกสิกร
- ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๐ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๕ ผู้ใดโดยไม่ได้รับอนุญาตอันชอบด้วยกฎหมายกีดขวางทางสาธารณะจนอาจเป็น

อุปสรรคต่อความปลอดภัยหรือความสะดวกในการจราจร โดยวาง หรือทอดทิ้งสิ่งของ หรือโดยกระทำด้วยประการอื่นใด ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยไม่จำเป็น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๘๖ ผู้ใดขุดหลุมหรือราง หรือปลูกปักหรือวางสิ่งของเกะกะไว้ในทางสาธารณะ โดยไม่ได้รับอนุญาตอันชอบด้วยกฎหมาย หรือทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ละเลยไม่แสดงสัญญาณตามสมควร เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๘๗ ผู้ใดแขวน ติดตั้งหรือวางสิ่งใดไว้โดยประการที่น่าจะตกหรือพังลง ซึ่งจะเป็นเหตุอันตราย เปรอะเปื้อนหรือเดือดร้อนแก่ผู้สัญจรในทางสาธารณะ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๙๗ ผู้ใดในที่สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๖. พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒

มาตรา ๑๐๘ ห้ามมิให้ผู้ใดเดินแถว เดินเป็นขบวนแห่ หรือเดินเป็นขบวนใดๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร เว้นแต่

๑. เป็นแถวทหารหรือตำรวจ ที่มีผู้ควบคุมตามระเบียบแบบแผน
๒. แถวหรือขบวนแห่หรือขบวนใดๆ ที่เจ้าพนักงานจราจรได้อนุญาตและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าพนักงานจราจรกำหนด

มาตรา ๑๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดวาง ตั้ง ยื่น หรือแขวนสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือกระทำด้วยประการใดๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจรเว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานจราจร แต่เจ้าพนักงานจราจรจะอนุญาตได้ต่อเมื่อมีเหตุอันจำเป็นและเป็นการชั่วคราวเท่านั้น

ผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง นอกจากจะมีความผิดตามมาตรา ๑๔๘ แล้วเจ้าพนักงานจราจรมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนรื้อถอนหรือเคลื่อนย้ายสิ่งกีดขวางดังกล่าวได้ ถ้าไม่ยอมรื้อถอนหรือเคลื่อนย้าย ให้เจ้าพนักงานจราจรมีอำนาจรื้อถอนหรือเคลื่อนย้ายได้

มาตรา ๑๒๘ ห้ามมิให้ผู้ใดวาง เท หรือทิ้งเศษแก้ว ตะปู ลวดน้ำมันหล่อลื่น กระจกหรือสิ่งอื่นใด หรือกระทำด้วยประการใดๆ บนทางอันอาจทำให้เกิดอันตรายหรือเสียหายแก่ยานพาหนะหรือบุคคล หรือเป็นการกีดขวางการจราจร

มาตรา ๑๔๘ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๐ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๔ มาตรา ๕๑ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๗ มาตรา ๕๘ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๒ มาตรา ๖๓ มาตรา ๖๘ มาตรา ๖๙ มาตรา ๗๐ มาตรา ๗๑ มาตรา ๗๓ วรรคสอง มาตรา ๗๔ มาตรา ๗๖ มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๗ มาตรา ๘๘ มาตรา ๘๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๘๗ มาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๗ มาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๙ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๑๙ มาตรา ๑๒๐ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๒ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม มาตรา ๑๒๓ มาตรา ๑๒๔ มาตรา ๑๒๖ มาตรา ๑๒๙ หรือมาตรา ๑๓๓ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

ถ้าผู้ขับซึ่รถจักรยานยนต์กระทำความผิดตามมาตรา ๑๒๒ วรรคสอง ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๕๒ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๗ มาตรา ๑๐ ทวิ มาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๖ มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ (๑) มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๖ มาตรา ๖๔ มาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๘๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๙ วรรคหนึ่ง มาตรา ๙๐ มาตรา ๙๑ มาตรา ๙๒ มาตรา ๙๓ มาตรา ๙๔ วรรคหนึ่ง มาตรา ๙๕ มาตรา ๙๙ มาตรา ๑๒๗ มาตรา ๑๒๘ หรือมาตรา ๑๓๐ หรือไม่ปฏิบัติตามประกาศที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๗๗ วรรคสอง หรือมาตรา ๘๖ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

๗. พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ.๒๕๓๕

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้ผู้ใดติดตั้ง แขนง วางหรือกองสิ่งใดในเขตทางหลวงในลักษณะที่เป็นการกีดขวางหรืออาจเป็นอันตรายแก่ยานพาหนะ หรือในลักษณะที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางหลวงหรือความไม่สะดวกแก่งานทาง เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อำนวยการทางหลวง หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวงในการอนุญาตผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวงจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีความจำเป็นแก่งานทางหรือเมื่อปรากฏว่าผู้ได้รับอนุญาตได้กระทำการผิดเงื่อนไขที่กำหนดในการอนุญาต ผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวงจะเพิกถอนเสียก็ได้

ในกรณีที่การกระทำตามวรรคหนึ่งได้กระทำโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด ให้ผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวงมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำการดังกล่าวรื้อถอน ทำลาย หรือขนย้ายสิ่งติดตั้ง แขนว วางหรือกองอยู่ภายในกำหนดเวลาอันสมควร ถ้าไม่ปฏิบัติตาม ผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวงมีอำนาจรื้อถอน ทำลาย หรือขนย้ายสิ่งติดตั้ง แขนว วางหรือกองอยู่โดยผู้นั้น จะเรียกร้องค่าเสียหายไม่ได้และต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนั้น

มาตรา ๓๙ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการปิดกั้นทางหลวง หรือวางวัตถุที่แหลมหรือมีคม หรือนำสิ่งใดมาขวางหรือวางบนทางหลวง หรือกระทำด้วยประการใดๆ บนทางหลวงในลักษณะที่อาจเกิดอันตรายหรือเสียหายแก่ยานพาหนะหรือบุคคล

มาตรา ๗๑ ผู้ใดขัดขวางการกระทำของผู้อำนวยการทางหลวงหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการทางหลวง หรือเจ้าพนักงานซึ่งผู้อำนวยการทางหลวงแต่งตั้งให้ควบคุมทางหลวง หรือเจ้าพนักงานทางหลวง แล้วแต่กรณี ตามมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๒ วรรคหนึ่งหรือวรรคสี่ มาตรา ๓๗ วรรคสาม มาตรา ๓๘ วรรคสาม มาตรา ๓๙/๑ วรรคสาม มาตรา ๔๗ วรรคสี่ มาตรา ๔๘ วรรคสาม มาตรา ๕๐ วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง มาตรา ๕๑ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๕ วรรคสอง มาตรา ๕๖ วรรคหก มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง มาตรา ๕๙ วรรคสอง มาตรา ๖๒ วรรคสอง หรือมาตรา ๖๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๘. พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ.๒๔๙๓

มาตรา ๔ ผู้ที่จะทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงด้วยกำลังไฟฟ้า จะต้องขอรับอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำการ โฆษณาได้

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอรับอนุญาต และให้มีอำนาจ กำหนดเงื่อนไขลงในใบอนุญาตว่าด้วยเวลาสถานที่ และเครื่องอุปกรณ์ขยาย เสียง และผู้รับอนุญาตต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดนั้น

มาตรา ๙ ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา ๔ มาตรา ๕ หรือคำสั่งของเจ้าพนักงานที่ สั่งตามความ ใน มาตรา ๖ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจการสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้ด้วย

๙. พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.๒๕๓๕

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ผู้ใดล้างรถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือล้อเลื่อน บนถนนหรือสถานสาธารณะ และทำให้ถนนหรือสถานสาธารณะสกปรกเลอะเทอะ

มาตรา ๑๙ ห้ามมิให้ผู้ใดตั้ง วาง หรือกองวัตถุใด ๆ บนถนน เว้นแต่เป็นการกระทำในบริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ประกาศกำหนดด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร

มาตรา ๒๙ ห้ามมิให้ผู้ใดถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะลงในที่สาธารณะ หรือสถาน
สาธารณะซึ่งมีใช้สถานที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้เพื่อการนั้น

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้ผู้ใด

๑. บ้วนหรือถ่มน้ำลาย เสมหะ บ้วนน้ำหมาก สั่งน้ำมูก เทหรือทิ้ง สิ่งใด ๆ
ลงบนถนนหรือบนพื้นรถหรือพื้นเรือโดยสาร

๒. ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในสถานสาธารณะนอกอาณาเขตหรือในที่ที่ ราชการ
ส่วนท้องถิ่นได้จัดไว้

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้ผู้ใด

๑. ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยลงบนที่สาธารณะ

๒. ปล่อยปละละเลยให้มีสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่ดินของตนในสภาพที่
ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะ

มาตรา ๓๓ ห้ามมิให้ผู้ใดเทหรือทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย น้ำโสโครกหรือ สิ่งอื่นใดลง
บนถนนหรือในทางน้ำ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองเรือหรือ อาคารประเภท
เรือนแพ ซึ่งจอดหรืออยู่ในท้องที่ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นยังไม่ได้จัด ส้วมสาธารณะหรือภาชนะสำหรับทิ้ง
สิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย

มาตรา ๓๗ ห้ามมิให้ผู้ใดยื่น นั่ง หรือนอนบนราวสะพานสาธารณะ หรือนอนในที่
สาธารณะ

มาตรา ๕๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๙ มาตรา ๑๔ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ หรือมาตรา
๓๘ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นที่ได้ประกาศตามมาตรา ๔๗ ต้องระวาง
โทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๕๔ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๕ มาตรา
๒๐ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๙
มาตรา ๔๐ หรือ มาตรา ๔๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา ๕๗ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๓

๑๐. พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘

ตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ “การชุมนุมสาธารณะ คือ
การชุมนุมของบุคคลในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้อง สนับสนุน คัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด
เรื่องหนึ่งโดยแสดงออกต่อประชาชนทั่วไป และบุคคลอื่นสามารถร่วมการชุมนุมนั้นได้ ไม่ว่าการชุมนุม
นั้นจะมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายด้วยหรือไม่”

ส่วน “ที่สาธารณะ หมายความว่า ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างอันเป็นทรัพย์สินของ
แผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน หรือที่หน่วยงานของรัฐมิได้
เป็นเจ้าของแต่เป็นผู้ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ บรรดาซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้
รวมตลอดทั้งทางหลวงและทางสาธารณะ”

ดังนั้น “การชุมนุม” ที่จะถือเป็นการชุมนุมสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติชุมนุมฯ
จึงต้องประกอบด้วย

๑. เป็นการชุมนุมในที่สาธารณะ

๒. บุคคลอื่นสามารถเข้าร่วมการชุมนุมนั้นได้

การชุมนุมที่ไม่ครบองค์ประกอบดังกล่าวจึงไม่เป็นการชุมนุมที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้คือ การชุมนุมในพื้นที่ส่วนบุคคล ในบ้าน โรงแรมเอกชน หรือหอประชุมส่วนตัว เป็นต้น รวมถึงการชุมนุมที่บุคคลอื่นไม่สามารถเข้าร่วมได้ เช่น การประชุมหารือของสมาชิกองค์กรภายในหมู่บ้าน

การชุมนุมสาธารณะแบบใหม่ ที่ไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ แม้ว่า พระราชบัญญัติชุมนุมฯ จะมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๘ แต่ก็ไม่ใช่กับการชุมนุมทุกประเภท การชุมนุมบางประเภทจึงได้รับยกเว้นไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้ ทำให้ไม่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆที่กฎหมายกำหนดไว้ และเจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถอ้างอำนาจตาม พระราชบัญญัติชุมนุมฯ มาใช้กับการชุมนุมดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งตามมาตรา ๓ ได้ระบุถึงข้อยกเว้นไว้ในกรณีดังต่อไปนี้

๑. การชุมนุมเนื่องในงานพระราชพิธีและงานรัฐพิธี

๒. การชุมนุมเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมตามประเพณีหรือตามวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น

๓. การชุมนุมเพื่อจัดแสดงมหรสพ กีฬา ส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือกิจกรรมอื่นเพื่อประโยชน์ทางการค้าปกติของผู้จัดการชุมนุมนั้น

๔. การชุมนุมภายในสถานศึกษา

๕. การชุมนุมหรือการประชุมตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือการประชุมสัมมนาทางวิชาการของสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ทางวิชาการ

๖. การชุมนุมสาธารณะในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึกและการชุมนุมสาธารณะที่จัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้งในช่วงเวลาที่มีการเลือกตั้ง แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

การชุมนุมสาธารณะที่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ การจัดการชุมนุมในบางพื้นที่มีลักษณะต้องห้าม ซึ่งหากฝ่าฝืนก็มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ พื้นที่ต้องห้ามดังกล่าว ได้แก่

๑. ภายในรัศมี ๑๕๐ เมตรจากพระบรมมหาราชวัง พระราชวัง วังของพระราชธิดาหรือของพระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป พระราชินีเวศน์ พระตำหนักหรือจากที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท พระบรมวงศ์ตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้าขึ้นไป หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประทับหรือพำนัก หรือสถานที่พำนักของพระราชอาคันตุกะ

๒. ภายในพื้นที่ของรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหารและศาลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาล เว้นแต่มีการจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะภายในพื้นที่นั้น

๓. ภายในรัศมีไม่เกิน ๕๐ เมตรรอบสถานที่ของรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร และศาลอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาล ตาม

ประกาศของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ได้รับมอบหมายเมื่อได้มีการประกาศห้ามชุมนุมรอบสถานที่ดังกล่าว

๔. การชุมนุมสาธารณะที่กีดขวางทางเข้าออก หรือรบกวนการปฏิบัติงานหรือการใช้บริการสถานที่ ดังต่อไปนี้

๔.๑ สถานที่ทำการหน่วยงานของรัฐ

๔.๒ ท่าอากาศยาน ท่าเรือ สถานีรถไฟ หรือสถานีขนส่งสาธารณะ

๔.๓ โรงพยาบาล สถานศึกษา และศาสนสถาน

๔.๔ สถานที่ทูตหรือสถานกงสุลของรัฐต่างประเทศ หรือสถานที่ทำการองค์การระหว่างประเทศ

๔.๕ สถานที่อื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ขั้นตอนการแจ้งการชุมนุมสาธารณะ

๑. ตามมาตรา ๑๐ วรรคแรกของ พระราชบัญญัติชุมนุมฯ ผู้ประสงค์จัดการชุมนุมสาธารณะ เป็นผู้มีหน้าที่แจ้งการชุมนุมสาธารณะต่อหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะหรือบุคคลอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นผู้มีหน้าที่รับแจ้งการชุมนุม

๒. การแจ้งการชุมนุมสาธารณะ ต้องระบุวัตถุประสงค์ วัน ระยะเวลา และสถานที่ชุมนุมสาธารณะ โดยทำเป็นหนังสือตามแบบที่กำหนด โดยจะแจ้งเป็นหนังสือโดยตรง แจ้งทางโทรสาร หรือแจ้งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ก็ได้ รายละเอียดตามภาคผนวก ก

๓. เมื่อจะมีการจัดการชุมนุม ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมต้องทำตาม มาตรา ๑๐ วรรคแรก คือ จะต้องแจ้งการชุมนุม “ก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง” ในกรณีที่ไม่สามารถแจ้งการชุมนุมได้ทันก่อนเริ่มการชุมนุมไม่น้อยกว่า ๒๔ ชั่วโมง ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะสามารถยื่นขอผ่อนผันกำหนดเวลาได้ โดยยื่นคำขอผ่อนผันพร้อมแบบแจ้งการชุมนุมสาธารณะ ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอต่อผู้บังคับการตำรวจนครบาล ผู้รับผิดชอบพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร ในจังหวัดอื่นให้ยื่นคำขอต่อผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

หากมีการยื่นคำขอผ่อนผันกำหนดเวลาแจ้งการชุมนุมสาธารณะ ผู้บังคับการตำรวจนครบาลหรือผู้บังคับการตำรวจภูธรแล้วแต่กรณี ก็จะต้องมีหนังสือแจ้งคำสั่งว่าอนุญาตให้ผ่อนผันตามที่ยื่นขอหรือไม่ พร้อมด้วยเหตุผลโดยต้องแจ้งให้แก่ผู้ยื่นคำขอผ่อนผันทราบภายในเวลา ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่รับคำขอ

กรณีผู้บังคับการตำรวจนครบาลหรือผู้บังคับการตำรวจภูธรมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ผ่อนผัน ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุม สามารถอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ผ่อนผันนั้นได้ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง มาตรา ๔๔ โดยยื่นต่อ ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้บังคับการตำรวจนครบาล หรือผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด

๔. ลำดับหลังจากการแจ้งการชุมนุม

ขั้นที่หนึ่ง เมื่อหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะได้รับหนังสือแจ้งการชุมนุมสาธารณะแล้ว ต้องตรวจสอบความถูกต้องแล้วส่งสรุปสาระสำคัญในการชุมนุมสาธารณะให้ผู้แจ้งการชุมนุมสาธารณะทราบภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับแจ้งและอาจมี

คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดูแลการชุมนุมสาธารณะเพื่อให้ผู้แจ้งการชุมนุมสาธารณะปฏิบัติหรือแก้ไขภายในเวลาที่กำหนดด้วยก็ได้

ตัวอย่างเช่น กรณีกลุ่มพลเมืองโตกลับได้จัดกิจกรรมรำลึกการเสียชีวิตของนายวมทอง ไพรวลย์ บริเวณด้านหน้ากองทัพบก นายอานนท์ น้าภา ผู้แจ้งการชุมนุม ก็ได้แจ้งการชุมนุมสาธารณะต่อผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง ซึ่งเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจท้องที่ที่มีการชุมนุม เมื่อผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งได้รับหนังสือแล้ว ก็ได้ส่งสรุปสาระสำคัญการชุมนุมสาธารณะกลับมาให้แก่ นายอานนท์ น้าภา

ในบางกรณีเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ (จพณ.) อาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้แจ้งการชุมนุมสาธารณะปฏิบัติตามก็ได้ แต่เงื่อนไขหรือคำสั่งนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการ

๑. อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะอันเป็นสถานที่ชุมนุม
๒. รักษาความปลอดภัย อำนวยความสะดวก หรือบรรเทาเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่นซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ชุมนุม
๓. รักษาความปลอดภัยหรืออำนวยความสะดวกแก่ผู้ชุมนุมในสถานที่ชุมนุม
๔. อำนวยความสะดวกในการจราจรและการขนส่งสาธารณะในบริเวณที่มีการชุมนุม และ บริเวณใกล้เคียงเพื่อให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากการชุมนุมน้อยที่สุด เท่านั้น

หากกำหนดเงื่อนไขหรือคำสั่งเพื่อประโยชน์อื่นก็ถือว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ได้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ ให้อำนาจ เช่น กำหนดเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เกี่ยวกับเนื้อหาในการชุมนุม รายละเอียดตามภาคผนวก ข

ขั้นที่สอง ในกรณีที่หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะที่เป็นผู้รับแจ้งการชุมนุม เห็นว่าการชุมนุมสาธารณะที่ได้รับแจ้งนั้นเป็นการชุมนุมที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒

หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะก็จะมีคำสั่งให้ผู้แจ้งการชุมนุมสาธารณะแก้ไขภายในเวลาที่กำหนด

หากผู้แจ้งการชุมนุมสาธารณะไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะที่แก้ไขการชุมนุม หัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะในฐานะผู้รับแจ้งก็จะต้องมีคำสั่งห้ามชุมนุมโดยแจ้งคำสั่งเป็นหนังสือไปยังผู้แจ้งการชุมนุมสาธารณะหมายความว่ากรณีนี้หากเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะมีคำสั่งห้ามชุมนุม แต่ไม่แจ้งคำสั่งเป็นหนังสือ เช่น สั่งด้วยวาจา ก็จะต้องถือว่าเป็นคำสั่งห้ามชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ขั้นที่สาม กรณีผู้แจ้งการชุมนุมสาธารณะไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งห้ามชุมนุมของหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะ ก็สามารถยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะขึ้นไปหนึ่งชั้น

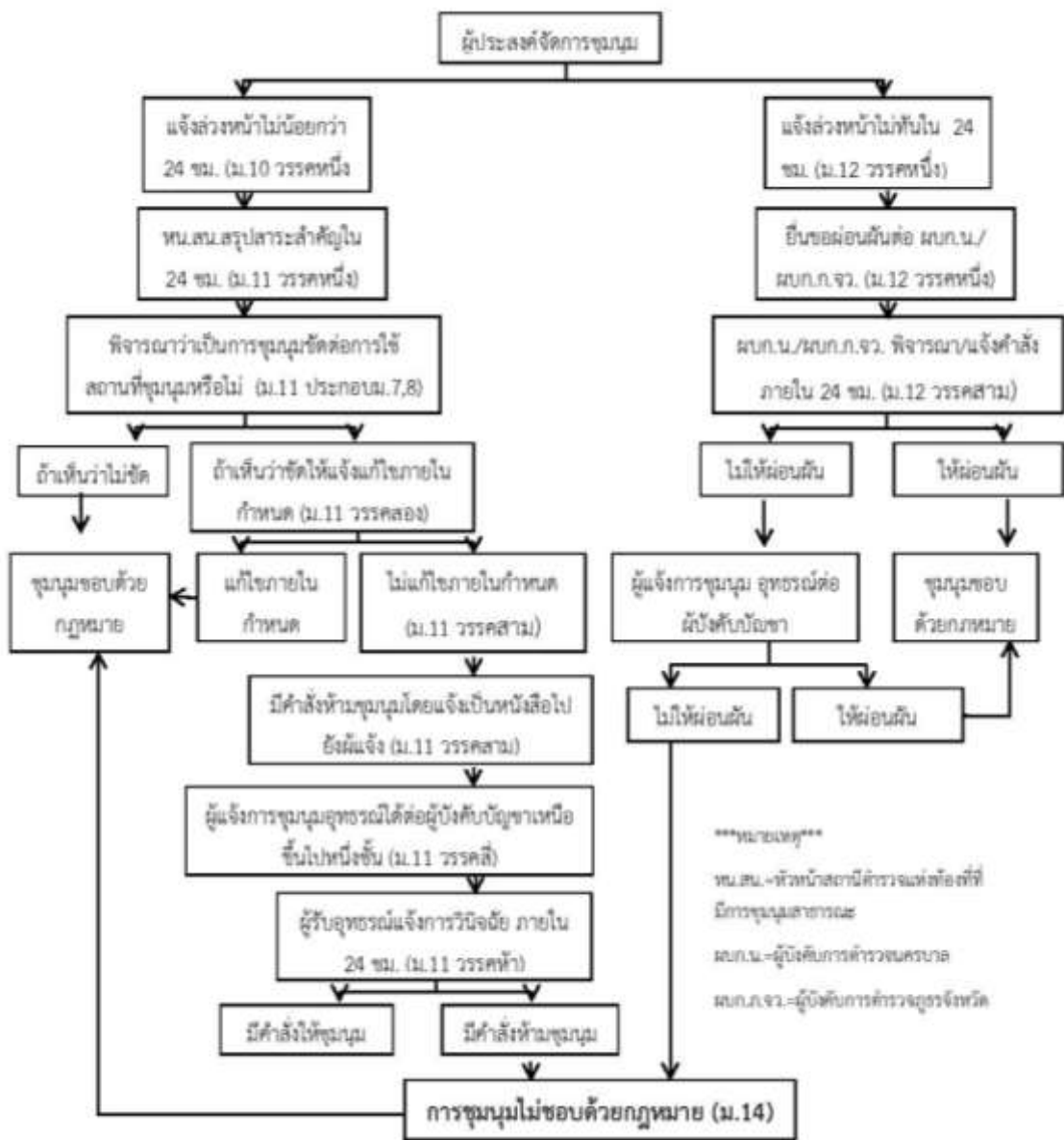
ตัวอย่างเช่น กรณีเครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ยื่นหนังสือแจ้งการชุมนุมสาธารณะต่อผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง แต่ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งไม่อนุญาตให้มีการชุมนุม ทางกลุ่มเครือข่ายประชาชนฯ จึงได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้มีการชุมนุม นั้น แต่กรณีตัวอย่างนี้ทางกลุ่มเครือข่ายประชาชนฯ ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง ซึ่งตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ มาตรา ๑๑ วรรคสี่ จะต้องยื่น

อุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือผู้กำกับ การสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งขึ้นไปหนึ่งชั้น รายละเอียดตามภาคผนวก ค

เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์คำสั่งห้ามชุมนุมของหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุมสาธารณะ ผู้รับอุทธรณ์ก็จะต้องวินิจฉัยและแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในเวลา ๒๔ ชั่วโมง คำวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นให้เป็นที่สุด

ในระหว่างมีคำสั่งห้ามชุมนุม ระหว่างการอุทธรณ์และพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ ก็ให้งดการชุมนุมสาธารณะ หากฝ่าฝืนก็มีความผิดและมีโทษต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แผนภาพที่ ๒-๑ แผนผังขั้นตอนการแจ้งการชุมนุมสาธารณะ

การรับโทษ เมื่อไม่แจ้งการชุมนุมต้อง เมื่อมีการจัดการชุมนุมโดยไม่แจ้งการชุมนุมต่อหัวหน้าสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่มีการชุมนุม ต้องระวางโทษไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ข้อสังเกตคือไม่แจ้งการชุมนุมมีเพียงแค่โทษปรับเท่านั้นไม่มีโทษจำคุก

แผนหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

คณะทำงานศึกษาและพัฒนาวิธีปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (๒๕๕๒ : ๒-๓) ได้ทำการศึกษาการเคลื่อนไหวของฝูงชนตลอดปี พ.ศ.๒๕๕๑ โดยเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีเฉพาะบทบาท และความเคลื่อนไหวของฝูงชนที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจเท่านั้น ไม่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไข หรือข้อเรียกร้อง หรือความต้องการของฝูงชน รวมไปถึงมีความมุ่งหมายหลักเพื่อใช้ผลในการศึกษาไปพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานของตำรวจในการควบคุมฝูงชนเป็นหลัก ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึง ฝ่าย หรือพวก หรือกลุ่ม หรือองค์กร หรือบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ซึ่งได้ทำการศึกษาใน ๓ หัวข้อมือคือ

หัวข้อมือเวลาที่ ๑ เป็นการปฏิบัติงานในช่วง มกราคม ๒๕๕๑ คาบเกี่ยวกับการประกาศ พระราชกำหนด (พ.ร.ก.) บริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉินในเขต กทม. เมื่อ ๒ กันยายน ๒๕๕๑ (ยกเลิก ๑๔ กันยายน ๒๕๕๑) จนถึงก่อนเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง เมื่อ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ ๑ นี้ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนจะดำเนินการโดยกองบัญชาการตำรวจนครบาล (บช.น.) ในฐานะผู้รับผิดชอบต่อพื้นที่เกิดเหตุเป็นหน่วยงานหลัก โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สั่งการให้หน่วยงานอื่น ได้แก่ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง (บช.ก.), กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ และ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) เป็นกำลังสนับสนุนการปฏิบัติแก่กองบัญชาการตำรวจนครบาล (บช.น.)

หัวข้อมือเวลาที่ ๒ เป็นการปฏิบัติงานในช่วงระหว่างการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในพื้นที่เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และพื้นที่ อำเภอบางพลี อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ระหว่าง ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ จนถึง การยกเลิกประกาศ เมื่อ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ ซึ่งในช่วงระยะเวลานี้ ความรับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์เขต กรุงเทพมหานคร ยังคงเป็นของกองบัญชาการตำรวจนครบาล (บช.น.) และ กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ รับผิดชอบแก้ไขสถานการณ์ในเขต จังหวัดสมุทรปราการ

หัวข้อมือเวลาที่ ๓ เป็นการปฏิบัติงานหลังมีการยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฯ เมื่อ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๑ จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๑ โดยในช่วงระยะเวลานี้เป็นการปฏิบัติที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ใช้ความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนจากบทเรียนที่ได้รับมาจากช่วง ๒ ระยะเวลาแรก ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชนของตำรวจที่น่าสนใจหลายประการดังนี้

๑. การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจ

การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนในปี พ.ศ.๒๕๕๑ สามารถสะท้อนภาพรวมของการปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ได้ดังนี้

๑.๑ การใช้แผนในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนในช่วงตั้งแต่ต้นปี จนถึงก่อนมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฯ เมื่อ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ นั้น เป็นหน้าที่หลักของ

กองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่ง กองบัญชาการตำรวจนครบาล ใช้ “แผนรักษาความสงบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กรกฎ ๔๘)” เป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติการ พร้อมทั้งได้มีการออกแผนรองรับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ตามความจำเป็นของสถานการณ์

สาระสำคัญของแผนกรกฎ ๔๘ เป็นแผนที่มีเจตนารมณ์จะใช้เป็นแนวทางในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามหน้าที่ของตำรวจในสถานการณ์การชุมนุมเรียกร้อง โดยในแผนได้ปรากฏขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติไว้ค่อนข้างชัดเจน

การปฏิบัติต่อสถานการณ์ตามแผนกรกฎ ๔๘ ได้มีการกำหนดการปฏิบัติไว้เป็น ๔ ขั้นตอนสำคัญ คือ

ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมการ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกิจกรรมสำคัญ เช่น การดำเนินการด้านการข่าว การจัดหน่วย การฝึก การจัดศูนย์ปฏิบัติการ (ศปก.) การจัดทำแผน การกำหนดผู้รับผิดชอบแต่ละพื้นที่แต่ละสถานการณ์

ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นป้องกัน ประกอบด้วย การระงับเหตุเบื้องต้น การรักษาความปลอดภัยสถานที่และบุคคล การจัดตั้ง ศูนย์ปฏิบัติการสถานีตำรวจ (ศปก.สน.) การเจรจา การดำเนินมาตรการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ และการปฏิบัติการทางจิตวิทยา

ขั้นตอนที่ ๓ ขั้นการปราบปราม จะใช้เมื่อมีความจำเป็นในขั้นไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ด้วยวิธีปกติได้ ในขั้นนี้ผู้บัญชาการเหตุการณ์ (ผบ.เหตุการณ์) จะเป็นผู้พิจารณาสั่งใช้กำลัง กรณีไม่สามารถคลี่คลายสถานการณ์ได้อีกให้รายงาน และมีความเห็นเสนอ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ (ศปก.ตร.) เพื่อเสนอให้รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเฉพาะพื้นที่ เมื่อรัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วยังไม่สามารถยุติสถานการณ์ ให้ ศูนย์ปฏิบัติการ ตำรวจแห่งชาติ (ศปก.ตร.) เสนอรัฐบาลให้ประกาศกฎอัยการศึก โดยสถานการณ์ในระดับนี้ฝ่ายทหารจะเป็นผู้ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๔ ขั้นการฟื้นฟู ได้แก่ การสอบสวนดำเนินคดีผู้กระทำความผิด การฟื้นฟูบูรณะทรัพย์สินของทางราชการ การบรรเทาสาธารณภัย

นอกจากนี้ ในแผนกรกฎ ๔๘ ยังได้กำหนดแนวความคิดในการปฏิบัติต่อสถานการณ์การชุมนุมเรียกร้องไว้อย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่เมื่อได้รับแจ้งเหตุการณ์ชุมนุม การสั่งการเบื้องต้น การปิดล้อมพื้นที่ การรายงาน การจัดกำลัง การขอกำลังเพิ่มเติม การดำเนินมาตรการควบคุมฝูงชน ตั้งแต่ในระดับแรกจนถึงขั้นการขอใช้กำลังในการสลายฝูงชน และการฟื้นฟู

หลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฯ เมื่อ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ โดยมอบหมายให้ ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล และ ผู้บัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ เป็นหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฯ ทั้ง กองบัญชาการตำรวจนครบาล และ กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ ก็ยังคงใช้แผนกรกฎ ๔๘ เป็นแนวทางหลักในการบริหารจัดการการปฏิบัติ ทั้งนี้ โดยแต่ละหน่วยได้ออกแผน และคำสั่งปฏิบัติการรองรับ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

๑.๒ การประกอบกำลัง และการแบ่งมอบภารกิจ เนื่องจาก ปัญหาการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่เกิดขึ้นเป็นการรวมตัวกันของฝูงชนจำนวนมาก ฝูงชนมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวตลอดเวลา และระยะเวลาในการชุมนุมยืดเยื้อ ยาวนาน การใช้กำลังเฉพาะหน่วยที่รับผิดชอบต่อสถานการณ์จึงไม่เพียงพอ ที่ผ่านมามีทั้ง กองบัญชาการตำรวจนครบาล และ กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑

ต่างก็ร้องขอกำลังเพิ่มเติมไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้สั่งการให้มีการใช้กำลังจาก กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง (บช.ก.), กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๒ (ภ.๒), กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๓ (ภ.๓), กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๔ (ภ.๔), กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๖ (ภ.๖), กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๗ (ภ.๗) และ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บช.ตชด.) เข้าสนับสนุนการปฏิบัติการเพิ่มเติมด้วย จึงถือว่าการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนที่ผ่านมาเป็นการสนธิกำลังตำรวจครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

ส่วนการแบ่งมอบภารกิจนั้น ผู้บัญชาการเหตุการณ์ จะเป็นผู้กำหนด ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่ว่าจะเป็นการแบ่งมอบภารกิจเป็น “พื้นที่” มากกว่าจะเป็น “ขั้นตอนการปฏิบัติ” การแบ่งมอบดังกล่าวจึงทำให้แต่ละหน่วยที่ต้องรับผิดชอบแต่ละพื้นที่ ก็มุ่งที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุภารกิจในพื้นที่ของตนเอง ขาดการประสาน หรือการดำเนินกลยุทธ์ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้การใช้กำลังที่มีอยู่ทั้งหมดไม่เต็มตามศักยภาพที่ควรจะเป็น

๑.๓ การใช้ยุทธวิธีในการควบคุมฝูงชน โดยปกติยุทธวิธีในการควบคุมฝูงชนที่ใช้กันทั่วไป จะประกอบด้วยแนวทางพื้นฐานการปฏิบัติ ดังนี้

๑. การสืบสวนหาข่าวเกี่ยวกับการชุมนุม ทั้งกลุ่มแกนนำ มวลชน เงื่อนไข ความต้องการ และข้อเรียกร้องในการชุมนุม

๒. การบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพยานหลักฐาน

๓. การเจรจาต่อรองกับแกนนำ หรือผู้ชุมนุม โดยขอให้เคลื่อนไหวภายในกรอบของกฎหมาย ไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อื่น หรือหลีกเลี่ยงการสร้างปัญหา อันมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

๔. การจำกัด หรือกำหนดพื้นที่การเคลื่อนไหวให้ผู้ชุมนุม เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่สาธารณะอื่น

๕. การจัดระเบียบการจราจร

๖. การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข้อกฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุม หรือการสร้างผลกระทบต่อสังคมให้ผู้ชุมนุม และประชาชนทราบ

๗. การจัดกำลังดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันการฉวยโอกาสสร้างสถานการณ์ของผู้ไม่หวังดี และการกระทบ กระทั่งกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย

๘. หากผู้ชุมนุมกระทำการละเมิดกฎหมายชัดเจน ก่อความวุ่นวาย ก่อเหตุจลาจล จะต้องมีการเจรจากับแกนนำ เพื่อขอให้ยุติการกระทำ หรือให้แกนนำควบคุมสถานการณ์ให้ได้พร้อม ๆ ไปด้วยกับดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ชุมนุมได้ตระหนักถึงการละเมิดกฎหมาย และขั้นตอนการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ หากการเจรจาไม่เป็นผลก็จะมีการขออนุมัติจัดกำลังเข้าควบคุมสถานการณ์จาก ผบ.เหตุการณ์ ก่อนที่จะทำการประเมินสถานการณ์อีกครั้ง แล้วจึงปฏิบัติตามขั้นตอนการใช้กำลังเข้าไปจัดระเบียบฝูงชน โดยหากผู้ชุมนุมไม่มีอาวุธ กำลังปฏิบัติการก็จะใช้ไล่ผลักดัน แต่หากประเมินแล้วอาจเกิดการปะทะ ก็จะใช้อุปกรณ์ควบคุมฝูงชนพิเศษ คือ รถฉีดน้ำ แก๊สน้ำตา ปืนยิงตา ข่าย กระสุนยาง โดยพิจารณาตามระดับความจำเป็น ความเหมาะสมกับสถานการณ์

๙. การควบคุมฝูงชนที่ผ่านมาตำรวจต้องใช้เวลา และกำลังส่วนใหญ่ในการปฏิบัติภารกิจ การตั้งจุดตรวจ จุดสกัด การรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ การรักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้ชุมนุม การอำนวยความสะดวกการจราจรในพื้นที่ชุมนุม หรือพื้นที่ที่ผู้ชุมนุมมีการเคลื่อนไหว

๑.๔ การกำหนดแนวทางในการควบคุมฝูงชน ตลอดช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติภารกิจ ได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยส่วนรวมให้ผู้ปฏิบัติยึดถือ ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์แต่ละระดับ และมีสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น สรุปสาระสำคัญของแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. ผู้ควบคุมกำลังปฏิบัติการต้องรายงานตัวต่อ ผบ.เหตุการณ์ เพื่อรับมอบภารกิจ และนำภารกิจไปชี้แจงทำความเข้าใจ และซักซ้อมการปฏิบัติกับกำลังในความรับผิดชอบทุกครั้งก่อนออกปฏิบัติภารกิจ

๒. พึงระลึกเสมอว่าการชุมนุมในขอบเขตของกฎหมายเป็นสิทธิของผู้ชุมนุมที่จะกระทำได้ตามรัฐธรรมนูญ

๓. ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และเสรีภาพในการเข้าร่วมการชุมนุมของประชาชน

๔. ต้องปฏิบัติการต่อผู้ชุมนุมด้วยความละมุนละม่อม ใช้การเจรจา การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังจนถึงที่สุด

๕. ใช้มาตรการจากเบาไปหาหนัก โดยคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และชื่อเสียงของประเทศ

๖. เจ้าหน้าที่ ต้องอยู่ในระเบียบ วินัยอันเคร่งครัด มีการตรวจสอบยอดกำลังพล ทั้งก่อน และหลังการปฏิบัติ การถอนตัวออกจากพื้นที่ หรือภารกิจต้องได้รับอนุญาตจาก ผบ.เหตุการณ์

๗. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการควบคุมฝูงชนพื้นฐานให้พร้อม โดยเฉพาะโล่ และอุปกรณ์ป้องกันอันตราย จัดเตรียมอุปกรณ์พิเศษ เช่น เครื่องแปลงเสียง กล้องถ่ายภาพนิ่ง เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว

๘. ห้ามนำอาวุธปืน หรืออาวุธที่อาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงเข้าไปในที่ชุมนุมโดยเด็ดขาด

๒. การบริหารเหตุการณ์ การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนที่ผ่านมาทั้ง กองบัญชาการตำรวจนครบาล และ กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ ใช้แนวทางการบริหารเหตุการณ์ตามที่กำหนดไว้ในแผนกรกฎ ๔๘ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการนครบาล (ศปก.น.) ขึ้น เป็นองค์กรหลักในการบริหารจัดการ โดยโครงสร้างการจัดภายในก็ยึดถือแนวทางการจัดองค์กรสำหรับการบริหารเหตุวิกฤติ ยิ่งไปกว่านั้นในขณะปฏิบัติการ ยังมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ ส่วนหน้า ขึ้นในพื้นที่ปฏิบัติการด้วย

ในส่วนของ กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ หลังจากได้รับมอบภารกิจตามประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว ก็ได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงฯ”

(ศอ.ฉร.) ขึ้นเป็นองค์กรหลักในการบริหารเหตุการณ์ ทั้งนี้ โดยโครงสร้างการจัดองค์กรก็เป็นไปในแนวทางของการจัดองค์กรสำหรับการบริหารเหตุวิกฤติด้วย

ในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาตินับแต่มีสถานการณ์ขึ้น ได้มีการอำนวยการ ควบคุม กำกับดูแลการปฏิบัติ โดยใช้ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปก.ตร.) เป็นองค์กรหลัก แต่เมื่อสถานการณ์การชุมนุมขยายตัวถึงขนาดผู้ชุมนุมบุกเข้ายึดท่าอากาศยานดอนเมือง และสุวรรณภูมิ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พิจารณาเห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน กอปรกับในขณะนั้นรัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฯ โดยมอบหมายให้ กองบัญชาการตำรวจนครบาล และ กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ เป็นหน่วยหลักในการแก้ไขสถานการณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้ปรับสภาพ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็น “ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อติดตามสถานการณ์” (คำสั่ง ตร. ที่ ๗๘๘/๒๕๕๑ ลง ๒๙ พ.ย.๕๑) ทั้งนี้ โดย ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ติดตามสถานการณ์ จะเป็นหน่วยสนับสนุนหลัก กองบัญชาการตำรวจนครบาล และ กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค ๑ ให้บริการด้านข่าวสาร ด้านกำลังปฏิบัติการ ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ด้านระบบการส่งกำลังบำรุง ให้คำปรึกษาแนะนำในด้านกฎหมาย ด้านการวางแผนการปฏิบัติ และช่วยในการประสานงาน

แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารเหตุการณ์ พบว่าบุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือมอบหมาย ให้ปฏิบัติการในหน้าที่ต่าง ๆ มักไม่ค่อยเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของตนเอง ทำให้การบริหารเหตุการณ์ ต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรคอยู่บ้าง

๒.๓ การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพล จากการติดตาม ตรวจสอบพฤติกรรม และการแสดงออกของกำลังพลที่ปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมฝูงชน ทั้งในส่วนของหน่วยหลัก กองบัญชาการตำรวจนครบาล และ กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค ๑ รวมทั้งกำลังที่สนับสนุนการปฏิบัติของหน่วย พบว่า กำลังพลส่วนใหญ่มีความเข้าใจถึงความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชน เข้าใจถึงนโยบาย และความต้องการของผู้บังคับบัญชา มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย และเข้าใจดีว่าการปฏิบัติหน้าที่นี้ต้องใช้ความอดทนอดกลั้นอย่างสูง แต่ข้อจำกัด หรือสภาพปัญหาของกำลังพลส่วนใหญ่คือ กำลังพลส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอย่างถูกต้องตามยุทธวิธี และที่มีการฝึกก็เป็นระดับกองร้อย เมื่อต้องปฏิบัติการในระดับกองร้อยคราวละหลาย ๆ กองร้อย จึงทำให้เกิดปัญหาความสับสน ทั้งในแง่การมอบหมายภารกิจ พื้นที่ การสั่งการ และการปฏิบัติของกำลังพล กำลังพลส่วนใหญ่มีสภาพความอ่อนล้า เนื่องจากต้องตรากตรำปฏิบัติหน้าที่เป็นระยะเวลายาวนาน การสับเปลี่ยน หรือหมุนเวียนกำลังกระทำได้ภายใต้ข้อจำกัดหลาย ๆ ประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังพลส่วนหนึ่งนอกเหนือจากต้องปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชนแล้ว ยังต้องรับผิดชอบปฏิบัติงานตามหน้าที่ปกติด้วย ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของกำลังพลโดยตรงอีกประการ ได้แก่ ความไม่มั่นใจว่าหากปฏิบัติภารกิจใด ๆ ไปแล้ว ตนเองอาจตกเป็นผู้ต้องหา หรือถูกสอบสวนการกระทำในภายหลัง ซึ่งเป็นสิ่งที่กำลังพลทุกนายไม่ต้องการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพัตรา จิตตเสถียร (ออนไลน์ : ๒๕๕๓) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการความขัดแย้งในท้องถิ่น กรณีศึกษา : ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนเองได้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ได้พบว่า ผู้นำชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนั้น จะเผชิญกับความขัดแย้งอยู่ ๕ กลุ่มสาเหตุ ได้แก่

๑. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) พบว่า มักเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องการเกษตรกรรม ความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพ ได้แก่ ปัญหาการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและพื้นที่ราบเชิงเขา ปัญหาจากการกำหนดเขตพื้นที่ทำกินของรัฐไม่ชัดเจน ทำให้เกิดการบุกรุกที่สาธารณะของประชาชน เกิดข้อพิพาทระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่อุทยานฯ ส่วนความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับข้าราชการฝ่ายปกครอง มักเกิดจากความแตกต่างด้านค่าตอบแทนของผู้นำท้องถิ่น กับข้าราชการฝ่ายปกครอง (เหลื่อมล้ำและไม่สอดคล้องกับภาระความรับผิดชอบ) และผลประโยชน์ทับซ้อน จากการเมืองระดับชาติแทรกแซงการเมืองระดับท้องถิ่น

๒. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ที่พบมาก ได้แก่ การออกเอกสารสิทธิหรือหลักฐานที่ทำกิน ทับซ้อนที่สาธารณะ มีการรับรู้และเข้าใจต่อเอกสารสิทธิไม่ตรงกัน เช่น รัฐประกาศเขตอุทยานทับซ้อนเขตทำกินของชาวบ้าน โดยชาวบ้านไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริง นอกจากนี้พบว่าเกิดจากกระบวนการสื่อสารและภาษา ที่ใช้สื่อสารมีปัญหา เช่น สื่อชุมชน ที่ยังขาดความเป็นกลาง และยึดโยงกับผลประโยชน์ ช่องทางเข้าถึงสื่อ และการแทรกแซงสื่อของภาครัฐ สื่ออินเทอร์เน็ตยังเข้าถึงชุมชนไม่มากพอและชาวบ้านยังขาดความรู้ด้านนี้มาก และประการสุดท้ายคือ การใช้สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการสร้างความแตกแยกความเกลียดชัง เพื่อทำลายคู่แข่งทางการเมืองด้วย ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ตามมาด้วย

๓. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ที่เด่นชัด ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำระหว่างชาวบ้านกับภาครัฐในด้าน “อำนาจการต่อรอง” “การเข้าถึงสื่อ” และ “โอกาสของการเรียนรู้” ทำให้เกิดความขัดแย้งแบบไม่สมมาตร (Asymmetric Conflict) เพราะความไม่สมดุลแห่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจภาครัฐใช้ประโยชน์/อ้าง กฎหมาย ระเบียบในการตัดสินใจแก้ปัญหาความขัดแย้งมากเกินไปจนละเลยความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน และด้านประชาชนก็เรียกร้องมากจนเกินไป (บางท้องถิ่น) จนละเลยกฎหมาย จึงพบปรากฏการณ์ “รัฐขัดแย้งกับประชาชน” ได้เช่น บริเวณ ตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ที่ชาวบ้านถูกเจ้าหน้าที่ฯ จับกุม ในข้อหาบุกรุกที่อุทยานฯ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการมีส่วนร่วมตัดสินใจที่ไม่เท่ากัน

๔. ความขัดแย้งด้านค่านิยม และการให้คุณค่า (Value Conflict) เห็นได้ว่า ความขัดแย้งหลาย ๆ ด้านเกิดขึ้นจาก “อคติต่อกัน” และการยึดถือศักดิ์ศรี รวมถึงอคติที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจการตัดสินใจ และการตีคุณค่าของชาติพันธุ์ อื่น จนกลายเป็นคนชายขอบในสังคมประชาธิปไตยที่เน้นความเสมอภาคและเท่าเทียม (สวนกระแสตัวเอง ... ผู้วิจัย) สิ่งสำคัญยิ่งที่ส่งผลต่อความเลวร้ายของสถานการณ์ความขัดแย้งในทุกระดับของประเทศไทย คือ อุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกันและตอบโต้เพื่อเอาชนะกัน ทั้งเพื่อผลประโยชน์และศักดิ์ศรีของฝ่ายตน มากกว่าอุดมการณ์ที่แท้จริง

๕. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ในอดีตระดับชุมชนนี้ยังพบปัญหาด้านนี้ไม่มากนัก เพราะสายสัมพันธ์เครือญาติ ยังสามารถยึดโยงความรู้สึกต่อกันลงไปได้มาก แต่ในยุคปัจจุบันนี้ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ช่างเปราะบางเหลือเกิน เห็นได้จากเมื่อเกิดความไม่เข้าใจในเรื่องข้อมูลค่านิยมย่อมนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน และยิ่งในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้า ความสัมพันธ์ขัดแย้งกันมากขึ้นจาก “สงครามสื่อ” แพร่กระจายไปทั่วประเทศ แบ่งแยกอุดมการณ์ (เสื้อสีแดง-สีเหลือง-สีชมพู-สีน้ำเงิน) ...

ดังนั้น หลากความขัดแย้งทางการเมืองในระดับชุมชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๓ จึงมีความสัมพันธ์กับ ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับประเทศอย่างไม่ต้องกังขาเกิดขึ้น ซึ่งกล่าวโดยสรุปว่า เกิดจากอำนาจของ ๓ ปัจจัย คือ

๑. ความขัดแย้งทางโครงสร้าง ที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ทำให้ชนชั้นกลางที่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายประชานิยม ซึ่งถือว่าเป็นผู้รับประโยชน์อย่างชัดเจนเกิดความจงรักภักดีต่อรัฐบาลที่ผ่านมาในอดีตอย่างท่วมท้น และเมื่ออดีตนายกรัฐมนตรีกษัตริย์ทักษิณ ชินวัตร ถูกดำเนินคดีหลายคดี และมีการต่อสู้ว่า อำนาจตุลาการและอำนาจบริหารนั้นไม่มีความยุติธรรม รวมทั้งการไม่ยอมรับอำนาจของรัฐบาลใหม่ (ภายใต้การนำของพรรคประชาธิปัตย์) ว่ามาจากจากทำรัฐประหารเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งขัดกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

๒. อำนาจเงินทุน ที่มีส่วนเชื่อมโยงกับนักการเมืองท้องถิ่น และสายสัมพันธ์ของหัวคะแนน อันยึดโยงอยู่ได้เพราะผลประโยชน์ทางการเงิน จึงพบว่า การประท้วงที่เริ่มต้นจากสันติตามสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งรัฐธรรมนูญ กลายเป็นการเรียกร้องที่ “ยึดจุดยืน” (Position-Based) ของฝ่ายตนเป็นสำคัญ กลายเป็นชนวนของการประท้วงที่สร้างความรุนแรงตามมา ซึ่งต่างก็ไม่มีใครทราบว่าต้นเหตุของการยิง และการปะทะระเบิดมาจากไหน ซึ่งการประท้วงที่ยืดเยื้อเป็นเวลานาน (ซึ่งกลุ่มพันธมิตร เคยปฏิบัติมาแล้วถึง ๙๐ วัน) ต้องยอมรับว่า “มีค่าใช้จ่ายจำนวนมหาศาล” แล้วเงินทุนเหล่านั้นมาจากไหน กลุ่มที่สนับสนุนทุน ย่อมจะหวังผลในการเอาทุนคืน หรือจะแลกด้วยชาติของเรา ซึ่งก็มีความสัมพันธ์กับ คำว่า “ธุรกิจการเมือง” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๓. ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความจงรักภักดี ต่อตัวบุคคลและนโยบายพรรค ที่พวกเขาเคยได้รับประโยชน์ ดังจะเห็นได้จากว่า ชาวบ้าน จำนวนมากจากต่างจังหวัดมาประท้วง ภายใต้การนำของแกนนำ ซึ่งก็คือ ผู้ที่มีอิทธิพลต่อชาวบ้าน มิฉะนั้น จะรวบรวมชกจูงชาวบ้านไม่ได้ ซึ่งตามความเห็นของผู้เขียน มีความเชื่อว่าเป็น ผู้นำชุมชน ที่ชาวบ้านเชื่อถือ นั่นเอง เพราะเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพ เกรงใจ เป็นทุนเดิมอยู่มาก ...

ทางออกของปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย

สุพัตรา จิตตเสถียร (สถาบันพระปกเกล้า.๒๕๕๓:๔) กล่าวถึง กลุ่มนักวิชาการ และผู้ที่ปรารถนาให้ความสมานฉันท์เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ได้มีความพยายามหลายครั้ง เพื่อนำเสนอให้มีกระบวนการรับฟังกันและกันด้วยใจที่ไร้อคติ (Dialogue) แต่ก็พบกับความล้มเหลวเช่นกัน ที่เป็นเช่นนั้น ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่าเป็นเพราะ

๑. แกนนำของคู่ขัดแย้งไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อการเจรจา ตามแนวทางสันติวิธี

๒. ต่างฝ่ายต่างใช้ สันติวิธี เป็น คำพูดที่สวยหรูต่อภาพลักษณ์ฝ่ายตน แต่แท้จริงไม่สามารถปฏิบัติตามได้เลย เพราะสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่า สันติวิธี คือ กิเลส และความใฝ่มุ่งเอาชนะกัน

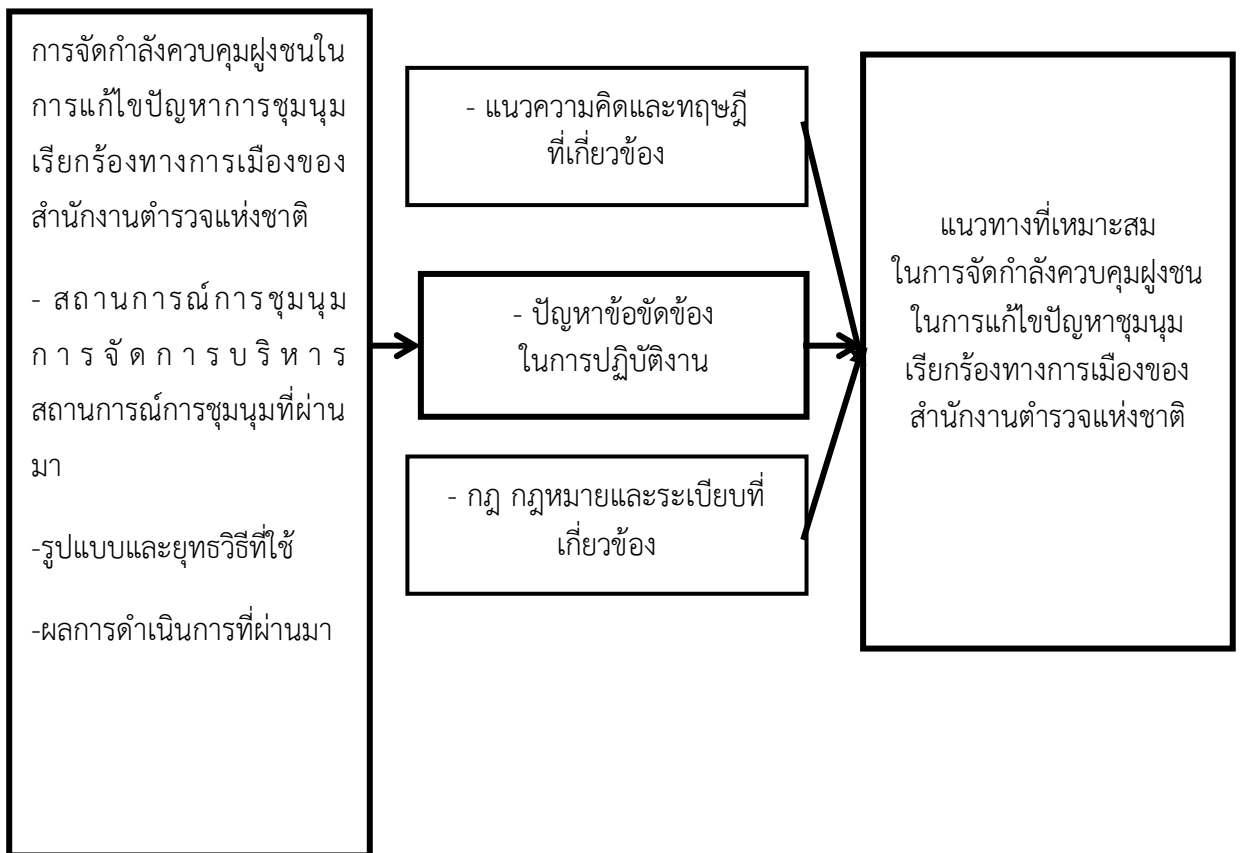
โดยขาดการคิดถึง ประชาชนผู้บริสุทธิ์ ที่ต้องมาเดือดร้อนจาก สถานการณ์อันเลวร้ายที่พวกเขาไม่ได้ ก่อขึ้น นั่นคือ ปรากฏการณ์ของการลืมนึกถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเรานั่นเอง

๓. การไม่ยอมรับกฎ กติกา ตามแนวทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทำให้มีก้ออ้าง สิทธิ เสรีภาพ แต่ขาดการคำนึงถึง ภราดรภาพ (Fraternité) คือความเป็นพี่เป็นน้องกัน มนุษย์ทุกคนจะต้อง มีความเท่าเทียมกันและปฏิบัติต่อกันดุจพี่น้อง ความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นสิ่งที่ธรรมชาติมอบให้มนุษย์คือ การไม่เน้นผิวพรรณ หรือเผ่าพันธุ์

๔. การสื่อสาร และการให้ข้อมูลแก่สังคมมีการบิดเบือน เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตน จนทำให้คนอื่นๆที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง (หรือ คนไม่มีสีเสื้อ ว่าเป็นฝ่ายใด) จะเกิดความสับสน และในที่สุดจะ นำมาซึ่งการถูกแทรกแซงและบ่อนทำลายความมั่นคงและความสามัคคีในชาติได้

๕. ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ต้อง ถามใจตัวเองให้ชัดเจนว่า “พวกท่านทั้งหลายรักชาติ รักแผ่นดินนี้ อย่างแท้จริง หรือไม่?” เพราะนั่นหมายถึง เราจะค้นหา ทางออกที่เป็นจุดหมายร่วมกัน ที่ต่างฝ่าย ต่างชนะ นั่นคือ ประเทศชาติชนะ มิใช่ใครกลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง ชนะ

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ปัจจัยที่เป็นเหตุพื้นฐานที่ทำให้คนในสังคมเกิดความขัดแย้งจนถึงขั้นชุมนุมเป็นฝูงชนขนาดใหญ่ที่มารวมกันด้วยอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อเรียกร้องและสร้างความแตกแยกภายในสังคมได้อย่างรุนแรง แต่จากความแตกต่างหลากหลายของปัจเจกบุคคลจึงทำให้ควบคุมให้ทุกคนดำเนินการเป็นไปอย่างเป็นระเบียบได้ จึงทำให้เกิดการจลาจล เผาทำลายพื้นที่ที่ชุมนุม หรือที่ผู้ชุมนุมเคลื่อนผ่าน ฯลฯ ในส่วนการปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดจากการชุมนุมของประชาชนที่มีความขัดแย้งทางการเมืองได้มีการฝึกกองร้อยควบคุมฝูงชน มีการทบทวนกฎ กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นของประเทศไทย ต่างประเทศ และการปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมตามหลักสากล ตลอดจนจนถึงมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมด้วย

บทที่ ๓

สถานการณ์และการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง

การศึกษาแนวทางการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาเหตุการณ์ รูปแบบ ยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง และปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การศึกษาในบทที่ ๓ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ โดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

๑. เหตุการณ์ รูปแบบ ยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง
๒. ปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๓. โครงสร้างการจัดและหน้าที่ของกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๔. ข้อจำกัดของการปฏิบัติงานของกองร้อยควบคุมฝูงชน และภาวะแรงกดดันในการปฏิบัติงานของตัวตำรวจ
๕. สรุป

เหตุการณ์ รูปแบบ และยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย จากการชุมนุมที่มีระยะเวลายืดเยื้อยาวนานทำให้การบริหารจัดการกำลังพลที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมฝูงชนต้องมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกำลังพลจากหน่วยต่าง ๆ มาปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนการบริหารจัดการที่เป็นระบบ จึงต้องมีการวิเคราะห์รูปแบบยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเพื่อวางแผนรับมือ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ต้องใช้วิธีการบริหารจัดการที่ถูกต้องตรงตามหลักที่นานาชาติใช้ ป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้วิเคราะห์รูปแบบและยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง ได้ดังนี้

ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (๒๕๕๓: ๙-๑๒) ได้ทำการศึกษาการชุมนุมในประเทศไทย และได้จำแนกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่คือ การชุมนุมอันเกิดจากเงื่อนไขการดำรงชีพหรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น เรียกร้องราคาพืชผล หรือค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ และการชุมนุมที่มีเงื่อนไขอันเกิดจากความคิด ความเชื่อ หรืออุดมการณ์ โดยเฉพาะจากเงื่อนไขทางการเมือง ซึ่งจะมีลักษณะที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าการชุมนุมประเภทแรก และจากการประท้วงของกลุ่ม แนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม ๒๕๕๓ นับเป็นอีกครั้งที่ต้องบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทยที่การชุมนุมประท้วงขยายผลออกไปเป็นความรุนแรง และก่อให้เกิดความเสียหายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ไม่จำกัดเฉพาะความเสียหายทางวัตถุเท่านั้น

หากแต่ส่งผลถึงการทำลายความคิด อุดมการณ์ จิตใจอันเคยเป็นหนึ่งเดียวของสังคมไทยให้เกิดความแตกแยกอย่างชัดเจน

๑. พื้นฐานความเป็นมา

กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๕๐ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่จะเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหาร เมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ โดยใช้ชื่อว่า “แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.)” หลังการจัดตั้งแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ ได้รับการสนับสนุนทั้งจากกลุ่มผู้มีความนิยมชมชอบ หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี และกลุ่มผู้รักความเป็นประชาธิปไตยไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร ทำให้ฐานมวลชนของแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ ขยายใหญ่ขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วยทั้งบุคคลระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศ คนระดับปานกลางที่รักในความเป็นประชาธิปไตย และนักคิด นักวิชาการ ต่อมาเมื่อ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๐ แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” โดยแนวทางในการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มีที่ท่าสนับสนุน พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ใช้ “เสื้อแดง” เป็นสัญลักษณ์ในการเคลื่อนไหว

ช่วง ๒๔ มีนาคม - ๑๔ เมษายน ๒๕๕๒ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้มีการเคลื่อนไหวครั้งสำคัญเพื่อต่อต้านการทำงานของรัฐบาลภายใต้การนำของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ การเคลื่อนไหวครั้งนั้นรัฐบาลได้ใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ) มาเป็นเครื่องมือในการยุติการชุมนุมด้วยการสลายฝูงชนเมื่อ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๒

การเคลื่อนไหวของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีการเตรียมการเคลื่อนไหวตั้งแต่ก่อนหน้าที่จะมีการอ่านคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในคดียึดทรัพย์จำนวน ๗.๖ หมื่นล้านบาทของหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี เมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ โดยในการเตรียมการได้ถูกดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน และต่อเนื่อง ทั้งในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ ปริมณฑล และในส่วนภูมิภาคตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ

๒. พื้นฐานการขับเคลื่อน

โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนฝูงชนของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นั้น มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับวิธีการที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พปด.) เคยใช้เมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๑ หากแต่วิธีการของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นั้นได้รับการพัฒนาจากประสบการณ์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ คือ

๒.๑ สมาชิกส่วนแกนนำของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มีประสบการณ์ในการเป็นรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆในการแก้ไขปัญหาของฝูงชนภายใต้การขับเคลื่อนของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยบทเรียนนี้ได้สั่งสมให้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้รับรู้ถึงความยุ่งยากลำบากใจ อำนาจหน้าที่และภาวะความกดดันต่างๆที่ฝ่ายรัฐบาลต้องได้รับในฐานะ “ผู้ปราบ หรือผู้แก้ปัญหาฝูงชน”

๒.๒ การชุมนุมประท้วงของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในฐานะคู่กรณีกับรัฐบาลได้ใช้บทเรียนจากการขับเคลื่อนฝูงชนของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมาเป็นแนวทาง ทั้งนี้โดย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มีเวลาเพียงพอที่จะพัฒนาบทเรียนต่าง ๆ เหล่านั้นให้สามารถถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการจัดองค์กร เทคนิคการเคลื่อนไหว รวมไปถึงจนถึงการสร้างเครือข่ายการใช้สื่อต่างๆในการขับเคลื่อน เป็นต้น

๒.๓ ถึงในปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เป็นฝูงชนกลุ่มแรกในประวัติศาสตร์ที่มีประสบการณ์ใน “การถูกสลายฝูงชน” (เมื่อ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๒) แล้วสามารถกลับมาดำรงการต่อสู้ตามความมุ่งหมายทางการเมืองภายในระยะเวลาเพียง ๑ ปีจนถูกสลายฝูงชน (ขอพื้นที่คืน) อีกครั้งเมื่อ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ น่าเชื่อว่าประสบการณ์จากการถูกสลายในครั้งนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นประเด็นในการวางแผนสำหรับการเคลื่อนไหวฝูงชน ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ ไม่มากก็น้อยในฐานะ “ผู้จะถูกปราบ”

๓. พื้นฐานภาวะการนำ

จากข้อมูลที่ปรากฏโดยทั่วไปเกี่ยวกับภาวะการนำของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พบว่าการขับเคลื่อนฝูงชนครั้งนี้มีภาวะการนำที่แตกต่างจากการขับเคลื่อนในอดีตอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้ โดยสามารถจำแนกภาวะการนำในระดับหรือกลุ่มแกนนำต่างๆได้ดังนี้

๓.๑ ผู้นำสูงสุด

ผู้นำที่มีอำนาจในการกำหนดแนวทางและตกลงใจระดับสูงสุดน่าจะ ได้แก่ หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากรัฐประหาร และตกเป็นเป้าหมายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการบริหารราชการ รวมทั้งการยึดทรัพย์ ปัจจัยที่ทำให้หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ดำรงสถานภาพการเป็นผู้นำอยู่ได้ น่าจะเกิดจากมีประชาชนระดับรากหญ้าจำนวนไม่น้อยที่นิยมชมชอบนโยบายประชานิยมของรัฐบาลในยุคนั้น อีกทั้งจนถึงปัจจุบันคงเป็นที่ยอมรับกันว่า แม้หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรีจะถูกรัฐประหารเป็นเวลาเกือบ ๔ ปี และถูกยึดทรัพย์ไปอีกกว่า ๗ หมื่นล้านบาท แต่ยังคงถือว่าหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ยังคงเป็นผู้ทรงอิทธิพลที่จะก่อให้เกิดกระแสทางสังคม หรือขึ้นนำการเคลื่อนไหวของฝูงชนได้อย่างไม่ต้องมีข้อสงสัย

๓.๒ กลุ่มแนวทางสันติ

กลุ่มแนวทางสันติจะประกอบด้วย แกนนำหลาย ๆ คนซึ่งส่วนใหญ่เคยมีความสัมพันธ์กับหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งการแสดงออกของแกนนำส่วนนี้มักจะมีที่ไปที่ชัดเจนที่จะดำเนินการให้การชุมนุมประท้วงเป็นไปในทางของสันติ - อหิงสา ไม่เห็นด้วยและไม่นิยมการใช้ความรุนแรง

๓.๓ กลุ่มแนวทางรุนแรง

กลุ่มนี้ในบางส่วนหนึ่งจะประกอบด้วยกองกำลังที่เคยเป็นทหารหรือตำรวจ แนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มนี้มักจะเป็นไปในลักษณะก้าวร้าวรุนแรง ในบางระดับของความคิดในกลุ่มนี้บางครั้งไปไกลถึงขั้นต้องการให้มีการปฏิรูประบบสังคมของประเทศใหม่ทั้งหมด

๓.๔ กลุ่มเครือข่ายธุรกิจ

กลุ่มเครือข่ายธุรกิจส่วนใหญ่จะประกอบด้วยญาติมิตร และกลุ่มที่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจเกี่ยวพันกับบริษัทในเครือของหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี กลุ่มนี้ก็เป็นอีกกลุ่มที่น่าจะมีบทบาททั้งในการขึ้นและเป็นไปได้ที่จะเป็นผู้สนับสนุนด้านเงินทุนในการดำเนินการชุมนุมประท้วงด้วย

๓.๕ กลุ่มนักการเมือง

จากพฤติกรรมการชุมนุมประท้วงของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ปรากฏภาพที่ชัดเจนในหลายๆกรณี ที่มีการปรากฏตัวในบทบาทต่างๆของนักการเมือง ทั้งในส่วนนักการเมืองของพรรคไทยรักไทยซึ่งอยู่ระหว่างต้องคำสั่งศาลให้เว้นวรรคทางการเมืองและนักการเมืองพรรคเพื่อไทยที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่ายค้านอยู่ในปัจจุบัน

๓.๖ กลุ่มเป็นกลาง

กลุ่มเป็นกลางนี้น่าจะหมายถึงกลุ่มคนที่มีบทบาทในการนำส่วนหนึ่ง หากแต่กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารหรือมีความนิยมชมชอบวิธีการทำงานของรัฐบาล คนกลุ่มนี้อาจจะมีความต้องการอาศัยการชุมนุมประท้วงของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เพื่อมุ่งสู่จุดหมายปลายทางในความเชื่อเกี่ยวกับประชาธิปไตย หรือการปฏิรูประบบสังคม

บนพื้นฐานความหลากหลายของภาวะการณ์นำดังกล่าวนี้ หน้าที่หลักในการขึ้นนำการขับเคลื่อน ทั้งปวงย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการ “สร้างเอกภาพ” ให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หากไม่สามารถสร้างเอกภาพได้ความหลากหลายดังกล่าวก็จะกลับกลายเป็นความขัดแย้งในแนวทางการของการขับเคลื่อน กิจกรรมของฝูงชนและความขัดแย้งย่อมนำไปสู่ความอ่อนแอความไร้เสถียรภาพได้

๔. ลักษณะเฉพาะของฝูงชนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ

ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (๒๕๕๓:๑๒-๑๕) ได้วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของฝูงชน กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ไว้ดังนี้

๔.๑ การจัดองค์กร จำแนกการจัดองค์กรของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้เป็น ๓ ส่วนสำคัญคือ

๔.๑.๑ ส่วนแกนนำ

ส่วนแกนนำจัดทำหน้าที่ในการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์ยุทธวิธีขึ้นนำการปฏิบัติและบริหารจัดการการขับเคลื่อนทั้งปวง นอกเหนือจากความหลากหลายของกลุ่มแกนนำดังที่กล่าวในหัวข้อที่ผ่านมาแล้ว ยังปรากฏว่า แกนนำของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นั้นมีทั้งแกนนำที่ปรากฏตัวแสดงบทบาทในการนำอย่างชัดเจน กับแกนนำอีกส่วนที่ไม่เปิดเผยตัวแต่จะเป็นผู้ให้การสนับสนุนการชุมนุมอยู่อย่างเงียบๆ ทั้งในด้านการบริการด้านข้อมูลข้อเสนอแนะในการวางแผนตลอดจนให้การสนับสนุนด้านเงินทุนสำหรับการขับเคลื่อน

มีประเด็นที่น่าสนใจมากมาเกี่ยวกับส่วนแกนนำของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนความหลากหลาย ความสลับซับซ้อนของกลุ่มต่างๆแต่ก็ต้องยอมรับว่าเป็นความสามารถของแกนนำในการบริหารจัดการให้การเคลื่อนไหว

เป็นไปโดยมีเอกภาพพอสมควร อย่างน้อยก็ในระยะแรกของการเคลื่อนไหว และนอกจากนี้ยังมีการจัดระบบแกนนำให้มีการเชื่อมประสานกันระหว่างแกนนำในส่วนภูมิภาค และแกนนำในส่วนกลางอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆเป็นอย่างมาก

๔.๑.๒ ส่วนแนวร่วม

ส่วนแนวร่วมคือฐานมวลชนที่เห็นด้วยกับแนวทางของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และเข้าร่วมในการต่อสู้ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม แนวร่วมส่วนใหญ่จะประกอบด้วย ประชาชนในระดับรากหญ้าจนถึงระดับกลาง ลักษณะเด่นที่สำคัญคือ ในการเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มีการจัดระบบเครือข่ายของแนวร่วมค่อนข้างจะชัดเจน ทั้งแนวร่วมในส่วนภูมิภาคตามจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ แนวร่วมในเขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล นอกจากนี้กลุ่มแนวร่วมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ยังประกอบด้วยบุคคลอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งกลุ่มทางธุรกิจกลุ่มนักวิชาการและกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ที่มีความนิยมในแนวทางพัฒนาประเทศของ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร มีความต้องการจะพัฒนาการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และไม่เห็นด้วยกับวิธีการในการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลชุดปัจจุบัน

๔.๑.๓ ส่วนกองกำลัง

ส่วนกองกำลังคือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหรือการ์ด ซึ่งมีภารกิจหลักในการดูแลรักษาความปลอดภัยพื้นที่ชุมนุมเส้นทางในการเคลื่อนไหวและรักษาความปลอดภัยแกนนำ ส่วนกองกำลังนี้นอกจากจะประกอบด้วยอาสาสมัครแล้ว ยังปรากฏชัดเจนว่ามีส่วนหนึ่งมาจากกลุ่มอดีตทหารตำรวจ และอาสาสมัครทหารพราน เข้ามาร่วมการปฏิบัติหน้าที่การ์ด และถือเป็นครั้งแรกที่ก่อนหน้านี้จะมีการจัดชุมนุมประท้วงของฝูงชนได้ปรากฏข่าวสู่สังคมเกี่ยวกับการฝึกวิธีการต่อสู้หรือการรบให้แก่การ์ดอย่างเปิดเผยด้วย

ผู้ปฏิบัติหน้าที่การ์ดจะมีแหล่งที่มาจาก ๓ แหล่งสำคัญคือ การ์ดของมวลชนจังหวัดต่างๆ การ์ดอาสาสมัคร และการ์ดที่ได้รับการฝึกมาสำหรับการนี้โดยเฉพาะ โดยในการปฏิบัติงานกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะแบ่งการ์ดออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ ผ่าพันคอสีแดง จะมีหน้าที่ดูแลพื้นที่บริเวณรอบนอกการชุมนุมโดยการ์ดกลุ่มนี้มักจะวางกำลังอยู่ใกล้ๆกับทหารตำรวจ ที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ชุมนุม

กลุ่มที่ ๒ ผ่าพันคอสีชมพูมีทั้งชายและหญิงจะแทรกซึมปะปนอยู่ในกลุ่มผู้ชุมนุมทำหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยทั่วไป

กลุ่มที่ ๓ ผ่าพันคอสีดำมีภารกิจรักษาความปลอดภัยพื้นที่สำคัญและแกนนำ

๔.๒ การเตรียมมวลชน

ภายในระยะเวลาประมาณเพียง ๑ ปี หลังจากที่มีการเคลื่อนไหวครั้งสุดท้ายที่จบลงด้วยการถูกสลายฝูงชนและแกนนำหลาย ๆ คนต้องถูกหมายจับเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย แต่หลังจากนั้นกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ทำการฟื้นฟูตนเองอย่างรวดเร็วเพื่อสร้างความพร้อมสำหรับการเคลื่อนไหวในปี พ.ศ.๒๕๕๓

การเตรียมการด้านมวลชนเป็นเรื่องแรก ๆ ที่ถูกนำมาดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อประสิทธิภาพในการเคลื่อนไหวดังมีแนวทางที่สำคัญดังนี้

๔.๒.๑ การดำเนินงานของโรงเรียนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ

ถือเป็นการเตรียมการที่ยังไม่เคยมีการชุมนุมประท้วง หรือการขับเคลื่อนฝูงชนของกลุ่มใดดำเนินการอย่างเป็นทางการอย่างเป็นรูปธรรมจริงจังมาก่อน โรงเรียนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เกิดขึ้นโดยความมุ่งหมายหลักที่จัดถูกใช้เป็นแหล่งในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาระดับแกนนำพัฒนาการเคลื่อนไหวขององค์กรและพัฒนามวลชนของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ให้เกิดเอกภาพทางความรู้ความคิดและการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

เนื้อหาสาระสำคัญในการนำเสนอของโรงเรียนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาตินอกจากจะมีความเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาสังคม แนวความคิดทางด้านการเมืองการปกครองแล้ว ยังมีการต่อยอดเกี่ยวกับความไม่ชอบธรรมที่รัฐบาลปฏิบัติต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล ความไม่เป็นธรรมในประเด็นสองมาตรฐาน รวมทั้งมีการให้ความรู้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีในการต่อสู้ของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และแนวทางวิธีการในการขับเคลื่อนฝูงชนให้มีประสิทธิภาพด้วย

จากการเปิดการอบรมให้แก่แกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ก่อนการเคลื่อนไหวทั้งใน กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และในภูมิภาคต่างๆ จำนวน ๖ ครั้ง ระหว่างเดือน กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๒ มีผู้เข้ารับการอบรมกว่า ๔,๐๐๐ คน ได้มีผลเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้ขบวนการมวลชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคถูกเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน ทั้งในแง่ของความคิดอุดมการณ์ จุดมุ่งหมาย และวิธีการปฏิบัติต่างๆ

๔.๒.๒ การสร้างเครือข่าย

จากความมุ่งมั่นในการเคลื่อนไหวตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๕๑ จนถึงการจัดตั้งและดำเนินการของโรงเรียนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ทำให้มวลชนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ถูกวางเป็นระบบเครือข่ายอย่างชัดเจนความเชื่อมโยง เกาะเกี่ยวของเครือข่ายมิได้มีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงในมวลชนส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคเท่านั้น หากแต่เครือข่ายยังเจาะลึกลงไปถึงระดับจังหวัด ระดับอำเภอ มีการแตกแขนงของเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่หลัก ๓๘ จังหวัดของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ อาทิ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๙ จังหวัด จะประกอบด้วยมวลชนกลุ่มย่อย ๆ เช่น ชมรมคนรักอุดรกลุ่มซักรถรบ ชมรมคนเสื้อแดง ขอนแก่น ๕๑ กลุ่มเสื้อแดงชุมชนในภาคเหนือ ๑๖ จังหวัด เช่น กลุ่มรักเชียงใหม่ ๕๑ กลุ่มคนรักทักษิณ แห่งประเทศไทย กลุ่มสันกำแพงรักประชาธิปไตย เป็นต้น

ในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มที่กระจัดกระจายกันอยู่ในภูมิภาคระดับจังหวัดหรืออำเภอจะมีแกนนำของตนเองคอยดูแลและชี้แนะ โดยจะมีความร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่นระหว่างแกนนำแนวระนาบกับแกนนำที่สูงขึ้นไปในระดับจังหวัด ระดับภูมิภาคและในระดับส่วนกลาง

๔.๒.๓ การทดสอบการเคลื่อนไหว

ก่อนหน้าที่จะมีการจัดการชุมนุมใหญ่ในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร มักจะปรากฏเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ อยู่เป็นระยะ ๆ รวมทั้งการชุมนุมใน กรุงเทพมหานคร โดยทุกครั้งของการชุมนุม มักจะหยิบยกเหตุผลว่า จัดการชุมนุมเพื่อแสดงปฏิกิริยาและสะท้อนความไม่เห็นด้วยกับแนวทางการบริหารราชการของฝ่ายรัฐบาล แต่ผลประโยชน์ที่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้รับจากการชุมนุมทุกครั้งในพื้นที่คือ ทักษะประสบการณ์ในการบริหารจัดการการเคลื่อนไหวมวลชนของแกนนำในระดับต่าง ๆ และเป็นการหยั่งกระแสมุมมองร่วมกับการกระตุ้นความตื่นตัว รวมทั้งเป็นโอกาสในการปลูกฝังอุดมการณ์ให้แก่มวลชนอย่างต่อเนื่องด้วย

๕. การใช้สื่อของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ

ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (๒๕๕๓: ๑๕ - ๑๖) การเคลื่อนไหวของชนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ รังนี้ถือว่าได้มีการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบและวิธีการนี้แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านการสื่อสารอย่างได้ผล

๕.๑ การใช้สื่อโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม การดำเนินการเป็นไปภายใต้การดำเนินงานสถานีโทรทัศน์ช่อง PEOPLE CHANNEL (PTV.) โดยในระยะแรกการจัดรายการ “ความจริงวันนี้” ของกลุ่มแกนนำได้มีผลเป็นอย่างมากที่สร้างความสนใจให้แก่ประชาชนที่มีความนิยมรัฐบาลของหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ซึ่งต่อมาการจัดรายการของ PEOPLE CHANNEL (PTV.) ก็มีวิวัฒนาการมากขึ้นพร้อมกับได้กระแสตอบรับจากประชาชนกว้างขวางขึ้นการจัดรายการนอกเหนือจะเน้นการนำเสนอข้อมูลที่ตรงข้ามกับฝ่ายรัฐบาลเพื่อสะท้อนความคิดเห็นหรือมุมมองของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แล้วยังได้พัฒนาก้าวไกลถึงการถ่ายทอดสดกิจกรรมการเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ด้วย

การออกอากาศของ PEOPLE CHANNEL (PTV.) ได้ช่วยทำให้ข่าวสารของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวางทั้งภายในและภายนอกประเทศก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์การเสนอความเห็นมุมมองที่แตกต่างออกไปจากนำเสนอข้อมูลของสถานีโทรทัศน์ฝ่ายรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการชุมนุมประท้วงที่ได้มีการถ่ายทอดสดทั้งการอภิปรายและการขับเคลื่อนฝูงชนทำให้มีผู้สนใจติดตามรายการของ PEOPLE CHANNEL (PTV.) มากยิ่งขึ้น

๕.๒ การใช้สถานีวิทยุชุมชน การใช้สถานีวิทยุชุมชนเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ นำมาใช้ได้อย่างได้ผลทั้งในแง่ของการปลุกกระตือรือร้นความคิดและการนัดหมายปฏิบัติการต่าง ๆ สถานีวิทยุชุมชนที่มีความเห็นคล้อยตามแนวทางของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มีการกระจายอยู่ทั่วประเทศเฉพาะใน กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลมีมากกว่า ๑๐ สถานี การดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนบางสถานีได้รับความนิยมมากถึงขั้นสามารถจัดตั้งเป็นกลุ่มในการเคลื่อนไหวตามแนวทางของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ เช่น กลุ่มวิทยุชุมชนคนแท็กซี่ กลุ่มคลื่นวิทยุเพื่อคุณอำเภอฝาง และ อำเภอแม่สาย กลุ่มคลื่นวิทยุชุมชนคนรักเชียงใหม่ เป็นต้น วิทยุชุมชนถือเป็นช่องทาง

ในการติดต่อสื่อสารที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ประชาชนที่ติดตามรับฟังการจัดรายการของสถานีนี้มักจะมีคามนิยมชมชอบ หรือเชื่อถือผู้จัดรายการ และมีความรู้สึกว่าตนเองกับผู้จัดรายการเป็นคนในสังคมที่มีความใกล้ชิดคุ้นเคยกันมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ

๕.๓ การใช้ระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ถูกนำมาใช้อย่างได้ผลในการขับเคลื่อนฝูงชนของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงด้วยวิดีโอลิงค์ (VDO Link) และโฟนอิน (Phone – In) รวมทั้งการใช้เครือข่ายของทวิตเตอร์ (Twitter) และเฟซบุ๊ก (Facebook) ของหัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี มายังกลุ่มผู้ชุมนุมสามารถดำเนินการได้โดยสะดวกง่ายดายเป็นผลดีต่อการขับเคลื่อนฝูงชนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการชุมนุมที่ผ่านมามีผู้ชุมนุมสูงสุดมักจะเป็นช่วงที่หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี วิดีโอลิงค์และโฟนอินเข้ามายังกลุ่มผู้ชุมนุม ทำให้ผู้ชุมนุมรู้สึกว่ หัวหน้าพรรคไทยรักไทย/อดีตนายกรัฐมนตรี ยังมีความใกล้ชิดกับมวลชนอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบส่งข้อความ (SMS: Short Message Service) สำหรับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการเรียกระดมมวลชนในพื้นที่หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งอย่างได้ผลอีกด้วย

๕.๔ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ใช้ประโยชน์สำหรับเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏชัดเจนคือ การจัดทำหนังสือพิมพ์ไทยเรดนิวส์ (Thai Red News) ออกเผยแพร่ ทั้งในลักษณะข่าวสารที่เป็นการตอกย้ำเสริมสร้างอุดมการณ์กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และข่าวสารที่มีลักษณะการรายงานข้อเท็จจริง (ในมุมมองของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ) อย่างไรก็ตามถ้าเปรียบเทียบกับความสามารถในการเข้าถึงมวลชนช่องทางในการติดต่อสื่อสารด้วยวิธีอื่น ดูจะเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์

๖. การแบ่งช่วงลำดับสถานการณ์ความเคลื่อนไหว

ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (๒๕๕๓: ๓๐ - ๓๔) ตั้งแต่ช่วงปลายกุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เริ่มเคลื่อนไหวอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับการจัดชุมนุมประท้วงการปฏิบัติตามแผนเริ่มดำเนินการตั้งแต่ต้น มีนาคม ๒๕๕๓ และถือว่าเหตุการณ์ได้ยุติลงเมื่อ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หากนับการเริ่มต้นเหตุการณ์จากการที่แกนนำได้ตระเวนทำการปลุกระดมมวลชนในภูมิภาคต่างๆ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๓ จะเป็นวันเริ่มต้นและถ้านับรวมจนถึงวันยุติเหตุการณ์ใน ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ จะรวมเวลาของการชุมนุมทั้งสิ้น ๗๖ วัน แต่ถ้าหากเริ่มต้นนับจากการที่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เริ่มเดินทางใน วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ จนถึงสิ้นสุดเหตุการณ์ก็จะรวมเวลาได้ทั้งสิ้น ๗๐ วัน โดยจะสามารถลำดับการเคลื่อนไหวออกเป็น ๓ ช่วงเวลาดังนี้

๖.๑ ช่วงก่อตั้ง (๖ - ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๓)

ช่วงนี้เป็นช่วงที่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ทำการปลุกระดมครั้งสุดท้ายก่อนที่การชุมนุมจะเริ่มขึ้นใน กทม. โดยระหว่างวันที่ ๖- ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ แกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จากส่วนกลางร่วมกับแกนนำใน

ส่วนภูมิภาคได้จัดให้มีการชุมนุมขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อปลุกกระตมความคิดและชักชวนแนวทางการปฏิบัติพร้อมกันนี้ได้มีการกำหนดนัดหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนขบวนเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยในช่วง วันที่ ๑๐ - ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นช่วงเวลาในการเตรียมตัวเดินทางของมวลชน

การเดินทางเริ่มต้นเมื่อ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ โดยมีการนัดหมายพื้นที่เพื่อเป็นจุดนัดพบเพื่อปรับรูปขบวนและกำหนดให้ขบวนเดินทางจากทุกเส้นทางเข้าสู่ที่หมายคือสะพานผ่านฟ้า กรุงเทพมหานคร ในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๓ ซึ่งถือว่าการเริ่มต้นบรรยากาศของการชุมนุมประท้วงอย่างจริงจัง ในช่วงเวลานี้ถือเป็นช่วงของ “การก่อตั้ง” โดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุต่อภารกิจที่กำหนดไว้ดังนี้

๑. การรวมตัวของมวลชนทุกกลุ่มจากทุกภูมิภาคจะเคลื่อนไหวโดยอ้างสิทธิความชอบธรรมในการจัดชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งประกาศอย่างชัดเจนว่าจะใช้แนวทางของสันติ-อหิงสาโดยมุ่งเน้นคำว่าปราศจากอาวุธ

๒. ในการเดินทางให้พยายามรวมกลุ่มกันให้หนาแน่นที่สุด โดยอ้างสิทธิในการสัญจรไปมาบนท้องถนนหลวง และความเป็นปีกแผ่นของการเคลื่อนที่จะมีผลต่อการกดดันของเจ้าหน้าที่ในด้านตรวจต่างๆ

๓. ในช่วงการเดินทางต้องหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการเริ่มต้นสร้างภาพลักษณ์ทางสันติวิธีโดยไม่ต้องการให้สังคมได้รับความเดือดร้อนจากผู้ชุมนุม

๔. เมื่อเดินทางถึงที่หมายจะมีการแยกย้ายเข้าประจำที่พัก ซึ่งจัดเตรียมรองรับไว้ก่อนหน้าแล้วที่มีการชักชวนและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในพื้นที่ชุมนุม

๕. มีการสถาปนาที่มั่นด้วยวิธีการปิดเส้นทางจราจรบริเวณรอบพื้นที่ชุมนุมวางระบบการรักษาความปลอดภัย ระบบการส่งกำลังบำรุง ระบบของสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ทั้งเวทีอภิปรายหลัก และที่พักของแกนนำ

๖. มีการปลุกกระตมอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อย้ำให้แกนนำและมวลชนเกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ พร้อมทั้งการปลุกกระตมก็มุ่งหวังผลที่จะได้ฐานมวลชนเพิ่มขึ้น

๗. เมื่อสถาปนาที่มั่นได้โดยสมบูรณ์ก็จะมี “การประกาศเจตนารมณ์หรือเงื่อนไขในการต่อสู้” ให้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางทั้งแก่มวลชนและสังคมภายนอกถึงในขั้นนี้ถือว่าการเคลื่อนไหวในช่วงของการก่อตั้งได้เสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์

๖.๒ ช่วงยกระดับ (๑๕ มีนาคม - ๑๓ เมษายน ๒๕๕๓)

ในช่วงของการก่อตั้งแม้จะใช้เวลาน้อย แต่การดำเนินการก็เสร็จสิ้นไปเนื่องจากก่อนหน้านี้มีการเตรียมการในส่วนต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้าแล้ว กลุ่มแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ในวันรุ่งขึ้น (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๓) หลังจากเข้าสู่ที่หมายการชุมนุมเรียบร้อยแล้ว แกนนำเลือกที่ขับเคลื่อนมวลชนไปแสดงปฏิกริยาและยื่นเงื่อนไขการเรียกร้องที่ กรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ซึ่งในขณะนั้นรัฐบาลได้กำหนดให้เป็นที่ตั้งของศูนย์อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (ศอ.รส.) ตามประกาศ พระราชบัญญัติ การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

จากนั้นก็ได้มีการยกระดับการกดดันรัฐบาลในหลายๆ มาตรการ อาทิ

๑. เมื่อ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๓ ทำการเทเลือดหน้าทำเนียบรัฐบาลและหน้าทำการพรรคประชาธิปัตย์
๒. เมื่อ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๓ เทเลือดหน้าบ้านพักนายกรัฐมนตรีและหน้าบ้านพัก พลเอกเปรมติณ สูลานนท์ ที่จังหวัดนครราชสีมา
๓. เมื่อ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๓ ทำการกดดันให้กำลังทหารถอนตัวจากรอบพื้นที่ชุมนุมสะพานผ่านฟ้ากลับสู่ที่ตั้ง
๔. เมื่อ ๓ เมษายน ๒๕๕๓ ยึดพื้นที่ราชประสงค์จัดตั้งเป็นเวทีอภิปรายแห่งที่ ๒
๕. เมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๕๓ ทำการปิดล้อมรัฐสภา
๖. เมื่อ ๙ เมษายน ๒๕๕๓ เคลื่อนขบวนกดดันฝ่ายทหารให้ถอนตัวออกจากสถานีดาวเทียมไทยคม

นอกจากนี้ยังถือว่าปฏิบัติการดาวกระจายหรือที่ แนวนร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เรียกว่า “ดาวพระศุกร์” นั้น ก็เป็นกิจกรรมของการยกระดับการต่อสู้เพื่อท้าทายอำนาจรัฐวิธีหนึ่ง ส่วนการปฏิบัติการโดยกองกำลังไม่ทราบฝ่ายก็ถือเป็นผลดีในแง่ของการชี้ให้เห็นสภาพความอ่อนแอของเจ้าหน้าที่รัฐ สภาพของความหวาดกลัวของสังคม ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ก็ล้วนแต่มีผลต่อการสร้างความกดดันให้แก่รัฐบาลทั้งสิ้น

ช่วงของการยกระดับน่าจะยุติลงเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ จากความพยายาม “ขอพื้นที่คืน” ของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนั้นก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งฝ่ายรัฐบาลและแนวนร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้นเพราะเหตุการณ์ต้องยุติลง ก็เพื่อเป็นการลดการสูญเสียของทั้ง ๒ ฝ่าย มิได้ยุติลงด้วยการจับกุมแกนนำการได้พื้นที่คืนการสลายการชุมนุมดังที่ได้คาดหวังไว้

การย้ายที่ชุมนุมของแนวนร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ไปยังพื้นที่ราชประสงค์เพียงแห่งเดียวเมื่อ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๓ น่าจะเป็นจุดสุดท้ายของการยกระดับ ทั้งนี้เพราะถึงในขณะนั้นฝ่ายรัฐบาลได้กลับไปทบทวนข้อผิดพลาดของบทเรียนการปฏิบัติงานที่ผ่านมา และจัดเตรียมแผนเตรียมกำลังสำหรับการปฏิบัติการครั้งใหม่ในส่วนของ แนวนร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ก็ได้ทบทวนวิธีการแนวทางในการต่อสู้โดยยอมที่จะตั้งฐานที่มั่นบริเวณสะพานผ่านฟ้าไปจนถึงกำลังปฏิบัติการตั้งรับเพียงแห่งเดียวในพื้นที่ราชประสงค์ เหตุการณ์ต่อจากนี้จะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้เลยนอกจากการเผชิญหน้ากับภาวะตึงเครียดสถานการณ์อยู่ในขั้นประสาบ และพัฒนาสู่ช่วงแตกหักอย่างแท้จริง

๖.๓ ช่วงแตกหัก (๑๔ เมษายน - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓)

ในช่วงนี้ฝ่ายรัฐบาลได้ทำการปรับเปลี่ยนตัวผู้รับผิดชอบแก้ไขสถานการณ์จากรองนายกรัฐมนตรี มาเป็น ผู้บัญชาการทหารบก ได้มีการปรับกำลัง และเตรียมแผนอย่างเคร่งครัดในขณะที่ฝ่ายตำรวจต้องเรียกกำลังเข้ามาปฏิบัติงานใน กรุงเทพมหานคร สูงสุดถึง ๑๑๕ กองร้อย มีการปรับการจัดหน่วยการปฏิบัติการร่วมระหว่างฝ่ายทหารกับตำรวจมีการสั่งการให้หน่วย

กำลังติดอาวุธ โดยมีกำหนดกฎหรือแนวทางการใช้อาวุธเพื่อความพร้อมในการปฏิบัติการกิจการที่มีแนวโน้มจะมีความรุนแรง

ในส่วนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ก็ตกอยู่ในสภาพของการตั้งรับ จากข้อผิดพลาดต่างๆทั้งในกรณีถูกหยาบการกระทำเป็นการก่อการร้าย และแนวความคิดในการล้มเจ้ามาเป็นประเด็นในการปฏิบัติการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ของฝ่ายรัฐบาลอย่างได้ผล กอปรกับช่วงเวลาเดียวกันยังเกิดเหตุแทรกซ้อนอื่น ๆ ขึ้นซ้ำเติมทั้งกรณีที่ตำรวจสามารถจับกุมแกนนำบางคนได้พร้อมอาวุธและจับกุมผู้ยิงจรวดอาร์.พี.จี. (RPG.) ได้ยิ่งไปกว่านั้นเหตุการณ์ที่แกนนำพามวลชนไปตรวจค้นโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ยิ่งทำให้ฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เหลือพลังอำนาจร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เอง ก็ตระหนักในสถานการณ์ของตนจึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรการในการเผชิญเหตุการณ์สลายฝูงชนด้วยการจัดระบบระวังป้องกันการดัดแปลงที่มั่น การขอสุมอาวุธการกระตุ้น ความตื่นตัวของแกนนำและมวลชน รวมทั้งมีความพยายามที่จะเรียกระดมมวลชนจากภายนอกให้เข้าสู่พื้นที่ชุมนุมให้มากที่สุด

ความตึงเครียดเกือบจะถูกทำลายไปทั้งหมดเมื่อนายกรัฐมนตรีได้เสนอแนวทางของแผนปรองดองแห่งชาติ ๕ ประการเมื่อ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ สรุปสาระสำคัญ คือ

๑. ทุกฝ่ายต้องไม่จับจ้วงสถาบันพระมหากษัตริย์
๒. ประชาชนต้องได้รับบริการด้านสวัสดิการเท่าเทียมกัน
๓. สื่อต้องมีความเป็นอิสระในการเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างสร้างสรรค์
๔. ตั้งคณะกรรมการอิสระเข้ามาตรวจสอบเหตุการณ์เมื่อ ๑๐, ๒๒ และ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๓

๕. แก้ไขปัญหาทางการเมืองด้วยการสร้างความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นที่ยอมรับ

พร้อมกันนั้นก็ได้มีการเสนอให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใน ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ แม้การเสนอแผนนี้จะได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางของทุกภาคส่วนในสังคม รวมทั้ง แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ก็แสดงทีท่าในทางบวก เหลือเพียงการพิจารณาแนวทางในรายละเอียดเท่านั้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นครั้งแรกที่ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ประกาศอย่างเป็นทางการในการยอมรับแผนปรองดอง แต่เสนอเงื่อนไขให้นายกรัฐมนตรี และรองนายกรัฐมนตรี ต้องไปรับทราบข้อกล่าวหาในฐานะเป็นผู้สั่งปฏิบัติการเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ ในเช้าวันรุ่งขึ้น (๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๓) รองนายกรัฐมนตรี ได้ไปรายงานตัวต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI.) ซึ่ง แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ไม่ยอมรับและประกาศจะไม่ยุติการชุมนุมเท่ากับเป็นการทำลายทางออกของปัญหาด้วยสันติวิธีโดยสิ้นเชิง

นายกรัฐมนตรีประกาศให้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ คืนพื้นที่ราชประสงค์และให้สลายการชุมนุมใน ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๓ หลังจากนั้นใน ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ฝ่ายทหารก็เริ่มส่งกำลังเข้ามาวางปิดล้อมพื้นที่ชุมนุมและเริ่มปฏิบัติการ “กระชับวงล้อม” ครั้งแรกเมื่อ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ และดำเนินการต่อเนื่องถึง ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ใน ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ฝ่ายทหารประกาศให้ผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่ราชประสงค์ภายในเวลา ๑๕.๐๐ น.

และสุดท้ายเมื่อ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ฝ่ายทหารก็สามารถกระชกวงล้อมได้จนถึงเวทีกิปราย แกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ส่วนใหญ่ยอมมอบตัวต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ บางส่วนก็หลบหนีการจับกุมเหตุการณ์เผชิญหน้าระหว่างกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ กับฝ่ายรัฐบาลยุติลง โดยผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ทั้งทหารตำรวจและประชาชนเสียชีวิตจำนวน ๘๘ ราย บาดเจ็บ ๑,๘๘๕ ราย (ช่วงเวลา ๑๒ มีนาคม - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓)

เหตุการณ์ช่วงแตกหักยุติลงอย่างเป็นทางการใน ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ หลังจากที่ กองบัญชาการตำรวจนครบาล ได้รับมอบหมายให้เข้าตรวจสอบ และนำมวลชนที่ยังหลงเหลืออยู่ในวัดพุทธนาราม จำนวน ๓,๕๖๐ คน ส่งกลับไปยังภูมิลำเนา

ปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานครของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ปัญหาที่เกิดจากการไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและหลักการปฏิบัติที่เหมาะสมในการสลายฝูงชนรองรับการปฏิบัติงาน จากการค้นคว้าพบว่า ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการสั่งสลายการชุมนุมเอาไว้โดยชัดเจน มีเพียงการนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเปรียบเทียบและอ้างเหตุผลประกอบ และบางครั้งก็มีการสลายการชุมนุมแบบไม่มีหลักเกณฑ์ มีเพียงแต่กระทำไปตามที่เห็นว่าน่าจะเป็นการสลายและปราบปรามการชุมนุมให้ยุติลงได้ เช่น กรณีศึกษาการสลายการชุมนุมจากเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มีการปฏิบัติการสลายการชุมนุมดังนี้คือ เฮลิคอปเตอร์ลำหนึ่งบินวนอยู่เหนือเหตุการณ์และมีการยิงปืนลงมาจากเฮลิคอปเตอร์ลำนั้นเพื่อสลายการชุมนุม แต่ถ้าเหตุการณ์ยังไม่สงบโดยกลุ่มทหารได้เปิดฉากยิงเข้าใส่นักศึกษาและประชาชนอีกครั้ง ซึ่งจะพบว่า การสลายการชุมนุมไม่มีการดำเนินการตามขั้นตอนจากเบาไปหาหนัก แต่จะใช้ขั้นตอนการปราบปรามเป็นขั้นตอนสุดท้ายเลย การสลายการชุมนุมโดยการปะทะกันอย่างรุนแรง โดยการใช้อาวุธปืนยิงเข้าไปในกลุ่มผู้ชุมนุมการสลายการชุมนุมในทุกครั้งจะมีลักษณะเช่นนี้เสมอมา และต่อมาได้มีการสร้างแผนไพรีพินาศเป็นแผนยุทธการจัดวางกองกำลังและสลายการชุมนุมในลักษณะของแผนเผชิญเหตุ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกองกำลังรักษาพระนครตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๔ เพื่อให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบได้แก่ทหารตำรวจและข้าราชการพลเรือนนำไปปฏิบัติต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๗ และ พ.ศ.๒๕๒๙ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น

ส่วนแผนที่มีผลบังคับใช้ขณะเกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬคือ แผนไพรีพินาศ/๓๓ ซึ่งมี ๔ ขั้นตอนได้แก่

๑. ขั้นเตรียมการ โดยให้ทุกกองกำลังออกหาข่าวรวบรวมข่าวสารและเตรียมกำลังเจ้าหน้าที่รวมถึงอุปกรณ์ต่างๆในการปฏิบัติการ
๒. ขั้นป้องกัน ใช้กองกำลังตำรวจในการสกัดกั้นให้การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ก่อความไม่สงบทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์โดยถูกต้อง และยุติการกระทำเองทางเจ้าหน้าที่จะปิดล้อมพื้นที่สำคัญเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งอารักขาสถานที่และบุคคลสำคัญของประเทศ

๓. ชั้นปราบปรามรุนแรง หากการปฏิบัติการขั้นที่ ๒ หรือกองกำลังตำรวจไม่สามารถที่จะระงับสถานการณ์ได้สำเร็จ และสถานการณ์ทวีความรุนแรงจนไม่สามารถควบคุมได้แล้ว จึงใช้กองกำลังของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศเข้าระงับยับยั้งยุติภัยคุกคาม

๔. ชั้นสุดท้ายคือ การส่งมอบพื้นที่และความรับผิดชอบให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือตำรวจรับผิดชอบต่อไป เมื่อสถานการณ์คลี่คลายแล้ว

ขั้นตอนและวิธีการดังกล่าวนี้เป็นเพียงระเบียบปฏิบัติภายในของหน่วยงานเท่านั้น จึงไม่มีผลตามกฎหมายที่จะนำมาใช้กับการปราบปรามการสลายการชุมนุม

การสลายการชุมนุมจากเหตุการณ์วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ มีการปฏิบัติการสลายการชุมนุมดังกล่าวคือกำลังตำรวจและประชาชนปิดล้อมและบุกเข้าสลายม็อบในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์โดยใช้วิธีการระดมยิงใส่นักศึกษาที่ไม่มีอาวุธ นอกจากนี้ปืนพกของหน่วยรักษาความปลอดภัย ซึ่งจะพบว่าการสลายการชุมนุมจากเหตุการณ์นี้ถึงแม้ว่าจะมีแผนในการปฏิบัติงานตามแผนไพบริพินาศเกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ก็ตามก็ยังมีกรสลายการชุมนุมที่มีความรุนแรงโดยใช้วิธีการเข้าปราบปรามแก่ผู้ชุมนุมอีกเช่นกัน

การสลายการชุมนุมจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ๒๕๓๕ มีการปฏิบัติการสลายการชุมนุมดังกล่าวคือตำรวจและทหารได้สกัดการเคลื่อนขบวนของประชาชน เริ่มเกิดการปะทะกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในบางจุด และมีการบุกเผาสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง จากนั้นเมื่อเข้าสู่วันที่ ๑๘ พฤษภาคมรัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในกรุงเทพมหานคร และให้ทหารทำหน้าที่รักษาความสงบแต่ได้นำไปสู่การปะทะกันกับประชาชน มีการใช้กระสุนจริงยิงใส่ผู้ชุมนุมในบริเวณถนนราชดำเนิน จากนั้นจึงเข้าสลายการชุมนุมในเช้ามีวันเดียวกันนั้น ตามหลักฐานที่ปรากฏมีผู้เสียชีวิตหลายสิบคนจะพบว่าการสลายการชุมนุมก็จะเข้าไปในทำนองเดียวกันกับที่ผ่านมาทุกครั้ง คือ จะมีการออกมาสกัดกันหรือผลักดันให้ผู้ชุมนุมออกไปเพื่อที่จะให้ผู้ชุมนุมดังกล่าวสลายตัวออกไป แต่เมื่อไม่ได้ผลก็มีการใช้อาวุธในการเข้าสลายการชุมนุมอีกเช่นกัน

การสลายการชุมนุมจากเหตุการณ์วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๕๑ และวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๒ มีการปฏิบัติการสลายการชุมนุมดังกล่าวคือ จะมีการประกาศเตือนก่อนเมื่อมีท่าทีว่าจะมีความรุนแรงขึ้น กำลังทหารและตำรวจได้ใช้แก๊สน้ำตายิงเพื่อให้ผู้ชุมนุมสลายการชุมนุม แต่เมื่อไม่ได้ผลก็จะใช้กระสุนจริงและกระสุนฝึกหัดเข้าสลายการชุมนุมในการเข้าสลายการชุมนุมดังกล่าวในทันทีพบว่าการเข้าปราบปรามในครั้งนี้อาจมีขั้นตอนในการสลายการชุมนุมเพิ่มขึ้นมา โดยมีการประกาศเตือนก่อนให้ผู้ชุมนุมสลายการชุมนุม เมื่อไม่มีการสลายออกไปก็ใช้แก๊สน้ำตายิงออกไป ซึ่งจะต่างจากเหตุการณ์หลายครั้งที่ผ่านมาที่มีการใช้อาวุธจริงในการเข้าสลายการชุมนุมในทันที ซึ่งเป็นการกระทำที่อาจจะหนักไปแต่ในครั้งนี้นำปฏิบัติการจากเบาแล้วค่อยเพิ่มขึ้นตอนไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จากเหตุการณ์นี้ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรการในการปราบปรามการชุมนุมขึ้นโดยยึดหลักสากล (UN) มาเป็นแบบซึ่งเรียกว่า “แผนกรกฎ ๕๒” สำหรับแผนกรกฎ ๕๒ คือ แผนที่ปรับมาจาก “แผนกรกฎ ๔๘” ที่เคยใช้รับมือม็อบเสื้อแดง-เสื้อเหลือง โดยเฉพาะเหตุการณ์ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ ก็ใช้แผนนี้เช่นกัน สำหรับแผน “กรกฎ ๕๒” นี้ จะเป็นการลดขั้นตอนแต่เพิ่มรายละเอียดในการปฏิบัติในส่วนของขั้นตอนการจับกุมจากเดิมแผนกรกฎ ๔๘ ระบุเพียงแค่การจับกุมเท่านั้น แต่แผนกรกฎ ๕๒ ซึ่งจะระบุขั้นตอนการจับกุมอย่างละเอียดดังนี้ เริ่มต้น

ที่การจับกุมด้วยมือเปล่า การใช้มือเปล่าถือ การใช้กุญแจมือ การใช้คลื่นเสียงก่อกวน แต่หากมีการใช้แก๊สน้ำตาแล้วยังไม่สามารถควบคุมสถานการณ์การชุมนุมได้ แผนกรกฎ ๕๒ ได้เพิ่มขั้นตอนการใช้โล่ กระบอง กระสุน เครื่องช็อตไฟฟ้าเป็นขั้นตอนสุดท้าย แผนกรกฎ ๕๒ ยังระบุถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการควบคุมสถานการณ์การชุมนุมต้องไม่ทำให้เป็นอันตรายถึงชีวิต โดยแต่ละขั้นตอนเจ้าหน้าที่จะประกาศผ่านสื่อมวลชนให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบ ก่อนจะเข้าควบคุมฝูงชน ซึ่งหากองค์การอิสระเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ชุมนุมก็สามารถโต้แย้งก่อนเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติได้

“แผนกรกฎ ๕๒” ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงโดยพลตำรวจโทอดุลย์ แสงสิงแก้ว ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (ตำแหน่งในขณะนั้น) ผ่านการศึกษาปัญหาข้อจำกัดต่างๆ ของแผนเดิมสู่การทำงานควบคุมฝูงชนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทันต่อสถานการณ์การชุมนุมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงปรับเปลี่ยนการจัดกำลังยุทธวิธียุทธโปกรณ์ เครื่องมือ กฎการใช้กำลัง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยยึดตามหลักมาตรฐานสากล เพื่อเป็นหลักประกันให้ตำรวจมีความมั่นใจในการทำงาน โดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นจะมีความชัดเจนในตัวผู้รับผิดชอบในการควบคุมฝูงชนมากขึ้น โดยมอบให้นายตำรวจระดับกองบัญชาการมีรองผู้บัญชาการ ๑ นาย เป็นผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะ

ระดับกองบังคับการ มีรองผู้บังคับการ ๑ นาย เป็นผู้รับผิดชอบ และที่ผ่านมาเพื่อให้ทุกหน่วยมีความพร้อมได้ทำการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมให้กับกองร้อยควบคุมฝูงชน รวมถึงในส่วนผู้บริหารระดับ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค และรองผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดได้จัดอบรมในหลักสูตรผู้บริหารวิกฤติการณ์ให้สามารถจัดการบริหารเหตุการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเรื่องยุทธโปกรณ์ประจำกายนั้นมีการนำอุปกรณ์เพิ่มเติมหลายชุด ได้แก่ หมวก โล่ กระบอง สนับแข้ง และสนับมือที่ผ่านการจัดซื้อเรียบร้อยแล้วมาใช้ด้วย

การสลายการชุมนุมจากเหตุการณ์ล่าสุดเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๓ มีการปฏิบัติการสลายการชุมนุมครั้งนี้คือ รัฐบาลได้ใช้กำลังทหารและตำรวจอาวุธครบมือเข้าปราบปรามการสลายการชุมนุมกับกลุ่ม ผู้ชุมนุมทำให้มีผู้คนได้รับความเดือดร้อนเสียหายบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก การกระทำดังกล่าวจึงส่งผลเสียหายตามมาเป็นอย่างมาก

โดยการสลายการชุมนุมของทหารนั้น มีการกระทำแผ่นป้ายเตือนผู้ชุมนุม “พื้นที่การใช้กระสุนจริง” ที่เขียนเตือนเป็นภาษาอังกฤษไว้ด้วยว่า “Life Firing Zone” การจราจรในบางพื้นที่ถูกกีดขวางโดยลวดหนามมีทหารถืออาวุธยืนทั่วกรุงเทพฯ ควันสีดัลลอยเป็นหย่อมๆ และอีกไม่กี่ชั่วโมงก็เกิดการ “กระชับพื้นที่” ขึ้นซึ่งก็นำมาสู่การยุติการชุมนุม โดยแกนนำของกลุ่มคนเสื้อแดงขอมอบตัว จากนั้นก็เกิดความวิตกกังวลในกรุงเทพมหานครนำมาซึ่งความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดอีกครั้ง

การที่รัฐบาลปล่อยให้กลุ่มคนเสื้อแดงทำผิดกฎหมายอยู่กลางถนนสาธารณะ และกลางเมืองได้เป็นเวลา ๒ เดือนโดยไม่ “รีบเร่ง” แก้ปัญหาให้กับชาวกรุงเทพมหานคร แต่เมื่อพอจะทำกลับเป็นการทำที่ “ไม่มีระบบ” รองรับเท่าที่ควรในขณะทำทั้งๆ ที่ได้มีการยื่นคำขาดให้ผู้ชุมนุมออกจากพื้นที่ล่วงหน้ามาแล้วหลายครั้ง มีการพังรั้วยางรถยนต์และไม่ไฝ่บริเวณแยกสี่ลมที่ใช้รถยนต์ขนาดเล็กที่กว่าจะทลายลงไปได้ก็ใช้เวลาานพอสมควร จึงไม่มีระบบ แต่ทหารเองคงคิดว่าเป็นระบบแล้วเมื่อเกิดการกระชับพื้นที่ขึ้นผู้ทำคิดถึงแต่เพียงมาตรการสลายการชุมนุม ไม่คิดถึงมาตรการรองรับสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังการสลายการชุมนุม

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้อาจสรุปได้ว่า เมื่อประเทศไทยไม่มีกฎหมายวางหลักเกณฑ์ขั้นตอนและวิธีการจัดการกับกลุ่มผู้ชุมนุม ทำให้การปราบปรามการสลายการชุมนุมทุกครั้งอาจจะทำไปในลักษณะที่สร้างความรุนแรงเกินไป ในการที่รัฐจำเป็นต้องเข้าควบคุมแก้ไขสถานการณ์ที่จะเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงปลอดภัยของบ้านเมือง เจ้าหน้าที่ก็จะต้องเข้าปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในการควบคุมและเข้าสลายการชุมนุมนั้น อาจปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการซึ่งเป็นระเบียบปฏิบัติภายในของหน่วยงานเท่านั้น

การกระทำดังกล่าวจึงถือได้ว่า เป็นการเข้าปราบปรามและสลายการชุมนุมแบบไม่มีขั้นตอนตามกฎหมาย และไม่ได้คำนึงถึงผลเสียหายที่ตามมาในเรื่องสิทธิเสรีภาพชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน แม้กระทั่งตัวเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสลายการชุมนุมก็ตามก็อาจมีความผิดด้วยทำให้เจ้าหน้าที่อาจเสียขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่แม้จะปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาก็ตาม

ในปัจจุบันจะพบว่าการใช้วิธีการสลายการชุมนุมที่ไม่ได้เป็นไปตามขั้นตอนจากเขาไปหาหน้าอาจจะมีการประกาศเตือนก่อนก็จริงแต่มีการใช้อาวุธหรือกระสุนจริงในการเข้าสลายการชุมนุมในทันที จึงทำให้มีปัญหาว่าตกลงแล้วรัฐได้ใช้หลักสากลในการเข้าสลายการชุมนุมดังที่ได้ประกาศไว้หรือไม่ ถ้าใช่จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างไรจึงจะเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องและชัดเจนต่อกลุ่มผู้ชุมนุมมากที่สุด

โครงสร้าง การจัด และหน้าที่ของกองร้อยควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนครั้งนี้สามารถจำแนกช่วงการปฏิบัติงานของตำรวจได้ออกเป็น ๓ ช่วงสำคัญทั้งนี้โดยในแต่ละช่วงของการปฏิบัติจะมีลักษณะการปฏิบัติที่แตกต่างกันทั้งในแง่ของการจัดองค์การบริหารเหตุการณ์การบังคับบัญชา รวมไปถึงจนถึงข้อกฎหมายรองรับการปฏิบัติต่างๆก็มีความแตกต่างกัน (ศปก.ตร.,๒๕๕๓:๓๗ - ๔๕)

๑. ช่วงการปฏิบัติตามกฎหมายปกติ (๑ กุมภาพันธ์ - ๙ มีนาคม ๒๕๕๓)

นับแต่ช่วงเดือน มกราคม ๒๕๕๓ เป็นต้นมามีแนวโน้มอย่างสูงที่กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะจัดให้มีการชุมนุมใหญ่โดยได้มีการประกาศเจตนารมณ์ที่ชัดเจน พร้อมทั้งได้มีการจัดการชุมนุมขึ้นในพื้นที่ กทม. และในภูมิภาคเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการรองรับสถานการณ์สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ เพื่อติดตามสถานการณ์ชุมนุมเรียกร้อง ขึ้นเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ โดยมอบหมายให้ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่หลักในการอำนวยความสะดวกกำกับดูแลวางแผนและสั่งการปฏิบัติในการกิจนี้

ต่อมาเมื่อ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามสถานการณ์ด้านความมั่นคง (คตม.)ขึ้นโดยมอบหมายให้มีหน้าที่ในการติดตามสถานการณ์ให้ข้อเสนอแนะและประสานการปฏิบัติในการป้องกันแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบ

ลักษณะสำคัญของการปฏิบัติงานและความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในช่วงความรับผิดชอบของตำรวจภายใต้กฎหมายปกติมีดังนี้

๑.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สั่งการให้หน่วยต่างๆเตรียมกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชน ตามแผนกรกฎ ๕๒ รวมทั้งสิ้น ๒๓๘ กองร้อย พร้อมยุทธโปกรณ์ประจำกาย ๑๘๕ กองร้อย ดังนี้

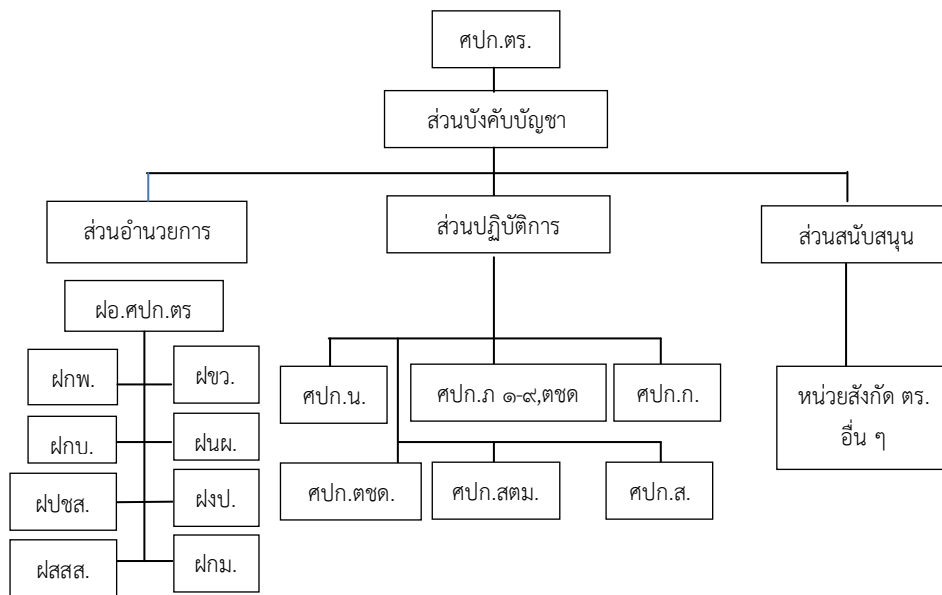
ตารางที่ ๓ - ๑ แสดงจำนวนกองร้อยควบคุมฝูงชนพร้อมยุทธโปกรณ์ประจำกาย

หน่วย/บช.	น.	ภ.๑	ภ.๒	ภ.๓	ภ.๔	ภ.๕	ภ.๖	ภ.๗	ภ.๘	ภ.๙	ศชต.	ก.	ตชต.	ส.
กำลัง/กองร้อย	๓๐	๑๗	๑๗	๒๘	๓๔	๒๔	๒๒	๑๗	๑๕	๑๓	๘	๒	๑๐	๑
ยุทธโปกรณ์/ กองร้อย	๒๑	๑๘	๑๖	๑๖	๒๒	๑๖	๑๘	๑๖	๑๔	๙	๖	๒	๑๐	๑

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๓๘

๑.๒ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดตั้ง ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ เพื่อติดตามสถานการณ์การชุมนุมขึ้นเป็นหน่วยหลักสำหรับการบริหารในภาพรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามโครงสร้างและกำหนดให้ทุกหน่วยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการตำรวจแห่งชาติ (ศปก.ตร.) ขึ้นเพื่อบริหารเหตุการณ์

แผนภาพที่ ๓ - ๑ แสดงโครงสร้างและการตั้งศูนย์ปฏิบัติการ(ศปก.) ของหน่วยในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๓๘.

๑.๓ ในพื้นที่เองมีแนวโน้มจะเกิดสถานการณ์ใน ๓๘ จังหวัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สั่งการให้มีการฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุการณ์แก้ไขสถานการณ์ชุมนุมประท้วง โดยเป็นการฝึกการบริหารในภาวะวิกฤติ ฝึก ผู้บังคับเหตุการณ์ และ ผู้บัญชาการกองกำลัง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

๑.๔ จัดให้มีการประชุมทางไกลผ่านระบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ (VDO Conference) เริ่มตั้งแต่ ๑๗ กุมภาพันธ์ โครงสร้างและกำหนดให้ทุกหน่วยการตั้ง ศูนย์ปฏิบัติการ (ศปก.๕๓) ซึ่งการประชุมดังกล่าวได้กลายเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานของหน่วยโดยส่วนรวม เป็นเครื่องมือในการแสวงหาและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์อย่างกว้างขวางและทันสมัย รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการประสานงานระหว่างหน่วยได้เป็นอย่างดี

๑.๕ ในขั้นตอนนี้กำลังฝ่ายทหารจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามการร้องขอของตำรวจภายใต้กรอบข้อกำหนดสำคัญ ๒ ประการคือ

๑. การเข้าเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตาม ป.วิอาญามาตรา ๘๒
๒. การเข้าเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตามมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ โครงสร้างและกำหนดให้ทุกหน่วย การตั้งศูนย์ปฏิบัติการ อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๘

๑.๖ การปฏิบัติในช่วงนี้เป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมการ (ก่อนเกิดเหตุ) ของแผนกรกฎ ๕๒ ซึ่งโดยปกติการปฏิบัติจะพัฒนาเข้าสู่ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นการเผชิญเหตุ (ขณะเกิดเหตุ) ขั้นตอนที่ ๓ ขั้นการใช้กำลังเข้าคลี่คลายสถานการณ์ และขั้นตอนที่ ๔ ขั้นการฟื้นฟู (หลังเกิดเหตุ)

๑.๗ การปฏิบัติตามขั้นตอนของแผนกรกฎ ๕๒ ต้องยุติลงในขั้นตอนการปฏิบัติขั้นที่ ๑ เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ (พระราชบัญญัติ ความมั่นคงฯ) เมื่อ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ (ให้ผลบังคับในช่วงแรก ๑๑-๒๓ มีนาคม ๒๕๕๓) จึงทำให้รูปแบบวิธีการโครงสร้างในการแก้ไขปัญหาถูกปรับเปลี่ยนไป

๑.๘ ส่วนความเคลื่อนไหวของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในช่วงเวลานี้เป็นการเคลื่อนไหวโดยมุ่งเน้นการปลุกระดมให้ประชาชน หรือมวลชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมการชุมนุมประท้วง ทั้งนี้โดยการเคลื่อนไหวดังกล่าวแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ พยายามหลีกเลี่ยงการทำผิดกฎหมาย แต่มุ่งเน้นที่การอ้างถึงสิทธิความชอบธรรมของการชุมนุมโดยปราศจากอาวุธตามรัฐธรรมนูญ และการใช้สันติ-อหิงสาเป็นแนวทางในการต่อสู้

๒. ช่วงการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (๑๑ มีนาคม – ๗ เมษายน ๒๕๕๓)

การประกาศใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ถือเป็นมาตรการยกระดับในการป้องกัน แก้ปัญหาการชุมนุมที่กำลังจะเกิดขึ้นของรัฐทั้งนี้โดยรัฐบาล ทั้งนี้ โดยรัฐบาลได้ทำการตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์แนวโน้มของสถานการณ์ได้ว่าหากใช้การแก้ไขปัญหาด้วยกำลังและกฎหมายในระดับปกติอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งยกระดับด้วยการประกาศใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี การประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ครั้งแรกนี้ กำหนดให้มีผลบังคับใช้ระหว่าง ๑๑-๒๓ มีนาคม ๒๕๕๓ โดยผลการประชุมของคณะกรรมการอำนวยการฯ เมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓ ได้อนุมัติให้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) ขึ้น เป็นองค์กรหลักในการบริหารเหตุการณ์ พร้อมทั้งอนุมัติแผนปฏิบัติการที่ ๑ ของ ศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย นับแต่บัดนี้โครงสร้างหลักในการแก้ไขปัญหาได้ใช้แนวทางของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในเป็นหลัก

ลักษณะสำคัญของการปฏิบัติงาน และความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในช่วงการประกาศใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคงภายในราชอาณาจักร มีดังนี้

๒.๑ ศูนย์อำนวยการรักษาความสงบกำหนดการใช้กำลังตำรวจรวมทั้งสิ้น ๗๔ กองร้อย สำหรับปฏิบัติการร่วมในแผนนี้ โดยให้ขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับ กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย (กกล.รส.)ซึ่ง แม่ทัพภาคที่ ๑ (มทภ.๑)/ ผู้บัญชาการกองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย ทำหน้าที่เป็น ผู้บังคับเหตุการณ์

๒.๒ รักษาราชการผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ สั่งการจัดกำลังตามภารกิจ จำนวน ๗๔ กองร้อย ดังนี้

ตารางที่ ๓ - ๒ แสดงการจัดกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชนตามภารกิจ จำนวน ๗๔ กองร้อย

หน่วย/บช.	น.	ภ.๑	ภ.๒	ภ.๓	ภ.๔	ภ.๕	ภ.๖	ภ.๗	ภ.๘	ภ.๙	ก.	ตชด.	ส.
กำลัง/ กองร้อย	๒๑	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๑	๒	๙	๑

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๔๐.

๒.๓ การบรรจุกำลังเป็นไปตามโครงสร้าง ดังนี้

แผนภาพที่ ๓ - ๒ แสดงโครงสร้างการจัดกำลังกองร้อยควบคุมฝูงชน

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๔๐.

๒.๔ นอกเหนือจากกำลัง ๗๔ กองร้อยแล้ว ศูนย์อำนวยความสะดวกรักษาความสงบเรียบร้อย ยังให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติสนับสนุนชุดปฏิบัติการพิเศษ อรินทราช ๒๖ นเรศวร ๒๖๑ และส่วนสนับสนุนอื่นๆให้แก่ ผู้อำนวยการสมพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ด้วยจากความจำเป็นในการป้องกันที่ตั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงเรียกกำลังเพิ่มเติมเข้ามาเพื่อปฏิบัติการรักษาความปลอดภัยสำนักงานตำรวจแห่งชาติอีกส่วนหนึ่ง โดยในช่วง ๒๒-๒๔ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นช่วงที่มีการวางกำลังตำรวจปฏิบัติการในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ถึง ๗๙ กองร้อยรวมกำลังพลทุกส่วนจำนวน ๑๔,๑๑๖ นาย

๒.๕ หลังประกาศใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ ศูนย์อำนวยความสะดวกรักษาความสงบเรียบร้อย ก็ได้ใช้อำนาจตามที่มีอยู่ประกาศห้ามการกระทำต่างๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย เช่น ห้ามนำอาวุธออกนอกเขตสถาน ห้ามบุคคลเข้าหรือออกจากพื้นที่อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนด ห้ามใช้เส้นทาง หรือยานพาหนะ เป็นต้น ซึ่งประกาศต่างๆ ประสบผลสำเร็จในการบังคับใช้น้อยมาก

๒.๖ ส่วนสถานการณ์เกี่ยวกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ก็เข้าสู่ขั้นของการเคลื่อนไหวเข้าสู่พื้นที่ชุมนุมการสถาปนาที่มั่น การประกาศเงื่อนไข การแสดงพลัง กอดต้นไม้ การยกระดับการต่อสู้ด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะข้อห้ามใดที่ ศูนย์อำนวยการรักษา ความสงบเรียบร้อย ห้ามไว้ ดูเหมือนจะตกเป็นเป้าหมายในการทำหายของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตย ต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ การก่อเหตุแทรกซ้อนโดยกองกำลังไม่ทราบฝ่ายก็ปรากฏขึ้นโดยต่อเนื่อง เหตุการณ์ต่างๆ ยังคงลุกลามบานปลายแม้จะมีการเจรจาทางออกระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มแนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ๒ ครั้งก็ตาม การตั้งเวทีที่ราชประสงค์ก็เกิดขึ้นในห้วงเวลานี้ และที่สำคัญการที่มวลชนก่อเหตุปิดล้อมและยึดรัฐสภา เป็นจุดพลิกผันทำให้ฝ่ายรัฐบาลจำเป็นต้อง ยกระดับมาตรการป้องกันขึ้นเป็นการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ ฉุกเฉิน

๓. ช่วงปฏิบัติตาม พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ (๗ เมษายน - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓)

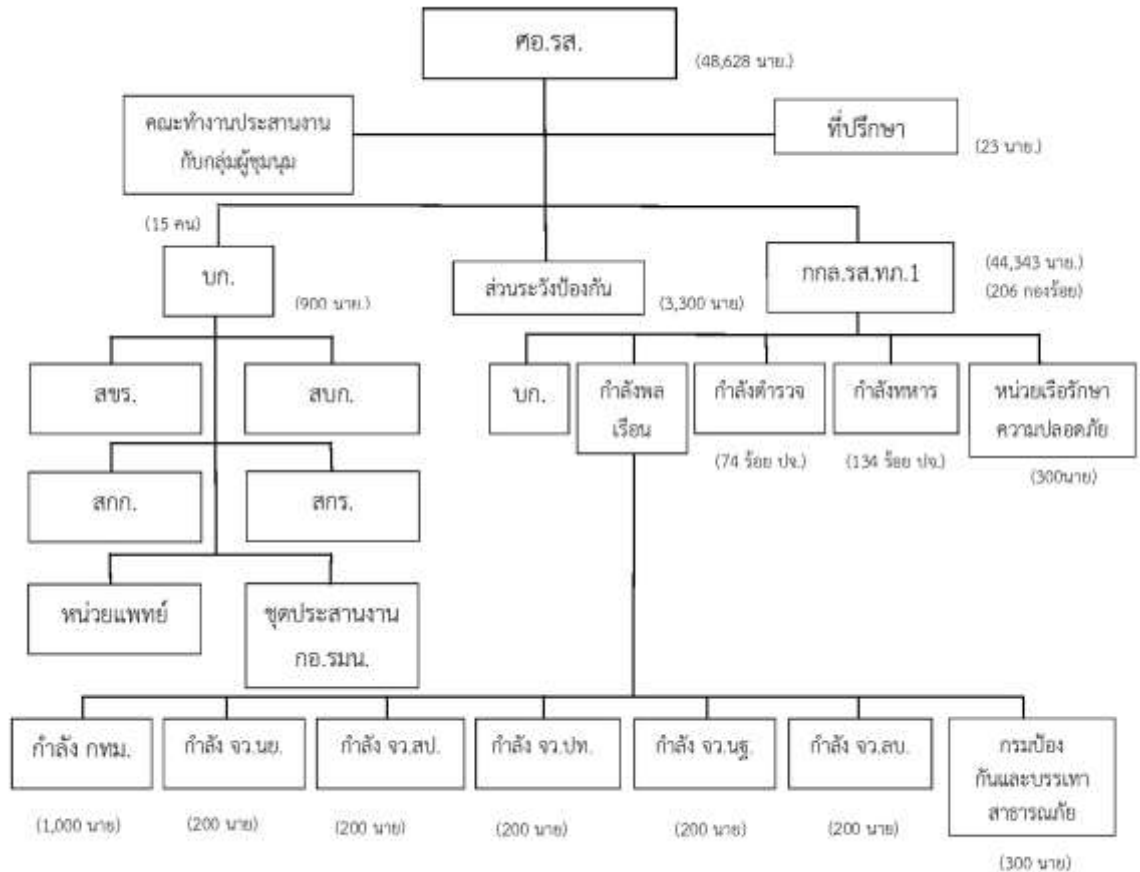
ใน ๗ เมษายน ๒๕๕๓ ผลสืบเนื่องจากกรณีที่มีมวลชนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตย ต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ทำการปิดล้อม และบุกเข้าไปในรัฐสภา ทำให้นายกรัฐมนตรีโดยความ เห็นชอบของ คณะรัฐมนตรีประกาศใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความ ร้ายแรง โดยได้มีการออกคำสั่งจัดตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.)

เมื่อมีการใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ก็ได้ พยายามใช้อำนาจตามขอบเขตในการคลี่คลายปัญหาการชุมนุมโดยใช้มาตรการตามกฎหมายต่างๆ รวม ๑๘ ฉบับที่ถ่ายโอนให้นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ใช้อำนาจได้ การออกหมายเรียก รวมไปถึงการห้าม การชุมนุมหรือมั่วสุมเกินกว่า ๕ คน ซึ่งดูเหมือนว่าประกาศดังกล่าวก็ยังคงมีผลในการใช้บังคับต่อการ เคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และมวลชนค่อนข้างน้อย เหตุการณ์ ถูกพัฒนาขึ้นตลอดเวลาจนถึงขั้น ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินเริ่มมีการเตรียมกำลังและ กำหนดแนวทางการใช้อำนาจของทหารและตำรวจ

ลักษณะสำคัญของการปฏิบัติงานและความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ในช่วงการประกาศใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ มีดังนี้

๓.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องมอบกำลังตำรวจจำนวน ๗๔ กองร้อย เรียกหน่วย ปฏิบัติการพิเศษขึ้นควบคุมทางยุทธการกับกองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย กองทัพภาคที่ ๑ ภายใต้โครงสร้างดังนี้

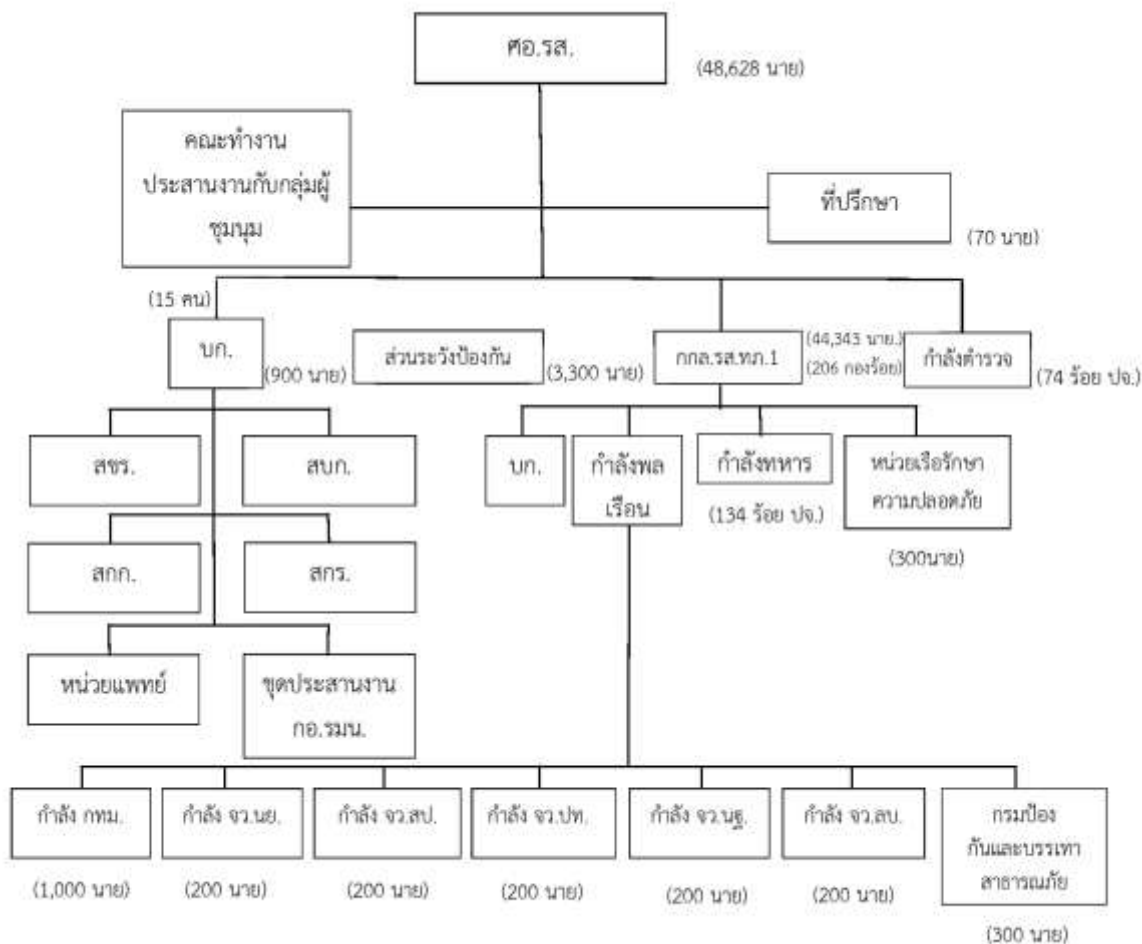
แผนภาพที่ ๓ - ๓ แสดงหน่วยปฏิบัติการพิเศษขึ้นควบคุมทางยุทธการกับ กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย กองทัพอากาศที่ ๑

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๔๒.

๓.๒ หลังเหตุการณ์ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ ซึ่งก่อให้เกิดการสูญเสียทางฝ่ายทหารและมวลชนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในพื้นที่สะพานผ่านฟ้า ฝ่ายทหารจำเป็นต้องปรับกำลังสำหรับการปฏิบัติการกิจในขั้นต่อไป ในขณะที่ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินก็ปรับโครงสร้างการบริหารงานเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ฝ่ายทหารต้องกลับไปฟื้นฟูกำลังตั้งนั้นใน ๑๒ เมษายน ๒๕๕๓ ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ได้มอบหมายให้ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในฐานะผู้ช่วย ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ๖ (ผอ.ศอฉ.๖) เป็นผู้รับผิดชอบในการสั่งการอำนวยการปฏิบัติในส่วนของตำรวจตามที่ ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน มอบหมายโครงสร้างการจัดของศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ปรับตามนโยบาย ดังนี้

แผนภาพที่ ๓ - ๔ แสดงโครงสร้างการจัดของศูนย์อำนวยความสะดวกแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ปรับตามนโยบาย ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยความสะดวกแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน มอบหมาย

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๔๒.

๓.๓ นอกเหนือจากกำลังตำรวจ ๗๔ กองร้อย ที่ถูกบรรจุไว้ในโครงสร้างศูนย์อำนวยความสะดวกแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ตลอดเวลาของช่วงนี้มีการเรียกใช้กำลังตำรวจเพิ่มเติมหลายครั้ง และรูปแบบในการขึ้นควบคุมทางยุทธการก็มีการปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายของศูนย์อำนวยความสะดวกแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน อาทิ

๓.๓.๑ เมื่อ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๓ ศูนย์อำนวยความสะดวกแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน สั่งการให้ส่งมอบกำลังตำรวจ ๒๐ กองร้อย ขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับ กองพลทหารม้าที่ ๒ รักษาพระองค์

๓.๓.๒ เมื่อ ๒๕-๒๖ เมษายน ๒๕๕๓ สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการส่งมอบกำลังอีก ๒๒ กองร้อยขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับศูนย์อำนวยความสะดวกแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

๓.๓.๓ เมื่อ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ส่งมอบกำลังอีก ๒๓ กองร้อย ขึ้นควบคุมทางยุทธการกับศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

๓.๓.๔ จนถึง ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ มีการใช้กำลังตำรวจสำหรับการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนสูงถึง ๑๑๕ กองร้อยขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับ กองกำลังตำรวจ ๕๗ กองร้อย และขึ้นควบคุมทางยุทธการกับศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ๔๗ กองร้อย รายละเอียดดังนี้

๓.๓.๔.๑ ขึ้นควบคุมกองบัญชาการตำรวจนครบาล

๔๓ กองร้อย

๓.๓.๔.๒ รักษาความปลอดภัยสถานที่ (ภ.๑) ๑๑ กองร้อย

๓.๓.๔.๓ รักษาความปลอดภัยที่ตั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๖ กองร้อย

๓.๓.๔.๔ รักษาความปลอดภัยสถานที่ควบคุม ๒ กองร้อย

๓.๓.๔.๕ ติดตามผู้ต้องหา ๒ กองร้อย

๓.๓.๔.๖ ขึ้นควบคุมศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

๔๗ กองร้อย

๓.๓.๔.๗ ชุดปฏิบัติการพิเศษ ๑๕ ชุด

๓.๓.๔.๘ ส่วนสนับสนุน ๑,๘๐๔ นาย

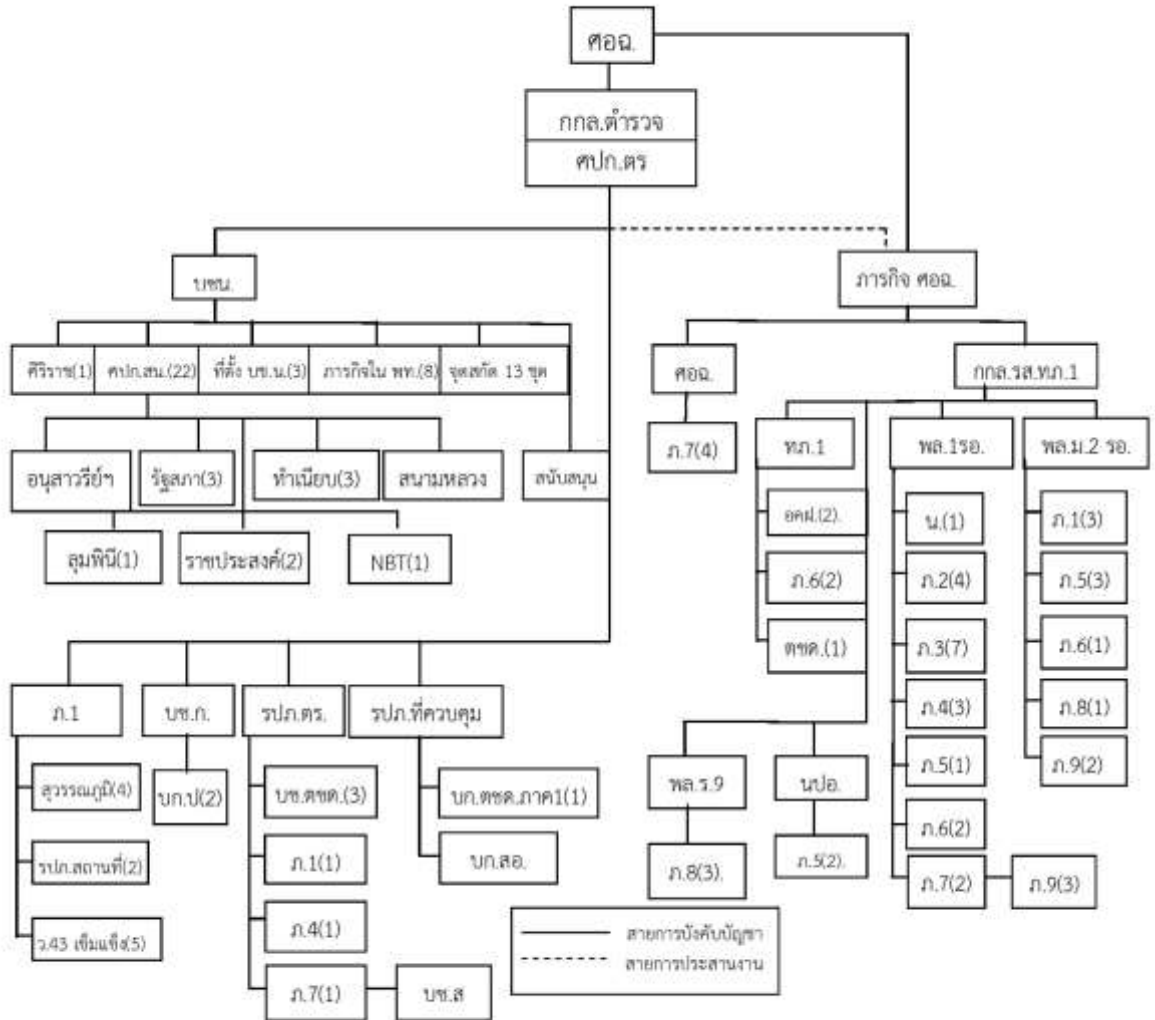
รวมทั้งสิ้น ๒๔,๔๓๔ นาย

๓.๓.๕ ต่อมาเมื่อ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓ มีการเรียกกำลังเพิ่มเติมในภารกิจการรักษาความปลอดภัยสำนักงานแห่งชาติอีก ๑ กองร้อย จาก ภาค ๑ (จ.อ่างทอง) รวมมีกำลังสูงสุดในภารกิจนี้ จำนวน ๑๑๖ กองร้อย ๒๔,๕๘๔ นาย

๓.๔ จากการจัดกำลังเพิ่มเติม และแนวทางในการควบคุมทางยุทธการทำให้กำลังของตำรวจมีสภาพการจัดการโครงสร้างดังนี้

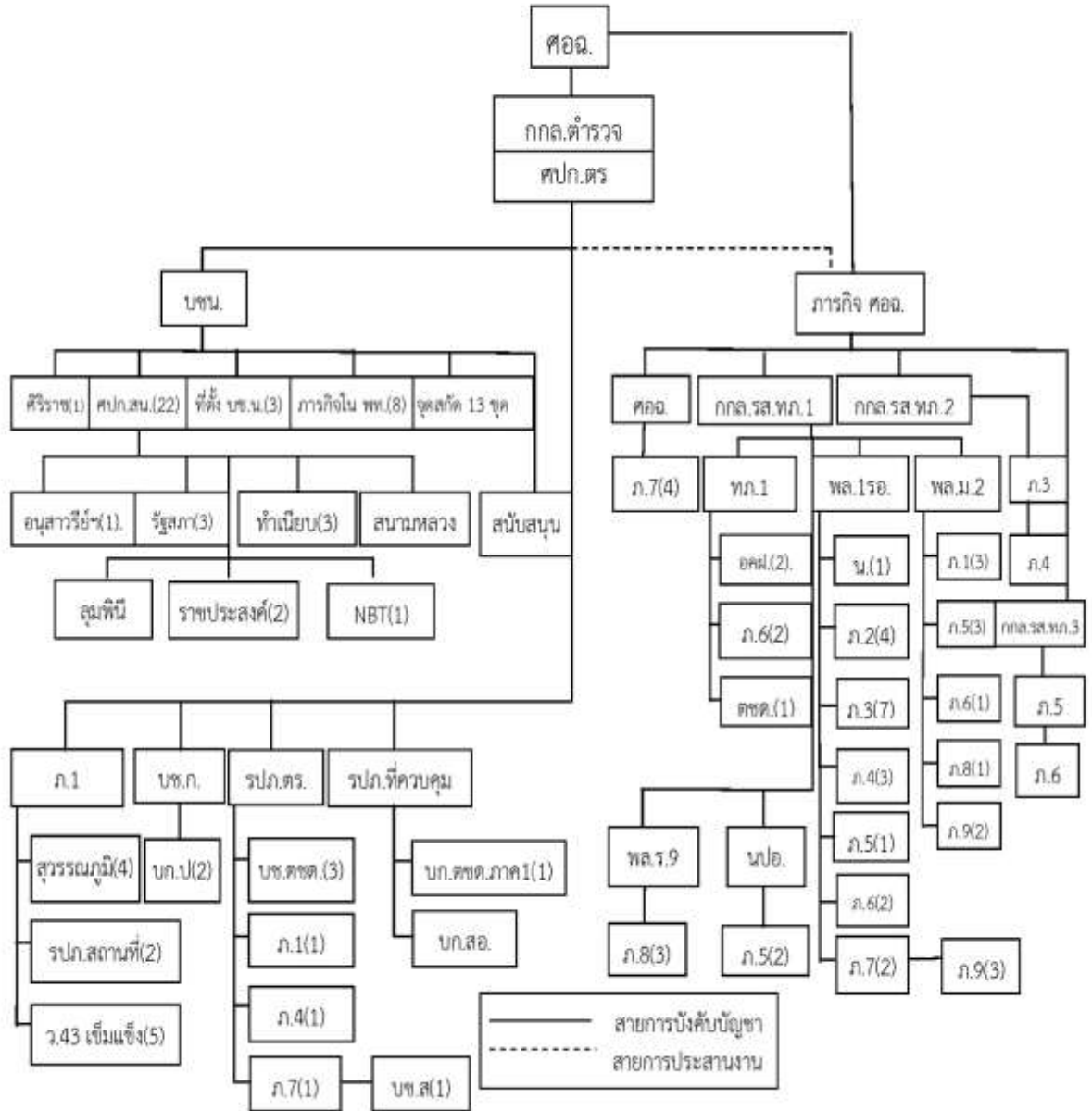
แผนภาพที่ ๓ - ๕ แสดงโครงสร้างของกองกำลังตำรวจในการขึ้นการควบคุมทางยุทธการ

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๔๔.

๓.๓.๕ หลังมีการประกาศใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ ในบางจังหวัด กำลังตำรวจนั้นๆ ต้องจัดกำลังขึ้นการควบคุมทางยุทธการของกองทัพภาค ช่วงนี้มีการใช้กำลังตำรวจทั้งในและภูมิภาค ต่าง ๆ รวม ๑๗๔ กองร้อย โดยโครงสร้างการจัดในลักษณะปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม ดังนี้

แผนภาพที่ ๓ - ๖ แสดงการจัดกำลังตำรวจในแต่ละจังหวัดหลังมีการประกาศใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๕๓. หน้า ๔๔.

๓.๖ ส่วนสถานการณ์เคลื่อนไหวชุมนุมก็พัฒนาถึงขั้นยกระดับสูงสุดฝ่ายรัฐบาลพยายามปฏิบัติการขอพื้นที่สะพานผ่านฟ้าคืน เป็นผลให้เกิดการปะทะกันอย่างรุนแรง กองกำลังไม่ทราบฝ่ายปรากฏพร้อมอาวุธสงครามอย่างชัดเจนเป็นผลให้เกิดการสูญเสีย แต่เหตุการณ์ไม่บรรลุถึงขั้นแตกหักได้ ในที่สุดเหตุการณ์ก็ยกระดับถึงขั้นสุดท้ายคือกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ

แห่งชาติ ได้ย้ายเวทีอภิปรายไปใช้พื้นที่ราชประสงค์เพียงแห่งเดียว ในเวลาถัดมา เหตุการณ์น่าจะคลี่คลายด้วยการเสนอแผนปรองดองแห่งชาติ ถึงแม้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะยอมรับแผนนี้ แต่ก็ปฏิเสธที่จะยุติการชุมนุมด้วยเงื่อนไขอื่น จนที่สุจริตบาลตัดสินใจใช้มาตรการ “กระชับวงล้อม” ระหว่าง ๑๔ - ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๓ สุดท้ายเหตุการณ์ก็ยุติลงเมื่อ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓ โดยแกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ยอมมอบตัว และใน ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ มีการส่งตัวเข้าขมรมที่ติดค้ำในวัดปทุมวนาราม จำนวน ๓,๕๖๐ คน กลับภูมิลำเนา

๔. สภาวะแวดล้อมการปฏิบัติงานของตำรวจ

กล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานของตำรวจต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมาเป็นทางการปฏิบัติที่ประสบกับผลสำเร็จ และการปฏิบัติที่เป็นปัญหา ทั้งความสำเร็จและปัญหาที่กล่าวมาลักษณะเป็นทั้งเรื่องเก่าๆ ที่ตำรวจเคยประสบมา และเรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ดังจะหยิบยกสภาวะแวดล้อม การปฏิบัติงานของตำรวจในประการสำคัญมานำเสนอ ดังนี้ (ศปก.ตร., ๒๕๕๓ : ๔๕-๕๐)

๔.๑ การบริหารเหตุการณ์ การบริหารเหตุการณ์โดยส่วนรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อเหตุการณ์ครั้งนี้ถือได้ว่า เป็นครั้งแรกที่ระบบการบริหารเหตุการณ์ถูกนำมาใช้เป็นระบบเป็นรูปธรรม และหน่วยทุกระดับได้รับประโยชน์จากระบบการบริหารเหตุการณ์มากกว่าเหตุการณ์ทุกครั้งที่ผ่านมา

๔.๑.๑ การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ

ก่อนหน้าการเกิดสถานการณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สั่งการให้ทุกหน่วยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อติดตามสถานการณ์ และเป็นองค์กรหลักในการบริหารเหตุการณ์ ระบบการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการมีทั้งศูนย์ปฏิบัติการในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติคือศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติและระดับกองบัญชาการ คือศูนย์ปฏิบัติการของหน่วยระดับกองบัญชาการทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้มีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการส่วนหน้าในพื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อเป็นเครื่องมือให้แก่ ผู้บัญชาการเหตุการณ์

ในช่วงแรกของสถานการณ์ที่ยังไม่มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ บทบาทหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการที่จัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถปฏิบัติงานบริหารเหตุการณ์ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งการสั่งการ การควบคุม การกำกับดูแล ทำให้หน่วยหรือศูนย์ปฏิบัติการระดับรองลงมาถูกขับเคลื่อนไปในแนวทาง และทิศทางเดียวกัน ได้อย่างมีเอกภาพพอสมควร

เมื่อเหตุการณ์ถูกพัฒนาขึ้นรัฐบาลมีความจำเป็นต้องยกระดับการแก้ปัญหาโดยใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงต้องปรับบทบาทโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการสั่งการบังคับบัญชา หรืองานทางด้านยุทธการของหน่วยปฏิบัติในขนาดนั้นคือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งต้องขึ้นการควบคุมทางยุทธการของ แม่ทัพภาค ที่ ๑/ผู้บัญชาการกองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย

ในช่วงการใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ กำลังตำรวจถูกแยกออกเป็น ๒ ส่วนศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ได้มอบหมายให้ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้สั่ง

การตามแนวนโยบายของศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่ง รักษาราชการแทน ผู้บัญชาการ ตำรวจแห่งชาติ ก็ได้มอบหมายให้ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติและศูนย์ปฏิบัติการในส่วน ภูมิภาค กลับมามีบทบาทในการสั่งการ บังคับบัญชา ควบคุม กำกับดูแล กำลังตำรวจส่วนนี้ได้ดั้งเดิม แต่กำลัง ส่วนที่สองศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน เป็นผู้สั่งการ บังคับบัญชา ควบคุมกำกับ ดูแลในส่วนนี้ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสั่งการทางยุทธการ เว้นแต่จะดำเนินการทางธุรการอื่นๆรวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการสับเปลี่ยนกำลังตามนโยบายของ ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

๔.๑.๒ การใช้แผนกรกฎ ๕๒

แผนกรกฎ ๕๒ ถือเป็นนวัตกรรมชิ้นสำคัญของสำนักงานตำรวจ แห่งชาติที่ทำการปรับปรุงจากแผนกรกฎ ๔๘ โดยเป็นผลมาจากการศึกษาบทเรียนการปฏิบัติงาน ควบคุมฝูงชนเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๑ แผนกรกฎ ๕๒ ถูกจัดทำขึ้นโดยมีความมุ่งหวังที่จะปฏิบัติงานควบคุม ฝูงชนของตำรวจ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์เคลื่อนไหวฝูงชน ปรากฏความชัดเจน ขึ้นใหม่หลายประการในแผนกรกฎ ๕๒ ทั้งในแนวทางการบริหารเหตุการณ์ การจัดหน่วยในภาวะ วิกฤติ ขั้นตอนการปฏิบัติต่อสถานการณ์ในระดับต่างๆ รวมไปถึงจนถึงกฎการใช้กำลังที่ไม่เคยมีมาก่อนใน แผนกรกฎ ๔๘

จากเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นเครื่องพิสูจน์ได้ชัดเจนว่า การปฏิบัติการ ตามแผนกรกฎ ๕๒ ในขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมการ (ก่อนเกิดเหตุ) ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงาน ด้านการข่าว การจัดหน่วยการเตรียมกำลัง การฝึก การเตรียมการเคลื่อนย้าย การเตรียม การส่งกำลัง บำรุง การเตรียมสถานที่ควบคุมการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงการจัดตั้ง ศูนย์ ปฏิบัติการ ได้มีส่วนช่วยอย่างมากที่ทำให้การปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป (แม้จะต้องขึ้นควบคุมทาง ยุทธการกับฝ่ายทหาร) สามารถดำเนินการไปด้วยดีในระดับหนึ่งอย่างน้อยก็น่าจะดีกว่าการปฏิบัติที่ เคยเป็นมาในอดีต

๔.๑.๓ การประชุมทางไกล

ตั้งแต่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ได้กำหนดให้มีการประชุมทางไกลผ่านระบบวิดีโอ (VDO Conferences) การประชุมดังกล่าว เป็นการประชุมร่วมระหว่างศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับศูนย์ปฏิบัติการ ของหน่วยที่ จัดตั้งขึ้นตามภารกิจ ระบบการประชุมที่มีขึ้นโดยต่อเนื่องทุกวัน ได้ก่อให้เกิดมิติใหม่ในการบริหาร วิกฤติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในประการสำคัญดังนี้

๔.๑.๓.๑ มีการประสาน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่าง หน่วยงาน ระหว่างพื้นที่อย่างกว้างขวาง ทำให้หน่วยได้รับทราบสถานการณ์ และคำสั่งปฏิบัติการต่างๆ โดยทั่วถึงและพร้อมเพรียงกัน

๔.๑.๓.๒ เป็นเวทีสำหรับการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ร่วมกัน ทั้งอุปสรรคปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน และอุปสรรคสายงานต่างๆ ภายในศูนย์ปฏิบัติการ แต่ละระดับ

๔.๑.๓.๓ เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการตื่นตัว และเสริมสร้างการ เรียนรู้ของผู้บังคับบัญชา และฝ่ายอำนวยการในศูนย์ปฏิบัติการแต่ละระดับ

๔.๑.๓.๔ ผู้บังคับบัญชาสามารถใช้วิธีการประชุมนี้ในการสั่งการควบคุมกำกับดูแลและขับเคลื่อนคำสั่งต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ

แต่อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการในทุกระดับจะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับทำให้ความสำคัญของผู้บังคับหน่วยที่จะแสวงหาการใช้ประโยชน์จากวิธีการนี้มากน้อยเพียงใด หากแสวงหาการใช้ประโยชน์มาก ผลที่ได้รับก็จะก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย ภายใต้ความร่วมมือของผู้บังคับบัญชาทุกสายงาน ฝ่ายอำนวยการหรือฝ่ายสนับสนุนทุกฝ่าย ดังเช่นที่มีผู้กล่าวว่า “หากนายหนังหัวโตะทุกอย่างจบ”

๔.๒ การบริหารกำลังขนาดใหญ่

บทเรียนที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเคยได้รับจากการบริหารกำลังขนาดใหญ่ในเหตุการณ์ชุมนุมของฝูงชนเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๑ ในครั้งนั้น ยอดกำลังพลสูงสุดที่ระดมจากหน่วยต่างๆ มาปฏิบัติงานในเขต กรุงเทพมหานคร มีจำนวน ๕๒ กองร้อย (ช่วงเดือน เมษายน ๒๕๕๑) ซึ่งในครั้งนั้นการบริหารจัดการกำลังพลเป็นไปได้ด้วยความยุ่งยากมากมาย จากบทเรียนที่ได้รับนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้พยายามหาวิธีการที่จะบริหารจัดการกำลังขนาดใหญ่ครั้งนี้ให้เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย

ในเหตุการณ์ครั้งนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องสั่งใช้กำลังปฏิบัติการในคราวเดียวถึง ๑๑๖ กองร้อย และเพิ่มเติมด้วยกำลังส่วนอื่นๆ เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๒๔,๕๘๔ ได้ช่วง (๑๔ ถึง ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓) แม้การบริหารจัดการกำลังพลจะมีความเป็นระบบที่ดีขึ้นกว่าการดำเนินการในอดีต แต่ด้วยปริมาณของกำลังที่มากขึ้นกว่าเท่าตัว ทำให้การบริหารจัดการสะท้อนภาพของปัญหาที่สำคัญๆ ดังนี้

๔.๒.๑ การประกอบกำลัง

ตลอดช่วงเวลาของภารกิจสำนักงานตำรวจแห่งชาติประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในการตอบสนองความต้องการด้านกำลังพล ทั้งโดยการร้องขอของกองบัญชาการตำรวจนครบาล, ศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย และศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน คือ เมื่อหน่วยได้ร้องขอ หรือสั่งการ ให้มีการเพิ่มเติมกำลัง สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็สามารถดำเนินการได้ทันที แต่กำลังดังกล่าวมีประสบการณ์ และทักษะ ตลอดจนความเหมาะสมในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนที่แตกต่างกันออกไป โดยมีประเด็นพิจารณาได้ดังนี้

๔.๒.๑.๑ กำลังที่น่าจะมีความพร้อมในการปฏิบัติงานจะอยู่ในกรอบของ ๗๔ กองร้อยแรกที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ส่งมอบให้ศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งแม้ว่ากำลังส่วนนี้ประกอบกำลังขึ้นมาจากการสนธิกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายต่างๆ ในสถานีตำรวจ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นส่วนปฏิบัติการหลัก เช่น งานสายตรวจ งานจราจร งานสืบสวน นอกจากกำลังส่วนนี้จะได้รับการฝึกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๒ แล้ว ส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยที่สามารถทำงานหนักตรากตรำได้พอสมควร

๔.๒.๑.๒ กำลังส่วนที่เพิ่มเติมจาก ๗๔ กองร้อย ได้มาจากการสนธิกำลังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นๆ ที่เหลือ เช่น จากฝ่ายอำนวยการ เสมียนเวร พนักงานสื่อสาร พลขับ เป็นต้น กำลังส่วนนี้จะผ่านการควบคุมฝูงชนในช่วงที่เป็นนักเรียนพลตำรวจ หรือนักเรียนนายสิบตำรวจ ซึ่ง

ไม่น่าจะน้อยกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่เป็นผู้มีอายุไม่เหมาะสมที่จะปฏิบัติงานแล้วที่ต้องใช้พลังกำลัง และตรากตรำมากนัก

๔.๒.๑.๓ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้สั่งการให้ผู้บังคับบัญชาระดับรองผู้กำกับการทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุม การดูแล กำลังในส่วนของแต่ละจังหวัด ซึ่งถือเป็นความหวังใจ และการแสดงเจตจำนงที่จะตอบสนองต่อภารกิจที่ต้องรับผิดชอบให้มีประสิทธิภาพที่สุด

๔.๒.๒ ระบบรองรับกองกำลังขนาดใหญ่

เนื่องจากสำนักงานตำรวจชาติมิใช่หน่วยงานที่ถูกออกแบบมาให้เป็นที่ปฏิบัติงานเป็นกลุ่มกองกำลังขนาดใหญ่ในระดับนี้ ดังนั้น เมื่อมีความจำเป็นต้องปฏิบัติก็จะพบว่า หน่วยมีปัญหาในระบบรองรับกองกำลังขนาดใหญ่ ที่สำคัญคือ

๔.๒.๒.๑ อุปกรณ์ประจำกาย ประจำหน่วยไม่มีความพร้อม อาทิ อุปกรณ์เครื่องนอนสนามของบุคคล เต็นท์ที่พัก เต็นท์ผู้บังคับการ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานต่างๆ

๔.๒.๒.๒ การส่งกำลังบำรุงเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด เพราะสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่มีระบบรองรับการปฏิบัติ ที่ผ่านมาใช้เพียงวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น

๔.๒.๒.๓ ความพร้อมของยุทธโธปกรณ์ แม้จะมีอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ก็เป็นเพียงอุปกรณ์พื้นฐานประจำตัวบุคคล ซึ่งยังขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นอื่นๆ อีกหลายรายการ เช่น หน้ากากป้องกันแก๊ส และการจัดของหมวดอาวุธพิเศษ เป็นต้น

๔.๒.๓ ระบบการเตรียมกำลัง

ระบบการเตรียมกำลังในที่นี้หมายถึง การฝึกกำลังสำหรับการปฏิบัติภารกิจร่วมกับ กองกำลังขนาดใหญ่ ซึ่งโดยธรรมชาติในการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติส่วนใหญ่จะเป็นการระดับบุคคลมากกว่าการใช้กำลังที่เป็นกองกำลัง กล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานระดับกองร้อยขึ้นไปจะเป็นปัญหาสำหรับการปฏิบัติภารกิจเนื่องจากการจัดหน่วยที่เป็นอยู่ไม่เกื้อกูลต่อการบริหารกำลังขนาดใหญ่

๔.๒.๔ ระบบสับเปลี่ยนหมุนเวียนกำลัง

การปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการ ระดับต่าง ๆ ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดตั้งขึ้นโดยมีการซักซ้อมการปฏิบัติและทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด กลายเป็นกลไกสำคัญที่มีส่วนช่วยเหลือให้การบังคับบัญชา ควบคุม กำกับดูแลให้มีปัญหาน้อยที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้บริหารงานเกี่ยวกับการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกำลังในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างเหมาะสม อันเป็นผลให้หน่วยต่างๆ สามารถเตรียมการในการบริหารกำลังพลได้อย่างเหมาะสม

๔.๓ การบังคับบัญชา

เนื่องจากการปฏิบัติภารกิจที่มีความต่อเนื่อง และมีการปรับระดับของแนวทางวิธีการในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลในหลายๆ โอกาส ตามความจำเป็นของสถานการณ์ ทำให้ระบบในการบังคับบัญชาของกำลังต่างๆ รวมทั้งตำรวจต้องมีการปรับตามการเปลี่ยนแปลงของแนวทางดังกล่าว

๔.๓.๑ การขึ้นควบคุมกับ กองบัญชาการตำรวจนครบาล

เป็นการปฏิบัติก่อนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เรียกกำลังจากหน่วยต่างๆให้เข้ามาสนับสนุนการปฏิบัติตามคำร้องขอของ กองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยมอบหมายให้กองบัญชาการตำรวจนครบาลเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติ (ควบคุมทางยุทธการ) ซึ่ง กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ยึดถือแนวทางการปฏิบัติทั่วไปดังนี้

๔.๓.๑.๑ มีการจัดเตรียมการอำนวยความสะดวกให้กับกำลังพลเกี่ยวกับที่พัก การส่งกำลังบำรุงและการดำเนินการทางธุรการต่างๆ

๔.๓.๑.๒ มีการประชุมร่วม เพื่อรับทราบสถานการณ์และการมอบหมายภารกิจอย่างชัดเจนต่อเนื่อง

๔.๓.๑.๓ มีการแนะนำการปฏิบัติและแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น

แม้การปฏิบัติในช่วงนี้จะเป็นไปด้วยความราบรื่นพอสมควร เนื่องจากแต่ละหน่วยมีความเป็นตำรวจด้วยกันจึงรู้ถึงขีดความสามารถ ข้อจำกัดซึ่งกันและกัน และมีความคุ้นเคยกัน แต่ปัญหาก็อาจจะเกิดขึ้นมาบ้างเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กำลังอย่างคุ้มค่า สมดุลกับสถานการณ์และความสามารถในการปฏิบัติตามหลักการออมกำลัง

๔.๓.๒ การขึ้นควบคุมกับกองทัพภาคที่ ๑

เป็นการปฏิบัติในช่วงที่มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ ภายในการบริหารงานของ ศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งกำลังในส่วนความรับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจนครบาลทั้งหมด (รวมทั้งกำลังจากหน่วยอื่นที่เข้ามาสนับสนุนภารกิจกองบัญชาการตำรวจนครบาล) ต้องขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับฝ่ายทหารคือ กองทัพภาคที่ ๑ ในช่วงนี้การปฏิบัติงานก็ยังคงเป็นไปด้วยดีในระดับหนึ่งเนื่องจาก

๔.๓.๒.๑ กำลังตำรวจจากหน่วยอื่นไม่มีความรู้สึกแตกต่างในการควบคุม เนื่องจากตนเองยังคงขึ้นการควบคุมการปฏิบัติต่อกองบัญชาการตำรวจนครบาลต้องรับฟังคำสั่งและการมอบหมายภารกิจจากกองบัญชาการตำรวจนครบาลเช่นเดิม แม้ในเวลานั้น กองบัญชาการตำรวจนครบาลต้องขึ้นการควบคุมกับ กองทัพภาคที่ ๑ ก็ตาม

๔.๓.๒.๒ ความคุ้นเคยและความสามารถในการประสานงานระหว่างกองบัญชาการตำรวจนครบาลกับ กองทัพภาคที่ ๑ ทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ช่วยทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันภายใต้บรรยากาศของความร่วมมือที่ดี

๔.๓.๓ การขึ้นควบคุมกับศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน

เป็นการปฏิบัติในช่วงประกาศใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ การบังคับบัญชากำลังตำรวจในช่วงนี้มีหลายรูปแบบซึ่งถือว่าเป็นช่วงการบริหารกำลังตำรวจที่ต้องเผชิญหน้ากับความยุ่งยากในระดับหนึ่ง

๔.๓.๓.๑ ในช่วงแรกของการใช้ พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ กำลังตำรวจยังคงเป็นส่วนหนึ่งของ กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งมี แม่ทัพภาคที่ ๑ เป็นผู้ควบคุมทางยุทธการ บรรยากาศของการบริหารกำลังก็ยังคงเป็นไปคล้ายกับช่วงการใช้พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ

๔.๓.๓.๒ หลังเหตุการณ์ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ ได้มีการปรับโครงสร้างศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยให้ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน สังกัด

การตรงต่อคำสั่งตำรวจ (กองทัพภาคที่ ๑ ไม่ควบคุมทางยุทธการ) ในช่วงนี้ ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน จะมีการสั่งการปฏิบัติไปยังศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสั่งการตรงไปยังหน่วยปฏิบัติ

๔.๓.๓.๓ ในช่วงการขึ้นควบคุมโดยตรงกับศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ได้มีการสั่งใช้กำลังตำรวจเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งให้ปฏิบัติงานซึ่งตรงกับศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน โดย ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน มอบกำลังส่วนหนึ่งให้ไปขึ้นควบคุมทางยุทธการและหน่วยระดับกองพลของ กองทัพภาคที่ ๑

ข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของกองร้อยควบคุมฝูงชนและภาวะแรงกดดันในการปฏิบัติงานของตัวตำรวจ

เมื่อปัญหาเกี่ยวกับการชุมนุมของฝูงชนไม่ว่าเกิดจากเงื่อนไขใดๆ ก็ตามย่อมจะมี “เงื่อนไข” เป็นตัวตั้งแล้วพัฒนาไปสู่การแสดงปฏิกิริยาของฝูงชนในการเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบสนองจากคู่กรณี หน้าที่ในการปฏิบัติงานของตำรวจ ในกรณีนี้ตำรวจมิได้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเงื่อนไขแต่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแสดงออกของปฏิกิริยาฝูงชนที่อาจจะเกินเลยกว่าขอบเขตขยายวงกว้างไปสู่ปัญหาความเดือดร้อน และกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

ดังนั้นทันทีที่การชุมนุมของฝูงชนเกิดขึ้น “ตำรวจ” คือหน่วยงานแรกที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่กำลังหรืออาจจะพัฒนาไปสู่ความเดือดร้อนวุ่นวายของสังคม พร้อมกันนั้นสังคมก็ย่อมมี “ความคาดหวัง” ว่าตำรวจจะสามารถช่วยป้องกันหรือแก้ไขปัญหากำลังจะเกิดขึ้นกับเขาเหล่านั้นได้ เพราะตำรวจคือผู้ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตำรวจมีอำนาจตามกฎหมาย ตำรวจมีกำลังตำรวจมีอาวุธที่จะใช้ในการดูแลและเป็ยบของสังคม แต่โดยแท้จริงแล้วการปฏิบัติงานของตำรวจที่ปรากฏในทุกเหตุการณ์ของการชุมนุมตำรวจต้องเผชิญหน้ากับภาวะแรงกดดันที่สำคัญคือ (ศปก.ตร., ๒๕๕๓ : ๕๐ – ๕๖)

๑. แรงกดดันจากสภาพแวดล้อมของปัญหา

ปัญหาการชุมนุมของฝูงชนเป็นปัญหาที่มีความแตกต่างจากปัญหาอื่นโดยมีสภาพแวดล้อมของปัญหาที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของตำรวจคือ

๑.๑ การก่อตัวของฝูงชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝูงชนที่ก่อตัวจากเงื่อนไขทางการเมือง แม้จะเป็นการก่อตัวอย่างช้าๆเป็นขั้นตอนหากแต่ทุกอย่างก้าวของการก่อตัวถูกปกป้องคุ้มครองด้วย “สิทธิตามรัฐธรรมนูญเสรีภาพตามกฎหมาย” จนกระทั่งการก่อตัวพัฒนาขึ้นเป็นการชุมนุมของฝูงชน โอกาสที่ตำรวจจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในระดับนี้จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก ด้วยข้ออ้างของสิทธิเสรีภาพยิ่งในกรณีที่ฝูงชนไม่ได้มีการกระทำการใดๆ ที่เป็นความผิดตามกฎหมายตำรวจจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับฝูงชนหรือวิวัฒนาการของฝูงชนที่จะรวมตัวกันเพื่อการชุมนุมเรียกร้องใดๆ ได้เลย

๑.๒ ฝูงชนที่รวมตัวกันในลักษณะของการประท้วง มีลักษณะทางสังคมจิตวิทยาที่แตกต่างจากฝูงชนที่รวมตัวกันในกิจกรรมปกติธรรมดา ฝูงชนเหล่านี้พร้อมที่จะถูกชักนำพร้อมที่จะปะทุอารมณ์เกรี้ยวกราดพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาท้าทายอำนาจรัฐ ไม่มีความเกรงกลัวกฎหมายของบ้านเมือง พร้อมที่จะดำเนินการให้กฎหมายอยู่เหนือกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคอันสำคัญ

ในการใช้อำนาจหน้าที่โดยปกติของตำรวจเข้าแก้ไขสถานการณ์ให้ได้สำเร็จผลตามความคาดหวังของสังคม เพราะการที่ตำรวจเข้าไปแก้ไขปัญหาย่างหนึ่ง อาจจะนำไปสู่ปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคมมากขึ้นกว่าเดิม

๒. แรกกดดันจากวิธีปฏิบัติงาน

ปรากฏเป็นที่แน่ชัดในการปฏิบัติงานของตำรวจต่อปัญหาฝูงชนไม่ว่าตำรวจจะเลือกปฏิบัติในหนทางปฏิบัติใดตำรวจก็ต้องพบกับแรงกดดันจากวิธีปฏิบัติงานดังนี้

๒.๑ หากตำรวจเลือกที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัดต่อปัญหาฝูงชน นอกจากเงื่อนไขของการชุมนุมจะไม่ได้รับการแก้ไขในวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว โอกาสที่สถานการณ์ต่างๆ จะขยายตัวออกไปด้วยความรุนแรงและตำรวจจะตกเป็นคู่กรณีใหม่ของกลุ่มผู้ชุมนุมแล้วตำรวจย่อมต้องได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางจากหน่วยบังคับบัญชาและสังคมรอบข้าง

๒.๑.๑ ทำไม่ไม่ใช่หลักฐานรัฐศาสตร์แก้ปัญหา

๒.๑.๒ ทำไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล

๒.๑.๓ ทำไม่รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ

๒.๑.๔ ทำไม่อะลุ่มอะล่วยประนีประนอม

๒.๑.๕ ทำไม่ทำจากเบาไปหาหนัก

๒.๑.๖ ทำไม่ทำตามหลักการสากล

ฯลฯ

๒.๒ หากตำรวจใช้หลักการปฏิบัติหน้าที่บนวิจารณ์ญาณที่รอบคอบเลือกที่จะหาและใช้วิธีให้การดำเนินวิถีชีวิตตามปกติของสังคมได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุด ในขณะที่การชุมนุมก็ต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายหรือละเมิดกฎหมายน้อยที่สุด ซึ่งก็น่าจะเป็นหนทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ตำรวจก็ต้องตอบคำถามเหล่านี้แก่หน่วยบังคับบัญชาและสังคม

๒.๒.๑ ทำไม่ทำอย่างเด็ดขาด

๒.๒.๒ ทำไม่บังคับใช้กฎหมาย

๒.๒.๓ ทำไม่ทำงานตามหน้าที่ตำรวจ

๒.๒.๔ ทำไม่ให้ความสะดวกผู้ชุมนุมมากกว่าชาวบ้าน

๒.๒.๕ ทำไม่มีอำนาจแล้วไม่ใช้

ฯลฯ

ในขณะที่ตำรวจพยายามทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาล่าช้าภายใต้แรงกดดันรอบข้างสิ่งที่ตำรวจได้รับก็คือ“ตำรวจใส่เกียร์ว่าง”ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่สวนทางกับความเหนื่อยยากและทุ่มเทที่จะปฏิบัติภารกิจให้ดีที่สุด ข้อกล่าวหานี้สร้างความปวดร้าวสะเทือนใจให้แก่ตำรวจทุกนาย

๓. ปฏิบัติงานสำคัญ

ภายใต้ข้อกล่าวหาและคำวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของตำรวจทั้งที่โดยข้อเท็จจริงตำรวจได้พยายามทุ่มเททั้งกำลังและความสามารถ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้บรรลุภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยบังคับบัญชา และในภารกิจหน้าที่ปกติของหน่วยที่ต้องดูแลรักษา

ความสงบเรียบร้อยของสังคมในหลายภารกิจ ตำรวจสามารถปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมาย และในบางภารกิจที่อยู่เหนือกำลังความสามารถและสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจก็ต้องถือเป็นข้อจำกัดในการสนองตอบต่อภารกิจนั้น งานสำคัญที่ตำรวจได้ปฏิบัติในช่วงเกิดสถานการณ์รวบรวมในเบื้องต้นได้ดังนี้

๓.๑ การปฏิบัติภารกิจโดยรวม

ตลอดช่วงระยะเวลากำลังทั้งหมดของตำรวจได้ปฏิบัติและได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจทั้งในหน้าที่การรักษาความสงบเรียบร้อยและหน้าที่การควบคุมฝูงชนดังนี้

๓.๑.๑ การปฏิบัติงานรักษาความสงบเรียบร้อยมีการดำเนินงานที่สำคัญๆ ดังนี้

การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีแนวทางการปฏิบัติคือ

ประการที่ ๑ การจัดชุดจุดเฝ้าเคลื่อนที่เร็วปฏิบัติหน้าที่ตลอด ๒๔ ชั่วโมงมี ๒ ลักษณะคือ ลักษณะแรกเป็นการจัดชุดเคลื่อนที่เร็วระดับ สถานีตำรวจ โดยชุดสายตรวจรถจักรยานยนต์ปฏิบัติภารกิจในการเป็นสายตรวจและลาดตระเวนในพื้นที่รับผิดชอบ มุ่งเน้นแหล่งที่อยู่อาศัยของประชาชนสถานที่ที่มีการสัญจรทุกพลาณ และเส้นทางภายในตรอกซอยต่างๆ ลักษณะที่สอง ในระดับกองบังคับการชุดจุดเฝ้าเคลื่อนที่เร็วประกอบกำลังเป็นชุดสายตรวจรถจักรยานยนต์และรถยนต์ ประกอบกำลังระดับหมวดปฏิบัติภารกิจเป็นสายตรวจและลาดตระเวนในเขตพื้นที่ที่มีการชุมนุม หรือบริเวณเส้นทางเข้าสู่พื้นที่ชุมนุมและบริเวณพื้นที่เป็นช่องว่างรอยต่อ ที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดเหตุต่างๆ

ประการที่ ๒ จัดตั้งจุดตรวจ ๔ ชั้น ปฏิบัติงานตลอด ๒๔ ชั่วโมง พื้นที่ชั้นนอกได้แก่ เส้นทางเข้า-ออกพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ๘ จุด พื้นที่ชั้นกลางได้แก่เส้นทางเข้า-ออกพื้นที่ชุมนุม ๑๓ จุดพื้นที่ชั้นในได้แก่พื้นที่ชุมนุมปฏิบัติภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ชุมนุม ๓๑ จุดตรวจ ๖.๔๓ จำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๖๘ จุด

ประการที่ ๓ จัดการจราจร โดยมุ่งเน้นการจัดการจราจรเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในการสัญจรของประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีการชุมนุมและพื้นที่ที่ฝูงชนเคลื่อนที่ไปตามสถานที่และผ่านเส้นทางต่างๆ

๓.๑.๒ การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนมีการดำเนินงานที่สำคัญๆดังนี้

๓.๑.๒.๑ การวางกำลังชุดควบคุมฝูงชนครอบคลุมพื้นที่สำคัญในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมทั้งสิ้น ๑๒ จุด โดยเน้นในภารกิจการรักษาสถานการณ์ให้อยู่ในความเรียบร้อย

๓.๑.๒.๒ การจัดชุดเจรจาต่อรองเพื่อคลี่คลายปัญหาเผชิญหน้าและเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับแกนนำฝูงชน

๓.๑.๒.๓ การสืบสวนติดตามจับกุมแกนนำตามหมายจับ การป้องกันและสืบสวน ผู้ก่อเหตุแทรกซ้อน

๓.๑.๒.๔ การจัดตั้งพนักงานสอบสวนเฉพาะกิจสำหรับรองรับคดีที่เกิดขึ้น

๓.๒ การเจรจาต่อรอง

“การเจรจาต่อรอง” ถือเป็นกลไกอันสำคัญยิ่งในการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลายครั้ง que การเจรจาต่อรองเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขสถานการณ์ ในภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีปัจจัยสมควรพิจารณาเกี่ยวกับการปฏิบัติการเจรจาต่อรอง ดังนี้

๓.๒.๑ ประโยชน์ของการเจรจาต่อรองในเหตุการณ์ครั้งนี้คือ

๓.๒.๑.๑ เป็นแนวทางของการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

๓.๒.๑.๒ เป็นการลดช่องว่างของความขัดแย้งระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับกลุ่มผู้ชุมนุม

๓.๒.๑.๓ เป็นช่องทางในการลดความขัดแย้งที่ไม่จำเป็นและผ่อนคลายความตึงเครียดของสถานการณ์

๓.๒.๑.๔ แบ่งช่องทางจะสามารถพัฒนานำไปสู่การแก้ไขเพื่อนไขอื่น ๆ โดยแนวทางสันติวิธี

๓.๒.๒ ชีตความสามารถของผู้ปฏิบัติงานเจรจาต่อรองต้องได้รับการคัดเลือกกรองเป็นพิเศษ โดยครุจะทำหน้าที่นี้ได้ต้องเป็นที่ยอมรับทั้งจากหน่วยงานต้นสังกัดองค์กรของรัฐ รวมทั้งกลุ่มผู้ชุมนุมและแกนนำการที่กองบัญชาการตำรวจนครบาล มอบหมายให้ พลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพ ผู้บังคับการตำรวจนครบาล ๑ เป็นผู้เจรจาต่อรองในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติถือเป็นการมอบหมายที่เหมาะสมและการปฏิบัติหน้าที่ก็ประสบผลสำเร็จช่วยแก้ไขปัญหาความตึงเครียดและหาทางออกของภาวะวิกฤติด้วยการเจรจาในหลายหลายกรณี

๓.๒.๓ ผลการเจรจาต่อรองที่นำไปสู่การลดภาวะความตึงเครียดในหลายหลายๆ ครั้งเช่น

๓.๒.๓.๑ การเจรจาเพื่อขอพื้นที่คืนสำหรับการจัดงานกาชาดการปิดทางเข้า-ออกใน โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ การเจรจาเพื่อลดความตึงเครียดที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง และรัฐสภา

๓.๒.๓.๒ การเจรจาหลังเหตุการณ์ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ เป็นผลให้สามารถช่วยเหลือทหาร ๓๑ นาย จากวงล้อมของผู้ชุมนุม ช่วยอีก ๗ นาย จากการถูกควบคุมตัวได้รับคืนยานยนต์ หุ้มเกราะ ๗ คัน และยานพาหนะของทหารบริเวณสะพานพระปิ่นเกล้า ๒๑ คัน และได้คืนอาวุธกระสุนที่ฝ่ายผู้ชุมนุมยึดไปจากทหาร

๓.๒.๓.๓ การเจรจาครั้งสุดท้ายดำเนินการที่วัดปทุมวนารามซึ่งฝูงชนยังอยู่ในอารมณ์ของความโกรธแค้น หวาดระแวงและไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ แต่ด้วยวิธีการเจรจาทำให้ฝูงชนยอมออกจากวัดปทุมวนารามและยอมเข้าสู่การปฏิบัติตามกระบวนการของเจ้าหน้าที่จึงสามารถส่งกลับภูมิลำเนาได้

๓.๓ การดำเนินการด้านกฎหมาย

เป็นอีกบทบาทหน้าที่ที่ตำรวจได้ดำเนินการอย่างเต็มความสามารถตลอดช่วงระยะเวลาของเหตุการณ์แม้ภายหลังกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI.) จะเป็นผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบแต่ก็ยังคงเป็นหน้าที่ของตำรวจในการปฏิบัติงานร่วม (DSI.) กิจกรรมสำคัญด้านกฎหมายคือ

๓.๓.๑ การจัดสถานที่ควบคุมตัวผู้ฝ่าฝืน พระราชกำหนดฉุกเฉินฯ ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดไว้ ๓ แห่งคือ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๑ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี กองบังคับการสนับสนุนทางอากาศ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๓ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

๓.๓.๒ การดำเนินคดีกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดเหตุจนถึง ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ รวมทั้งสิ้น ๒๙๙ คดีจำแนกออกเป็น

๓.๓.๒.๑ คดีลอบวางระเบิดหรือวัตถุระเบิดและอาวุธร้ายแรง ๙๕ คดี

๓.๓.๒.๒ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ๑๑๖ คดี

๓.๓.๒.๓ ความผิดตามพระราชกำหนดฉุกเฉินฯ ๖๗ คดี

๓.๓.๒.๔ ความผิดตามพระราชกำหนดที่มีโทษทางอาญาอื่น ๒๑ คดี

๓.๔ ระบบการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

แม้ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะมีช่องทางที่มีโอกาสขับเคลื่อนการแก้ไขเหตุการณ์ในส่วนของความรับผิดชอบของตำรวจทั้งหมด เนื่องจากกำลังปฏิบัติการส่วนใหญ่ขึ้นการควบคุมภายในประการต่อฝ่ายทหารหรือศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่อย่างไรก็ตามถือเป็นครั้งแรกที่การปฏิบัติของศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถูกขับเคลื่อนอย่างจริงจังผลของการขับเคลื่อนดังกล่าว ทำให้การปฏิบัติงานในภาพรวมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยบังคับบัญชา และการสร้างความเป็นระบบในการประสานการปฏิบัติให้แก่หน่วยงานต่างๆของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างกว้างขวาง จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาฝ่ายอำนวยการหลักในศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบอันเป็นผลดีต่อการบริหารจัดการในส่วนรวมดังนี้

๓.๔.๑ งานธุรการ และกำลังพล สามารถดำเนินการจัดประชุมทางไกลและประชุมภายในศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสามารถส่งเสริมช่วยเหลือและสนับสนุนให้สายงานอื่นๆดำเนินงานได้ด้วยความสะดวกเรียบร้อย

๓.๔.๒ งานการข่าวสามารถวางระบบติดตามข่าวสารได้อย่างกว้างขวางทั้งในภูมิภาคและในกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ก่อนเริ่มเหตุการณ์จนเหตุการณ์ยุติลง พร้อมทั้งได้นำเสนอแนวทางใหม่ๆ เพื่อแสวงประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับอย่างเป็นระบบชัดเจน

๓.๔.๓ งานยุทธการสามารถบริหารจัดการกำลังได้อย่างเรียบร้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนในการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกำลังในแต่ละวงรอบได้รับการยอมรับและความร่วมมืออย่างยิ่งจากหน่วยปฏิบัติ และสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดคำสั่งจากหน่วยบังคับบัญชาไปสู่หน่วยปฏิบัติการได้อย่างต่อเนื่อง

๓.๔.๔ งานส่งกำลังบำรุงได้เตรียมการและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยุทธโธปกรณ์ และเครื่องมือปฏิบัติงานได้เต็มกำลังและความสามารถพื้นฐานของข้อจำกัดมากมาย

๓.๔.๕ งานกิจการพลเรือน สามารถขับเคลื่อนการปฏิบัติการด้านข่าวสาร ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาและความเหมาะสมของสถานการณ์ได้อย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม สามารถบริหารจัดการสื่อมวลชนในการสนับสนุนข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง และสามารถระดมความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นในการปฏิบัติการทางจิตวิทยาต่อกลุ่มผู้ชุมนุมได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีงามของตำรวจสู่สายตาของสังคม

๓.๔.๖ งานงบประมาณและการเงิน ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณการเงินให้แก่หน่วยในสังกัดได้อย่างเหมาะสม

๓.๔.๗ งานกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำด้านกฎหมาย ตามสภาพการปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไปและเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับ ข้อกำหนดอย่างกว้างขวางเช่นสถิติคดีแต่ละประเภทที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ การออกหมายเรียก หมายจับและการสืบสวนจับกุมแกนนำ หรือผู้ก่อเหตุแทรกซ้อนต่างๆ

๓.๔.๘ งานสื่อสารสามารถนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานและช่วยเหลือให้คำแนะนำการปฏิบัติเกี่ยวกับการสื่อสารให้แก่หน่วยปฏิบัติต่างๆ

ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ครั้งนี้แม้จะเป็นไปตามศักยภาพที่ควรจะเป็น แต่ความต้องการในการพัฒนาและขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของ ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศูนย์ปฏิบัติการ ทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในระดับต้นๆ ของกระบวนการในการบริหารงานของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้เพราะด้วยการขับเคลื่อนของศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะทำให้ผู้บังคับบัญชามีข้อมูลและแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่การตกลงใจที่มีคุณภาพและที่สำคัญ “ผู้บังคับบัญชาต้องนั่งหัวโต๊ะ” พลังการขับเคลื่อนของศูนย์ปฏิบัติการ จึงจะเป็นไปได้ทั้งระบบนำไปสู่ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานอย่างแท้จริงจากหน่วยปฏิบัติและสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์กลาง ในการถ่ายทอดคำสั่งจากหน่วยบังคับบัญชาไปสู่หน่วยปฏิบัติการได้อย่างต่อเนื่อง

สรุป

การศึกษาในบทที่ ๓ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ การปฏิบัติงานในครั้งนี้เป็นอีกบทเรียนสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้กับกำลังพลที่จะต้องปฏิบัติงานต่อไปในอนาคต ซึ่งในระดับการวางแผนเพื่อความยั่งยืนในการปฏิบัติสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดหลักสูตรการควบคุมฝูงชนเข้าเป็นแผนการฝึกประจำปีให้กับทุกหน่วยในระดับ กองบัญชาการ จัดสรรงบประมาณและจัดโครงสร้างของวิทยากร ผู้ประเมินผลและติดตามไว้อย่างเป็นระบบ ในการชุมนุมแต่ละครั้งมีเงื่อนไขของการชุมนุมที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยที่ฝ่ายผู้ชุมนุมไม่สามารถควบคุมได้คือเมื่อเกิดสถานการณ์การไร้ระเบียบของผู้ชุมนุมที่ไม่เคารพในการแก้ไขปัญหาสันติวิธี ตำรวจจึงยังต้องมีการเตรียมกำลังพลที่จะแก้ไขปัญหาตามกฎการใช้กำลังที่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ และเพิ่มความเข้มข้นของชุดสืบสวนหาข่าวมากขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญ

ที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่แท้จริงคือ นโยบายของรัฐบาลในขณะที่เกิดเหตุชุมนุม อันจะเห็นได้จากการสั่งใช้กำลังโดยการสนธิกำลังภาคีรัฐทุกภาคส่วนมาปฏิบัติหน้าที่ ภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน ดังนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมีความพยายามในการจัดกำลังในรูปแบบตามหลักสากลก็ตาม การสั่งใช้กำลังยังคงอยู่ภายใต้การบริหารของฝ่ายรัฐบาล ดังนั้นการสั่งใช้กำลังตำรวจไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ความรุนแรง ข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่แต่ละบุคคลจะต้องมีความอดทน มีระเบียบวินัยและมีความรู้ที่จะใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหา เพื่อลดการใช้ความรุนแรงของผู้ชุมนุมหรือกลุ่มผู้ประท้วงในการโต้ตอบ และได้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนให้มากที่สุด

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ปัญหา และกำหนดแนวทางในการจัดกำลังควบคุม ฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กล่าวนำ

การศึกษาในบทนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ ๒ โดยมีลำดับ
การศึกษาดังนี้

๑. การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของฝูงชน
๒. การวิเคราะห์การปฏิบัติงานของตำรวจ
๓. สรุป

การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของฝูงชน

การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนเป็นงานในหน้าที่โดยตรงของตำรวจที่มีความละเอียดอ่อน
ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ เพราะปัญหาของฝูงชนนั้นส่วนใหญ่เกิดจากคูกรณี ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายเรียกร้อง และ
ฝ่ายถูกเรียกร้อง ตำรวจไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกันกับเงื่อนไขที่เป็นเรื่องเผชิญหน้ากันของทั้ง ๒ ฝ่าย ใน
ขั้นต้นบทบาทตำรวจจะมีได้ก็เพียงดูแลไม่ให้ข้อขัดแย้งดังกล่าวขยายตัว ลุกลาม เกิดเหตุการณ์ที่ส่งผล
กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ด้วยการเจรจา ขอร้อง หรือขอความร่วมมือ ให้คูกรณี
เคลื่อนไหว หรือดำเนินการใด ๆ ภายใตกรอบของกฎหมาย หลีกเลี่ยง ละเว้นการก่อความเดือดร้อน
ให้แก่ผู้ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หรือสร้างความเสียหายแก่สาธารณสมบัติ รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่น
แต่หากการเคลื่อนไหวของฝูงชนพัฒนาไปสู่ความ ไร้ระเบียบ สร้างความเสียหายกับผู้อื่นจนไม่สามารถ
ควบคุมได้ ตำรวจจำเป็นต้องเพิ่มมาตรการในการควบคุมฝูงชน เพื่อยุติสถานการณ์ดังกล่าวให้รวดเร็ว
และมีประสิทธิภาพที่สุดเช่นกัน ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอบทวิเคราะห์ใน ๒ ประเด็นหลัก คือ
การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของฝูงชน พร้อมแนวโน้ม และการวิเคราะห์การปฏิบัติงานของตำรวจ
จากข้อมูลที่ได้รับในบทเรียน สามารถวิเคราะห์เฉพาะในประเด็นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการ
ปฏิบัติงานของตำรวจ ดังนี้

๑. วิวัฒนาการการเคลื่อนไหวของฝูงชน พิจารณาประเด็นสำคัญของวิวัฒนาการ
ได้ดังนี้

๑.๑ พื้นฐานการวางแผน อาจกล่าวได้ว่า แนวความคิดในการวางแผนสำหรับการ
เคลื่อนไหวครั้งนี้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติใช้ฐานข้อมูลจากแหล่งต่างๆ คือ

๑.๑.๑ ประสบการณ์จากการเคยเป็นรัฐบาล และต้องเผชิญหน้ากับปัญหาฝูงชน
กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมาก่อน จึงทำให้ได้เรียนรู้ถึงขีดความสามารถ และข้อจำกัด
ของรัฐบาลในการจัดการกับปัญหา

๑.๑.๒ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้เรียนรู้วิธีการในการขับเคลื่อนฝูงชนจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยอย่างน้อยที่สุดก็ให้เห็นความเป็นระบบของการขับเคลื่อน และภาวะการนำของแกนนำในขณะนั้น

๑.๑.๓ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มีบทเรียนในการเคลื่อนไหวฝูงชนตั้งแต่มีการจัดตั้งกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ขึ้นอย่างเป็นทางการ และที่สำคัญ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มีบทเรียนในการถูกสลายฝูงชนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑

จากฐานข้อมูลและการเรียนรู้ดังกล่าวกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้นำมาใช้เป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาแผนการเคลื่อนไหวในช่วงที่ผ่านมา

๑.๒ ความสำเร็จในการขับเคลื่อน ถือได้ว่า ความสามารถในการขับเคลื่อนให้ฝูงชนมารวมตัวกันชุมนุมในเวลาต่อเนื่องกันกว่า ๒ เดือน แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยความสำเร็จนั้น น่าจะเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ คือ

๑.๒.๑ การเตรียมแกนนำ และมวลชน โดยใช้โรงเรียน แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความแน่นแฟ้นของเครือข่าย และช่วยในการสร้างเอกภาพทางความคิด อุดมการณ์ ตลอดจนการเคลื่อนไหวที่เป็นไปในทางเดียวกัน

๑.๒.๒ ภาวะการนำของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แม้จะมีความหลากหลาย จากหลายกลุ่ม หลายฝ่าย หลายวิธีการคิด หลายระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค จนถึงส่วนกลาง แต่เท่าที่ผ่านมา (อย่างน้อยก็ในระยะแรก) ภาวะการนำของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ค่อนข้างเป็นไปอย่างมีเอกภาพ ด้วยการสอดประสานแนวทางของแกนนำทุกกลุ่ม ทุกระดับ ไปในทิศทางเดียวกัน

๑.๒.๓ การจัดระบบมวลชน น่าจะถือว่าเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ กล่าวคือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ สามารถสร้างเครือข่ายผู้นำ หรือแกนนำ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับชาติ ให้มีการเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ สามารถจัดระบบในการหมุนเวียนมวลชนให้เข้ามาสนับสนุนในกรุงเทพมหานคร ได้อย่างเป็นระบบ ความสามารถในการระดมให้มวลชนในกรุงเทพมหานคร ออกมาเคลื่อนไหวสนับสนุนการชุมนุมอย่างชัดเจน ความสามารถในการเรียกระดมมวลชนให้ไปรวมตัว ณ จุดใด จุดหนึ่งได้สร้างความกดดันให้แก่เจ้าหน้าที่เป็นอย่างมาก และเห็นได้จากความสามารถในการถ่ายทอดปลุกฝังอุดมการณ์ให้แก่มวลชน แล้วกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ยังมีความสามารถในการชักนำมวลชนได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

๑.๒.๔ เพื่อแสดงจุดหมายปลายทางของการต่อสู้แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม แล้วมากำหนดเป็นเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี ในการขับเคลื่อนฝูงชน ซึ่งการกำหนดแนวทางดังกล่าว เป็นกรอบให้ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ทั้งโดยเปิดเผย หรือปิดบัง สามารถรับรู้ เข้าใจ และขับเคลื่อนบทบาทของตนให้สอดคล้องประสานกัน

๑.๒.๕ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ สามารถแสวงประโยชน์จากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในการขับเคลื่อนฝูงชนในหลายๆช่องทาง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒.๖ ความสามารถในการจัด “เวทีคู่ขนาน” นอกจากจะเป็นช่องทางให้มวลชนที่ไม่มีโอกาสร่วมชุมนุมในกรุงเทพมหานคร ได้แสดงบทบาทในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ได้ติดตามสถานการณ์ความเคลื่อนไหว และได้รับฟังการปราศรัยปลุกกระดมของแกนนำอย่างต่อเนื่องแล้วยังเท่าเทียมกับการขยายเวทีของการเคลื่อนไหวที่สามารถสร้างความกดดันให้แก่รัฐบาลมากขึ้นด้วย

๒. สภาพปัญหาในการขับเคลื่อนฝูงชน

การเคลื่อนไหวด้วยการวางแผนที่เป็นระบบ การลงทุนด้วยวงเงินมหาศาล การชุมนุมของฝูงชนต่อเนื่องกว่า ๒ เดือน ก่อให้เกิดการสูญเสียอย่างมากมาย จบลงด้วย “การกลับบ้านมือเปล่า” ของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งอาจวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้การขับเคลื่อนฝูงชนไม่ประสบผลในปัจจัยสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

๒.๑ การประกาศแนวทางในการต่อสู้ด้วยสันติ – อหิงสา ถูกนำเสนอและตอกย้ำจากแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เสมอมา ทั้งด้วยคำพูดในการปราศรัยหรือด้วยการแสดงออก ด้วยการคืนอาวุธที่ยึดได้จากฝ่ายเจ้าหน้าที่ในหลาย ๆ กรณี แต่แนวทางดังกล่าวได้สร้างความสับสนให้ปรากฏแก่สังคมทั่วไป จากการที่การปฏิบัติการของบุคคลที่ ๓ ในการก่อเหตุแทรกซ้อนด้วยความรุนแรงตลอดเวลาของการเคลื่อนไหวและยิ่งชัดเจนเมื่อปรากฏกองกำลังติดอาวุธเข้าสนับสนุนแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เพื่อต่อต้านการขอพื้นที่คืนของฝ่ายเจ้าหน้าที่เมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ ไม่ว่ากลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะยอมรับความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการปฏิบัติของกลุ่มบุคคลดังกล่าวหรือไม่ มีเหตุผลที่น่าจะเป็นประเด็นพิจารณาเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่ชัดเจนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ดังนี้

๒.๑.๑ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เป็นกลุ่มฝูงชนที่เคยได้รับความเจ็บปวดจากการถูกสลายฝูงชนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ มาแล้วครั้งหนึ่ง ความเจ็บปวดครั้งนั้น ย่อมเป็นบทเรียนที่มีค่าแก่การจดจำ และหาแนวทางในการป้องกัน แกไขการขับเคลื่อนฝูงชนครั้งต่อไป

๒.๑.๒ ก่อนหน้าการเคลื่อนไหว แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้วิเคราะห์สภาวะแวดล้อมในด้านจุดอ่อนของการดำเนินงานไว้ประการหนึ่ง คือ การไม่มีกองกำลังในการป้องกันตนเองอย่างมีคุณภาพ และก่อนหน้านั้นเช่นกัน ได้ปรากฏเหตุการณ์ที่แกนนำหรือแนวร่วมคนสำคัญของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้เคลื่อนไหวในการรวบรวมกองกำลังที่มีประสบการณ์ด้านการรบ มาทำการปลุกกระดมความคิด และทำการฝึกเกี่ยวกับการต่อสู้ใช้อาวุธอย่างเปิดเผยเป็นที่รับรู้กันในสังคมทั่วไป

๒.๑.๓ การก่อเหตุแทรกซ้อนด้วยการยิงระเบิด ขว้างระเบิด รวมไปถึงการยิงจรวด RPG. หรือเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมอื่น ๆ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติไม่เคยถูกเลือกเป็นเป้าหมายเลย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นคุณแก่ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จ

การแห่งชาติ ทั้งในลักษณะของการทำลายความน่าเชื่อถือของฝ่ายรัฐบาล และการสร้างแรงกดดันเกิดขึ้นแก่บุคคลที่ตกเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติการแทรกซ้อนนี้

๒.๑.๔ ในเหตุการณ์ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหน้าที่สายสืบในพื้นที่มีเหตุปะทะ สามารถเข้าประชิดตัว และแย่งเครื่องยิงลูกระเบิด M. ๗๙ ได้จากมือของกองกำลังติดอาวุธ แต่งกายด้วยชุดดำ โดยอาวุธถูกบรรจุกระสุนอยู่ในสภาพพร้อมยิง และยิ่งไปกว่านั้น มีผู้สื่อข่าวจากหลายสำนักสามารถบันทึกภาพการใช้อาวุธของกองกำลังไม่ทราบฝ่ายแต่งกายชุดดำยิงอาวุธปืนเข้าใส่กำลังทหารอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่สามารถพิสูจน์ความเป็นตัวตนของกองกำลังดังกล่าว

๒.๑.๕ จากการจับกุมการ์ด แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้พร้อมอาวุธสงคราม หรือการจับกุมผู้ยิงจรวด RPG. ได้ ทำให้การเบื้องต้นของผู้ต้องหา ล้วนบ่งชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องระหว่าง แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ กับกองกำลังไม่ทราบฝ่ายส่วนนี้

จากเหตุผลที่นำเสนอเป็นประเด็นประกอบการพิจารณาในส่วนนี้ และจัดข้อเท็จจริงอีกหลาย ๆ ประการที่ไม่ได้กล่าวถึง น่าจะเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นไปได้ของ “ยุทธวิธีแยกกันอยู่รวมกันดี” ที่ถูกใช้มาตลอดเวลาของการเคลื่อนไหวฝูงชน

๒.๒ การแปรเปลี่ยนของเงื่อนไข

ปัญหาการชุมนุมที่เกิดจากปัญหาทางการเมืองมักจะมีการเสนอ “เงื่อนไข” ลักษณะของความเด่นชัด แข็งกร้าว แตกหัก โอกาสที่จะหาทางออกจากเงื่อนไขด้วยการ “ถอยคนละก้าว” หรือ “พบกันครึ่งทาง” มักจะมีความเป็นไปได้น้อย และเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จัดการเคลื่อนไหวจะต้องยืนหยัด หรือดำรงความมุ่งมั่นในเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง トラบใดที่ยังไม่มีแนวทางของข้อตกลงร่วมกันที่ชัดเจนระหว่างผู้ชุมนุมกับคู่กรณี

จากการเคลื่อนไหวที่ผ่านมาแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้เสนอเงื่อนไขให้รัฐบาลทำการ “ยุบสภา” แต่ต่อมาเงื่อนไขในการต่อสู้ก็เริ่มแปรเปลี่ยนไปตามเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ในระยะแรกของการชุมนุมแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ชูเงื่อนไข “ยุบสภา” เป็นเป้าหมายในการต่อสู้ โดยเงื่อนไขดังกล่าวถูกพัฒนาสู่ข้อตกลงโดยใช้ “เวลา” เป็นตัวตั้งในการเจรจา ซึ่งก็เป็นแนวโน้มการแก้ปัญหา แต่การเจรจาก็ยุติลงด้วยปัจจัยอื่น

๒.๒.๒ หลังเกิดเหตุปะทะเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๓ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ประกาศเงื่อนไข “ให้ยุบสภาในทันที และให้นายกรัฐมนตรีเดินทางออกนอกประเทศ” และยังมีข้อเรียกร้องเพิ่มเติมให้มีผู้แสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์

๒.๒.๓ เมื่อ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๓ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แถลงเงื่อนไข “ให้ยุบสภา ภายใน ๓๐ วัน ” พร้อมทั้งจะยกระดับการต่อสู้หากรัฐบาลไม่ยอมรับตามเงื่อนไข

๒.๒.๔ เมื่อ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ประกาศอย่างเป็นทางการ ยอมรับแนวทางตามแผนปรองดองแห่งชาติ แต่เงื่อนไข

“ให้ นายกรัฐมนตรี และ รอง นายกรัฐมนตรี ไปรับทราบข้อกล่าวหาจากการสลายการชุมนุมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ” แล้วจึงจะยุติการชุมนุม

จากการปรับเปลี่ยนไปมาของเงื่อนไขบางอย่างของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้เริ่มสะท้อนภาพของความเป็นตัวของตัวเองที่ชี้ให้เห็นว่าในการตกลงใจอย่างใดอย่างหนึ่งของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มิได้อยู่ในดุลพินิจ หรืออำนาจการตกลงใจของแกนนำที่ทำการเคลื่อนไหวอยู่อย่างแท้จริง อันส่งผลกระทบต่อ การขับเคลื่อนโดยส่วนรวม

๒.๓ การปฏิบัติการที่ผิดพลาด

ในช่วงของการชุมนุม สังคมจะได้เห็นภาพความผิดพลาดในการขับเคลื่อนฝูงชนจากเหตุการณ์ ๒ กรณีใหญ่ ๆ คือ เหตุการณ์ในการปิดล้อม และบุกเข้าไปในรัฐสภา เมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๕๓ และการตรวจค้นโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๓ ทั้ง ๒ เหตุการณ์ทำให้การเคลื่อนไหวของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ต่อสังคม คือ

๒.๓.๑ เหตุการณ์ที่รัฐสภา เมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๕๓ เป็นการแสดงที่ชัดเจนครั้งแรกของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ที่มีทีท่าของความก้าวร้าวรุนแรงเกินกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งภาพการยั่วยุ ก้าวร้าว ทำหาย การบุกเข้าไปในรัฐสภา การแย่งอาวุธจากทหาร การกระทำได้กล่าวเท่ากับเป็นการทำลายแนวทางสันติ - อหิงสา ที่ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติตอกย้ำมาตลอด

๒.๓.๒ การใช้กำลังเข้าไปตรวจค้นโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นความผิดพลาดครั้งสำคัญที่สุด ที่ทำให้การขับเคลื่อนในทางสันติ - อหิงสา ของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ถูกทำลายลงโดยสิ้นเชิง ภาพที่ปรากฏแสดงถึงการกระทำที่ไม่ยั้งคิด ไม่เคารพในกฎกติกาสากล และเมื่อเข้าไปค้นแล้วก็ไม่พบสิ่งใดตามที่คาดการณ์ไว้ ยิ่งเมื่อผลกระทบจากการตรวจค้นดังกล่าวทำให้ต้องมีการเคลื่อนย้ายคนไข้ออกจากโรงพยาบาล ในวันรุ่งขึ้น ยิ่งเป็นภาพที่ก่อให้เกิดความสะเทือนใจแก่สังคมภายใน และภายนอกประเทศ แม้กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะออกมาขอโทษ และแสดงความรับผิดชอบ โดยการยอมที่จะคืนพื้นที่บางส่วน เพื่อให้ โรงพยาบาล สามารถปฏิบัติงานตามปกติ แต่การขอโทษดังกล่าวก็ดูเหมือนจะไม่เพียงพอต่อความผิดพลาดครั้งสำคัญนี้

๒.๔ การตกเป็นรองในการปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation)

หลังจากมีการตรวจสอบพฤติกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับกลุ่มผู้ติดอาวุธที่แฝงตัวอยู่ในกลุ่มผู้ชุมนุมจนมีความชัดเจนพอสมควร ฝ่ายรัฐบาลได้หยิบยกเอาประเด็น “ล้มเจ้า” และ “การก่อการร้าย” มาเป็นประเด็นหลักในการปฏิบัติการข่าวสารต่อกลุ่ม แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งทั้ง ๒ ประเด็น ได้เพิ่มแรงกดดันมาสู่การขับเคลื่อนของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เป็นอย่างมาก จากเหตุผล คือ

๒.๔.๑ ทั้ง ๒ ประเด็น ถือว่าเป็นประเด็นที่ “โดนใจ” สังคมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสถาบัน เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ที่ไม่เห็นด้วยกับ

แนวความคิดนี้ ส่วนประเด็นการก่อการร้ายก็ยิ่งปรากฏความเป็นตัวตนที่ชัดเจน ขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลับมาปรากฏตัวของแกนนำ หรือแนวร่วมระดับสำคัญ พร้อมกับการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทำร้าย โดยกลุ่มแกนนำหลักไม่สามารถควบคุมได้เลย

๒.๔.๒ ข้อมูลในการแก้ต่าง หรือปฏิบัติการตอบโต้ทางข่าวสารของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ทั้ง ๒ ประเด็น ไม่มีความชัดเจนพอที่จะลดระดับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ถูกนำเสนอโดยรัฐบาล จึงทำให้ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ตกเป็นฝ่ายตั้งรับ และรอหรือพยายามให้เกิดเงื่อนไขใหม่ เพื่อโอกาสในการพลิกกลับสถานการณ์ ซึ่งฝ่ายรัฐบาลก็ไม่เปิดโอกาสให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น

๒.๕ ความแตกแยกของแกนนำ

ความแตกแยกของแกนนำเป็นสัญญาณบอกเหตุที่สำคัญที่จะสามารถบ่งชี้ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการขับเคลื่อนฝูงชน ที่ผ่านมาแม้แกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่มหลายระดับ แต่ก็มีเอกภาพการขับเคลื่อนพอสมควร ภาพความแตกแยกของแกนนำปรากฏโดยชัดเจน เป็นผู้รับรู้ทางสังคม ๒ ครั้ง คือ

๒.๕.๑ ครั้งแรก เมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๓ หลังจากมีการเคลื่อนกำลังฝูงชนไปแสดงปฏิริยาที่ กรมทหารราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์ ได้มีแกนนำที่นิยมความรุนแรงพยายามที่จะชี้แนะให้แกนนำที่นิยมสันติปฏิบัติการโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในเร็ววัน พร้อมวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของแกนนำที่นิยมแนวทางสันติวิธีอย่างรุนแรงจนเป็นเหตุให้มีการประกาศตัดความสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องระหว่างแกนนำที่นิยมสันติ ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนฝูงชนในขณะนั้น กับแกนนำที่นิยมความรุนแรง

๒.๕.๒ ครั้งที่สอง ปรากฏความแตกแยกครั้งสำคัญ หลังจากมีการประกาศแผนปรองดองแห่งชาติของนายกรัฐมนตรี เมื่อ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ซึ่งในครั้งนี้อยู่เชื่อว่าแนวความคิดของแกนนำถูกแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายที่เห็นด้วยกับแผนปรองดอง และต้องการยุติการชุมนุม เพื่อโอกาสในการต่อสู้ทางการเมืองในอนาคต กับอีกฝ่ายที่เห็นด้วยกับการปรองดองเช่นกัน แต่ติดที่แนวทางบางประการที่จะนำไปสู่การยุติการชุมนุม จึงทำให้เกิดภาวะการแตกแยกของแกนนำอีกครั้งหนึ่ง

๒.๖ การปฏิบัติการคู่ขนาน นำไปสู่สิ่งที่ไม่ได้คาดคิด

การปฏิบัติการคู่ขนานในกรณีนี้ หมายถึง การใช้ “ ยุทธวิธีแยกกันอยู่รวมกันดี ” ของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งหากการปฏิบัติการดังกล่าวเป็นแนวทางในการวางแผนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เพื่อป้องกันหรือลดโอกาสการถูกสลายฝูงชนดังเช่นที่ผ่านมา ก็ต้องถือว่าผลพวงที่แท้จริงอันเกิดจากแนวความคิดนี้ คือ

๒.๖.๑ เมื่อมีกองกำลังเกิดขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรมแล้วกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ไม่สามารถควบคุมกองกำลังนี้ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในขณะเดียวกันก็ต้องปล่อย และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นที่อาจจะไม่มีอุดมการณ์ร่วมกับแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ อย่างแท้จริง เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนกองกำลัง

๒.๖.๒ การประกาศตัดความสัมพันธ์กับผู้นำเชื่อว่าเป็นผู้ควบคุมกองกำลังเมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๓ มิได้มีการยกเลิกการใช้กองกำลังภายใต้การนำของผู้ที่ออกไปด้วย จึงทำให้เกิดเป็นข้อสงสัยในแนวทางที่แท้จริง

๒.๖.๓ การเตรียมการเกี่ยวกับการใช้กองกำลังทั้งหมดแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ อาจมิได้เตรียมการไว้เผชิญกับข้อหา “การก่อการร้าย” ซึ่งข้อหานี้จะส่งผลกระทบต่อไปยังแกนนำ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง อันจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี

๒.๗ การละทิ้งโอกาสของทางลง

กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ละทิ้งโอกาสในการยุติการชุมนุมหลายครั้ง จนกระทั่งบางครั้งทำให้ชวนคิดว่ากลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ไม่ต้องการทางออกที่เป็นไปโดยสันติวิธี หรือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ต้องการจะยกระดับการกดดันของรัฐบาล จนถึงขีดสุดที่รัฐบาลไม่สามารถจะยืนหยัดอยู่ได้โดยสิ้นเชิงกันแน่ แต่การปฏิเสธทางออกของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ทุกครั้ง ย่อมมีผลไม่มากก็น้อยต่อการสร้างกระแสของความไม่แน่ชัดในสิ่งที่ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ต้องการจากการเคลื่อนไหวครั้งนี้ให้แก่สังคม

๒.๗.๑ การเจรจาครั้งที่ ๑ ที่มีขึ้นเมื่อ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๓ เป็นครั้งแรกของการหาทางออกของปัญหาโดยสันติวิธี และเป็นความคาดหวังของสังคมว่าเหตุร้ายต่าง ๆ น่าจะยุติลงได้ การเจรจาครั้งที่ ๒ แม้จะไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังไว้ แต่ทุกภาคส่วนก็ยังคงมีความเชื่อมั่น และต้องการให้มีการเจรจาครั้งที่ ๓ ต่อไป เว้นแต่ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ยุติการเจรจาครั้งที่ ๒ ในท่าที่ค่อนข้างแข็งกร้าว จึงทำให้แลดูเหมือนว่า โอกาสในการแก้ไขปัญหาด้วยการเจรจาถูกปฏิเสธโดย กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ถือเป็นการละทิ้งโอกาสที่เป็นทางลงครั้งแรกของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ด้วยเช่นกัน

๒.๗.๒ การยกระดับการต่อสู้ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ทั้งการยกระดับด้วยการเพิ่มปริมาณมวลชน และการยกระดับด้วยการสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ กดดันรัฐบาล เป็นไปด้วยความราบรื่น และประสบความสำเร็จอย่างงดงามในช่วงแรก (ก่อนเหตุการณ์บุกรุกรัฐสภาเมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๕๓) ในช่วงเวลานั้น กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้แสดงประมุขิตีของประชาชนด้วยการรวมมวลชนได้เป็นจำนวนแสนคนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำฝูงชนเคลื่อนไหวไปแสดงเจือใจต่อรัฐบาล และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ต้องการได้ทุกกิจกรรม ทั้งทะเลาะ การแสดงปฏิกริยาในสถานที่สัญลักษณ์ต่าง ๆ การปฏิบัติการดาวกระจาย การปิดล้อมสถานีโทรทัศน์ของฝ่ายรัฐบาล การปิดล้อม คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝ่าฝืนข้อกำหนด ข้อห้ามต่าง ๆ ที่รัฐบาลไม่สามารถบังคับใช้ควบคุมการเคลื่อนไหวของ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้เลย หากในช่วงจังหวะนั้น กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ใช้โอกาสในการประกาศชัยชนะการเคลื่อนไหวของฝูงชน แล้วยุติ หรือพักการชุมนุมออกไปก่อนเพื่อรอดูที่ท่ารัฐบาลก็น่าจะมีความเป็นไปได้อยู่บ้าง

แต่ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ไม่เลือกปฏิบัติ จึงเป็นเสมือนละทิ้งโอกาสที่เป็นทางลงครั้งที่สอง

๓. การวิเคราะห์แนวโน้มการเคลื่อนไหวของฝูงชน

นับจากปี พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวของฝูงชนด้วยการชุมนุมประท้วง หรือเรียกร้อง มีการเกิดขึ้นบ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่มีสาเหตุมาจากการเมือง เป็นการเคลื่อนไหวที่ถูกพัฒนารูปแบบวิธีการขึ้นตามลำดับ

การวิเคราะห์แนวโน้มการเคลื่อนไหวของฝูงชนที่จะนำเสนอต่อไปนี้จะใช้หลักพิจารณาจากการเคลื่อนไหวของฝูงชน กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นฐานความคิด โดยจะนำเสนอตามหัวข้อต่าง ๆ คือ

๓.๑ โอกาสเกิดความเคลื่อนไหวของฝูงชน

ในประเด็นนี้พิจารณาได้ว่า โอกาสการเกิดการเคลื่อนไหวของฝูงชนในประเทศไทย ทั้งฝูงชนที่เกิดจากเงื่อนไขอื่น และเงื่อนไขทางการเมือง จะยังคงมีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นได้สูง โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๓.๑.๑ โอกาสของการแสดงปฏิกิริยาของฝูงชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางการเมือง จะเกิดขึ้นมากในส่วนภูมิภาค ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่เป็นฐานเดิมของมวลชน กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ส่วนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อาจจะมีโอกาสดังกล่าวน้อยลง เนื่องจากโอกาสที่ฝูงชนจะได้รับการยอมรับจากประชาชนใน กรุงเทพมหานคร จะมีน้อยลง ในทางกลับกัน การจัดชุมนุมในกรุงเทพมหานคร อาจจะถูกขัดขวาง หรือต่อต้านจากผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓.๑.๒ ฝูงชนที่เกิดขึ้นจากเงื่อนไขอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เงื่อนไขทางการเมือง เช่น ปัญหาความทุกข์ยาก การถูกเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงจนถึงฝูงชนที่เคลื่อนไหวเพื่อปกป้องคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็มีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นโดยทั่วไป โดยมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความเคลื่อนไหวให้เป็นระบบยิ่งขึ้น

๓.๑.๓ ช่องโอกาสการเกิดฝูงชนยังคงได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีการให้ความรู้ว่าการใช้สิทธินั้นจะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และจะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย

๓.๒ แนวโน้มรูปแบบการขับเคลื่อนฝูงชน

ต่อไปนี้จะการขับเคลื่อนฝูงชนโดยการชุมนุมประท้วง หรือการเรียกร้อง ทั้งที่เกิดจากเงื่อนไขอื่น ๆ และเงื่อนไขทางการเมือง มีแนวโน้มที่จะพัฒนารูปแบบ และวิธีการขับเคลื่อน ให้มีวิวัฒนาการมากขึ้น เพื่อให้สามารถบรรลุต่อข้อเรียกร้อง หรือความต้องการของฝูงชนมากขึ้น เพราะ

๓.๒.๑ แกนนำในการขับเคลื่อนรุ่นต่อ ๆ ไป ได้เห็นบทเรียน วิธีการทำงาน จุดแข็ง จุดอ่อนของการขับเคลื่อนฝูงชนที่ผ่านมา สามารถนำความรู้ที่ได้รับปรับปรุงพัฒนาการขับเคลื่อนครั้งใหม่ได้

๓.๒.๒ ต่อไปนี้ฝูงชนจะไม่มี ความเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง เพราะได้เห็นภาพ และเข้าใจว่า หากตราบิตที่มีการรวมกลุ่มคนให้มาก ๆ ก็จะสามารถปฏิเสธ หรือต่อต้าน การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐได้ และมีความเชื่อในเรื่องกฎหมายมากขึ้น

๓.๒.๓ ฝูงชนจะไม่เกรงกลัวอุปกรณ์พิเศษ หรืออาวุธในการควบคุมฝูงชน เพราะรู้ว่าอาวุธเหล่านั้นไม่สามารถก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้ ทั้งแก๊สน้ำตา กระสุนยาง และอุปกรณ์เปล่งเสียงต่าง ๆ

๓.๒.๔ การขับเคลื่อนฝูงชนจะให้ความสำคัญ และพิถีพิถันเกี่ยวกับการจัดระบบป้องกันมากยิ่งขึ้น ทั้งระบบเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หรือการ์ด รวมทั้งระบบรักษาความปลอดภัยต่าง ๆ และมีความเป็นไปได้ที่การขับเคลื่อนส่วนหนึ่งจะนำเอายุทธวิธีกองโจรในเมืองมาประยุกต์ใช้ในการเคลื่อนไหว

๓.๒.๕ ฝูงชนจะไม่เกรงกลัวการใช้อำนาจรัฐในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับการใช้ พระราชบัญญัติความมั่นคง ฯ หรือระดับการใช้ พระราชกฤษฎีกาฉุกเฉิน ฯ ทั้งนี้ เพราะฝูงชนไม่เห็นความแตกต่าง หรือไม่เข้าใจ หรือยอมรับ การบังคับใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐตามระดับของกฎหมายดังกล่าว

๓.๒.๖ ฝูงชนที่เกิดจากเงื่อนไขทางการเมืองที่ยังหาข้อยุติที่เหมาะสมไม่ได้ อาจจะมี ความโกรธแค้น คับข้องใจ และยังคงดำรงความมุ่งหมายในการต่อสู้ โดยอาจพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนในลักษณะที่ขยายผลสู่ความขัดแย้งทางสังคมในระดับสังคมประชาชน สงครามการเมือง โดยใช้ยุทธวิธีกองโจรในเมือง หากรัฐบาลไม่สามารถสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้น จนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้

การวิเคราะห์การปฏิบัติงานของตำรวจ

ตำรวจมีบทบาทเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ชุมนุมของฝูงชนมาตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ทั้งในด้านการข่าว และการสืบสวน เกี่ยวกับโครงสร้าง การจัด แกนนำ แนวร่วม ไปจนถึงการรวมตัวของฝูงชน ที่ตำรวจต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ในขอบเขตกฎหมาย การดูแลให้สังคม หรือผู้ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ สามารถดำเนินวิถีชีวิตได้โดยปกติ และความพยายามเป็นกลไกในการคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ทั้งโดยการเจรจาต่อรอง และการใช้มาตรการทางกฎหมาย สุดท้ายตำรวจยังต้องเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับคดีความผิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการชุมนุม

ในขอบเขตภารกิจที่กว้างขวางนี้ กล่าวได้ว่าทุกครั้งที่มิปัญหาการชุมนุมของฝูงชนเกิดขึ้น ตำรวจก็ได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถที่จะเข้าไปคลี่คลาย และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ด้วยข้อจำกัดหลาย ๆ ประการ ที่ไม่มีผู้ให้ความสำคัญเช่นกัน ทำให้ตำรวจสามารถทำหน้าที่ในการควบคุมฝูงชนได้เพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของฝูงชนขนาดใหญ่ที่มีสาเหตุมาจากเงื่อนไขทางการเมือง ดังนั้น ความพยายาม และความเหนื่อยยากของตำรวจ ไม่ว่าจะทุ่มเทมากเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังไม่มากพอที่จะสนองตอบต่อความต้องการของหน่วยบังคับบัญชา และความคาดหวังของสังคม

การวิเคราะห์การปฏิบัติงานของตำรวจที่จะนำเสนอต่อไปนี้จะใช้พื้นฐานการวิเคราะห์จากบทเรียนในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ในปี

พ.ศ. ๒๕๕๓ และจะทำการวิเคราะห์ประเด็นที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตำรวจเท่านั้น

๑. พื้นฐานความรับผิดชอบงานควบคุมฝูงชน

ความรับผิดชอบพื้นฐานในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจเป็นเครื่องบ่งชี้ที่จะสะท้อนให้เห็นหน้าที่ ความรับผิดชอบ ชีตความสามารถ และความคาดหวังเบื้องต้น ของสังคมต่อการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจ

๑.๑ พื้นฐานการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ

ตำรวจเป็นหน่วยงานที่ต้องทำหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในเหตุการณ์ชุมนุมของฝูงชนตามแนวทางพื้นฐาน ดังนี้

๑.๑.๑ เมื่อมีสถานการณ์ชุมนุมประท้วง หรือเรียกร้องเกิดขึ้น ตำรวจต้องเป็นหน่วยงานแรกที่จะต้องเข้าไปเผชิญหน้ากับปัญหา ในช่วงแรกนั้นนอกจากจะต้องควบคุมมิให้สถานการณ์ลุกลามบานปลายออกไปแล้ว ตำรวจยังต้องเร่งทำการสืบสวนเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับข้อเรียกร้อง การจัดตั้งแกนนำ คุณลักษณะของกลุ่มมวลชน ตลอดจนแนวทางและวิธีการในการเคลื่อนไหวของมวลชนด้วย

๑.๑.๒ พร้อม ๆ กับการดำเนินการด้วยการเจรจาต่อรองให้กลุ่มผู้ชุมนุมพิจารณาหาแนวทางเคลื่อนไหวอื่นที่จะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมโดยรวม และตำรวจก็ต้องพยายามควบคุมให้การชุมนุมเป็นไปโดยความสงบ

๑.๑.๓ ตำรวจจะพยายามใช้ทุกมาตรการที่จะทำให้เกิดเหตุการณ์ชุมนุมยุติลงให้เร็วที่สุด ทั้งการพยายามประสานให้คู่กรณีของการเรียกร้องพบกัน รวมทั้งกดดันด้วยมาตรการทางกฎหมายตามความเหมาะสมของสถานการณ์

๑.๑.๔ ตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่ดูแลเหตุแทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้ชุมนุมไปพร้อม ๆ กับพยายามอำนวยความสะดวกให้ประชาชนผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ สามารถดำเนินวิถีชีวิตตามปกติได้ หรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด

๑.๑.๕ ท้ายที่สุด ตำรวจก็ต้องเป็นผู้ดำเนินการตามมาตรการทางกฎหมายแก่ผู้กระทำความผิดกฎหมายจากการเคลื่อนไหวชุมนุมดังกล่าว

พื้นฐานการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ถือว่าเป็นหน้าที่ วิธีการ และทักษะ ในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนโดยปกติของตำรวจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ว่าตำรวจมีพื้นฐานทักษะในการจัดการกับฝูงชนที่มีขนาด จำนวน และเงื่อนไข เพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น

๑.๒ ความคาดหวังของหน่วยบังคับบัญชา และสังคม

บนความพยายามของตำรวจภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดหลาย ๆ ประการ ในขณะที่การขับเคลื่อนฝูงชนกลับก็มีวิวัฒนาการที่ก้าวหน้า และมีพลังขับเคลื่อนที่สามารถสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติอย่างกว้างขวาง ในสถานการณ์นี้ ทั้งหน่วยบังคับบัญชาที่มีอำนาจสั่งการปฏิบัติแก่ตำรวจ และสังคมทั่วไปได้ตั้งความคาดหวังไว้มากมายเกี่ยวกับการแสดงบทบาทหน้าที่ของตำรวจต่อการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

๑.๒.๑ สังคมน่าจะมีความหวังในการแสดงบทบาทของตำรวจในประเด็น

สำคัญ คือ

๑.๒.๑.๑ ต้องการให้ตำรวจดำเนินมาตรการทางกฎหมายต่อผู้ผู้สร้างความเสียหายแก่สังคม

๑.๒.๑.๒ ต้องการให้ตำรวจควบคุมสถานการณ์ไม่ให้ขยายลุกลาม จนสังคมไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติไปได้

๑.๒.๑.๓ ต้องการให้ตำรวจดูแลปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

๑.๒.๑.๔ ต้องการให้ตำรวจช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากชุมนุมของฝูงชน

๑.๒.๑.๕ ต้องการให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง เทียงธรรม

๑.๒.๒ หน่วยที่มีอำนาจสั่งการบังคับบัญชาการปฏิบัติงานของตำรวจมักจะมี ความคาดหวังในการแสดงบทบาทของตำรวจไว้สูงมาก ทั้งความคาดหวังที่อยู่ในขีดความสามารถที่เป็นจริงของตำรวจ และความคาดหวังที่เป็นเพียงความต้องการให้ตำรวจแสดงบทบาท โดยอาจจะไม่ได้คำนึงถึงขีดความสามารถ และข้อจำกัด ตลอดจนความเหมาะสมของสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ลักษณะของความคาดหวังดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

๑.๒.๒.๑ ต้องการให้ตำรวจบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด

๑.๒.๒.๒ ต้องการให้ตำรวจสกัดกั้น หรือรั้งหน่วง การเคลื่อนที่ของฝูงชนจากต่างจังหวัด หรือสกัดกั้นไม่ให้มีการเพิ่มเติมกำลังเข้ามาในพื้นที่ชุมนุม

๑.๒.๒.๓ ต้องการให้ตำรวจสกัด ตรวจค้น มิให้มีการลักลอบนำอาวุธ หรือสิ่งเทียมอาวุธเข้ามาในพื้นที่ชุมนุม ซึ่งหมายความรวมถึงไม้ไฟ ยางรถยนต์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่อาจใช้เป็นอาวุธ หรือนำมาใช้ในการดัดแปลงที่มัน

๑.๒.๒.๔ ต้องการให้ตำรวจจับกุมแกนนำให้ได้ ไม่ว่าจะด้วยหนทางปฏิบัติใด รวมทั้งการจู่โจมจับกุมขณะอภิปรายบนเวทีในพื้นที่ชุมนุม

๑.๒.๒.๕ ต้องการให้ตำรวจทุ่มเทกำลังเข้ามาปฏิบัติการในภารกิจนี้ให้มากที่สุด

๑.๒.๒.๖ ต้องการให้ตำรวจควบคุมสถานการณ์แทรกซ้อน และสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดให้ได้

๑.๒.๒.๗ ต้องการให้ตำรวจใช้มาตรการกดดันต่อกลุ่มรถจักรยานยนต์ และรถยนต์รับจ้าง

๑.๒.๒.๘ ต้องการให้ตำรวจปิด / ยึดสถานีวิทยุชุมชน

๑.๒.๒.๙ ต้องการให้ตำรวจดูแลสถานที่ที่เป็นเป้าหมายต่าง ๆ ให้ได้ โดยห้ามมิให้ผู้ชุมนุมสามารถบุกรุกเข้าไปสร้างแรงกดดันต่าง ๆ ได้

ความต้องการต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเพียงตัวอย่างส่วนน้อยที่เป็นความต้องการความคาดหวังของหน่วยบังคับบัญชา ตามข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ความคาดหวังดังกล่าวกลายเป็นปัจจัยในการสร้างความกดดันต่อการทำงานของตำรวจ

๑.๒.๒.๑๐ ความคาดหวังเป็นรายละเอียดค่อนข้างมาก

๑.๒.๒.๑๑ ความคาดหวังบางประการอาจจะอยู่เหนือความสามารถของตำรวจ และความเหมาะสมของสถานการณ์

๑.๒.๒.๑๒ ความคาดหวังในหลาย ๆ กรณีถูกสั่งการในลักษณะของความเร่งรีบ “ต้องได้...ต้องเร็ว...ต้องเสร็จ”

๑.๒.๒.๑๓ หลาย ๆ ครั้งความคาดหวัง หรือความต้องการ ถูกสั่งการตรงไปยังผู้ปฏิบัติระดับล่าง ทำให้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการทำงาน และความถูกต้องเหมาะสมของ “ระบบการบังคับบัญชา” ที่ควรจะเป็น

๑.๓ ขีดความสามารถในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจ

จากหน้าที่ความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ชุมนุมของฝูงชน การจัดหน่วย การฝึกการประกอบยุทธโธปกรณ์ และประสบการณ์ของตำรวจ สามารถสรุปขีดความสามารถของหน่วยในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนได้ดังนี้

๑.๓.๑ ความสามารถในการด้านกรข่าว ตำรวจสามารถใช้วิธีการสืบสวน หรือการปฏิบัติงานด้านการข่าว ด้วยบุคคลากร และเครื่องมือในการหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของฝูงชนได้ ทั้งในระยะเวลาเริ่มก่อตัว หรือก่อนเกิดเหตุ และในระหว่างการเคลื่อนไหว ผลผลิตของข่าวที่ได้จะเป็นทั้งข่าวเกี่ยวกับแกนนำ ลักษณะของเงื่อนไข ประเภทหรือกลุ่มของมวลชน ลักษณะโครงสร้างหรือเครือข่ายการเคลื่อนไหว รวมไปถึงจนถึงการสนับสนุนต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว ผลผลิตดังกล่าวนี้จะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไป

๑.๓.๒ ความสามารถในการเจรจาต่อรอง แม้ตำรวจจะไม่ใช่คู่กรณีในการเรียกร้องของฝูงชน แต่การเจรจาต่อรองจะเป็นเครื่องมือที่ตำรวจสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ต่างๆ คือ

๑.๓.๒.๑ การจัดระเบียบให้การชุมนุมส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมน้อยที่สุด

๑.๓.๒.๒ เป็นช่องทางในการประสานงานระหว่างผู้ชุมนุมกับคู่กรณี

๑.๓.๓.๓ เป็นเครื่องมือในการลดการเผชิญหน้า หรือความตึงเครียดระหว่างผู้ชุมนุมกับผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย หรือระหว่างผู้ชุมนุมกับคู่กรณี

๑.๓.๓ ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์การชุมนุมให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย และความสามารถในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการชุมนุม โดยในความสามารถประการนี้จะขึ้นอยู่กับขนาดของการชุมนุมด้วย หากการชุมนุมเป็นการเคลื่อนไหวของ ฝูงชนในลักษณะที่มีขอบเขตจำกัด ตำรวจก็จะสามารถปฏิบัติงานได้สะดวก แต่ถ้าเป็นฝูงชนขนาดใหญ่ที่มีเงื่อนไขจากการเมือง การปฏิบัติงานของตำรวจก็จะเป็นไปได้อย่างจำกัด

๑.๓.๔ ความสามารถในการใช้กำลัง โดยการใช้จากการสนธิกำลังตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นมาประกอบเป็นกองร้อยควบคุมฝูงชน ผ่านการฝึก และมียุทธโธปกรณ์ระบบพื้นฐาน การใช้กำลังจะเป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนของแผนกรกฎ ๕๒ ซึ่งได้กำหนดแนวทางที่เป็นสากล และมีแนวทางเกี่ยวกับกฎใช้กำลังที่ชัดเจน

๑.๓.๕ ความสามารถในการใช้กฎหมาย ตำรวจมีมาตรการทางกฎหมายที่จะดำเนินการต่อผู้ผู้กระทำผิด ขณะเกิดเหตุตำรวจอาจจะทำได้เพียงการรวบรวมพยาน หลักฐานหรือภาพถ่าย แต่เมื่อเหตุการณ์ยุติลง หรือผ่านพ้นช่วงความสับสนวุ่นวาย จึงจะเป็นโอกาสของตำรวจในการสืบสวน จับกุมผู้กระทำผิด ตามพยานหลักฐานที่รวบรวมต่อไป

๒. ข้อจำกัดในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจ

ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา การปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจเป็นไปภายใต้ข้อจำกัดมากมายหลายประการ ข้อจำกัดดังกล่าวมักจะถูกพูดถึงที่หลังจากที่เหตุการณ์แต่ละครั้งผ่านไป โดยไม่มีการพิจารณาปรับปรุงงานควบคุมฝูงชนทั้งระบบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (คำสั่ง ตร.ที่ ๒๒๖/๒๕๕๒ ลง ๒๑ พ.ค. ๕๒ เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานศึกษาและพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าความพยายามดังกล่าวจะสามารถรองรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ได้เพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น โดยการปฏิบัติงานของตำรวจยังคงเป็นไปภายใต้ข้อจำกัดหลายประการ

๒.๑ ข้อจำกัดด้านการจัดหน่วย

แม้ตำรวจจะถูกมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมของ ฝูงชน แต่โดยข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ การจัดหน่วยของตำรวจอาจจะไม่เหมาะสมกับการรองรับสถานการณ์การเคลื่อนไหวของฝูงชนขนาดใหญ่ ดังนี้

๒.๑.๑ กำลังปฏิบัติการในหน้าที่ควบคุมฝูงชนของตำรวจที่ระบุไว้ในแผนกรกฎ ๕๒ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๘๘ กองร้อยทั่วประเทศ โดยในจำนวนนี้มีกำลังที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนเพียง ๔ กองร้อย ซึ่งอยู่ในอัตรากิจการของกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน (อคฝ.) ที่เหลือเป็นการประกอบกำลังเฉพาะกิจ จากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อื่น ทั้งสายสืบ จราจร สายตรวจ หมวดปืนเล็ก (ตชด.) เป็นต้น

๒.๑.๒ โครงสร้างการจัดหน่วยของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มิได้มีการออกแบบไว้สำหรับการบริหารกองกำลังขนาดใหญ่ ดังนั้น เมื่อต้องมีการปฏิบัติด้วยกำลังคราวละมากๆ ปัญหาต่างๆ จึงเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งระบบการประกอบกำลัง ความพร้อมของเครื่องมือ-อุปกรณ์ การเคลื่อนย้าย การส่งกำลังบำรุง ตลอดจนถึงระบบในการควบคุมบังคับบัญชา

๒.๒ ข้อจำกัดการฝึก

แม้การควบคุมฝูงชนจะเป็นงานในภารกิจหน้าที่ของตำรวจ แต่ระบบฝึกของตำรวจก็ ยังไม่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติงานนี้มากนัก โดยมีประเด็นในการพิจารณา ดังนี้

๒.๒.๑ พื้นฐานการฝึกของตำรวจมุ่งเน้นความพยายามสร้างตำรวจ เพื่อ “คุ้มครอง และบริการ ” ให้แก่ประชาชน ดังนั้น หลักสูตรการฝึกของตำรวจทุกระดับ จึงมุ่งเน้นไปที่การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ดังนั้นการใช้กำลังคราวละมากๆ เผชิญหน้ากับฝูงชนในลักษณะการเข้าปะทะ หรือสลายฝูงชน จึงไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่ตำรวจถูกฝึก หรือสร้างมามากนัก

๒.๒.๒ ระบบการฝึกตำรวจเน้นไปที่การฝึกเฉพาะด้าน เฉพาะทาง และเป็น การฝึกในลักษณะการทำงานเป็นทีม เช่น การฝึกเจ้าหน้าที่สายตรวจ เจ้าหน้าที่จราจร เจ้าหน้าที่สายสืบ ไม่มีการฝึกในลักษณะของการใช้กำลังขนาดใหญ่ในการระดับกองพัน กองพล เช่นเดียวกับ

ฝ่ายทหาร ดังนั้น เมื่อถึงความจำเป็นที่ตำรวจต้องใช้กำลังขนาดใหญ่เข้าปฏิบัติต่อสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่ง จึงทำให้กองกำลังขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ในขณะที่ผู้บังคับบัญชาก็จะมี ความสับสน และมักจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการ “บริหารกำลังพล” มากกว่า “บริหารเหตุการณ์”

๒.๒.๓ ความแตกต่างการฝึก และความสามารถในการปฏิบัติงานของ หน่วยงานแต่ละหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็มีความแตกต่างกันด้วยทักษะ ประสบการณ์ ที่เป็นพื้นฐานของแต่ละหน่วย ภูธร ๑ กองร้อยย่อมน่าเหมือนตำรวจนครบาล ๑ กองร้อย และความ แตกต่างจากตำรวจตระเวนชายแดน ๑ กองร้อย ในขณะที่ตำรวจตระเวนชายแดน ๑ กองร้อย ก็มี มาตรฐานการฝึก และการปฏิบัติงานต่างจาก กองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน (อคฝ.) ๑ กองร้อย และท้ายที่สุด อาจสรุปรวมได้ว่า “กำลังตำรวจ ๑ กองร้อย ย่อมแตกต่างจากทหาร ๑ กองร้อย” เช่นกัน

๒.๓ ข้อจำกัดด้านการใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติงาน

ประเด็นนี้เป็นปัญหาสำคัญในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจ ตาม ข้อพิจารณา ดังนี้

๒.๓.๑ ตำรวจมีฐานะเป็นองค์กรหลักองค์กรหนึ่งในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อ ป้องกัน หรือแก้ไขปัญหา ที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อย รวมไปถึงจนถึงการกระทำผิดกฎหมายทั้งปวง แต่สถานภาพการปฏิบัติงานของตำรวจก็มีลักษณะหมิ่นเหม่ที่จะตกเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายเสียเอง ด้วยลักษณะการปฏิบัติงานที่เกินกว่าเหตุ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การละเมิดต่อมนุษยธรรม การ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ ดังนั้น การใช้อำนาจตามหน้าที่ของตำรวจต่อสถานการณ์หนึ่งจึงไม่ง่าย อย่างที่หลายฝ่ายคิด

๒.๓.๒ ระบบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ แม้จะปลูกฝังมาให้อำนาจปฏิบัติตาม คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเช่นเดียวกับหน่วยอื่น แต่ในการปฏิบัติงานของตำรวจจะมุ่งเน้น และให้ ความสำคัญเพิ่มเติมว่า “คำสั่งนั้นต้องเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย” ในประเด็นนี้เอง ที่ทำให้หลาย ๆ ครั้ง ผู้ปฏิบัติงานต้องใช้ความรอบคอบในการตรึงตรองคำสั่ง เพราะหากเกิดความผิดพลาดขึ้น นั้น หมายถึง ตนเองต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการกระทำนั้นๆ ด้วย

๒.๓.๓ การใช้อำนาจของตำรวจในสถานการณ์ชุมนุมประท้วง ต้องมีการใช้ ดุลยพินิจที่รอบคอบ เพราะสังคมจิตวิทยาของผู้ชุมนุมไม่อยู่ในภาวะปกติ การปฏิบัติกรอย่างใดอย่าง หนึ่งตามอำนาจหน้าที่ของตำรวจอาจนำไปสู่การบานปลาย ขยายตัวของสถานการณ์ นั้นหมายถึง ตำรวจต้องเข้าไปแก้ปัญหาก่เกิดขึ้นใหม่ ที่มีลักษณะรุนแรง ยุ่งยากกว่าปัญหาเดิม

๒.๓.๔ ตำรวจเป็นองค์กรที่ต้องทำงานใกล้ชิดประชาชนตลอดเวลา การรักษา สัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันจะทำให้บรรยากาศของความใกล้ชิดกันเป็นไปด้วยดี แต่หากมีการใช้กำลัง ตำรวจเข้าแก้ไขปัญหาก่ฝูงชนด้วยวิธีการที่รุนแรงในวันนี้ พรุ่งนี้ตำรวจก็ยังคงต้องยืนโบกรถอยู่ กลางสี่แยกเช่นเดิม ในบรรยากาศเช่นนี้ สัมพันธภาพที่เคยมีต่อกันก็จะกลับกลายเป็นเรื่องราว กระทบกระทั่ง การแก้แค้น การระบายอารมณ์ ซึ่งไม่เป็นผลดีในการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครอง และ บริการให้แก่ประชาชน และตำรวจไม่สามารถจะเก็บตัวอยู่ในที่ตั้ง รอให้สถานการณ์ต่างๆ คลี่คลายจึง ปรากฏตัวอีกครั้ง เพราะหน้าที่ของตำรวจมีความเกี่ยวพันกับสังคมทุกวัน เวลา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๒.๔ ข้อจำกัดที่นำไปสู่ข้อกล่าวหา “เกียร์ว่าง”

คำว่า “เกียร์ว่าง” เป็นการตั้งข้อกล่าวหาที่สร้างความปวดร้าวให้กับตำรวจทุกคน เชื่อว่าทุกคนก็คงพยายามหาคำตอบ หรือคำอธิบาย หรือคำแก้ตัวตามข้อกล่าวหานี้ พร้อมความสับสนของความเหนื่อยยาก ความทู่แท้ ความร่วมมือร่วมใจ ความพยายามอย่างเต็มกำลัง ความสามารถของตำรวจทุกคนในภารกิจนี้ แทนที่จะได้รับการชมเชย กลับได้รับคำว่า “เกียร์ว่าง” เป็นสิ่งตอบแทน

ความเป็นมาของคำว่า “เกียร์ว่าง” มิได้เพิ่งเกิดขึ้นในภารกิจนี้ หากแต่คำนี้เกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่กรณีฝูงชนปฏิบัติการขัดขวางการประชุมอาเซียนที่พัทยา เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๒ และครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๒ ที่คำนี้ถูกนำมากล่าวถึงอย่างประชิดประชันในการปฏิบัติงานของตำรวจ ดูเหมือนว่าองค์กรตำรวจอยู่ในสถานภาพที่หลีกเลี่ยงข้อกล่าวหานี้ได้ยาก เพราะการปฏิบัติงานโดยปกติของตำรวจก็มักตกอยู่ในสภาพความเปราะบางที่จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ง่ายอยู่แล้ว ในจุดอ่อนหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการครั้งนี้ จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบ ซึ่งนั่นย่อมหมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกนำมายึดเยียดให้กับตำรวจเป็นผู้รับไว้ภายใต้คำว่า “เกียร์ว่าง”

หากมีการพิจารณาคำว่า “ตำรวจทำอะไรไม่ถูก” มาแทนคำว่า “เกียร์ว่าง” ก็คงปรากฏมุมมองอีกด้านหนึ่งที่สามารถอธิบายถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่ถูกมองว่าเป็นภาวะเกียร์ว่างของตำรวจได้ ในประเด็นพิจารณา ดังนี้

๒.๔.๑ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเงื่อนไขทางการเมือง การใช้กำลังตำรวจให้มากเท่าใด ก็คงจะไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างแท้จริง และระดับของสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตและเหตุการณ์นี้ ถือว่าเป็นสถานการณ์ระดับใหญ่มากจนเกินขีดความสามารถของตำรวจที่จะแก้ไขปัญหาได้บนศักยภาพที่ตำรวจเป็นอยู่

๒.๔.๒ ระบบการสั่งการบังคับบัญชาที่ไม่เป็นไปตามระบบ ขั้นตอน และวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักการสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้กำลังปฏิบัติการเกิดสับสน ซึ่งความสับสนนี้เกิดขึ้นได้จากความคุ้นเคยและขาดการซักซ้อมในการปฏิบัติงานร่วมกันของหลายๆหน่วยงาน และการสั่งจากผู้มีอำนาจที่มักจะมีพื้นฐานมาจากความกดดันของสถานการณ์ ส่วนใหญ่จึงใช้ความต้องการ และความคาดหวังเป็นแนวตั้ง โดยอาจมองข้ามข้อพิจารณาเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้มาพิจารณาด้วย

๒.๔.๓ การปฏิบัติงานของตำรวจเป็นงานที่ต้องใช้ดุลยพินิจประกอบ เพราะมีความหมิ่นเหม่ต่อการกระทำผิดกฎหมาย แม้ในภาวะที่มีข้อกฎหมายรองรับการปฏิบัติ แต่ตำรวจจะรู้สึกว่าการเหล่านั้นก็ยังขัดต่อธรรมชาติการใช้อำนาจในการจัดการกับเหตุการณ์ต่างๆ และกังวลว่ากฎหมายเหล่านั้นอาจจะยังมีช่องว่าง และจะไม่สามารถเป็นหลักประกันที่เพียงพอสำหรับการให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจเคยได้รับบทเรียนอย่างเจ็บปวดจากการเคยตกเป็น “ผู้ถูกกล่าวหา” จนมีผลให้ผู้บังคับบัญชาในระดับสูงต้องโทษให้ออกจากราชการ โดยไม่มีหน่วยงาน หรือองค์กรใดของรัฐให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองได้เลย

๓. ระบบการสั่งการบังคับบัญชา

การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับระบบการบังคับบัญชา อาจจะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในแต่ละสถานการณ์ จากการปฏิบัติที่ผ่านมามีประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับระบบการสั่งการบังคับบัญชา ดังนี้

๓.๑ ความคุ้นเคยในระบบปฏิบัติการร่วม

ตำรวจส่วนใหญ่ไม่มีความคุ้นเคยในระบบปฏิบัติการร่วม ทั้งในระดับผู้บังคับบัญชา และผู้ปฏิบัติ ตำรวจส่วนใหญ่เว้นตำรวจตระเวนชายแดน ไม่มีความคุ้นเคยกับการปฏิบัติงานภายใต้ “การขึ้นควบคุมทางยุทธการ” เมื่อต้องปฏิบัติการร่วมกับกำลังส่วนอื่น จึงเกิดผลกระทบสำคัญๆ คือ

๓.๑.๑ กระทบกับความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยควบคุมทางยุทธการ เพราะธรรมชาติการปฏิบัติงานของตำรวจจะคุ้นเคยกับกฎหมาย ดังนั้น คำสั่งใดที่มีลักษณะหมิ่นเหม่ต่อข้อกฎหมายก็อาจจะได้รับการสนองตอบเพียงในขอบเขตที่ตำรวจทำได้ตามกฎหมาย

๓.๑.๒ ตำรวจไม่คุ้นเคยกับระบบของ “ฝ่ายอำนวยการ” ในรูปแบบของการปฏิบัติการร่วม จึงก่อให้เกิดปัญหาในด้านการประสานการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการวางแผนร่วมในด้านต่างๆ

๓.๑.๓ การแยกกำลังตำรวจออกเป็นส่วนๆ แล้วมอบหมายให้ขึ้นการควบคุมทางยุทธการกับหลายๆหน่วย ยิ่งก่อให้เกิดความสับสนของผู้ปฏิบัติ ทั้งผู้ควบคุมฯ และผู้ขึ้นการควบคุมฯ อันไม่น่าจะเป็นผลดีต่อการปฏิบัติ

๓.๒ การเรียนรู้ขีดความสามารถ และข้อจำกัด

เป็นปัจจัยอันสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ระบบการสั่งการบังคับบัญชาในลักษณะปฏิบัติการร่วมบรรลุต่อความสำเร็จที่ดี และสร้างความรู้สึกระหว่างหน่วยที่ปฏิบัติการร่วมกัน

๓.๒.๑ การเรียนรู้และยอมรับในขีดความสามารถ และข้อจำกัดระหว่างกัน จะทำให้การสนธิกำลัง หรือการผนึกกำลัง เป็นไปด้วยความเหมาะสม ก่อให้เกิดพลังในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างแท้จริง

๓.๒.๒ การดำเนินการดังกล่าวควรยืนอยู่บนพื้นฐานของความจริงใจ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้บรรยากาศของการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นไปด้วยดี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานร่วมกัน

สรุป

การศึกษานี้ตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ สรุปได้ว่า แนวทางที่เหมาะสมในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ นั้น ยังคงต้องมีการปรับปรุงรูปแบบในการจัดโครงสร้างของกองร้อยควบคุมฝูงชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่การชุมนุมมีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการจัดโครงสร้างเมืองค์ประกอบที่ทำให้ต้องมีการปรับปรุงหลายประการ เช่น นโยบายในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล สถานการณ์การชุมนุมที่มีการเปลี่ยนแปลง การเจรจาระหว่างรัฐบาลและแกนนำผู้ชุมนุม การก่อการโดยมือที่สามเพื่อสร้างสถานการณ์ความรุนแรง ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือข้อมูลพื้นฐานที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องมีทีมผู้เชี่ยวชาญที่จะสืบสวนหาข่าว ทีมจัดเตรียมข้อมูลเพื่อเสนอส่วนบังคับบัญชาในการพิจารณาสั่งใช้กำลัง ซึ่งในส่วนการปฏิบัติดังกล่าวนี้ต้องมีการฝึกเตรียมการเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติไว้ให้มีทักษะที่พร้อมในการปฏิบัติงาน และมีการวิเคราะห์สถานการณ์ประจำวันให้มีความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ต่อไป

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

กล่าวนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุม เรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลทฤษฎี และปฐมภูมิ มาเรียบเรียงแล้ว ดำเนินการในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารการรายงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหลัก เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นเป็นสถานการณ์ที่เกิดเหตุรุนแรงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพฯ ปริมณฑล และบางจังหวัดของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น เป็นครั้งแรกในรอบหลายสิบปีที่ได้มีการขยายการชุมนุมไปในหลายพื้นที่ของประเทศ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องจัดกำลังรับมือกับปัญหาที่ยืดเยื้อยาวนาน และในช่วงเวลาเกิดเหตุการณ์ชุมนุมดังกล่าวมีหน่วยงานบันทึกเรื่องราวอย่างเป็นระบบน้อยมาก รายงานการปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงเป็นรายงานสำคัญชิ้นหนึ่งที่บอกเล่าเรื่องราวในแต่ละช่วงได้เป็นอย่างดี และเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์กรปฏิบัติงานที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ปัญหาการเคลื่อนไหวของฝูงชนในสังคมจะยังไม่จบสิ้นลงได้โดยง่าย ตรงกันข้าม การเคลื่อนไหวในทุกครั้งก็มักจะมีวิวัฒนาการของการขับเคลื่อนที่ก้าวหน้าขึ้นไปทุกที แนวโน้มการเกิดเหตุการณ์ชุมนุมประท้วง หรือเรียกร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชุมนุมที่มีสาเหตุมาจากเงื่อนไขทางการเมืองมีโอกาสที่ถูกขับเคลื่อนในลักษณะที่รุนแรง และสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะนำไปสู่การบาดเจ็บล้มตายของทั้งเจ้าหน้าที่ และผู้ชุมนุม จากบทเรียนการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมา คงจะถึงเวลาที่รัฐบาลควรหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งตำรวจมากขึ้น เพื่อรองรับสถานการณ์การชุมนุมของฝูงชนในอนาคต ดังนั้นการควบคุมฝูงชนในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสนใจและวางแผนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งต้องใช้เวลาในการฝึกอบรมกำลังพลให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ ทั้งในระดับบริหาร ระดับผู้ปฏิบัติการและการให้การสนับสนุนในการปฏิบัติที่มีความพร้อม ซึ่งต้องใช้เวลาในการเตรียมการทั้งกระบวนการให้มีความพร้อม ตลอดจนต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบของการชุมนุมที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของประเทศ ดังนั้นในส่วน of สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงต้องมีการพัฒนาหน่วยที่รับผิดชอบในการควบคุมฝูงชนให้มีขนาดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในอนาคตที่ต้องวิเคราะห์รูปแบบการชุมนุม การจัดอบรมให้ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยกำลังที่จะปฏิบัติ รวมถึงมีการวางแผนงบประมาณที่จะรองรับการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนถึงการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ศึกษาเหตุการณ์ รูปแบบ ยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองและปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น จะทำให้ทราบว่า ในการเริ่มต้นการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะมีอุดมการณ์ร่วมกันในการเรียกร้องรัฐบาลให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกลุ่มผู้ชุมนุม ดำเนินการชุมนุมอย่างสงบ เน้นการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ใช้การดำเนินการปราศรัยบนเวทีในพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศ เพื่อกดดันเรียกร้องในการแก้ไขปัญหา เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองของกลุ่มแกนนำผู้ชุมนุมจะเพิ่มเงื่อนไขในการแก้ไขปัญหาให้รัฐบาลจนถึงขั้นการกดดันให้รัฐบาลลาออกจากการเป็นผู้นำฝ่ายรัฐบาล แต่สิ่งหนึ่งนอกจากจะไม่ได้รับการตอบกลับจากฝ่ายรัฐบาลแล้วยังเกิดสิ่งที่ฝ่ายผู้ชุมนุมไม่ได้คาดการณ์ไว้คือ การที่แกนนำมีความแตกแยกกันทางความคิดโดยมีฝ่ายเห็นชอบกับผู้ที่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ก่อความรุนแรง สะสมอาวุธ บุกรุกเข้าในโรงพยาบาล เผาทำลายสถานที่ราชการและเอกชน สร้างกลุ่มก่อวินาศกรรม การก่อเหตุโดยกลุ่มบุคคลที่ไม่ทราบฝ่าย ก่อปรกัการชุมนุมในระยะเวลาที่ยาวนานต้องใช้ทุนสนับสนุนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การชุมนุมเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น และปัจจัยแทรกซ้อนคือชุมนุมในพื้นที่ใจกลางเมืองเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้เกิดความเดือดร้อนและหวาดระแวงของประชาชนผู้ที่ไม่เห็นชอบกับการชุมนุม ซึ่งปัจจัยต่างๆ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จ

ในส่วนการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ซึ่งคือการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงควรมีการปรับปรุงรูปแบบ สร้างความพร้อมของฝ่ายบริหารสถานการณ์และฝ่ายปฏิบัติต่าง ๆ ให้สามารถรองรับการแก้ไขปัญหาการชุมนุมที่มีการใช้ความรุนแรงต่อไปในอนาคต รวมถึงการจัดทีมประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังควรมีการจัดการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมของกองร้อยควบคุมฝูงชนให้เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกกฎหมายและสาระสำคัญคือ ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและสามารถจัดการชุมนุมได้อย่างสงบเรียบร้อย โดยไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับประชาชนอื่น ปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมการชุมนุมของประชาชน ส่วนใหญ่เกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถที่จะดำเนินการตามกฎหมายในการควบคุมชุมนุมได้อย่างเป็นเอกภาพที่ชัดเจนแท้จริง นอกจากนี้ถ้าการชุมนุมอยู่ใกล้กับสถานที่ของทางราชการย่อมเสี่ยงต่อการบุกรุกของผู้ชุมนุม และยากต่อการควบคุมให้อยู่ในวงจำกัดได้ รวมทั้งในกรณีที่ผู้ชุมนุมมีจำนวนมาก มีการปะทุทางด้านอารมณ์ด้วยความรู้สึกที่มีความรุนแรง ประกอบกับกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอในการควบคุมการชุมนุม ยิ่งจะส่งผลทำให้ความรุนแรงของสถานการณ์การชุมนุมมีมากยิ่งขึ้นย่อมนำมาซึ่งการบาดเจ็บและความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในเหตุการณ์ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่มาร่วมชุมนุม ประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเองที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการชุมนุมก็มีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบด้วย ซึ่งนับเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ควรจะได้รับการแก้ไขโดยเร็ว การลดสาเหตุที่ทำให้เกิดชุมนุมเรียกร้อง

ของประชาชนในที่สาธารณะควรเป็นสิ่งที่รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญ และลดปัจจัยต่างๆ ที่เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เกิดการบานปลายต่อไป เช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนสาขาต่าง ๆ เป็นต้น โดยต้องไม่เป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพของสื่อดังกล่าวด้วย

ดังนั้นการควบคุมฝูงชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจยังไม่มีสูตรสำเร็จรูปตายตัวที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้จะต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นของการชุมนุมแต่ละครั้ง รวมทั้งจะต้องมีการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงที่เป็นต้นตอของการชุมนุมในแต่ละครั้ง ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอีกด้วย แนวโน้มของการชุมนุมในที่สาธารณะของประชาชนมีโอกาที่จะมีการชุมนุมเพิ่มจำนวนยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากสภาพสังคมไทยเปิดโอกาสให้มีการชุมนุมได้ง่ายขึ้น ประชาชนสามารถมีเสรีภาพในการชุมนุมในที่สาธารณะโดยสงบและปราศจากอาวุธได้ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลก็ได้ทำให้ใช้ความรุนแรงในการควบคุมการชุมนุมและไม่กีดกันเสรีภาพของการชุมนุมมากนักดังนั้นแนวโน้มของการชุมนุมในที่สาธารณะของประชาชนจึงมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้รูปแบบของการชุมนุมในที่สาธารณะก็เปลี่ยนไปจากเดิมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการชุมนุม เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือเครื่องเสียงที่ทันสมัย ป้าย แผ่นพับ สถานีวิทยุชุมชน และสื่อต่างๆรวมทั้งการนำผู้เข้าร่วมในการชุมนุมที่เป็นสตรี คนชรา และเด็กให้เป็นกลุ่มนำหน้าในการชุมนุม ทำให้สร้างปัญหาในการควบคุมผู้ชุมนุมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรง ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็จะต้องหาวิธีการควบคุมผู้ชุมนุมให้อยู่ในกรอบกฎหมายไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่นๆต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะ ระดับนโยบาย

๑.๑ ควรมีการขับเคลื่อน ผลักดันให้ปรากฏความเป็นรูปธรรมของ “พระราชบัญญัติการชุมนุมในที่สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘” เช่นเดียวกับที่อารยประเทศได้ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เพราะกฎหมายดังกล่าวจะทำให้การชุมนุมอยู่ในขอบเขตที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือสังคม และทำให้ทั้งผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ได้รับบทบาทหน้าที่ของตนเองเกี่ยวกับการจัดชุมนุมอย่างชัดเจน ซึ่งต้องมีการฝึกฝนผู้ปฏิบัติงานที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน สามารถร่วมปฏิบัติงานกันได้อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมด้านต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มใช้ความรุนแรงต่อไปในอนาคต

๑.๒ ควรมีการจัดตั้งองค์กรสำหรับใช้ในการบริหารเหตุวิกฤติของรัฐบาล หรือควรใช้องค์กรที่มีอยู่แล้ว สำหรับกรณีให้เป็นองค์กรหลักในการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอกประเทศ ทั้งนี้โดยการปฏิบัติงานขององค์กรนี้ควรปฏิบัติงานตั้งแต่ในภาวะปกติ โดยมีการประสานความร่วมมือ หรือการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องตลอดเวลา

๑.๓ ควรมีการกำหนดแนวทาง หรือวิธีการ ในการปฏิบัติการร่วมระหว่างหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการ ทหาร ตำรวจ และพลเรือน โดยการปฏิบัติการร่วมดังกล่าวก็ควรที่จะมีการดำเนินการในมาตรฐานเดียวกัน อยู่บนหลักการของการเรียนรู้ขีดความสามารถ และข้อจำกัดของหน่วยงานร่วมกัน และมีความจริงใจต่อกัน

๑.๔ ข้อเสนอแนะในด้านของรัฐบาล

๑.๔.๑ รัฐบาลควรดำเนินการเยียวยาสภาพจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะครอบครัวผู้สูญเสียเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องทำควบคู่ไปกับการฟื้นฟูความเสียหายด้านวัตถุ เช่นเดียวกับการเร่งตั้งคณะกรรมการอิสระและเป็นกลางขึ้นมาชำระสะสางเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการชุมนุม

๑.๔.๒ ส่งเสริมการลดเงื่อนไขของการต่อสู้ทางเมืองด้วยวิธีการรุนแรงลง ด้วยการหันกลับสู่การต่อสู้ในรัฐสภา เพราะอย่างน้อยประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ก็คือการทำให้การต่อสู้ของระบบและ/หรือการใช้อำนาจของระบบถูกจำกัดลง หากยังไม่มีการประชุมประนีประนอมกันทางการเมือง ประเทศไทยจะไม่มีวันกลับคืนสู่สภาพปกติและสร้างแผนการปรองดองภายในประเทศ

๑.๔.๓ การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ รัฐบาลต้องมีแผนการจัดสวัสดิการสังคม มีการกระจายการพัฒนาไปสู่ภาคชนบทให้มากกว่าเดิมโดยสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนผ่านการประชาพิจารณ์ในการพัฒนาต่าง ๆ ของชนบทเพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพราะในขณะนี้ ชาวชนบทอาจรู้สึกว่างบประมาณส่วนใหญ่ของประเทศใช้จ่ายให้กับผู้คนในเขตเมือง เมื่อมีแผนการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ทั้งระยะยาว และระยะสั้น โดยการยกระดับความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น พัฒนาให้เกิดสภาพคนจนกระจุก คนรวยกระจาย เพื่อให้โอกาสประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการพัฒนาและการกระจายของทรัพยากรที่เท่าเทียมกัน

๑.๔.๔ การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาความแตกต่างในสังคมในระยะยาว ลดช่องว่างด้านรายได้ กระจายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของประชาชนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ พัฒนาการศึกษาที่ลดการท่องจำเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะให้ประชาชนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างแพร่หลาย รวมถึงให้มีการเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายโดยไม่จำกัดประเภทของสื่อ การพัฒนาทางการศึกษาและเทคโนโลยีให้ครอบคลุมถึงเด็กและเยาวชนในทุกภูมิภาค พัฒนาหลักสูตรให้มีการเรียนรู้ด้านศีลธรรมจรรยาบรรณให้มากกว่าการเน้นการแข่งขันเอาชนะทางวิชาการเพื่อการประกอบอาชีพที่ได้ผลตอบแทนสูงโดยไม่สนใจว่าจะเอาไรต์เอาเปรียบผู้ใด ต้องมีการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ให้ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นและสังคมโดยรวม

๑.๔.๕ เร่งรัดการดำเนินการและการให้การศึกษาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้แทนรัฐบาลให้มีการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาวิกฤติด้วยสันติวิธีคือ ใช้วิธีการเจรจา โดยผู้นำ แกนนำ ทุกฝ่ายต้องรู้จักเสียสละ ลดทิฐิมานะ และนึกถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก ไม่ใช่ผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง

๑.๔.๖ ให้ความรู้ประชาชนในการบริโภคข่าวสาร โดยเฉพาะควรปกป้องเด็กกับผู้สูงอายุที่ภาพข่าวความรุนแรงอาจจะกระตุ้นให้เกิดความเครียดทั้งร่างกายและจิตใจ เด็กอาจหงุดหงิดก้าวร้าวโดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะเด็กต่ำกว่าประถมวัย หรือต้องมีผู้อธิบายว่าพฤติกรรมอย่างนั้นสังคมไม่ยอมรับไม่เหมาะสม ส่วนผู้สูงอายุซึ่งปรับตัวปรับใจได้ยากกว่าในวัยอื่นอาจเกิดความวิตกกังวล และเมื่อเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยต่อทรัพย์สินชีวิต เป็นภัยใกล้ตัวก็จะวิตกมาก

๑.๔.๗ รัฐบาลต้องมีการพัฒนาระบบต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษา ศาสนาและความเชื่อ ระบบการสาธารณสุข ระบบครอบครัว ระบบการเมือง และระบบอื่นที่เกี่ยวข้องทุกระบบ ให้มีความสามารถในการเรียนรู้ปัญหาทางสังคมผ่านการกำหนดเป็นนโยบาย

ชาติเพื่อสร้างเป็นแผนการบูรณาการที่จะพัฒนาอย่างสอดคล้องกับปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางในการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะระบบทางการเมือง ต้องมีการปฏิรูประบบการเมืองที่ประกอบด้วยนักการเมืองที่ใจซื่อมือสะอาด ไม่คอร์รัปชัน ดูแลผลประโยชน์ของประเทศชาติสังคม ไม่เป็นการเมืองที่เอื้อต่อกลุ่มผลประโยชน์ของกลุ่มทุนของตนเอง ดังที่ผ่านมา จัดตั้งองค์กรที่เป็นกลางเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ พัฒนาประชาชนให้มีการเรียนรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย และเป็นประชาธิปไตย โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

๑.๔.๘ มีการพัฒนากฎหมายต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและพัฒนาระบบการยุติธรรมให้สามารถเป็นอิสระจากการแทรกแซงทางการเมือง บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้รับการดูแลด้านสวัสดิการและค่าตอบแทนที่เพียงพอเพื่อการสร้างแนวทางการวางตัวเป็นกลาง เพื่อใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างความยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ และควรมีกฎหมายเฉพาะสำหรับการชุมนุมเพื่อลดความรุนแรงและการใช้กำลังจนกลายเป็นการก่อการร้าย

๒. ข้อเสนอแนะ ระดับปฏิบัติการสำหรับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เครื่องมือหลักในการแก้ไขปัญหากลุ่มชนของรัฐบาล มีทั้งในแง่ของกำลังปฏิบัติการและกฎหมายรองรับในหลาย ๆ ระดับ ปัญหาหรือความยุ่งยากของรัฐบาลน่าจะอยู่ที่การขับเคลื่อนพลังอำนาจเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ในการควบคุม หรือแก้ไขสถานการณ์ชุมนุม ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง รัฐบาลซึ่งมีผู้ปฏิบัติรองรับนโยบายทั้งจากทั้งฝ่ายทหาร ตำรวจ และพลเรือน มีอำนาจตามกฎหมายทั้งในภาวะปกติหรือในภาวะของการประกาศใช้กฎหมายพิเศษ ทั้งพระราชบัญญัติความมั่นคงฯ พระราชกฤษฎีกากฎกฤษฎีกาฯ รวมไปถึงให้มีการพิจารณาใช้กฏอัยการศึก แต่เพื่อให้การบริหารเหตุการณ์ชุมนุมของฝูงชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยยิ่งขึ้น ควรมีข้อพิจารณาโดยภาพรวมใหญ่ ๆ ดังนี้

สำนักงานตำรวจชาติยังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำรงความมุ่งหมาย ให้การพัฒนาระบบ และวิธีการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนในความรับผิดชอบให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ แม้ความพยายามที่ผ่านมาจะประสบกับความสำเร็จในระดับหนึ่งก็ตาม

จากแนวโน้มเกี่ยวกับการชุมนุมเคลื่อนไหวของฝูงชนจะมีมากขึ้นทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ การชุมนุมอาจจะเกิดการปะทะกันระหว่างมวลชน ๒ กลุ่ม ที่มีแนวความคิด อุดมการณ์แตกต่างกัน การชุมนุมอาจจะถูกขับเคลื่อนด้วยวิธีการที่รุนแรงมากขึ้น มีการใช้อาวุธร้ายแรงมาเป็นองค์ประกอบของความเคลื่อนไหว ยิ่งไปกว่านั้นก็มีความเป็นไปได้ที่การเคลื่อนไหวของฝูงชนอาจพัฒนาไปสู่รูปแบบของ “ขบวนการ” มีการเคลื่อนไหวโดยใช้ยุทธวิธีแบบกองโจรในเมือง ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้นก็หมายความว่า ตำรวจต้องเผชิญหน้ากับภัยคุกคามชนิดใหม่ที่มีความร้ายแรง ตำรวจจะไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติตามภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบเลยหากไม่มีการเตรียมการไว้ตั้งแต่บัดนี้ จากการศึกษาบทเรียนจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของตำรวจ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ในอนาคต ดังนี้

๒.๑ การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ (ศปก.)

ควรมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ ให้เป็นหน่วยในระดับของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่ใช่เป็นเพียงหน่วยเฉพาะกิจเช่นในปัจจุบัน และควรเป็นการจัดตั้งทั้งในระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, กองบัญชาการ และ กองบังคับการ เพราะศูนย์ปฏิบัติการ จะมีประโยชน์ในการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนี้

๒.๑.๑ เป็นศูนย์บริหารเหตุการณ์ของผู้บังคับบัญชาในภาวะวิกฤติ หรือการปฏิบัติงานในการกิจสำคัญ ๆ โดยความสัมพันธ์ของศูนย์ปฏิบัติการ ในระดับต่าง ๆ จะเป็นเครือข่ายในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานสำคัญ ๆ ดังกล่าว

๒.๑.๒ การปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการ จะต้องมีความต่อเนื่องทั้งในภาวะปกติและในสถานการณ์วิกฤติ โดยในภาวะปกติศูนย์ปฏิบัติการ ต้องเป็นศูนย์รวมข้อมูลของสถานการณ์สำคัญในพื้นที่ ต้องทำการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุต่าง ๆ ต้องทำการพัฒนาแผนเผชิญเหตุ พร้อมกับต้องเตรียมการสำหรับการปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานอื่น

๒.๒ การปรับปรุงเกี่ยวกับระบบการข่าว

มีความจำเป็นต้องเร่งรัดในการวางระบบการข่าวที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของฝูงชนในทุกพื้นที่ ตามแนวทางดังนี้

๒.๒.๑ ต้องถือว่าการข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของฝูงชนมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการข่าวที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรม หรือความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

๒.๒.๒ การดำเนินการด้านนี้ต้องดำเนินการตั้งแต่ในภาวะปกติ หน่วยทุกระดับต้องมีข่าวสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับแกนนำ มวลชน แนวทางในการเคลื่อนไหว เครือข่าย เครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสาร และอื่น ๆ ข้อมูลดังกล่าวต้องมีความทันสมัย และมีระบบการเชื่อมโยงข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ได้ทันทีที่สถานการณ์เกิดขึ้น หรือเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินคดีต่อการกระทำที่ผิดกฎหมาย

๒.๓ การปรับปรุงการฝึก

ด้วยพื้นฐานกำลังตามแผนกรกฎ ๕๒ จำนวน ๑๙๘ กองร้อย ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการฝึกกำลังเหล่านั้น ให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนได้อย่างแท้จริงแนวทางในการฝึกควรดำเนินการดังนี้

๒.๓.๑ เน้นการฝึกทั้งกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชน เช่น การจัดตั้งด่านตรวจเข้มแข็ง การตรวจบุคคลและยานพาหนะ การปฏิบัติการทางจิตวิทยา การปฏิบัติงานสายตรวจลาดตระเวน การติดตั้ง/รื้อถอนสิ่งกีดขวาง การรักษาความปลอดภัยสถานที่ การรักษาความปลอดภัยบุคคล การใช้ทิววิธีรูปขบวนควบคุมฝูงชน เป็นต้น

๒.๓.๒ ควรเพิ่มเติมให้ตำรวจได้มีความรู้เกี่ยวข้องกับยุทธวิธีต่าง ๆ ที่อาจถูกนำมาใช้หากเหตุการณ์พัฒนาถึงขั้นการก่อสงครามกลางเมือง พร้อมทั้งฝึกแนวทางการปฏิบัติของตำรวจต่อสถานการณ์นั้น

๒.๓.๓ มีการจัดการฝึกที่เกี่ยวกับการบริหารเหตุการณ์ของผู้บังคับบัญชา และฝ่ายอำนวยการอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การประสานงานอย่างจริงจัง การฝึกกรณีนี้ควรดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการ แต่ละระดับด้วย

๒.๔ การปรับปรุงยุทธโศปกรณ์

ในสภาพปัจจุบันแม้ตำรวจจะเป็นหน่วยหลักในการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชน แต่เครื่องมืออุปกรณ์สำหรับการใช้ในภารกิจนี้ยังคงเป็นเครื่องมืออุปกรณ์ขั้นพื้นฐาน สมควรที่จะต้องมีการพัฒนาต่อไป ตามแนวทางดังนี้

๒.๔.๑ ควรปรับปรุงอุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยของบุคคล ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพของโล่ และชุดเกราะ ให้สามารถกันกระสุนได้ ทั้งนี้โดยอาจพิจารณาจัดหาบางส่วนหรือทั้งหมดตามความเหมาะสม

๒.๔.๒ ควรเพิ่มเติมอุปกรณ์ประจำกายที่ยังขาดอยู่ เช่น หน้ากากป้องกันแก๊ส และอุปกรณ์อื่น ๆ ให้ครบถ้วนตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลง ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เรื่อง เครื่องมือควบคุมฝูงชนในการชุมนุมสาธารณะ ซึ่งกำหนดเครื่องมือไว้ จำนวน ๔๘ รายการ

๒.๔.๓ ควรจัดหาอุปกรณ์ประจำหน่วย เพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติการด้วยกำลังขนาดใหญ่ ตั้งแต่การจัดหายานพาหนะสำหรับการเคลื่อนย้ายกำลังพล เต็นท์ที่พัก ที่บังคับการ อุปกรณ์เครื่องนอน เครื่องสนาม ระบบสุทกรรม การสุขาภิบาลสนาม และระบบการป้องกันของกองกำลัง ฯลฯ

๒.๔.๔ ควรมีการจัดการหาเครื่องมือประเภทอาวุธพิเศษที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตมาใช้ในการปฏิบัติงาน แต่อาวุธพิเศษดังกล่าวก็ควรมีคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อผลในด้านการป้องกัน

๒.๕ การปรับปรุงแผนกรกฎ ๕๒

แม้แผนกรกฎ ๕๒ จะถูกนำมาใช้อย่างได้ผลในขั้นการเตรียมการ แต่โอกาสใช้แผนในขั้นตอนต่อ ๆ ไป ก็ต้องถูกปรับเปลี่ยนการปฏิบัติภายใต้ พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ และพระราชกฤษฎีกาฉุกเฉินฯ ได้พบประเด็นที่สมควรนำไปปรับปรุงแผนกรกฎ ๕๒ คือ

๒.๕.๑ ควรมีการกำหนดแนวทางและวิธีการปฏิบัติงานของตำรวจ ภายใต้พระราชบัญญัติความมั่นคงฯ พระราชกฤษฎีกาฉุกเฉินฯ และในภาวะประกาศใช้กฎอัยการศึก เพื่อจะได้เป็นช่องทางในการเชื่อมต่อระหว่างการดำเนินการตามแผนกรกฎ กับแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายพิเศษดังกล่าว

๒.๕.๒ ควรมีการกำหนดแนวทางในการจัดทำแผนรองรับแผนกรกฎ ๕๒ ให้ชัดเจนเพื่อความสะดวกของหน่วยปฏิบัติในการพัฒนาแผนกรกฎสู่แผนรองรับ และคำสั่งปฏิบัติการต่าง ๆ

๒.๕.๓ ควรพิจารณาปรับปรุงการจัดองค์กรบริหารเหตุการณ์ที่มีความซ้ำซ้อน ระหว่างการจัดในสายงานปกติ การจัดของ ศูนย์ปฏิบัติการ และการจัดของ ทีมบริหารเหตุการณ์

๒.๖. การพัฒนาองค์กรในภาพรวม

๒.๖.๑ ต้องมีการยกระดับของตำรวจโดยการส่งเสริมวิชาชีพตำรวจ (Police Professionalization) ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีทั้งในด้านตำรวจและสังคม ดังนี้

๒.๖.๑.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมภายในองค์กร มีมาตรฐานการปฏิบัติงาน การจัดการ และการจัดกองกำลังปฏิบัติการ โดยอาศัยผู้ชำนาญการเฉพาะ ด้านการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๒.๖.๑.๒ การเน้นการฝึกอบรมก่อนการรับราชการ และภายหลังการเข้าทำงานแล้วในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในการชุมนุม

๒.๖.๑.๓ การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรพื้นฐานในการทำงาน หรือ การปฏิรูปองค์กร เช่น สถานีตำรวจ การรักษาความสงบในชุมชนที่รับผิดชอบ และการบังคับใช้กฎหมายกับประชาชน ทั้งนี้เพื่อดำรงไว้ซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีของอาชีพตำรวจ ส่วนรัฐบาลและสังคม ย่อมมีหน้าที่สำคัญในการขจัดต้นเหตุของความไม่สงบและความไม่เป็นธรรมที่มีอยู่ในสังคม เพื่อที่ตำรวจจะได้ทำหน้าที่รักษากฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภารกิจของตำรวจจะเพิ่มขึ้นอย่างไม่อาจคาดคะเนได้ ถ้าตำรวจจะต้องเผชิญหน้ากับผู้เดินขบวนหรือต่อต้านรัฐบาลและถูกมองว่าเป็นเครื่องมือของรัฐบาลที่ซัดถึกอีกฝ่ายหนึ่ง ในที่สุดตำรวจจะต้องทำหน้าที่รักษากฎหมายด้วยความเป็นกลาง เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนจากสังคมตลอดไป

๒.๖.๒ ในส่วนเหตุการณ์ชุมนุมภายในประเทศที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคนั้น เพื่อเป็นการเตรียมการรองรับปัญหา

๒.๖.๒.๑ ในส่วนกองบัญชาการตำรวจนครบาล ควรมีการสรรหากำลังพลเพิ่มเติมเป็นระดับกองบังคับการหรือสูงกว่าทำหน้าที่ด้านการควบคุมฝูงชน เพื่อจัดกำลังให้เพียงพอต่อสถานการณ์ หากไม่เพียงพอควรมีการเพิ่มเติมกำลังจากกำลังพลของนครบาลก่อน และเพิ่มเติมกำลังจากกองบัญชาการที่มีที่ตั้งในกรุงเทพมหานครก่อน แล้วจึงขอรับการสนับสนุนกำลังพลจากหน่วยที่มีที่ตั้งในส่วนภูมิภาค โดยควรมีการอบรม ทบทวนและให้ความรู้ ตลอดจนจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์และงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

๒.๖.๒.๒ ในส่วนตำรวจภูธรภาค ๑ - ๙ เพื่อรับมือกับปัญหาการชุมนุมที่แพร่ขยายไปสู่ส่วนภูมิภาคควรมีการสรรหากำลังพลเพิ่มเติมเป็นระดับกองกำกับการหรือสูงกว่า ทำหน้าที่ด้านการควบคุมฝูงชน โดยควรมีการอบรม ทบทวนและให้ความรู้ ตลอดจนจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์และงบประมาณให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานเช่นกัน

๒.๖.๓ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เสนอร่างที่ผ่านความเห็นชอบแล้วควรได้รับการเผยแพร่ไปสู่สาธารณะให้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้สามารถใช้คุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ และเป็นการป้องกันความ

เดือดร้อน หรือความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อำนาจความสะดวกแก่ผู้ชุมนุมเรียกร้อง เพื่อให้สามารถนำข้อเรียกร้องไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นการกำหนดบังคับให้ผู้ชุมนุมต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ในการสลายและการปราบปรามการชุมนุมต้องยึดหลักเกณฑ์นี้ โดยให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน มีผู้รับผิดชอบเป็นผู้ควบคุมสถานการณ์ เพื่อให้เมื่อเกิดสถานการณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนจะได้มีอำนาจการปฏิบัติตามกฎหมาย ในการตรวจค้นและจับกุมผู้ที่กระทำความผิด ตลอดจนการปฏิบัติอื่นๆ ในพื้นที่ที่ประกาศเป็นพื้นที่ควบคุม รวมไปถึงผู้ชุมนุมมีช่องทางในการยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลได้ ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่ละเมิดสิทธิ เสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ซึ่งประกอบด้วย

๒.๖.๓.๑ ส่วนการจัดพื้นที่สำหรับการชุมนุมที่ถูกประกาศเป็นพื้นที่ที่อนุญาตให้ชุมนุมของผู้ชุมนุมได้ โดยพิจารณาว่าต้องไม่เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้สถานที่สำคัญหรือสถานที่ราชการ เช่น พระราชวัง โรงพยาบาล โรงเรียน โดยต้องมีการขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อการชุมนุมก่อนอย่างน้อย ๑๕ วัน เพื่อให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถจัดเตรียมรองรับสถานการณ์ได้

๒.๖.๓.๒ ส่วนการแก้ไขปัญหา สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาของต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติ และนำมาศึกษาปัจจัยที่เหมาะสมในการปฏิบัติเพื่อเสนอรัฐบาลให้มีการประกาศกฎ ระเบียบต่างๆ รองรับ เช่น ห้ามการชุมนุมโดยใส่เสื้อสีเดียวกัน เพื่อการที่ผู้ชุมนุมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ทางรัฐบาลกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อมุ่งให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนคนอื่นๆ เป็นสำคัญ เป็นต้น

๒.๖.๓.๓ ควรมีการเลือกใช้ยุทธวิธีควบคุมฝูงชนเบื้องต้น โดยในช่วงเริ่มต้นของการจัดการเหตุชุมนุมเรียกร้อง โดยตำรวจในพื้นที่ที่มีการชุมนุม ควรมีการเฝ้าตรวจเพื่อสืบสวนรวบรวมข้อมูลข่าวสาร มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการส่วนหน้า มีการจัดชุดเฝ้าตรวจสูงข่ม มีการรายงานตามวงรอบเวลา มีชุดติดต่อประสานงานแกนนำหรือผู้จัดการชุมนุม มีการบันทึกภาพและเสียง การชุมนุม เริ่มทำการสอบสวนวิธีการ เพื่อความปลอดภัยเมื่อเริ่มมีการชุมนุมเรียกร้อง รวมถึงมีการปกป้องคุ้มครอง เช่น มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ชุมนุมกับแกนนำ มีสิ่งกีดขวางแผงกั้น มีพื้นที่ปลอดภัยเป็นฉนวน มีการจัดกำลังตำรวจยืนรักษาการณ์ คัดกรองและแสดงกำลัง มีการจัดจุดตรวจจุดสกัด และสายตรวจตามวงรอบ มีการจัดชุดปกป้องคุ้มครองเคลื่อนที่ตามผู้ชุมนุม และการจับกุมผู้ก่อเหตุร้ายในพื้นที่การชุมนุม

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๓.๑ ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบในการชุมนุมของกลุ่มทางการเมืองกลุ่มอื่น เช่นกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งมีการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องทางการเมืองเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จและล้มเหลวของการบริหารจัดการของกลุ่มคนเหล่านั้น ซึ่งการศึกษาเปรียบเทียบจะทำให้ฝ่ายรัฐบาลสามารถนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับปรุงการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาในการชุมนุมด้านต่างๆ ได้

๓.๒ การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาหน่วยงานอื่นที่มีใช้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น จังหวัด หน่วยทหาร ฯลฯ เพื่อให้สามารถศึกษารูปแบบการจำกัดกำลังและการแก้ไขปัญหาที่อาจมีปัจจัยที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมลชัย รัตนสภาววงศ์. พื้นฐานความรู้หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน. กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๓๗.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. สังคมวิทยาอาชญากรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- ไชยา ยิ้มวิสัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์การ. กรุงเทพฯ : ศูรสภา, ๒๕๒๘.
- นิธิ สุริยะ. กฎหมายระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๗.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริก, ๒๕๔๖.
- ไพโรจน์ ชัยนาม. กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : รามคำแหง มหาวิทยาลัย, ๒๕๙๕.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖. หน้า ๑๑๙๓.
- วัฒนา สักกวัตร., พล.ต.ต.. การบริหารงานตำรวจกับการควบคุมฝูงชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๕๒.
- วีระ โลจายะ, กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : รามคำแหง มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘..
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. คู่มือการปฏิบัติในการควบคุมฝูงชนในรูปแบบของ UN. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๕๒.
- หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ : นำเสียงการพิมพ์, ๒๕๓๐

วารสาร

- จันทจิรา เอี่ยมมยุรา. “เสรีภาพในการชุมนุมในที่สาธารณะ : หลักทั่วไปและข้อจำกัด”, บทบัญญัติ. ปีที่ ๖๕ ฉบับที่ ๔, ๒๕๕๒.
- วิชฌุ เครื่องงาม. “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น”. วารสารนิติธรรมศาสตร์, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๔, ๒๕๒๔. หน้า ๘ -๑๔.
- สถิต เล็งไธสง. “การแก้กฎหมายวิธีบัญญัติที่ไม่เป็นธรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน”. วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช, ปีที่ ๕ เล่มที่ ๗. , ๒๕๓๗.
- สุพัตรา จิตตเสถียร. “การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศของเมืองของไทย: พบทางตันจริงหรือ”. วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปี ๒๕๕๓ เล่มที่ ๑. , ๒๕๕๓.

วิทยานิพนธ์

แก่งกิจ กิติเรียงลาภ. “การเมืองของการต่อสู้ทางชนชั้นในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึง พ.ศ.๒๕๔๙”. ๒๕๕๒.

คณะทำงานศึกษาและพัฒนาวิธีปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “รายงานการศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนและแนวทางแก้ไข”.เอกสารโรเนียว. ๒๕๕๒.

ปณิธิ สุรนินวงศ์. “ทัศนะของข้าราชการในทำเนียบรัฐบาลต่อการยอมรับการชุมนุมประท้วงของประชาชนบริเวณรอบทำเนียบรัฐบาลในช่วงปี ๒๕๔๓”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม , สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๔.

ผดุงศักดิ์ อมาตยกุล. “ความคิดเห็นต่อการชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาคอนยากจนของสมาชิกสมัชชาคนจน:ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอสิรินธร และอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม , สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.

ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์. “รายงานการวิจัยเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ : กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมของประเทศไทย”. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๘.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. “กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

วัฒนา สักกวัตตร., พล.ต.ต.. “บทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม”. เอกสารประกอบการฝึกอบรม หลักสูตรครูฝึกกองร้อยควบคุมฝูงชน รุ่นที่ ๕. ศูนย์ฝึกอบรมศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้, ๒๕๕๒.

วินิจ เจริญชัยยง. “กฎหมายเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ศารุติ แขวงโสภณ., ร.ต.อ.. “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการป้องกันปราบปรามการก่อการร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส”. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ร่างคู่มือการฝึกและการปฏิบัติการควบคุมฝูงชน., ๒๕๕๔.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชำนาญ จันทรเรือง. “สิทธิมนุษยชนกับความมั่นคงของชาติ”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<https://prachatai.com/journal/2007/08/13995>. ๒๕๕๒

บรรศักดิ์ อูวรรณโณ. “การเมืองไทยในปัจจุบัน”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<https://bordeure.wordpress.com/tag/บรรศักดิ์-อูวรรณโณ>. ๒๕๕๓

ประธาน สุวรรณมงคล. “พฤติกรรมกลุ่มประท้วงในประเทศไทย”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://www.academia.edu/32320056/A5.pdf>. ๒๕๕๑.

วิกิพีเดีย. “การต่อสู้ของชนชั้น”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://45article.blogspot.com/2015/07/blog-post.html>. ๒๕๖๐

วิกิพีเดีย. “วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ.๒๕๔๘ – ๒๕๕๓”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<https://pukkwan.wordpress.com>. ๒๕๖๐

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. “สรุปสาระสำคัญพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ (ตอนที่ ๑)”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<https://www.lawyercenter2014/posts/958947650821756>. ๒๕๕๘.

สังคมวิทยา. “พฤติกรรมร่วม”, (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<https://prachatai.com/journal/2007/08/13995>. ๒๕๕๕

ภาคผนวก

ผนวก ก.

หนังสือแจ้งการชุมนุมสาธารณะ

ทำที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน หัวหน้าสถานีตำรวจ...../ผู้รับแจ้ง

ข้าพเจ้าฯ/นาย/นาง/นางสาว.....เลขประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□□-□□-□

ชื่อหน่วยงานหรือองค์กร.....

ที่อยู่.....

หมายเลขโทรศัพท์.....หมายเลขโทรสาร.....จดหมายอิเล็กทรอนิกส์(Email).....

ขอแจ้งความประสงค์เพื่อจัดการชุมนุมสาธารณะ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ของการชุมนุม

.....

๒. ลักษณะการชุมนุมสาธารณะ

 กรณีไม่มีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายสถานที่ชุมนุม

จำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมโดยประมาณ.....คน

ที่อยู่ของสถานที่ชุมนุม.....

ระยะเวลาการชุมนุม.....วัน เริ่มการชุมนุมตั้งแต่เวลา.....ของวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถึงเวลา.....ของวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

 กรณีมีการเดินขบวนหรือเคลื่อนย้ายสถานที่ชุมนุม

จำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมโดยประมาณ.....คน

วันและเวลารวมตัว.....จุดเริ่มต้นของการเคลื่อนขบวนชุมนุม.....

เริ่มขบวนในเวลา.....ของวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

รายละเอียดเส้นทาง(รวมจุดพัก)

.....

๓. รายละเอียดที่เป็นประโยชน์สำหรับการดูแลการชุมนุมสาธารณะ

การใช้ยานพาหนะ ประเภท.....จำนวน.....

การใช้เครื่องขยายเสียง ขนาดกำลังไฟฟ้า.....วัตต์ จำนวน.....ตัว ลำโพงขนาด.....ตัว จำนวน.....

ตัว

การใช้สิ่งอื่น ๆ .....

๔. รายชื่อผู้ประสานงาน

(๑) ชื่อ - นามสกุล.....เลขประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□□-□□-□

หมายเลขโทรศัพท์.....หมายเลขโทรสาร.....จดหมายอิเล็กทรอนิกส์(Email).....

(๒) ชื่อ - นามสกุล.....เลขประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□□-□□-□

หมายเลขโทรศัพท์.....หมายเลขโทรสาร.....จดหมายอิเล็กทรอนิกส์(Email).....

ข้าพเจ้ารับทราบรายละเอียดตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ แล้ว และขอ

รับรองว่าข้อมูลข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(.....)

๕. รายละเอียดเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผนวก ข. สรุปสาระสำคัญการประชุมสาธารณะ

ที่ ตช ๐๐๑๕.(ปก.น.๑.)๘/๘๔๘

สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง
๒ ถนนกะอ่อม แขวงวัดโสมนัส
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๘

เรื่อง สรุปสาระสำคัญการประชุมสาธารณะ

เรียน นาย อานนท์ น้าภา

อ้างอิง หนังสือแจ้งการประชุมสาธารณะ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘
สิ่งที่ส่งมาด้วย หน้าที่ของผู้จัดการประชุมสาธารณะ

ตามหนังสือแจ้งการประชุมสาธารณะของท่านแจ้งความประสงค์จะจัดการประชุมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
รำลึกถึงการเสียชีวิตของ นาย นวมทอง ไพรวลัย โดยมีจะการจัดกิจกรรม บริเวณอนุสรณ์สถาน ๑๔ ตุลา และจะ
เดินขบวนไปทำกิจกรรมบริเวณกองทัพบก ถนนราชดำเนินนอก ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ ตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐
นาฬิกา ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที แล้วจะเดินทางกลับไปทำกิจกรรมที่อนุสรณ์สถานฯ ๑๔ ตุลา
รายละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

ผู้รับแจ้งจึงได้สรุปสาระสำคัญตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการประชุมสาธารณะ พ.ศ.
๒๕๕๘ ดังนี้

ผู้แจ้งการประชุมสาธารณะได้แก่ นายอานนท์ อ้าภา ตัวแทนกลุ่มพลเมืองได้กลับแจ้งทำกิจกรรมบริเวณ
หน้ากองทัพบก ถนนราชดำเนิน ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ ตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา ใช้เวลาประมาณ
๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที ซึ่งจะมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประมาณ ๓๐๐ คน นั้น อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๙ (๕) แห่ง
พระราชบัญญัติการประชุมสาธารณะ พ.ศ.๒๕๕๘ กำหนดเงื่อนไข ดังนี้.-

๑. การเคลื่อนขบวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร โดยให้ใช้เส้นทางในการเดินจากแยก
ผ่านฟ้าให้ใช้เส้นทางคูขนาน ของถนนราชดำเนินนอก ฝั่งกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและสตรี (ตาม
แผนที่ที่ส่งมาด้วย)
๒. ในขณะที่มีการเคลื่อนขบวน ห้ามมิให้มีการใช้เครื่องกระจายเสียง
๓. การรวมกลุ่มในการจัดกิจกรรมให้ใช้ทางเท้าฝั่งหน้าสนามมวยราชดำเนิน ฝั่งตรงข้าม กองบัญชาการ
กองทัพบก เท่านั้น เนื่องจากเป็นการจระเบียบการรักษาความปลอดภัยของบุคคล และสถานที่ของ
กองบัญชาการกองทัพบก หากมีการยื่นหนังสือทางกองบัญชาการกองทัพบก จะจัดตั้งตัวแทนมารับ
หนังสือ ที่บริเวณทางเท้าหน้าสนามมวยราชดำเนิน และในการรวมกลุ่มไม่อนุญาตให้ลงในพื้นที่ผิว
การจราจรโดยเด็ดขาด เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชนผู้สัญจรไปมา (ตาม
แผนผังที่ส่งมาด้วย)
๔. การแสดงออกเพื่อรำลึกบุคคล ซึ่งด้านการรัฐประหารบริเวณหน้า กองบัญชาการกองทัพบก สุ่มเสียง
และล้อแหลม อาจจะทำให้เกิดผลกระทบที่ขัดต่อคำสั่ง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๓๑/๒๕๕๘
ให้ผู้จัดการประชุมพึงระมัดระวังในการแสดงออก และควบคุมผู้ร่วมชุมนุม มิให้ปฏิบัติในลักษณะ
ขัดขวางหรือต่อต้านการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ อีกส่วนหนึ่ง

เป็นการกำหนดเงื่อนไขในเนื้อหาของการชุมนุม ซึ่งไม่ได้อยู่ในอำนาจตามมาตรา ๑๙

รวมทั้งการแสดงผลงานต่าง ๆ ต้องไม่มีลักษณะการต่อต้านการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล และคณะรักษา
ความสงบแห่งชาติ

ทั้งนี้ ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมสาธารณะ ถือเป็นผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุมมีหน้าที่ ตามมาตรา ๑๕ และ
มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมีรายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

พันตำรวจเอก

(สมโภช สุวรรณจรัส)

ผู้กำกับการ สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง / ผู้รับแจ้ง

สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง

พันตำรวจโท รุ่งโรจน์ อารุงแก้ว / ผู้ประสานงาน

โทร ๐๘-๐๖๑๙-๕๙๕๓

ผนวก ค.

ตัวอย่าง หนังสืออุทธรณ์คัดค้านคำสั่งไม่อนุญาตให้ชุมนุม

ที่ 168/129 หมู่ที่ 2 ตำบลบางละมุง
อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
โทร. 08-1648-6630

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2559

เรื่อง อุทธรณ์คัดค้านหนังสือสรุปสาระสำคัญการประชุมสาธารณะ

เรียน ผู้กำกับการ สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง/ผู้รับแจ้ง

อ้างถึง หนังสือสรุปสาระสำคัญการประชุมสาธารณะ ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2559

ตามที่ท่านในฐานะผู้รับแจ้งการประชุมสาธารณะในท้องที่สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งได้ทำหนังสือสรุปสาระสำคัญการประชุมสาธารณะว่า การจัดการชุมนุมของเครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในวันที่ 25 - 28 กุมภาพันธ์ 2559 นั้น สถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้งไม่สามารถอนุญาตให้มีการชุมนุมดังกล่าวได้ เพราะเป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมายถือเป็นการชุมนุมทางการเมืองขัดต่อประกาศ คสช. ฉบับที่ 7/2557 และคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 ข้อ 3 (4) รายละเอียดแจ้งแล้วนั้น

ทางเครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขออุทธรณ์คัดค้านหนังสือดังกล่าวด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธโดยถือว่าเป็นสิทธิเสรีภาพที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วโดยได้รับความคุ้มครองตามนัย มาตรา 4 รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ.2557
2. พระราชบัญญัติการประชุมสาธารณะ พ.ศ.2558 กำหนดให้ผู้ประสงค์จะจัดการชุมนุมต้องแจ้งก่อนการชุมนุมไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมงเพื่อความสะดวกในการจัดการและดูแลความปลอดภัยมิใช่ระบบที่ต้องได้รับอนุญาตก่อนการชุมนุม โดยมาตรา 11 กำหนดให้ท่านซึ่งเป็นผู้รับแจ้งสรุปสาระสำคัญในการชุมนุมสาธารณะอันเป็นการแจ้งสิทธิและหน้าที่ให้ผู้ชุมนุมทราบแต่มีได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตการประชุมตามที่ท่านกล่าวอ้างในหนังสือดังกล่าวแต่อย่างใด
3. การแจ้งการประชุมของเครือข่ายฯ ในครั้งนี้เป็นการใช้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมเพื่อเสนอให้รัฐบาลและ คสช. ทบทวนการออกคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/255 และ ที่ 4/2559 ซึ่งเป็นการยกเว้นการใช้บังคับกฎหมายผังเมืองอันส่งผลกระทบต่อสิทธิชุมชนสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนทั้งประเทศ และมีใช้การประชุมทางการเมืองตามนัยของประกาศ คสช.ที่ 7/2557 และคำสั่ง คสช. ที่ 3/2558 ตามที่ท่านให้ความเห็นประกอบไว้ในหนังสือดังกล่าว การตีความเรื่องห้ามการชุมนุมทางการเมืองอย่างกว้างขวางถึงขนาดผู้ชุมนุมคัดค้านคำสั่ง คสช. ไม่ว่าเรื่องใดแล้วจะเป็นเรื่องชุมนุมทางการเมืองไปเสียทุกเรื่องนั้น เป็นการตีความบังคับใช้กฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจนเกินสมควร และจะทำให้การชุมนุมแสดงความคิดเห็นต่อคำสั่งหรือนโยบายของ คสช. และรัฐบาลไม่สามารถกระทำได้โดยสิ้นเชิงอันเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญของเสรีภาพของผู้ชุมนุมตามกฎหมายอย่างร้ายแรงและไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมในระบอบประชาธิปไตย
4. ประกาศ คสช. ที่ 7/2557 ที่ท่านอ้างถึงตามหนังสือฉบับปัจจุบันไม่มีผลบังคับใช้แล้วเนื่องจากมีการออกคำสั่ง 3/2558 มาใช้บังคับแทน

/ด้วยเหตุผล....

ด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าว เครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขอยืนยันว่าการชุมนุมครั้งนี้มิใช่การชุมนุมทางการเมืองตามคำสั่ง คสช. ที่ 3/2558 โดยเครือข่าย ฯ มีความประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ขอใช้เสรีภาพในการชุมนุมตาม วัน เวลา สถานที่ ตามที่ได้แจ้งโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วนั้น
2. ขอให้ท่านได้ทบทวนปรับแก้หนังสือสรุปสาระสำคัญการชุมนุมสาธารณะให้ถูกต้องตามหลักการและช่วยดูแลความปลอดภัยของประชาชนและผู้ชุมนุมตามอำนาจหน้าที่ต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมนึก จงมีวสิน)

ตัวแทนเครือข่ายประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตำรวจตรี วิชิต ปักษา	
วัน เดือน ปีเกิด	๒๕ เมษายน ๒๕๐๔	
การศึกษา	ระดับประถมศึกษา	โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	โรงเรียนพรหมานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๑
	ระดับปริญญาตรี	รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (ร.บ.บ.(ตร.)) โรงเรียน นายร้อยตำรวจ
	ระดับปริญญาโท	พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ประวัติการทำงาน	<ul style="list-style-type: none"> - รองสารวัตรสืบสวนสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเมือง Mukdahan - หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรตำบลดงเย็น อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร - ผู้บังคับหมวดตำรวจตระเวนชายแดน กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๒๑๕ - หัวหน้าแผนก ๕ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๒๑ - หัวหน้าแผนก ๕ กองกำกับการอำนวยการ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๒ - รองผู้กำกับการ ๒,๔ กองปราบปราม - ผู้กำกับการ ฝ่ายอำนวยการ ๒ กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง - ผู้กำกับการ ๒ กองบังคับการปราบปราม - ผู้กำกับการ ๒ กองบังคับการปราบปราม - ผู้กำกับการ ๔ กองบังคับการตำรวจทางหลวง - รองผู้บังคับการอำนวยการ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ - ผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๔ - ผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๑ 	
ตำแหน่งปัจจุบัน	- รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน	

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง แนวทางการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผู้วิจัย พลตำรวจตรี วิชิต ปักษา หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๕๙

ตำแหน่ง รองผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข โดยจากอดีตที่ผ่านมา มีความพยายามในการปฏิรูประบบการเมืองการปกครองมาโดยตลอด เพื่อสร้างระบบการเมืองที่มีความมั่นคง สามารถสร้างความสงบความผาสุก เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตด้วยความปลอดภัย และมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดจนประเทศมีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้านทัดเทียมนานาชาติ อารยะประเทศ ซึ่งในทางการเมืองนั้นได้มีการบริหารผ่านระบบรัฐสภา โดยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาเพื่อเข้าเป็นตัวแทนของประชาชนในการปฏิบัติงานแทนตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่อทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติ และมีความสัมพันธ์กับอำนาจทางฝ่ายบริหาร จากความสำคัญของการเลือกตั้ง ทำให้การเลือกตั้งในทุกๆระดับเป็นสิ่งที่นักการเมืองต่างให้ความสำคัญ ดังนั้นแต่ละพรรคการเมืองจึงต้องพยายามที่จะดำเนินการในทุกวิถีเพื่อให้พรรคของตนเองได้รับการเลือกตั้งแม้ต้องเข้าแข่งชิงฐานที่มั่นทางการเมืองของคู่แข่งก็ตาม ดังนั้นในการต่อสู้ทางการเมืองจึงมีทั้งการใช้วาทะและคำพูด เพื่อใช้เป็นการทำลายชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของคู่แข่งผ่านทางสื่อต่าง ๆ ทั้งการปราศรัยบนเวที การให้สัมภาษณ์ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สื่อหนังสือพิมพ์ หรือใบปลิวโฆษณาต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ของโลกยุคสารสนเทศดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การต่อสู้ทางการเมืองประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงเห็นพรรคการเมืองในปัจจุบันใช้การสื่อสารดังกล่าวเพื่อการเข้าถึงประชาชนมากขึ้น นอกจากนั้นการต่อสู้ทางการเมืองโดยการใช้มวลชนกดดันเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องกับการเมืองไทยตลอดช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการชุมนุมประท้วงของหลากหลายกลุ่มการเมือง จนกลายเป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ทางการเมือง มีการแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน ซึ่งนอกจากจะเป็นการต่อสู้ทางการเมืองโดยใช้มวลชนแล้ว ยังเป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นความเป็นรูปธรรมของความตื่นตัวทางการเมืองในภาคประชาชนซึ่งขยายวงกว้างและยกระดับสูงขึ้น

จากอดีตที่ผ่านมาในสังคมไทยเกิดความขัดแย้งทางด้านต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องอยู่ ๕ เรื่องใหญ่ ๆ คือ ปัญหาที่ดินทำกินปัญหาอันเกิดจากการก่อสร้างโครงการของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาหนี้สิน ปัญหาเขื่อนหรือโรงไฟฟ้า และการบริหารราชการหรือการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เพราะว่าเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องปากท้องหรือเรื่องของสิทธิที่ประชาชนควรจะได้รับ ความขัดแย้งระดับชุมชนจึงมิใช่เป็นปัญหาภายในชุมชนเท่านั้น

แต่กลายเป็นปัญหาที่มีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันไปทั่วประเทศ และสามารถสื่อสารถ่ายทอดไปได้ทั่วโลก จากเหตุผลนี้เองที่ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองไทย ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมืองมากขึ้นและรุนแรงเข้มข้นขึ้น ดังเห็นได้จากช่วงระยะเวลากว่า ๗๘ ปีของระบบรัฐสภาไทยที่ผ่านมา มีการประกาศรัฐธรรมนูญถึง ๑๘ ฉบับ ภายใต้การบริหารประเทศด้วยนายกรัฐมนตรีมาแล้ว ๒๗ คน มีคณะรัฐมนตรีทั้งหมด ๕๙ ชุด โดยการปฏิวัติและรัฐประหาร ๑๒ ครั้ง มีการก่อกบฏมากถึง ๑๑ ครั้ง สถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ ได้ปรากฏต่อสายตาชาวไทยและต่างชาติ ผ่านสื่อต่างๆ ส่งผลทำให้ต่างชาติขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ส่งผลกระทบเชิงลบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ และทำลายภาพลักษณ์ของเมืองพุทธที่มีการเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาจนมีผู้คนล้มตาย ปัญหาทางการเมืองดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากในการจัดโครงสร้างของหน่วยควบคุมฝูงชนมีการจัดโครงสร้างหน่วยที่รับผิดชอบงานควบคุมฝูงชนเป็นเพียงหน่วยงานในระดับกองบังคับการเท่านั้น ซึ่งเหตุการณ์ความไม่สงบในการชุมนุมทางการเมืองครั้งใหญ่ทั้งสองครั้ง กำลังพลในส่วนของหน่วยที่รับผิดชอบไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องใช้การระดมกำลังพลของหน่วยในสังกัดทั่วประเทศมาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสถานการณ์ความรุนแรงในการชุมนุมปี ๒๕๔๙ของกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยนั้นสามารถควบคุมสถานการณ์ได้โดยการใช้กำลังของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ในการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งมีการใช้ความรุนแรงจนต้องประกาศ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ มีการใช้กำลังทหารในการขอคืนพื้นที่และสลายการชุมนุม จนเป็นเหตุให้มีการสูญเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน พลเรือนและผู้สื่อข่าวต่างประเทศ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศที่ต้องการการฟื้นฟู เพื่อเรียกความเชื่อมั่นจากนักลงทุนที่ลงทุนในภาคการค้าต่างประเทศ และประเทศเพื่อนบ้านกลับคืนมา

การปฏิบัติงานของตำรวจในปี ๒๕๕๓ ถือได้ว่าเป็นครั้งแรกที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องใช้กำลังพลถึง ๑๑๖ กองร้อย จำนวน ๒๔,๕๘๔ นาย เข้าปฏิบัติการกิจ แม้ว่าก่อนหน้าที่จะเกิดสถานการณ์สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เตรียมการรองรับภารกิจไว้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการฝึก การจัดเตรียมยุทโธปกรณ์ การปรับระบบการบริหารสถานการณ์ และการใช้ศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปก.ตร.) เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน แต่การปฏิบัติก็ต้องเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ปัญหาประเด็นสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชน ซึ่งเมื่อต้องมีการใช้กำลังสลายการชุมนุมคือ การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการสลายฝูงชนที่ชัดเจน ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงต้องปฏิบัติหน้าที่สลายการชุมนุมไปภายใต้ต้นนโยบาย หรือตามสั่งการของผู้บังคับบัญชา ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามแผนกรกฎ ซึ่งแผนดังกล่าวนั้นไม่ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ชุมนุมเป็นเหตุให้มีประชาชนได้รับบาดเจ็บ สูญเสียชีวิตหรือหายสาบสูญ และทรัพย์สินเสียหายจำนวนมาก ในขณะเดียวกันแผนเหล่านั้นก็ไม่สามารถปกป้องเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้พ้นจากความรับผิดชอบ

กฎหมายแม้จะได้ปฏิบัติตามคำสั่งโดยสุจริต เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติตามหน้าที่ถูกดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง และถูกดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชน ขาดการฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ภายใต้ความกดดันและขาดการฝึกปฏิบัติขั้นตอนวิธีการ เพื่อควบคุมการชุมนุม หรือแม้กระทั่งการสลายการชุมนุม ในท้ายที่สุด การสลายการชุมนุมทุกครั้งจึงมีการใช้อาวุธร้ายแรง ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจประชาชนและประเทศชาติจำนวนมาก เหตุการณ์ความไม่สงบจากการชุมนุมทางการเมืองดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาทบทวนผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางการดำเนินการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมของประชาชนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามหลักการที่สากลยอมรับต่อไป การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองซึ่งมีระยะเวลายืดเยื้อยาวนาน มีการจัดตั้งเป็นองค์กรมีการแบ่งเป็นกลุ่มแกนนำ ผู้ร่วมชุมนุม การ์ดหรือผู้รักษาความปลอดภัย มีกระบวนการเจรจา การต่อรอง มีการจัดส่งกำลังสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ที่ไม่เคยมีปรากฏการณ์เช่นนี้มาก่อนจึงส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมฝูงชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการในองค์กรเกี่ยวกับการควบคุมฝูงชนให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถรองรับปัญหาในอนาคตได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. ศึกษาเหตุการณ์ รูปแบบ ยุทธวิธีของผู้ชุมนุมเรียกร้องทางการเมือง และปัญหาข้อขัดข้องในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒. ศึกษาแนวทางในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และผลของการเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวมีผู้ทำการศึกษาค่อนข้างจำกัด เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงและเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ชุมนุมเป็นข้อมูลที่ซับซ้อนไม่มีความชัดเจน ผู้ที่ทำการศึกษาดังกล่าวจึงต้องมีการสังเกตและเฝ้าฟังข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเท่านั้น ข้อมูลหลักจึงต้องมาจากการศึกษาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติผู้รับผิดชอบโดยตรงในสถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองในขณะนั้น

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่ เนื่องจากเกิดการเกิดเหตุในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเกิดเหตุชุมนุมประท้วงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และบางจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนของ

กรุงเทพมหานครเนื่องจากมีเหตุเกิดค่อนข้างรุนแรงสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงต้องระดมกำลังพลจากทุกหน่วยมาปฏิบัติหน้าที่ควบคุมฝูงชน ในส่วนที่เกิดขึ้นในพื้นที่อื่นนอกเหนือเป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ๆ และกำลังของตำรวจภูธรจังหวัดจะเป็นหน่วยปฏิบัติร่วมกับข้าราชการทหารและพลเรือน

๓. ขอบเขตด้านประชากร การศึกษาคั้งนี้มีความมุ่งหมายหลักเพื่อการศึกษาเฉพาะบทบาทและความเคลื่อนไหวของฝูงชนที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ไม่ทำการศึกษาเงื่อนไข หรือข้อเรียกร้อง หรือความต้องการของฝูงชนที่มีต่อรัฐบาล ดังนั้นจึงไม่นำความคิดเห็นของผู้ชุมนุม หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่มาประกอบ

๔. ขอบเขตด้านเวลา เนื่องจากการศึกษาในหลักสูตรนี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในการศึกษาค้นคว้าเพื่อแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม จึงทำให้การศึกษาได้เนื้อหาที่อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จึงขอเสนอแนะให้ผู้สนใจค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติราชการของผู้ที่สนใจต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นการศึกษาการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๓ จากเอกสารการศึกษาการพัฒนาการของการชุมนุมทางการเมืองของไทย เปรียบเทียบกับทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการชุมนุมเรียกร้องผลประโยชน์และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเรียกร้องและนโยบายสาธารณะกับการชุมนุม รวมไปถึงการจัดองค์กร การปลุกระดมความคิด การดำเนินกลยุทธ์ และการใช้เทคนิคในการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้อง ตลอดจนศึกษาจากเอกสารหลักฐานที่หน่วยต่างๆในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดทำขึ้น เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อบริหารเหตุวิกฤติ บทเรียนการปฏิบัติงานควบคุมฝูงชนในห้วงเวลาดังกล่าว และจากการสัมภาษณ์ข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในควบคุม อำนาจการ และปฏิบัติการในห้วงเวลาดังกล่าว จำนวน ๑๕ นาย เพื่อให้สามารถพัฒนาต้นแบบที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานด้านการควบคุมฝูงชนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อย่างสอดคล้องกับปัญหาทางสังคมที่เกิดจากการชุมนุมได้อย่างเหมาะสม

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับเป็นการนำข้อมูลด้านจากเอกสารที่ค้นคว้ามาเป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และผลของการเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวมีผู้ทำการศึกษาค่อนข้างจำกัด เนื่องจากข้อจำกัดในการเข้าถึงและเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ชุมนุมเป็นข้อมูลที่ซับซ้อนไม่มีความชัดเจน ผู้ที่ทำการศึกษาต้องมีการสังเกตและเฝ้าฟังข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเท่านั้น ข้อมูลหลักจึงต้องมาจากการศึกษาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้รับผิดชอบโดยตรงในสถานการณ์การชุมนุมทางการเมืองในขณะนั้น

ผลการศึกษา

ในการเริ่มต้นการชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ จะมีอุดมการณ์ร่วมกันในการเรียกร้องรัฐบาลให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกลุ่มผู้ชุมนุม

ดำเนินการชุมนุมอย่างสงบ เน้นการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี เมื่อไม่ได้รับการตอบสนองของกลุ่มแกนนำผู้ชุมนุมจะเพิ่มเงื่อนไขในการแก้ไขปัญหาให้รัฐบาลจนถึงขั้นการกดดันให้รัฐบาลลาออกจากการเป็นผู้นำฝ่ายรัฐบาล แต่สิ่งหนึ่งนอกจากจะไม่ได้รับการตอบกลับจากฝ่ายรัฐบาลแล้วยังเกิดสิ่งที่ฝ่ายผู้ชุมนุมไม่ได้คาดการณ์ไว้คือ การที่แกนนำมีความแตกแยกกันทางความคิดโดยมีฝ่ายเห็นชอบกับผู้ที่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ก่อความ จึงทำให้การชุมนุมเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น และปัจจัยแทรกซ้อนคือ ชุมชนในพื้นที่ใจกลางเมืองเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้เกิดความเดือดร้อนและหวาดระแวงของประชาชนผู้ที่ไม่เห็นชอบกับการชุมนุม ซึ่งปัจจัยต่างๆ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองในครั้งนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ในส่วนแนวทางที่เหมาะสมในการจัดกำลังควบคุมฝูงชนในการแก้ไขปัญหาการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีการปรับปรุงรูปแบบ สร้างความพร้อมของฝ่ายบริหารสถานการณ์และฝ่ายปฏิบัติต่าง ๆ ให้สามารถรองรับการแก้ไขปัญหาการชุมนุมที่มีการใช้ความรุนแรงต่อไปในอนาคต รวมถึงการจัดทีมประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และควรมีการจัดการฝึกเพื่อเตรียมความพร้อมของกองร้อยควบคุมฝูงชนให้เข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกกฎหมายและสาระสำคัญคือ ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและสามารถจัดการชุมนุมได้อย่างสงบเรียบร้อย โดยไม่สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับประชาชนอื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนข้อเสนอแนะ ควรมีการขับเคลื่อน ผลักดันให้ปรากฏความเป็นรูปธรรมของ “พระราชบัญญัติการชุมนุมในที่สาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘” และควรมีการจัดตั้งองค์กรสำหรับใช้ในการบริหารเหตุวิกฤติของรัฐบาล หรือควรรื้อโครงสร้างที่มีอยู่แล้ว สำหรับกรณีนี้เป็นองค์กรหลักในการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอกประเทศ ทั้งนี้โดยการปฏิบัติงานขององค์กรนี้ควรปฏิบัติงานตั้งแต่ในภาวะปกติ โดยมีการประสานความร่วมมือ หรือการปฏิบัติความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด ต่อเนื่องตลอดเวลา และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้องในการศึกษาควรมีการศึกษาวิจัยการชุมนุมอื่นของประเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบซึ่งจะทำให้ทราบปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป